

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

SAĞLIKLI KENT PLANLAMASI AÇISINDAN ISPARTA

İsmail BAŞARAN

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Şermin ATAK

2008

YEMİN METNİ

Doktora Tezi olarak sunduğum “**Sağlıklı Kent Planlaması Açıısından Isparta**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dűşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gűsterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

TARİH

.../.../....

İsmail BAŞARAN

DOKTORA TEZ SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin

Adı ve Soyadı : İsmail BAŞARAN
Anabilim Dalı : KAMU YÖNETİMİ
Programı :
Tez Konusu : Sağlıklı Kent Planlaması Açısından Isparta
Sınav Tarihi ve Saati :..../..../....:.....

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen öğrenci Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tarih ve Sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisansüstü Yönetmeliğinin 30.maddesi gereğince doktora tez sınavına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini dakikalık süre içinde savunmasından sonra jüri üyelerince gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI OLDUĞUNA O OY BİRLİĞİ O
DÜZELTİLMESİNE O* OY ÇOKLUĞU O
REDDİNE O**

ile karar verilmiştir.

Jüri teşkil edilmediği için sınav yapılamamıştır. O***
Öğrenci sınava gelmemiştir. O**

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.
** Bu halde adayın kaydı silinir.
*** Bu halde sınav için yeni bir tarih belirlenir.

Tez, burs, ödül veya teşvik programlarına (Tüba, Fulbright vb.) aday olabilir. Evet
Tez, mevcut hali ile basılabilir. O
Tez, gözden geçirildikten sonra basılabilir. O
Tezin, basımı gerekliliği yoktur. O

JÜRİ ÜYELERİ

..... Başarılı Düzeltme Red İMZA
..... Başarılı Düzeltme Red
..... Başarılı Düzeltme Red
..... Başarılı Düzeltme Red
..... Başarılı Düzeltme Red

ÖZET
Doktora Tezi
Sağlıklı Kent Planlaması Açısından Isparta
İsmail BAŞARAN

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Sağlıklı kent kavramı birçok farklı disiplinleri içinde barındıran bir kavramdır. Sağlıklı kent kavramıyla ifade edilen, sağlığı amaç edinmiş ve daha sağlıklı, huzurlu, yaşanabilir kent olmak için, gerekli yapısal değişiklikleri ve süreci başlatmış ve çalışmalarını bu yönde kararlılıkla yürüten kenttir. DSÖ bu doğrultuda, Avrupa Kentleri karar vericilerinin gündeminde ve kent sağlığının gelişim sürecinde en üst sıraya yerleşmesi amaçlanan uzun dönemli uluslararası bir gelişim projesi olarak "Sağlıklı Kentler Projesi"ni başlatmıştır.

Türkiye’de Sağlıklı Kentler Hareketi’nin uygulanabilirliği için gerek Belediye Kanunu gerekse Büyükşehir Belediye Kanunu uygun bir zemin hazırlamaktadır. Türkiye’de Sağlıklı Kentler Projesi çalışmaları 1993 yılında başlamıştır. Sağlıklı Kentler çalışmaları Türkiye’de iki koldan yürütülmektedir. Bir taraftan DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı’na üye belediyelerle, ikincisi T.C. Sağlıklı Kentler Birliği’nin yürütmüş olduğu çalışmalarla devam etmektedir. Sağlıklı Kentler Birliği, “Sağlıklı Kentler” hareketinin Türkiye’de gelişebilmesi, benimsenmesi ve uygulanabilmesi amacıyla, 22 Aralık 2004 tarihindeki Resmi Gazete ile tüzel kişilik kazanmış bir mahalli idare birliğidir. SKB’nin çalışmaları olağan ve olağanüstü meclis toplantıları ve eğitim çalışmaları şeklinde gerçekleşmektedir. Bu çalışmanın ikinci bölümünde Sağlıklı Kentler Birliği üyesi belediyelerin proje koordinatörleriyle, belediyelerindeki sağlıklı kent çalışmalarıyla ilgili anket çalışması yapılmıştır.

Çalışmanın son bölümünde Isparta İli ekonomik, sosyal kültürel ve altyapı açısından incelenmiştir. Sağlıklı Kentler Birliği’ne üye olma yolunda adımlar atan Isparta Belediyesi’nin katılımcılık, yönetim ve sektörler arası

işbirliği politika ve uygulamalarına yer verilmiştir. Ayrıca, Isparta Belediyesi'nin sağlıklı kent ve sürdürülebilir kent yönetim stratejisi içersinde gerçekleştirdiği Ticareti Geliştirme, Çevrenin Korunması, Kültür ve Spor Projeleri, Altyapı ve Konut ve Sosyal Yardım Projeleri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sağlığı Geliştirme, Kent Sağlığı, Sağlıklı Kentler Projesi, Sürdürülebilir Kentleşme, Katılımcılık.

ABSTRACT

Doctors Thesis

Isparta From the Point of View of Healthy City Planning

İsmail BAŞARAN

**Dokuz Eylül University
Institute of Social Sciences**

Department Of Public Administration

The concept “Healthy Cities” is a concept embracing many different disciplines. A healthy city can be defined as a city that started changes and a process to become healthier, more peaceful and more livable. “Healthy Cities Project” was initiated by World Health Organization as a long term international project that aims to bring the concept of health into the agenda of the decision makers in Europe.

In Turkey both the Municipal Law and Metropolitan Municipal Law provides favorable terms for cities to become a part of the Healthy Cities Movement. In Turkey works related with Healthy Cities started in 1993. These works are carried out in two different branches. One of these is the Turkish Healthy Cities Association and the other is the member municipalities of the WHO European Healthy Cities Network. Turkish Healthy Cities Association is a union of local governments that been founded by a decision published in the official gazette on 22 December 2004. The goals of the Association are to spread, adopt and apply principles of the Healthy Cities Movement in Turkey. Turkish Healthy Cities carries out its works through ordinary and extraordinary council meetings and trainings. In the second part of this study a questionnaire about the coordinators of the member cities of the Association and works of members related with the healthy cities’ principles is analyzed.

The last part of this study examines economic and sociocultural aspects and the infrastructure of the city of Isparta. The work also covers policies and applications of Isparta Municipality, which taken steps to become a member of

Turkish Healthy Cities Association, towards participation, governance and intersectoral cooperation. In addition this study will cover projects of Isparta Municipality related with Increase of Commerce, Protection of Environment, Culture and Sports, Infrastructure and Residences, Social Aid in the scope of health and sustainability principles.

Keywords: Health Promotion, City Healty, Healty Cities Project, Sustainable Urbanization, Participation.

SAĞLIKLI KENT PLANLAMASI AÇISINDAN ISPARTA

YEMİN METNİ	ii
TUTANAK	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xiv
TABLO LİSTESİ	xvi
EKLER LİSTESİ	xviii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SAĞLIKLI KENT PLANLAMASI KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLKELERİ

1.1.Sağlıklı Kent Kavramı ve Gelişimi	5
1.1.1.Sağlıklı Kent ve Kavramsal Gelişimi	5
1.1.1.1. Kent Kavramı	5
1.1.1.2. Kent ve Sağlık	7
1.1.1.3. Sağlıklı Kent Kavramı	9
1.1.1.4. Sağlıklı Kent Kavramının Tarihsel Gelişimi	12
1.1.2. Dünya Sağlık Örgütü ve Sağlıklı Kentler Projesi	15
1.1.2.1. Dünya Sağlık Örgütü	15
1.1.2.2. Sağlıklı Kentler Projesi	16
1.1.2.3. Uluslararası Belgelerde Sağlıklı Kentler	21
1.1.2.3.1. 1978 DSÖ Alma Ata Konferansı	21
1.1.2.3.2.Sağlığa Uygun Kentler Milan Deklarasyonu	23
1.1.2.3.3. Avrupa Bölgesi Atina Sağlıklı Kentler Deklarasyonu	26
1.1.2.3.4. Sağlıklı Kentler Belfast Deklarasyonu	32
1.1.2.4. Avrupa’da Sağlıklı Kent Uygulamaları	35
1.1.2.4.1. Seixal Kenti Deneyimi Portekiz	35
1.1.2.4.2. Gothenburg Kenti Deneyimi-İsveç	36
1.1.2.4.3. Sandnes Kenti Deneyimi-Norveç	39

1.1.2.4.4. Belfast Kenti Deneyimi-Kuzey İrlanda	44
1.1.2.4.5. Horsens Kenti Deneyimi-Danimarka	46
1.2. Sağlıklı Kent Kriterleri	49
1.2.1. Güvenlik	50
1.2.2. Kirletilmemiş Sağlıklı Bir Çevre	53
1.2.3. İstihdam	55
1.2.4. Konut	56
1.2. 5. Dolaşım	57
1.2. 6. Sağlık	59
1.2.7. Spor ve Dinlence	60
1.2.8. Kültür	62
1.2.9. Kültürlerarası Kaynaşma	63
1.2.10. Kaliteli Bir Mimari ve Fiziksel Çevre	65
1.2.11. İşlevlerin Uyumu	67
1.2.12. Katılım	68
1.2.13. Ekonomik Kalkınma	71
1.2.14. Sürdürülebilir Kalkınma	73
1.2.15. Mal ve Hizmetler	75
1.2.16. Doğal Zenginlikler ve Kaynaklar	76
1.2.17. Kişisel Bütünlük	78
1.2.18. Belediyeler Arası İşbirliği	79
1.2.19. Finansal Yapı ve Mekanizmalar	80
1.2.20. Eşitlik	82
1.3. Sağlıklı Kent Planlaması	83
1.3.1. Kent Planlaması	83
1.3.2. Sağlıklı Kent Planlaması	84

İKİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE SAĞLIKLI KENTLER PROJESİ
VE UYGULANABİLİRLİĞİ

2.1. Sağlıklı Kentler Projesinin Uygulanabilirliği	88
2.1.1. Belediyeler ve Sağlıklı Kentler Açısından Hizmetler	89
2.1.2. Büyükşehir Belediyeleri ve Sağlıklı Kentler Açısından Hizmetler	90
2.1.3. Mahalli İdare Birlikleri ve Sağlıklı Kentler	93
2.1.4. Çevreye Karşı Suçlar ve Sağlıklı Kent	98
2.2. Türkiye’de Sağlıklı Kent Çalışmaları ve Uygulamaları	100
2.2.1. Türkiye’de Sağlıklı Kentler Projesi	101
2.2.2. DSÖ Sağlıklı Kentler Ağı Üyeliği İçin Gerekenler	102
2.2.3. Sağlıklı Kentler Birliğinin Kuruluşu ve Çalışmaları	106
2.2.3.1. Sağlıklı Kentler Birliği’nin Kuruluşu	106
2.2.3.2. Sağlıklı Kentler Birliği’nin Çalışmaları	122
2.3. SKB Üyesi Belediyelerin ve Proje Ofislerinin Sağlıklı Kent Uygulamaları	123
2.3.1. SKB Üyesi Belediyelerin Sağlıklı Kent Uygulamaları	123
2.3.1.1. Bursa Büyükşehir Belediyesi Uygulamaları	124
2.3.1.2. Trabzon Belediyesi Uygulamaları	135
2.3.1.3. Aydın Belediyesi Uygulamaları	144
2.3.1.4. Yalova Belediyesi Uygulamaları	152
2.3.1.5. Gölcük Belediyesi Uygulamaları	160
2.3.1.6. Çankaya Belediyesi Uygulamaları	167
2.3.2. SKB Proje Ofis Koordinatörlükleri ve Anket Çalışması	177
2.3.2.1. SKB Proje Ofis Koordinatörlükleri	177
2.3.2.2. SKB Proje Ofis Koordinatörleriyle Anket Çalışması	178

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SAĞLIKLI KENT PLANLAMASI AÇISINDAN ISPARTA

3.1. Isparta Genel Durum	202
3.1.1. Isparta'nın Tarihi Gelişimi	202
3.1.2. Isparta'nın Coğrafi Konumu ve Nitelikleri	204
3.1.2.1. İklim ve Bitki Örtüsü	204
3.1.2.2. İl Arazisinin Niteliklerine Göre Dağılımı	205
3.1.3. Isparta'nın Sosyal ve Demografik ve Yapısı	205
3.1.3.1. Isparta'nın Eğitim Durumu	208
3.1.3.2. Isparta'nın Sağlık Durumu	211
3.1.3.3. Isparta ve Güvenlik	215
3.1.3.4. Isparta'da Spor	219
3.1.4. Isparta'nın Fiziksel ve Teknik Altyapısı	220
3.1.4.1. Planlı Kentsel Gelişme Alanları	220
3.1.4.2. Isparta ve Fiziksel Çevre	221
3.1.4.2.1. Kent İçi Açık Yeşil Alan	221
3.1.4.2.2. Hava Kirliliği	222
3.1.4.3. İçme-Kullanma Suyu	224
3.1.4.4. Atık Su ve Tesisleri	225
3.1.4.5. Isparta'nın Teknik Altyapısı ve Erişebilirlik	226
3.1.4.5.1. Isparta'nın Teknik Altyapısı	226
3.1.4.5.2. Erişebilirlik	227
3.1.5. Isparta Sanayisinin Yapısı	229
3.1.5.1. Endüstriyel Sanayi	229
3.1.5.2. Isparta Halısı	235
3.1.6. Isparta'nın Turizm ve Kültürel Kapasitesi	235
3.1.6.1. Ekoturizm	236
3.1.6.1.1. Yayla Turizmi	237
3.1.6.1.2. Dağ ve Kış Turizmi	237
3.1.6.1.3. Mağara Turizmi	239
3.1.6.1.4. Göl Turizmi	239

3.1.6.2. Kùltür Turizmi	241
3.1.7. Isparta'nın Tarım ve Hayvancılık Kapasitesi	242
3.1.7.1. Isparta'nın Özel Tarım Ürünleri ve Kapasitesi	244
3.1.7.2. Isparta'nın Hayvancılık ve Kapasitesi	246
3.2. Isparta'da Kentsel Hizmetlerin Sürdürülmesi	247
3.2.1. Isparta'da Belediye'nin Görevleri ve Sorumlulukları	249
3.2.2. Isparta'da Belediye Hizmetlerine Katılım ve Yönetişim	250
3.2.2.1. Sivil Toplum Kuruluşları	252
3.2.2.2. Kent Konseyi	253
3.2.2.3. Kadınlar Meclisi	254
3.2.2.4. Gençlik Meclisi	256
3.2.2.5. Muhtarlar Meclisi	257
3.2.2.6. Mahalle Halk Meclisi	258
3.2.3. Isparta'da Kentsel Yaşamda Sektörler Arası İşbirliği	259
3.2.4. Isparta'da Dezavantajlı Kesimlere Yönelik Hizmetler	260
3.2.4.1. Yoksullara Yönelik Hizmetler	261
3.2.4.2. Engellilere Yönelik Hizmetler	262
3.2.4.3. Kadınlar	264
3.2.4.4. Korunmaya Muhtaç Çocukların Bakımı	266
3.2.4.5. Yaşlılar	268
3.3. Isparta Belediyesinin Sürdürülebilir Kent Yönetim Stratejisi	270
3.3.1. Ticareti Geliştirme Projeleri	270
3.3.2. Çevrenin Korunması ve Kirliliğin Önlenmesi Projeleri	272
3.3.3. Kùltür ve Spor Projeleri	273
3.3.4. Altyapı ve Konut Projeleri	275
3.3.5. Isparta ve Fiziksel Çevresi Kapasitesinin Geliştirilmesi Projeleri	278
3.3.6. Sosyal Yardım Projeleri	280
3.4. Isparta Belediyesi ve Sağlıklı Kentler	282
3.4.1. SKB Üyeliği'nin Isparta'ya Kazandıracakları	283
3.4.2. Isparta Belediyesi'nin Sağlıklı Kentler Projesinde Yer Almasının Yararları	284
3.4.3. Isparta Belediye'nin Sağlıklı Kentler Projesine Üyeliği	285

3.5. Isparta Kent Swot Analizi ve Değerlendirmesi	286
3.5.1. Isparta Kent Swot Analizi	286
3.5.2. Swot Analizinin Değerlendirmesi	288
SONUÇ VE ÖNERİLER	294
KAYNAKLAR	309
EKLER	328

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
AB	: Avrupa Birliği
ADÜ	: Adnan Menderes Üniversitesi
BM	: Birleşmiş Milletler
BTSO	: Bursa Ticaret ve Sanayi Odası
ÇEVKO	: Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı
DiE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DSİ	: Devlet Su İşleri
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
FAO	: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
GZFT	: Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsat ve Tehditler Analizi
HİS	: Herkes İçin Sağlık
ISMEK	: Isparta Meslek Edindirme Kursu
ITSO	: Isparta Sanayi ve Ticaret Odası
İÖİ	: İl Özel İdaresi
KİDEM	: Kadın İletişim ve Dayanışma Merkezi
MS	: Milattan Sonra
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
SED	: Sağlık Etki Değerlendirmesi
SDÜ	: Süleyman Demirel Üniversitesi
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SHİM	: Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü
SK	: Sağlıklı Kentler
SKB	: Sağlıklı Kentler Birliği
SKP	: Sağlıklı Kentler Projesi
SRAP	: Sosyal Riski Azaltma Projesi
SYDV	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

TCK	: Türk Ceza Kanunu
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
WHO/EURO	: Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölge Ofisi.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi'nin Fazları	20
Tablo 2: 5393 Sayılı Kanuna Tabi Belediyelerin Statüleri ve Sayıları	90
Tablo 3: Büyükşehir ve Büyükşehir Belediyesine Bağlı Belediyeler	92
Tablo 4: Birlik Çeşitleri ve Sayıları	95
Tablo 5: Sağlıklı Kentler Birliğine Üye Belediyeler	109
Tablo 6: Sağlıklı Kentler Birliğine Üye Belediye Sayıları	110
Tablo 7: SKB Üyesi Belediye Koordinatörleriyle İletişim	179
Tablo 8: Ankete Katılan SKB Üyesi Belediye Sayısı	179
Tablo 9: SKB'ne Üye Olma tarihi	180
Tablo 10: Cinsiyet Dağılımı	180
Tablo 11: Meslek Dağılımı	181
Tablo 12: Görev Dağılımı	182
Tablo 13: Proje Ofislerindeki Personel Sayısı	183
Tablo 14: Yeterli Mali Kaynağa Sahip Olma	184
Tablo 15: Yeterli Sayıda Personelle Sahip Olma	184
Tablo 16: Yeterli İdari Yetkiye sahip Olma	185
Tablo 17: Görevinizle Orantılı Yetki	185
Tablo 18: Faaliyetlerin Desteklenmesi	186
Tablo 19: Başka Yerel Yönetim Birliklerine Üyelik	186
Tablo 20: İşbirliği Yapılan Kardeş Kent veya Yerel Yönetimler	187
Tablo 21: DSÖ Avrupa Ağı'na Üye Olan ve Olmayan Belediyeler	188
Tablo 22: DSÖ Avrupa Ağına Üyelik	188
Tablo 23: DSÖ Avrupa Ağı'na Üye Oluş Tarihleri	189
Tablo 24: Üyeliğin Kazandırdıkları	189
Tablo 25: DSÖ IV. Dönem Sağlıklı Kent Temaları Çalışması	191
Tablo 26: V. Dönem Üyelik Yenileme İsteği	191
Tablo 27: DSÖ Sağlıklı Kentler Avrupa Ağı'na Üye Olmak İsteme	192
Tablo 28: Kent Sağlık Profiline Sahip Olma	192
Tablo 29: Kent Sağlık Profiline Sahip Belediyelerin Karşılaştırılması	193
Tablo 30: Üye Oluş Tarihlerine Göre Kent Sağlık Profiline Sahip Olma	193

Tablo 31: Kent Sağlık Gelişim Planına Sahip Belediyelerin Karşılaştırılması	194
Tablo 32: Üye Oluş Tarihlerine Göre Kent Sağlık Gelişim Planına Sahip Olma	195
Tablo 33: Sağlıklı Kent Çalışmalarının Tanıtım Araçları	195
Tablo 34: Sağlıklı Kent Çalışmalarının Yoğunlaşması Gereken Alanlar	196
Tablo 35: Proje Yönetimindeki Zorluklar	197
Tablo 36: Isparta İli Arazisinin Kullanım Amacına Göre Dağılımı	205
Tablo 37: Isparta'nın Kent/Köy Nüfusunun Dağılımı	207
Tablo 38: Isparta İli İlçelerinin Nüfus Durumu	208
Tablo 39: Cinsiyete Göre Okuma Yazma Bilen ve Bilmeyen Nüfus	209
Tablo 40: Isparta'da İlköğretimde Eğitim Durumu	210
Tablo 41: 2005 Yılı Isparta İli Genel ve Meslek Liseleri ve Öğrenci Sayıları	211
Tablo 42: Nüfus Başına Düşen Sağlık Personeli	214
Tablo 43: Isparta İli Sağlık Göstergeleri	214
Tablo 44: Mal Güvenliği	216
Tablo 45: Şahısların Güvenliği	217
Tablo 46: Asayiş Suçlarında 2006–2007 Karşılaştırılması	217
Tablo 47: 2006 ve 2007 Yılları Şahsa ve Mala Karşı Olaylar	218
Tablo 48: Hırsızlık Suçlarının 2006–2007 Karşılaştırılması	218
Tablo 49: Isparta'da Spor	219
Tablo 50: Isparta İli Altyapı Göstergeleri	226
Tablo 51: 2004 Yılı Verilerine Göre Isparta İli GSYİH	232
Tablo 52: Isparta Sektörel İhracat Verileri	233
Tablo 53: 2006 Yılı Isparta İli İşyeri Sayısı	234
Tablo 54: 2004–2005 Yılı Isparta İstihdam Durumu	234
Tablo 55: Isparta İli 2005 Yılı Gül Üretimi	246
Tablo 56: Sosyal Yardımlar	262
Tablo 57: Engellilere Sunulan Hizmet	263
Tablo 58: Yakınlarınca Bakılan Çocuklar	266
Tablo 59: Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Bünyesinde Kurum Bakımı	267
Tablo 60: Ak Masa Tarafından Yürütülen Çeşitli Sosyal Hizmetler	282

EKLER LİSTESİ

EK 1 DSÖ AVRUPA SAĞLIKLI KENTLER AĞI	321
EK 2 TÜRKİYE SAĞLIKLI KENTLER BİRLİĞİ ÜYELERİ	322
EK 3 SAĞLIKLI KENTLER BİRLİĞİ TOPLANTILARI	323
EK 4 ANKET FORMU	331
EK 5 ISPARTA İL HARİTASI	332
EK 6 ISPARTA BELEDİYESİ MECLİS KARARI	333

GİRİŞ

Sağlık yalnızca bir hastalık olmaması durumu değil, aynı zamanda bir insan sağlığı ve yaşam kalitesidir. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre sağlık; sağlıklı bir yaşam tarzı, sosyal birlik, konut kalitesi, istihdam edilebilecek iş, ulaşılabilirlik, gıda, emniyet, hava kalitesi, su ve sağlık önlemleri, toprak ve katı atıklar, iklimin istikrarı konularını kapsamaktadır.

Sağlıklı kent kavramı sosyoloji, kent coğrafyası, sağlık, kent planlaması, çevrebilim, ekonomi, politika gibi birçok farklı disiplinleri içinde barındıran bir kavramdır. Sağlıklı kent planlaması ise kent planlamasını sağlıklı kent kavramının içeriğindeki çok çeşitli faktörleri dikkate alarak planlama anlayışına dayanır.

Sağlıklı Kentler Projesi sadece medikal anlamda sağlık seviyesinin yükseltilmesi, daha fazla sağlık merkezi daha fazla hastane değil; eğitim, planlama, ulaşım, altyapı, sanayi vb. bütün sektörleri içine alan bir kalkınma projesidir. Sağlıklı Kentler Projesi ile Dünya Sağlık Örgütü sağlıklı kent planlanması sürecine ulaşma yönünde bir çalışma başlatmıştır. Dünya Sağlık Örgütü Sağlıklı Kentler Projesi"ni yerel düzeyde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kentlerin sağlık sorunlarının çözümüne yönelik bir yaklaşım olarak sağlığı herkesin işi haline getirmeyi amaçlamıştır.

Sağlıklı Kent Planlaması Sağlıklı Kentler Projesi dahilinde Sağlıklı Kentler için geliştirilen ilkelerin uygulanmasına yönelik bir planlama sürecini kapsamaktadır. Yerel yönetimlerin sorumluluk alanında olan çalışmaları kapsadığı, yerel yönetimlerin kentin sağlığından da sorumlu olduğu özellikle vurgulanmaktadır. Günümüz kentlerinde yaşanan plansız kentleşme kentlerde imar, çevre, sağlık, yoksulluk gibi hizmetlerin yeterliliği ve kalitesiyle ilgili birçok sorunun ortaya çıkmasına ortam hazırlamaktadır. Bu ve bunlara dayalı sorunlara bağlı olarak kentte yaşayanların sağlığı fiziki ve sosyal çevrenin gördüğü olumsuzluklardan etkilenmektedir. Sağlıklı Kent Planlaması ile elde edilmek istenilen kentlerin bu gününden başlamak üzere geleceğinin sağlıklı bir şekilde planlanması ve kentlerin geleceğinde sürdürülebilir sağlıklı kente ulaşılmasıdır.

Dünya Sağlık Örgütü Sağlıklı Kentler Projesi, uzun süreli uluslararası bir gelişme projesidir. Kentte yaşayan ve çalışan insanların fiziksel ve sosyal ortamlarını

iyileştirici faaliyetlerde bulunmak üzere yerel düzeyde karar vericileri ve ilgili kuruluşları harekete geçirmek, sağlık konusunu karar vericilerin gündeminin birinci maddesi haline getirmek temel amaçtır.

Sağlıklı Kentler Projesi; sağlıkta ve sağlık hizmetlerine ulaşmada eşitsizliği azaltmak, yerel düzeyde sağlıklı toplum politikasını geliştirmek, sağlığı destekleyen fiziksel ve sosyal çevreyi oluşturmak, sağlık için toplum hareketini güçlendirmek, yeni gelişmelere uyum gösteren bir toplum oluşumunu sağlamak herkes için sağlık stratejisi ve sağlık gelişimi prensipleri ile uyumlu sağlık hizmetleri kurmak amaçlarına yöneliktir.

Sağlıklı Kentler Projesi, sağlık hedeflerinin, sağlık politikalarının oluşturulması, bunların izlenmesi, uygulamalarının değerlendirilmesinde ve her üye ülkede planlı bir mücadele verilmesinde önemli bir role sahiptir. Sağlıklı Kent Projesi'nin hayata geçirilmesinde en önemli teknik ve öncü çalışmanın kentliler, yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri, resmi/gayri resmi kuruluşlar, medya, halk sağlığı çalışanları, halk sağlığı uzmanları, üniversiteler, özel sektör işbirliği içinde yürütülmesi gerekmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü Sağlıklı Kentler Projesi fazlar biçiminde ilerlemektedir. Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Sağlıklı Kentler Projesinin ilk üç fazı tamamlanmış olup dördüncü faz devam etmektedir. Birinci Faza (1987-1992) 35 kent, İkinci Faza (1993-1997) 39 kent, Üçüncü Faza (1998-2002) 55 kent ve Dördüncü Faza (2003-2008) 78 kent üye olmuştur. Türkiye'den ise 12 kent üye olmuştur. Dünya Sağlık Örgütü'nün gözetiminde yapılan 1978 Alma Ata Konferansı, 1990 Milan Deklarasyonu, 1998 Atina Sağlıklı Kentler Deklarasyonu ve 2003 Sağlıklı Kentler Belfast Deklarasyonu Sağlıklı Kentler hareketinin gelişiminde büyük rol oynamıştır.

Bu tezde amaç olarak Sağlıklı Kent Planlamasının Sağlanması açısından Sağlıklı Kentler Projelerini inceleyerek Sağlıklı Kentler Projesi içinde henüz yer almamış Isparta kentinin böyle bir ağda yer alması konusunda yapması çalışmaları öne çıkararak proje konusunda bilgilenmemiş olan kentlere bu konudaki çalışmaların kentin gelişimine getireceği katkıların ne olabileceği konusunu değerlendirmek ve yol göstermektedir. Çalışmada Dünya ve Avrupa ölçeğinde gelişen Sağlıklı Kentler

Projesi Türkiye Ağ yöneticisi olan Sağlıklı Kentler Birliği üyeliği yönünde adımlar atan Isparta Kenti ve özellikle Isparta Belediyesi incelenmiştir.

Tez üç bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölümde sağlık ve sağlıklı kentin kavramsal çerçevesi ele alınmıştır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından desteklenen ve yürütülen Sağlıklı Kentler Projesi'nin gelişimindeki yapılan çalışmalar ve deklasyonlar incelenmiştir. Ayrıca Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı'na üye olan kentlerden bazılarının yürütmüş olduğu örnek projelere yer verilmiştir. Yürütülen Sağlıklı Kentler Hareketi içinde aynı zamanda Sağlıklı Kent Kriteri olarak kabul edilen Kentli Hakları açıklanmıştır. Birinci Bölümün sonunda kent planlama çalışmalarının sağlıkla olan bağı ele alınmakta; kent planlamasının insanın esenliğini ve sağlığını desteklediği ve kent ortamının ve yaşam kalitesinin planlama aktivitesi tarafından desteklendiği süreçten söz edilmektedir.

İkinci Bölümde Türkiye'de Sağlıklı Kentler Projesi ve uygulanabilirliği ele alınmıştır. Sağlıklı Kent Projesinin uygulanabilirliği açısından mevzuatın incelenmesinde Belediye Kanunu, Büyükşehir Belediye Kanunu, Mahalli İdare Birlikleri Kanunu ve Türk Ceza Kanunu'nun bazı maddeleri ilişkilendirilmiştir. Türkiye'de sağlıklı kent çalışmaları ve uygulamaları ele alınmış, bu kapsamda Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Ağı içersinde Türkiye ulusal ağını temsil eden Sağlıklı Kentler Birliği'nin kuruluşu ve çalışmaları incelenmiştir. Sağlıklı Kentler Birliği üyesi belediyelerin çalışmalarına yer verilmiştir.

Ayrıca İkinci Bölümde Sağlıklı Kentler Birliği üyesi 26 belediye koordinatörüyle, belediyelerin sağlıklı kent çalışmalarıyla ilgili anket çalışmaları yapılmıştır. Anket Formunun geliştirilmesi bir aylık bir süreç içinde teorik bilgiler kullanılarak Sağlıklı Kentler Birliği ile birlikte geliştirilmiştir. Anketin uygulanması iki aylık bir süreyi kapsamıştır. Ayrıca koordinatörlerin % 50 ile yüz yüze görüşme yapılmıştır. Anket veri girişleri ve frekans analizi ve çapraz incelemeler için SPSS programı kullanılmıştır. Sağlıklı Kentler Birliği'nin Türkiye'deki tüm toplantılarına katılım sağlanmış ve yurt dışı toplantıları da Sağlıklı Kentler Birliği Aracılığı ile takip edilmiştir. Çalışmanın bu kısmında üye olan kentlerin durumunun üyelik sürecine girmek isteyen kentler açısından yol gösterebileceği düşünülmüştür.

Üçüncü Bölümde Isparta İli'nin genel durumu ele alınıp, ilin tarihi, coğrafi, sosyal ve ekonomik yapısı ele alınmıştır. Özellikle Kentli Hakları ilkeleri içinde olan sağlık, eğitim, güvenlik, spor, katılım, doğal güzellikler ve kaynaklar gibi ilkeler açısından kentin durumu değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde birçok anlaşma ve deklarasyonda vurgulanan Sağlıklı Kent Hareketinin kabul ettiği sürdürülebilir kentsel hizmetler, katılım ve yönetim, sektörler arası işbirliği ve dezavantajlı kesimlerin desteklenmesi ilkeleriyle bağlantılı olan Isparta'da yürütülen çalışmalar ele alınmıştır. Isparta'nın Demografik ve Sosyo-Ekonomik yapısı ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından alınan kurumsal veriler değerlendirilmiştir. Isparta Belediyesi ve İl İdaresinin ilgili kurumları dokümanlarını çalışmamız için paylaşıırken aynı zamanda bu konu ile ilgili olarak bilgilendirilmişlerdir. Isparta Sağlıklı Kent Planlaması sürecine Sağlıklı Kentler Birliğine üye olarak dahil olması için yerine getirmesi gereken sorumluluklar ve izlemesi gereken yol belirtilmiştir.

Bu çalışma başladığında Isparta Belediyesi Sağlıklı Kentler Birliği üyesi değildi. Yapılan çalışmalarla Isparta Belediyesinin Sağlıklı Kentler konusundaki bilgilendirmeleri ile birlikte üyelik süreci ile ilgili çalışmalar başlatılmıştır. Sağlıklı Kentler Birliğine üyelik ile ilgili meclis kararı alınmış ve Sağlıklı Kentler Birliği'nin meclis toplantısında Isparta Belediyesi'nin Sağlıklı Kentler Birliği'ne üyeliği kabul edilmiştir. Çalışmada Isparta Belediyesi'nin Sağlıklı Kentler çalışması başlatma konusunda almış olduğu kararlar ve atmış olduğu adımlar ele alınmış, bu süreçte yapması gerekenler ve kazanımları değerlendirilmiştir. Isparta kentinin Swot analizi ile çalışma tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SAĞLIKLI KENT PLANLAMASI KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLKELERİ

1.1.Sağlıklı Kent Kavramı ve Gelişimi

1.1.1.Sağlıklı Kent ve Kavramsal Gelişimi

1.1.1.1. Kent Kavramı

Kent kavramı, tarih boyunca farklı şekillerde yorumlanmış olmasına rağmen; kentsel yerleşim alanlarının genel adı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanayi devriminden sonra kent kavramının tanımında hızla gelişen kentlerin yapılarına bağlı değişime rastlamaktayız. Kenti kendi sınırları içinde yaşayan nüfusun geçim kaynaklarını tarım ve hayvancılık dışı uğraşların oluşturduğu, yönetim yapısı, toplumsal ilişkiler, kültürel alanlar, nüfus yoğunluğu gibi birçok yönden kırsal alanlardan farklı olan yerler şeklinde tanımlamak mümkündür. Bununla birlikte, bu alanda tek bir kent kavramına rastlamak mümkün değildir. Değişik bakış açılarına bağlı olarak farklı kent tanımları vardır. Önceki dönemlere bakılacak olursa, "cit ", "polis", "medine" ve "kent" kelimelerinin birbirine yakın anlamlarda kullanıldığı söylenebilir.

Kelimenin kullanıldığı zamandaki yerleşim birimleri, bazen bir devleti, küçük bir kenti veya belli bir uygarlık düzeyini ifade etmişlerdir. Nitekim bunlardan "cit " küçük bir devletçiği (kent devleti) ifade ederken, "polis" sözcüğü daha çok bir savunma gerekliliğini açıklamak üzere kale anlamında kullanılmıştır. Buna karşılık, "medine" sözcüğü daha belirgin olarak kent sayılabilecek yörelerdeki yaşam biçimiyle bu yerleşim alanlarının dışındaki yaşam biçimini, hem iktisadi faaliyet hem de birlikte yaşamının getirdiği ilişkiler bakımından birbirinden ayırmak için kullanılmıştır. Bu bağlamda "medeni" kelimesi kentli ve "medeniyet" kelimesi de kentleşme ve kentlileşme anlamlarında kullanılmıştır. Medine kelimesinin karşıtı, kentin karşıtı olarak nüfusun büyük kısmının tarım ve hayvancılıkla uğraştığı, daha çok kapalı toplum özelliği gösteren yerleşim göçebe ve kırsal yaşamı ifade etmek için kullanılan "karye"dir. Dilimizde de "medeni" ve "bedevi" deyimleri,

kentlerde yaşayan uygar ve kırsal alanda yaşayan göçebe anlamlarında gelişmiştir.¹ Kent kelimesi sürekli olarak medeniyet ile eş anlamlı olarak kullanılmıştır. Bu anlamda medeniyetin kentleşmeyle oluştuğu ve kent ile birlikte geliştiğini söylemek, genel bir kanaat olarak karşımıza çıkmaktadır. Latince medeniyet anlamına gelen ‘civilization’ kent anlamına gelen ‘civitas’ sözcüğünden türemiştir. Bu özellik batı kültürlerinde değil aynı zamanda Arap kültüründe de medeniyet (uygarlık) anlamına gelmektedir.

Kent dışındaki kırsal yerleşim alanları; mesleki gruplaşma ve uzmanlaşmanın olmadığı, kişilerin örf, adet, değer ve normlara göre davranışlarını biçimlendirdiği, eğitim oranı kentlerde yaşayanlara oranla düşük olan yerleşme birimleridir. Bununla birlikte kentler, doğurganlık oranının kırsal kesime göre düşük olduğu, büyük bir çoğunlukla anne, baba çocuklardan oluşan küçük aile yapısına sahip olduğu, eğitim, öğretim ve kültürel faaliyetlerin yaygın olarak görüldüğü dinamik yerleşim birimleridir. Kentler, birlikte yaşayan insanların, ortak yaşamlarından doğan ve yaşam biçimleri ile şekillenen mekânlardır. Sadece bir mekân olmalarının ötesinde, tarihi, sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik vb. özellikleri de bünyesinde barındıran yerleşim yerleridir.

Kentler tarihsel olarak, oluşum ve dönüşümlerinin tarihine ve coğrafyasına bağlı olarak, askeri, dini, siyasi, ticari, sembolik ve kültürel bir dizi işlevden bir kaçını birden yerine getirmişlerdir. Benzer şekilde, kentsel olanın ölçeği belirli toplumsal coğrafyaları ve tarihleri yansıtmıştır.² Kentler; sosyal, ekonomik ve kültürel özellikleri, hukuki niteliği ve nüfus bakımından kırsal alanlardan farklı, genellikle tarımsal olmayan üretimin yapıldığı, üretim dağıtım ve denetim işlevlerinin toplandığı, toplumsal farklılaşma, mesleki uzmanlaşma ve hareketliliğin görüldüğü yerleşim yerleridir.

¹ Zerrin Toprak, **Kent Yönetimi ve Politikası**, Birleşik Matbaacılık, 6. Baskı, İzmir, 2008, s.6.

² Neil Smith, “Yeni Küresellik, Yeni Şehircilik: Küresel Kentsel Strateji Olarak Soylulaştırma”, Çeviri: İlknur Urkun-Bowe, İbrahim Gündoğdu, **Planlama Dergisi**, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, S.36, Ekim 2006, Ankara, s.16.

1.1.1.2. Kent ve Sağlık

Bu çalışmada geçen sağlık kelimesine Dünya Sağlık Örgütü tarafından açıklandığı şekli ile bir hastalık durumu şeklinde değil, bir insanın sağlığı ve yaşam kalitesi açılarından bakılmaktadır. Bunlar; sağlıklı bir yaşam tarzı, sosyal birlik, konut kalitesi, iş, ulaşılabilirlik, gıda, emniyet, hava kalitesi, su ve sağlık önlemleri, toprak ve katı atıklar, iklimin istikrarı konularını kapsamaktadır. Kentlerde sağlığı en fazla tehdit eden faktör tüm ülkelerde artan kent yoksulluğudur. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde alt sınıf diye adlandırabileceğimiz gruplarda sağlık koşulları oldukça kötüdür.³

Sağlık hizmetlerine erişebilme ve hizmetlerden yararlanma konusunda herkes ırk, dil, din, cinsiyet, yerleşim yeri ve sosyal durum gözetilmeden eşit şansa sahip olmalıdır. Sağlık hizmeti alması gereken herkes bu hizmeti yeterince almalıdır. Toplumdaki kişilerden bazıları sağlık yönünden daha fazla risk altındadır ve daha sık hastalanıp, sağlık hizmetlerine daha fazla gereksinim duyarlar. Kentler, sağlık koşullarını iyileştirmede ve sağlamada özel potansiyele sahiptir. Kişilerin bulunduğu sosyal ve fiziksel çevre ile yaşam biçimleri, sağlığın başlıca belirleyicileridir. Yerel yönetimlerin hedefi; kentsel yaşamın tüm koşullarını gözeterek kamu sağlık politikalarını oluşturmaktır. Özellikle, sağlık koşullarındaki eşitsizlikleri belirleme ve azaltmada, özel sağlık gereksinimlerini ve engelli grupların isteklerini karşılamada, sektörler arası çalışmalarla daha sağlıklı yaşam çevreleri yaratmada, böylelikle daha sağlıklı ve kolay çözümler üretmede, politik bağlayıcılık ve taahhütler önemlidir. Hepsinin ötesinde; kişilerin kendi kendilerine ve birbirlerine yetebilmelerini sağlayacak; hastalık ya da kaza durumlarında bakımlarını üstlenebilecek sosyal şartların oluşturulması özellikle gerekmektedir.

Kent yapısının kalitesi insan sağlığı için bir temel niteliğindedir. Bugünün kentlerindeki problemler fakirlik, eşitsizlik, kirlilik, işsizlik, işe, mallara ve hizmetlere erişim zorlukları, toplumsal bağlılığın azlığı, konut ve diğer alanlardaki düşük kalite ile ilişkilidir. Dünya Sağlık Örgütü Şartında (1946) tanımlanmış olan sağlık kavramı, sağlık politikalarının sadece sağlıkla ilgili olan profesyonellerin alanına girdiği geleneksel inanışa karşı çıkmaktadır. *“Sağlık sadece hastalığın*

³ Nurşen Özçelik Adak, **Sağlık Sosyolojisi, Kadın ve Kentleşme**, Birey Yayıncılık, İstanbul 2002, s.65.

*olmaması durumu değildir, sağlık fiziksel, zihinsel ve sosyal esenlik halidir. Ulaşılabilecek en yüksek sağlık standardı, ırk, din, politik inanç veya sosyal ve ekonomik koşullar arasında bir ayrım yapmaksızın her insanın temel haklarından biridir.” Genel inanın tam tersine sağlık birçok mesleğin ve temsilciliğin merkezi amaçlarından biri olmalıdır ve özellikle kent planlaması sağlıklı bir çevre yaratılması konusunda anahtar bir role sahiptir.*⁴

Kentlerde yaşayan insanların sağlığı, yaşam ve çalışma koşullarından; fiziksel ve sosyo-ekonomik çevreden; bakım hizmetlerinin kalitesi ve ulaşılabilirliğinden etkilenmektedir. Sağlık sadece sağlık sektörünün değil, tüm sektörlerin işidir ve herkes belirli bir role sahiptir. Özellikle yerel yönetimler, sağlığın geliştirilmesinde ve sürdürülebilir kalkınmada önemli bir konumdadır. Çünkü yerel yönetimler sağlığı etkileyen temel faktörlerden (çevre, konut, sosyal hizmetler vb.) sorumludur. Ayrıca, kentte yaşayan çeşitli grupların sorunlarını en yakından bilen, çözüm yollarını araştıran ve çözüm yollarını uygulamaya koymak için uğraş veren de yerel yönetimlerdir. İçinde yaşadığımız kentler, sağlığımızı etkileyen ve geliştiren canlı bir organizmadır.

Kentin canlılığını ve gelişimini sürdürmesi için, ihtiyaçlarını belirlemek, bunları giderecek kaynaklar sağlamak, planlar yapmak kent sakinlerinin başlıca görevidir. Kent, yaşayan, nefes alan, büyüyen, sürekli değişen bir iç dinamiğe sahip, karmaşık bir organizmadır. Yaşamını sürdürmesi için bir takım ihtiyaçları vardır. Kent yönetimi veya kentte yaşayanların kentteki sokak kirliliğinden, sağlıksız ortamlardan, çöplerin zamanında toplanmamasından, evsel atıkların ayrıştırılmadan düzensiz bir şekilde çöpe atılmasından, içme sularını yeterince hijyen olmadığından, alt yapı sorunlarından vb. şikayetleri sık sık dile getirmeleri ve bu konularda farklı ortamlarda kentte yaşayanların bir araya gelip ne yapabiliriz diye çözümler aramaya çalışması kentin sağlığına ilişkin ciddi sorunların olduğunu göstermektedir.⁵ Kent sağlığı uluslararası bir önem taşıdığından, yerel girişimlerin uluslararası programlarla ortak yürütülmesi için, uluslararası alışverişin temel hedefi; her kentin geliştirilecek bir ağ içinde, yeni halk sağlığı çalışmalarıyla ilgili tecrübe ve bilgilerini değiş tokuş

⁴ [www.saglikkentlerbirligi.org.tr/pdf/planlama.pdf-\(14.07.2006\)](http://www.saglikkentlerbirligi.org.tr/pdf/planlama.pdf-(14.07.2006)).

⁵ E.Didem Evcı, “Şehir Sağlığında Halk Sağlığı Yaklaşımı”, [http://med.adu.edu.tr/ad/halksagligi/topic.asp?_lvl=2&_idx=12&_m=13-\(08.08.2006\)](http://med.adu.edu.tr/ad/halksagligi/topic.asp?_lvl=2&_idx=12&_m=13-(08.08.2006)).

edebilmelerini; ortak davranış geliştirebilmelerini; sağlıkla ilgili ve özel politik girişimlerini yasallaştırabilmelerini sağlamaktır. Yerel yönetimlerin özellikle belediyelerin; Dünya Sağlık Örgütü'nün Avrupa Yerel Çevre ve Sağlık Şartı'na (European Charter for Environment and Health at the Local Level) bağlı olarak geliştirdiği "Herkes İçin Sağlık" stratejisine dayalı "Sağlıklı Kentler Projesi" gibi uluslararası çevre-sağlık hareketlerine katılımı teşvik edilmektedir.

1.1.1.3. Sağlıklı Kent Kavramı

1984 yılında Dünya Sağlık Örgütü* tarafından açıklandığı şekliyle sağlık; "Bireyin veya grubun, bir yandan beklentileri ve güvenlik ihtiyaçlarını gerçekleştirme; diğer yandan ise çevreyi değiştirme ve onun üstesinden gelme kabiliyetinin derecesidir. Sağlık, bununla birlikte, yaşamak için bir araç değil günlük yaşamın kaynağı olarak görülür; bu fiziksel kapasitelerin yanı sıra sosyal ve kişisel kaynakların vurgulandığı pozitif bir kavramdır."⁶

İnsanların yaşam kalitesi, sağlıklı olmaları, toplum sağlığı ve bireyin ihtiyaçlarını karşılama niteliklerine sahip bir çevreyle olan etkileşiminin dışa vurusunun bir göstergesidir. Bu dışa vuruş, bireyin yaşam kalitesinin gittikçe artan seviyede onu huzurlu ve mutlu yapması ve bunun sağlıklı kentsel yaşama ait ihtiyaçlar hiyerarşisindeki tatmini ile yakından ilgilidir. Bireyin yaşam kalitesi, huzur ve mutluluğu kentsel huzur ve yaşam kalitesinden bağımsız olmayıp sürekli bir etkileşim içersindedir. Kentsel yaşam kalitesinin geliştirilmesinde sağlıklı kent olmanın büyük bir rolü vardır. Sağlıklı bir kentin oluşturulmasında kent yaşamıyla ilgili tüm unsurların/paydaşların (merkezi ve yerel yönetimlerin, özel sektörün, sivil toplum örgütlerinin ve kentlilerin) sıkı ve devamlı bir işbirliğinin uygulanması bir zorunluluktur. Kentlerin geleceği konusunda en büyük sorumluluk sadece kent yöneticilerine ait olmayacak kadar büyük ve karmaşık bir durumdadır.

Sağlık, kent yaşantımızın tümünü de içine alacak şekilde, insan varlığını etkileyen her şeyle ilgilidir. Bu durum, sağlık konusunda çalışanların kent planlamasında uzman olmalarını gerektirmemektedir. Fakat sağlık çalışanları kent planlama alanında ister istemez birlikte çalışılması gereken kimseler haline

* World Health Organization (WHO): Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) kısaltılmış şekliyle kullanılacaktır.

⁶ WHO Regional Office For Europe, 1990; 11.-(15.07.2006).

getirirken; onlara sosyal refah, eğitim, iş, ticaret, mimari, ekonomi, vs. alanlardaki uzmanlarla birlikte çalışmak onlardan bir şeyler öğrenmek sorumluluğunu yükler. Kent yaşamının iyileştirilmesi konusunda birçok mesleğin ilgisi vardır; bunlardan her birinin büyük idealleri olmakla beraber bilgileri ve uzmanlıkları sınırlıdır. Genellikle kabul edilebilir ve uygulanabilir yaklaşımlara ulaşabilmek için, farklı disiplinlerin kentle ilgili ilgilendiği konulara katılmak ve bilgi ve deneyimlerini birleştirmek, sağlıklı bir kente ulaştırmayı kolaylaştıracaktır. Kentlerin dinamizmi ve karmaşıklığı, ekolojik sistemlerin kolay kolay anlaşılamayan hareketli denge şartları bakımından sorumlu ve akla uygun bir planlamayı gerektirir.⁷

“Sağlıklı Kent” her toplumun kültürüne, geleneklerine, değerlerine göre farklı şekillerde ifade edilen bir kavramdır. Ekonomistlere göre sağlıklı kent, “kentteki önemli değerleri yenilemek ve yeni mekânlar yaratmak”, kent planlılara göre, “kentte ulaşımında, konut alanlarında, yeşil alanlarında yeni, iyi fiziksel karakterler yaratmaktır.” Sosyologlara göre, “sosyal bütünleşmeyi oluşturmak ve geliştirmek”, eğitimcilere göre, “toplumun gelişmesine olanak sağlamaktır.” Epidemolojistlere* göre, “sağlık seviyesini yükseltmek”, sağlık koruma planlılarına göre, “hastanelere ve sağlık servislerine yüksek seviyeli ulaşılabilirliği sağlamak”, sokaktaki herhangi bir insana göre ise, “yaşama imkânının sağlanması, ailesinin korunması, arkadaşları ile görüşebilmesi, yeme-içme ihtiyacını sağlayabilmesi, güvenli ve özgür bir biçimde yaşama eylemlerini gerçekleştirmektir”.⁸

Bu açıklamaların ışığında sağlıklı kent kavramı sosyoloji, kent coğrafyası, kent planlaması, çevrebilim, ekonomi, politika gibi birçok farklı disiplinleri içinde barındıran bir kavramdır. Kısaca yaşanabilir bir kent kavramının anlattığı tüm öğeleri içerir. “Sağlıklı Kent” kavramı, her ülke, her kent, her kültür hatta aynı kent de yaşayan insanlar tarafından bile farklı anlamlar ifade eder. “Sağlıklı Kent” kavramı içerisinde gelişmeleri, değişkenleri, ilişkileri, sektörleri, geleneksel öğeleri barındıran

⁷ E. James Lieberman ve Jeonard J. Duhl, “Şehirselleşmede Beden ve Ruh Sağlığı”, **Modern Şehir ve İnsan Sağlığı**, İmar ve İskan Bakanlığı Mesken Genel Müdürlüğü Sosyal Araştırma Dairesi Yayını, Ankara, 1969, s.42.

* Salgın hastalıklarla uğraşan tıp doktoru

⁸ www.bursa-bld.gov.tr/uluslararasi/BursaCHDP-turkce.pdf (23.05.2007).

zor bir veridir. Bu verinin anlaşılmasında, değiştirilmesindeki en önemli faktörler ise politika ve yönetim biçimidir.⁹

Sorumluluklar sağlığın belirleyicilerini doğrudan etkileyen alanlarda giderek artan bir biçimde merkezden başka yerlere dağıtılmaktadır ve kentler bu yüzden sağlık ve sürdürülebilir kalkınma için giderek kilit oyuncular haline gelmektedirler. 1992 yılındaki Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansı'ndan beri, yerel düzeyde sürdürülebilir kalkınmaya yönelik yaklaşımların teşvik edilmesi güçlü bir biçimde vurgulanmaktadır. Bu fikirler, Yerel Gündem 21 inisiyatifleri ve Avrupa ve uluslararası düzeyde yerel otoriteleri bir araya getiren bir dizi sürdürülebilir kalkınma ağı ile büyük ölçüde desteklenmektedir. Yerel Gündem 21 ve genel anlamda sürdürülebilir kalkınma gündem maddesinin bir zayıflığı; güçlendirilebilir bir gelecek için temel teşkil eden daha geniş toplumsal ve sağlıkla ilgili meseleleri kucaklayamamış olmasıdır. Bunun yanında, sağlık orta düzeyde politika üretim sürecinde ekonomik ve sosyal kalkınma için bir anahtar kaynak olarak geniş bir alanda tanınmamıştır. En çok, sağlık üzerinde oluşan olumsuz etkilerin çevresel etki değerlendirmesi gibi mekanizmalar sayesinde azaltılmasına yönelik çaba sarf edilmekte fakat sağlığın teşvikine yönelik fırsatlar dikkate alınmamaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı, kent çapında sağlık kalkınma planlarını destekleyerek sağlıkla ilgili ve toplumsal meselelerin sağlık sektörü dışındaki sektörlerin gündemine taşınması konusunda ilerleme kaydetmiştir. Söz konusu kent sağlığı kalkınma planları bazı kentler için sağlığa yönelik bütünleşik planlamanın geliştirilmesi için ilk adımı temsil etmiştir. Bu planlar sağlığın yerel gündemlere taşınması ve sektörler arasında işbirliğinin artırılmasına yardımcı olmuşsa da pek çok yerel plan hala sağlık sektörü ve sosyal sektörler tarafından kontrol edilmektedir. Yerel çıkar sahipleri ve grupları (politikacılar, yöneticiler, sivil toplum kuruluşları, sağlık sektörü ve toplum temsilcileri gibi) arasında sağlıkla ve her bir sektörün olumlu sağlık sonuçları üretmek konusunda taşıdığı sorumlulukla ilgili ortak bir anlayışın yaratılmasına yardımcı olmaktadır. Sağlıklı kent yaklaşımı geniş kapsamlı bir sağlık modeline dayandığı için, toplumsal, çevresel, ekonomik ve

⁹ [http://www.healthycitiesbursa2005.com/pdf/vizyon_ve_planlarimiz_trk_02aralik2005.pdf?](http://www.healthycitiesbursa2005.com/pdf/vizyon_ve_planlarimiz_trk_02aralik2005.pdf?sub=3-) sub=3- (04.06.2006).

kültürel meselelerini bireylerin, toplulukların ve nüfusların yaşamlarını nasıl etkilediğini dikkate almaktadır.¹⁰

1.1.1.4. Sağlıklı Kent Kavramının Tarihsel Gelişimi

Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölge Ofisi (WHO/EURO) "Sağlıklı Kentler Projesi"ni yerel düzeyde Herkes İçin Sağlık* (HİS) uygulamasını denemek amacıyla bir araç olarak başlatmıştır. 1986 yılında HİS ilkesine dayanan yeni halk sağlığı yaklaşımlarının uygulamada başarılı olacağını kanıtlamak amacıyla 11 kent seçilmiştir. 1991 yılında Sağlıklı Kentler Projesi'nin hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde kentlerin sağlık sorunlarının çözümüne yönelik bir yaklaşım olabileceği görüşü hâkim olmuştur. Bunu sağlamak için sağlığı herkesin işi haline getirmek amaçlanmıştır. 1992 yılının başlarında Ulusal Sağlıklı Kentler Ağı yaklaşık 375 kent ve beldeden oluşan bir sayıya ulaşmıştır. Aynı yıl Avrupa'da 200 kent, dünyada 500 kent "Sağlıklı Kentler Ağı"na dahil edilmiştir. 1977 yılında başlayan Dünya Sağlık Toplantıları ile ilk girişim olarak sağlık hizmetlerinin yerine getirilmesinde ulusal hükümetlerin rolüne dikkat çekilmiştir.¹¹ 1984 yılında HİS'le ilgili 38 hedef belirlemiştir ki bunların altısı özellikle önemlidir:

1. Ülkeler içinde ve arasında sağlık eşitsizlikleri azaltılmalıdır.
2. Kişilerin fiziksel, zihinsel ve sosyal bakımlardan tam bir iyilik haline ulaşmalarında sağlığı geliştirme uygulamaları ve koruyucu önlemlerin önemi vurgulanmalıdır.
3. Değişik sektörler, kişilerin sağlığın ön koşullarına ulaşmalarına ve çevresel -tehlikelerden korunmalarına yönelik olarak işbirliği yapmalıdır.
4. Toplum katılımının "herkes için sağlık" hedefine varılmasında şart olduğu anlaşılmalıdır.
5. Sağlık sistemi, temel sağlık hizmetlerini, kişilerin yaşadığı ve çalıştığı yerlerde ulaşılabilir kılmalıdır.
6. Ulusal sınırları aşan sağlık sorunlarına yönelik olarak uluslararası işbirliği sağlanmalıdır.

¹⁰ <http://www.sagliklikentlerbirligi.org.tr/pdf/sed1.pdf>-20.6.2006.

* Herkes İçin Sağlık kavramı metinlerde HİS şeklinde gösterilecektir

¹¹ Coşkun Can Aktan ve Kadir Işık, "21 Yüzyılda Herkes İçin Sağlık: 21 Hedef", <http://www.canaktan.org/ekonomi/saglik-degisim-caginda/pdf-aktan/herkes-icin.pdf>-(17.05.2006).

Sağlıklı Kentler Projesi'ni uzun vadeli hedefi Avrupa kentlerinde yaşayan insanların sağlıklarının geliştirilmesidir. Proje Dünya Sağlık Örgütü'nün "2000'li Yıllarda HİS" ilkelerini uygulamaktadır. Bu ilkeler Ottawa Sağlığı Geliştirme Şartı ve Lokal (kent) Seviyede Çevre ve Sağlık Avrupa Şartı'nda vurgulanan ilkelerdir. Temel amaç, kentlerin HİS ilkesini yerel olarak uygulamaktır. Bu durumda kente özgü bir plan geliştirilmesi, yeni örgütsel ve tanımsal yapıların sağlanması zorunlu olmaktadır. Ottawa şartının en önemli katkısı sağlığı geliştirme kavramının kapsamını genişleterek "kişilerin sağlıklarının kontrol altına alma ve iyileştirmelerini sağlama yöntemi" olarak tanımlamasıdır. Belirlenen çerçeve beş ögeyi kapsamaktadır:¹²

1. Sağlıklı toplum politikasını teşvik etmek,
2. Destekleyici çevre oluşturmak,
3. Toplum katılımını güçlendirmek,
4. Kişisel yetenekleri geliştirmek,
5. Sağlık hizmetlerini yeniden yönlendirmektir.

1988'de Adelaide Beyanıyla Sağlıklı Kentler Projesi'nin başlıca sonucu olan sağlıklı toplum politikasının ayrıntıları düzenlenmiştir.

Birleşmiş Milletler Örgütü tarafından 1992 yılında Rio de Janeiro'da "Çevre ve Gelişme" konulu bir konferans düzenlenmiştir. Dünya çevre hareketi açısından bir dönüm noktası niteliğini taşıyan bu konferansta, aralarında Gündem 21'in de bulunduğu beş uluslararası belge imzalanmıştır. Kısa süre içinde Birleşmiş Milletler Örgütü'nün en tanınmış belgelerinden biri durumuna gelen Gündem 21 sadece "sürdürülebilir kalkınma" kavramını ortaya koymakla kalmamış, katılımcı mekanizmaların ve süreçlerin önce Birleşmiş Milletler, ardından hükümetler ve diğer kurum ve kuruluşlar tarafından benimsenmesini 'ya da en azından dikkate alınmasını sağlamıştır.

Gündem 21 belgesi, insanlığın bir dönüm noktasında bulunduğu saptamasını yaparak uluslar arası alanda ve ulusların kendi içindeki eşitsizliklere ve dünyada giderek artan yoksulluk, açlık, hastalıklar ve eğitimsizliğe, ekosistemdeki kötüleşmeye dikkat çekmiştir. Bu durum bir tercih yapmanın kaçınılmaz olduğunu

¹² http://195.142.135.65/who/doc_pdf/ottawa_chart.pdf-(20.6.2006).

ortaya koyar. Günümüzde ekosistemi göz ardı eden politikalar sürdürüldüğü takdirde, ülke içi/ülkeler arası ekonomik uçurumlar belirginleşecek ya da ekosisteme duyarsız politikalar değiştirilecektir. Gündem 21'in temel ilkesi; sürekli ve dengeli gelişmenin yanı sıra çevrenin korunmasıdır. Önemli olan, sivil toplum örgütlerinin bu ilkelerinin yaşama geçirilmesi noktasındaki baskıları sonucunda yerel düzeyde istenen hedeflere ulaşılmasıdır. Bireyler sürdürülebilir kalkınmanın merkezini oluşturmaktadır. Bu nedenle Gündem 21, sürdürülebilir kalkınmada insan sağlığını temel öge olarak görmektedir.

Rio Konferansı, Yerel Gündem 21 Faaliyet Planlarında yerel yönetimler ortak uygulayıcılar olarak tanımlamıştır. Yerel yönetimler, bireylere en yakın ve seçimle göreve gelen kuruluşlar olduğundan; bireyler kendilerini doğrudan ilgilendiren pek çok konunun düzenlenmesi ve sorunların çözümlenmesini yerel yönetimlerden beklemektedirler. Çevrenin korunması, toplumsal ve ekonomik sorunların çözümlenmesinde temel araç olarak kabul edilen Gündem 21'in sonuca ulaşabilmesi için her bireyin yerel yönetimler aracılığıyla sürece katkı ve katılımında bulunması arzu edilmektedir. Gündem 21, 21.yüzyılda çevre ve kalkınmayı etkileyen tüm alanlarda hükümetlerin ve tüm bağımsız sektörlerin üstlenmesi gereken görevleri tanımlayan, hükümetler tarafından kabul edilmiş en geniş kapsamlı eylem planıdır.¹³

Sağlıklı Kentler Projesinin oluşum sürecine en önemli katkılardan birini de Dünya Sağlık Örgütü'nün 1978 yılında Alma Ata'da düzenlediği "Temel Sağlık Hizmetleri" konulu uluslararası konferans oluşturmaktadır. Konferans sonrasında, özetle dünyadaki tüm insanların sağlıklarını korumak ve daha iyi bir duruma getirmek için tüm hükümetlerin, tüm sağlık ve kalkınmada görevli olanların ve dünya toplumlarının en kısa sürede gerekli çalışmaları yapmalarının gerekliliğini vurgulayan "Alma Ata Bildirisi" yayınlanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü, Alma Ata Bildirisi doğrultusunda ortaya çıkan HİS hedeflerinin, sağlık alanındaki değişme ve gelişmeler bağlamında ve 21. yüzyıla hazırlıklı girmek amacıyla yenilenmesi girişimini 1995 yılında başlatmıştır. 1998 yılında Kopenhag'da düzenlenen Dünya Sağlık Örgütü 48. Avrupa Bölge Komite Toplantısı'nda HİS, "Sağlık 21" başlığı altında, "21.Yüzyılda 21 Hedef" sloganıyla resmen kabul edilmiştir.

¹³ http://www.la21turkey.net/dl/yg_21_el_kitabi.pdf-(22.07.2005).

Gündem 21 ve HİS programları birbirlerini tamamlayan nitelikte programlardır. Her ikisi de uluslararası nitelikte olup ülkeler tarafından ulusal, bölgesel ya da yerel düzeylerde uygulanmaktadır. Her iki programın temelinde de bugün ve gelecekte insan sağlığı yer almaktadır.

Her iki program için de geçerli olan ana temalar;

- Hakkaniyet,
- Sürdürülebilirlik,
- Halkın katılımı,
- Sektörler arası işbirliği, olarak belirlenebilir.

21 Hedef içerisinde yer alan Hedef 13 "Sağlıklı Çevreler" hedefidir. Hedef 13'te "2015 yılına kadar, bölgedeki insanlar, evde, okulda, işyerleri ve yerel toplulukta, sağlıklı bir fiziksel ve sosyal çevrede yaşamak için daha fazla olanağa sahip olmalıdır" denmektedir. Ayrıca "Kentlerin, kentsel alanların ve toplulukların en az % 50'si sağlıklı kentler ya da sağlıklı topluluklar ağının aktif üyeleri olmalıdırlar." ifadesi yer almaktadır. Bu hedefe ulaşılmasında Dünya Sağlık Örgütü "Sağlıklı Kentler Projesi" anahtardır. Halen dünyada birçok kentte gelişen sağlıklı kentler hareketi; eşitsizlikleri azaltmayı ve yoksullukla mücadele etmeyi, kent sağlık gelişim planlaması yapmayı, adaleti, iyi yönetim ve her kesimi kucaklayıcı kentler yaratmayı, ulusal, kıtasal ve küresel stratejiler belirlemeyi ve dayanışmayı amaçlamaktadır.¹⁴

1.1.2. Dünya Sağlık Örgütü ve Sağlıklı Kentler Projesi

1.1.2.1. Dünya Sağlık Örgütü

1945 yılında ABD'nin San Francisco kentinde toplanan Birleşmiş Milletler Konferansı, bu dönemde bütün halkların sağlığının, dünyada barış ve güvenliğin sağlanması açısından temel önem arz ettiğini kabul ederek Çin ve Brezilya'lı delegelerin bir "Uluslararası Sağlık Örgütü" kurulması amacıyla toplantı düzenlenmesi oybirliğiyle kabul edilmiştir. 19-22 Temmuz 1946 tarihlerinde New York'da düzenlenen Uluslararası Sağlık Konferansı'nda BM'ye üye 51 ülkenin

¹⁴ <http://skb.golcuk.bel.tr/id3.html>-(25.08.2006).

temsilcisi ile FAO, ILO, UNESCO, OIHP (Merkezi Paris'te bulunan Uluslararası Halk Sağlığı Bürosu), PAHO, Kızılhaç, Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu ve Rockefeller Vakfı Temsilcileri Dünya Sağlık Örgütü Anayasasını oluşturmuşlardır.

DSÖ Anayasası 22 Temmuz 1946 tarihinde 61 ülkenin temsilcisi tarafından imzalanmıştır. DSÖ Anayasası en az 26 üye ülke tarafından resmen kabulü ile yürürlüğe girecektir. Bu süre içerisinde DSÖ işlevlerini yerine getirecek bir Ara Komisyon seçilmiştir. Bu Ara Komisyon iki yıl süreyle DSÖ'nün görevlerini yürütmüştür. Ara Komisyon tüm çalışmalarını tamamlamış ve 26 üye ülkenin onayı 7 Nisan 1948'de gerçekleşmiştir. DSÖ Anayasası'nın yürürlüğe girdiği 7 Nisan her yıl "Dünya Sağlık Günü" olarak kutlanmaya başlanmıştır. DSÖ'ye, Mayıs 2000 itibariyle 191 ülke üyedir ve 2 ülke de ortak üye statüsündedir.¹⁵ DSÖ Anayasası kapsamında, DSÖ'nün temel görevi, insanların sağlığı için hükümetlerin sorumluluklarını gerçekleştirebilmeleri ve halkın aktif katılımını temin etmek için onları teşvik etmek ve desteklemektir. DSÖ'nün işlevleri, sağlık hizmetlerinin gelişimini ve ilerlemesini artırmak, halk sağlığını tehdit eden bütün sorunlar hakkında bilgi toplamak ve yaymak ve biyomedikal araştırma ve en son sağlık ilerlemelerinin uygulanmasını iletmeektir.

Dünya Sağlık Örgütü, uluslararası sağlık meseleleri ve halk sağlığı için yönetim ve koordinasyon idaresi olarak hizmet veren, uzmanlaşmış kurumdur. DSÖ'nün temel işlevlerinden birisi insan sağlığı alanında tarafsız ve güvenilir bilgi ve tavsiyeler sunmaktır. Kurum bu sorumluluğunu yerine getirirken, ülkelere halk sağlığına yararı dokunacak politikalar oluşturma ve ülkelerin halk sağlığı ile ilgili en büyük sıkıntılarına çözümler üretme konusunda yardımcı olmaya çalışmaktadır.

1.1.2.2. Sağlıklı Kentler Projesi

Dünya nüfusunun yarısı kentlerde yaşayan 6 milyarın üzerinde insanıyla 21. yüzyılda yaşam savaşı vermektedir. Nüfusun büyük bir bölümünün kentlerde yaşamasının birçok avantaj ve dezavantajı da beraberinde getirdiği kabul edilmektedir. Bugün gündemde olan konu, kentlerin ve diğer insan yerleşimlerinin nasıl yönetileceği ve giderek kentleşen bir dünyada sağlıklı yaşam koşullarının nasıl yaratılacağıdır. 1995 yılında 2.6 milyar olan toplam kentli nüfus, 2015 yılında 4

¹⁵ http://195.142.135.65/who/who_kurulus.htm-(25.05.2006).

milyara çıkacaktır. Mega kent olarak adlandırılan kentlerin (nüfusu 10 milyon üzerinde olan kentler) sayısı artmaktadır.

21. Yüz Yıl Şehri: Berlin Küresel Konferansı'nın 4 Temmuz 2000 toplantısında kentlerin geleceğine ilişkin bazı ciddi olasılıklar öne çıkarılmaktadır. Bunlar arasında kentleşme konusundaki sayısal tespitler başta gelmektedir. Buna göre önümüzdeki yüz yılda, tarihte ilk kez 6 milyar nüfus kentlerde yaşayacak; bunu izleyen çeyrek yüz yılda ise kentlerde yaşayan insan sayısı dünya genelinde 5 milyarı ikiye katlayacak. 2025'te her beş kişiden üçü kentli olacaktır. Yine aynı dönemde "milyonluk kentler" ve "mega kentler" ortaya çıkacaktır. Çoğu kentler için bu gelişmeler kentleri tehdit eden büyük bir kâbusa dönüşecektir. Bunun anlamı ise açıktır: Kent nüfusunun artışı gelişmiş ülkelerin yanı sıra geri kalmış ülkelerde de belirgin bir artış gösterecektir. Bunun sonucu olarak bugün Afrika, Latin Amerika ve Hindistan'ın bazı bölgelerinde olduğu gibi açlık, işsizlik, evsizlik devasa kent sorunları olarak ortaya çıkacaktır.¹⁶

DSÖ 2000 yılında olduğu gibi 21.yüzyılda da sağlık konusunda hiçbir ülkenin kendine yeter olmayacağını ve sağlığın geliştirilmesinde uluslararası dayanışmanın zorunlu olacağını vurgulamaktadır. Tüm üye ülkeleri yaşam tarzı, çevre ve sağlık hizmetlerini bir denge içinde ele alan bir anlayışla HİS kavram ve prensipleri çerçevesinde politika geliştirme ve uygulamaya geçmeye çağırılmaktadır. DSÖ bu doğrultuda, Avrupa Kentleri karar vericilerinin gündeminde ve kent sağlığının gelişim sürecinde en üst sıraya yerleşmesi amaçlanan uzun dönemli uluslararası bir gelişim projesi olarak "Sağlıklı Kentler Projesi"ni başlatmıştır.¹⁷ DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi uzun süreli uluslararası gelişme projesi olup, Avrupa'daki karar vericilerin, sağlık konusunu gündemlerinin birinci maddesi olarak almalarını, yerel stratejilerin Gündem 21 çerçevesinde ve HİS Hedefleri doğrultusunda sürdürülebilir faaliyetler şeklinde nitelendirmelerini hedeflemektedir.

Sağlıklı Kentler projesi sadece medikal anlamda sağlık seviyesinin yükseltilmesi, daha fazla sağlık merkezi daha fazla hastane değil; eğitim, planlama, ulaşım, altyapı, sanayi vb. bütün sektörleri içine alan bir kalkınma projesidir. İlk

¹⁶ İsmail Doğan, "Korumacılığın Geleneksel Kent Kültüründen Çıkarması Gereken Dersler", **AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, C.35. S.1-2, Ankara 2002, s.21.

¹⁷ İsmail Toprak ve Diğerleri, **Ulusal Sağlıklı Şehirler Ağı**, Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara 2002, s.17.

bakışta sağlıklı kent deyince yerel yönetimlerin işi değilmiş gibi görülebilir. Sağlıklı Kentler projesinde, tam yerel yönetimlerin sorumluluk alanında olan çalışmaları kapsadığı, yerel yönetimlerin kentin sağlığından da sorumlu olduğu özellikle vurgulanmaktadır.¹⁸ Dünya Sağlık Örgütü Sağlıklı Kentler Projesi, uzun süreli uluslararası bir gelişme projesidir. Amacı; Gündem 21 çerçevesinde ve HİS hedefleri doğrultusunda oluşturulmuş stratejiler ile kentte yaşayan ve çalışan insanların fiziksel ve sosyal ortamlarını iyileştirici faaliyetlerde bulunmak üzere yerel düzeyde karar vericileri ve ilgili kuruluşları harekete geçirmek, sağlık konusunu karar vericilerin gündeminin birinci maddesi haline getirmektir. Başka bir deyişle Sağlıklı Kentler Projesi karar vericilerin sağlık konusunda bir gündem oluşturmasını ve bölgesel düzeyde halk sağlığı için güçlü bir lobi kurulmasını amaçlayan uzun vadeli bir projedir.

Sağlıklı Kentler Projesi; sağlıkta ve sağlık hizmetlerine ulaşmada eşitsizliği azaltmak, yerel düzeyde sağlıklı toplum politikasını geliştirmek, sağlığı destekleyen fiziksel ve sosyal çevreyi oluşturmak, sağlık için toplum hareketini güçlendirmek yeni gelişmelere uyum gösteren bir toplum oluşumunu sağlamak herkes için sağlık stratejisi ve sağlık gelişimi prensipleri ile uyumlu sağlık hizmetleri kurmak amaçlarına yöneliktir.¹⁹

Uluslararası dayanışma; kişisel, gruplar halinde, kurumsal ve organizasyon olarak ortak bir ana fikir ve kavram etrafında birleşmeyi beraberinde getirmektedir. Böylece; bilgi ve tecrübe alışverişi kolaylaşmakta ve yüz yüze görüşme imkânı doğmaktadır. HİS hedefleri doğrultusunda oluşturulan, karar vericiler, uzmanlar, sağlık profesyonellerinin yer aldığı ağlar sürdürülen uluslararası işbirliğinin en iyi örnekleridir. Sağlıklı Kentler Projesi, sağlık hedeflerinin, sağlık politikalarının oluşturulması, bunların izlenmesi, uygulamalarının değerlendirilmesinde ve her üye ülkede planlı bir mücadele verilmesinde önemli bir role sahiptir. Bu amaca uygun olarak sağlıklı bir kent oluşturmada sektörler arası işbirliğinin önemi büyüktür.

Yönetimdeki aktörler ve özel sektördeki aktörler arasında çeşitli işbirlikleri ve resmi ortaklıklar oluşturulabilir. Bu ortaklıklar iki tarafa da, sektör arasındaki bölüşümde herkesin kendi tarafında kalacak olanın bir başına onun işine

¹⁸ http://www.saglikkentlerbirligi.org.tr/e_bulten/e_bulten4.pdf-(24.06.2006).

¹⁹ <http://www.saglik.gov.tr/default.asp?sayfa=projedetai&id=29>-(23.06.2006).

yaramayacağı kaynakları, ortaklaşa kullanmasına olanak sağlar.²⁰ Sağlıklı Kent Projesi'nin hayata geçirilmesinde en önemli teknik ve öncü görev; kentte yaşayan insanlara, yerel yönetimlere, sivil toplum örgütlerine, resmi/gayri resmi kuruluşlara, medyaya, yerel halk sağlığı çalışanlarına, halk sağlığı uzmanlarına, üniversitelere yüklenmektedir.

Sağlıklı Kentler Projesinin ilk üç fazı tamamlanmıştır. Birinci Faz 1987-1992 yılları, arasında sürmüş ve 35 kentin Sağlıklı Kentler ağına dahil olmasıyla sonlanmıştır. Bu dönemde ana tema; sağlıklı bir kent için değişikliği yaratacak bir yapılanmaya gitmektir. İkinci Faz 1993-1997 yılları arasında sürmüş ve burada ana tema: sağlıklı halk politikaları ve kapsamlı kent sağlık planları yapılması olmuştur. Üçüncü Faz ise 1998-2002 yılları arasında sürmüştür. Bu dönemin ana teması ise; sağlık gelişimi için bütünleşmiş planlamaya; eşitlik, sürdürülebilir kalkınma ve sosyal gelişme olmuştur. Bu bağlamda, DSÖ tarafından oluşturulan ulusal ağlar ve ayrı ayrı her bir proje kent toplumların sağlığını HİS ilkeleri doğrultusunda geliştirmeye yönelik çalışmalarını sürdürmektedirler. Ayrıca, birkaç Avrupa kentinin oluşturduğu gruplar, "Çok Kentli Faaliyet Planı"nı sürdürmek amacıyla bir araya gelerek çalışmaktadırlar.

Ulusal ağlar ve diğer işbirliği ağları hem ulusal hem de uluslararası seviyelerde tüm konvansiyonel politikaları, profesyonel, bölgesel ve sektörel sınırları aşan, dinamik, yenilikçi ve işbirliğini gerçekleştiren ağlar haline gelmiştir. Kopenhag'daki DSÖ Avrupa Bölge Ofisi'nin bünyesinde DSÖ Kent Sağlığı Avrupa Merkezi'nin kurulması ile Sağlıklı Kentler Projesi'nin 3. Fazı (1998-2002) başlatılmıştır. Merkezin temel hedefi kentte ve yerel seviyede sağlık faaliyetinin devam ettirilmesi ve gelişmesini temin için, DSÖ kapasitesinin güçlendirilmesidir. 3. Fazda Sağlıklı Kentler görüşünü geliştirmek, daha fazla kente yaymak ve sağlık alanındaki gelişmeler doğrultusunda Avrupa düzeyindeki Kentlerle işbirliğini arttırmaya yönelik olarak, 21. yüzyılda HİS politikasında anahtar rol oynaması amaçlanmıştır.

²⁰ Murat Akçakaya, "Yönetimsiz Yönetişim mi? Kamu Yönetimini Yeniden Düşünmek", **Türk İdare Dergisi**, S.452, Ankara 2006, s.96.

Yürütülen projenin dördüncü dönemi 2003 yılında başlamış olup; 2008 yılı sonuna kadar devam edecektir. Bu dönemin ana temaları; sağlıklı kent planı ve sağlık etki değerlendirmesidir. Tamamlayıcı bir tema olarak da sağlıklı yaşlanma belirlenmiştir. Dördüncü dönemde kentlerden beklenen dokuz görev bulunmaktadır:

1. Yerel desteğin sağlanması/sürdürülmesi,
2. Koordinatör ve yönlendirme grubu atanması,
3. Ana temalar üzerinde çalışmak üzere ortaklıklar kurulması,
4. Kent sağlığı gelişim planının hazırlanması/geliştirilmesi,
5. Kent sağlık profili hazırlanması/güncellenmesi,
6. DSÖ Avrupa Ağı toplantılarına katılmak,
7. Belediye başkanlarının toplantılarına katılmak,
8. Ağ aktivitelerine katkı sağlamak ve katılmak,
9. İzleme ve değerlendirme mekanizmaları kurmak, kendi kendine izleme yapmak ve DSÖ değerlendirme çalışmalarına hazır olmak.

Tablo 1: DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi'nin Fazları

DSÖ-SAĞLIKLI KENTLERİN 5 YILLIK FAZLARI
I. FAZ: 1988–1992 — 35 Kent Üye Ana Tema: Sağlıklı bir kent için değişikliği yaratacak bir yapılanmaya gitmektir.
II. FAZ: 1993–1997 —39 Kent Üye Ana Tema: Sağlıklı halk politikaları ve kapsamlı kent sağlık planları yapılması olmuştur.
III. FAZ 1998–2002 —55 Kent Üye Ana Tema: Sağlık gelişimi için bütünleşmiş planlamaya; eşitlik, sürdürülebilir kalkınma ve sosyal gelişme olmuştur.
IV. FAZ 2003–2008 —78 Kent Üye —12 Kent Üyelik Başvurusunda Ana Tema: Sağlıklı şehir planlaması, sağlık etki değerlendirilmesi ve sağlıklı yaşlanmadır.

DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ağı 4. fazı 2008 yılında sona erecek ve 5. faz için üyelik başvuruları yeniden başlayacaktır.

1.1.2.3. Uluslararası Belgelerde Sağlıklı Kentler

Uluslararası belgelerde sağlıklı kentler ile ilgili birçok anlaşmaya rastlamaktayız. Fakat yapılan anlaşmalar içerisinde Atina Anlaşması, sağlıklı kentlerde söz eden ve yer alan ilkeleri ve ana başlıkları itibarıyla Avrupa Kentsel Şartı (1992) ilkeleri ile önerileriyle son derece örtüşen bir anlaşmadır.²¹ 1933'de Atina'da toplanan Milletlerarası Modern Mimari Kongresi (CIAM)'nde temel şehircilik ilkelerinin belirlendiği Atina Anlaşması, 1941'de Alman işgali altında bulunan Paris'te yayınlanmıştır. Atina Anlaşması, kent planlamasını insan merkezli olarak ele almakla birlikte, sağlıklı kentsel çevreler yaratılması için önemli ipuçları sunmaktadır. Anlaşma ile kentsel çevreye evrensel bir düzen getirilmesi hedeflenmiştir. Anlaşma'da insan ve kentsel çevre, hümanist bir yaklaşımla ele alınmıştır. İnsanca yaşanabilir koşullarda barınma gereksinimi olarak ifade edilen konut hakkı, Atina Anlaşması ile ilk kez ortaya atılmıştır.²² DSÖ'de yaklaşık olarak kırk yıl kadar sonra geliştirilen çalışmalarda sağlıklı kentler konusu konferans ve deklarasyonlarda öne çıkarılmıştır.

1.1.2.3.1. 1978 DSÖ Alma Ata Konferansı

1970'li yıllar, genel anlamda sağlık hizmetleri düzeyinin istenilen seviyeden düşük olduğu yıllar olarak hatırlanmaktadır. Özellikle 1973 yılından 1977 yılına kadar sağlık hizmetleri ve sağlık düzeyi arasındaki ilişki üzerinde yoğunlaşan yoğun tartışmalar söz konusudur. 1973 yılında, Dünya Sağlık Örgütü Yürütme Kurulu, sağlık hizmetlerindeki gelişmelerin gerek nitelik, gerekse nicelik bakımından toplumun gelişmesinin gerisinde kaldığı sonucuna varmıştır. Hem gelişmiş, hem de gelişmekte olan ülkeler için geçerli olan bu tespitin ardından, DSÖ, durumun iyileştirilmesi için bir dizi karar almıştır. Bunlardan ilki bir takım hedeflerin belirlenmesi olmuştur. Bu amaçla 1977 yılında toplanan DSÖ 30. Genel Kurulu'nda belirlenen HİS hedeflerini belirlemiştir. Bundan yaklaşık bir yıl sonra, 6-12 Eylül 1978 tarihleri arasında, Kazakistan'ın Alma-Ata kentinde, Temel Sağlık Hizmetleri Uluslararası Konferansı düzenlenmiştir. Bu konferansın toplanma amacı, sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi ve millet ya da grup farkı gözetilmeksizin bütün

²¹ Toprak, **Kent Yönetimi ve Politikası**, s.39.

²² Kıvılcım Akkoyunlu Ertan, "Kentli Etiği-I", **Yerel Siyaset Dergisi**, S.25, Ocak 2008, s.25.

insanların hizmetten yararlanma düzeyinin yükseltilmesine dönük çözüm yollarının araştırılmasıydı.

Konferansın sonunda, 134 ülke ve 67 uluslararası örgüt temsilcisinin onay verdiği, uluslararası sağlık anlaşması niteliğindeki Alma-Ata Bildirgesi yayınlanmıştır.²³ Bu bildirme, sağlık ve kalkınmada görevli olan tüm birimlerin yanı sıra tüm dünya toplumlarının, insanların sağlıklarının korunması ve daha iyi duruma getirilmesi konusunda üzerlerine düşen görevleri belirleyen bir öneriler paketidir. Alma-Ata Bildirgesi'nde sağlığın temel insan haklarından biri olduğu ve bunun seviyesinin yükseltilmesinin sağlık sektörü için olduğu kadar diğer birçok sosyal ve ekonomik sektörler için de önemli bir amaç olması gerektiği vurgulanmıştır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin arasında var olan sağlık hizmetlerindeki eşitsizliğin en yüksek derecesine ulaştığının kabulüyle, bunun tüm ülkelerin ortak sorunu olduğu noktasına dikkat çekilmiştir. Ekonomik ve sosyal kalkınmayı devam ettirmede ve dünya barışının korunmasında sağlığın rolü ortaya konarak, sağlık hizmetlerinin planlanması ve yürütülmesinin, toplumun ve bireyin hem hak, hem de görevi olduğu ifade edilmiştir.

Bildirme'de 2000 yılı sağlık düzeyi, bir hedef olarak belirlenmiş ve kalkınmanın bir parçası olarak bu hedefe ulaşmanın anahtarının da temel sağlık hizmeti olduğu vurgulanmıştır. Temel sağlık hizmetleri, Bildirme'nin VI. ve sonraki maddesinde "toplum içindeki faydaları, ailelere ve bireylere evrensel olarak sunulmuş ve pratik, bilimsel olarak uygun ve sosyal yönden yeterli metot ve teknoloji üzerine kurulmuş kilit sağlık hizmetleri" olarak tanımlanmış nitelikleri açıklanmıştır. Buna göre geleneksel tıbbi bakım anlayışı ile temel sağlık hizmetleri arasındaki farklar açıklık kazanmıştır. Alma Ata Bildirgesi'nin yayınlanmasından bu yana ülkelerin sağlık düzeylerinde kayda değer iyileşmeler elde edilmiştir.

Hastalıkların yapısında, demografik profillerde, temel risklerin önlenmesinde ve sosyo-ekonomik koşullarda büyük değişiklikler olmuştur. Tüm hükümetler, temel sağlığı başlatmak ve yürütmek için gerekli ulusal politika, strateji ve çalışma planlarını yapmayı amaçlarlar. bu amaç doğrultusunda iç ve dış kaynaklardan yeterince yararlanmaya çağrılmışlardır. İç kaynakların büyük bir kısmının silahlanma

²³ http://www.toraks.org.tr/hukuk/pdf/almaata_bildirgesi.pdf (10.01.2006).

ve askeri anlaşmazlıklar uğruna harcandığına dikkati çeken bildirge, silahsızlanma ve yumuşamanın bu kaynakların barışçı maksatlarla kullanılmasına olanak sağlayacağını vurgulayarak, temel sağlığın en önemli kısmını oluşturan sosyal ve ekonomik kalkınmanın hızlandırılmasının bu yolla mümkün olabileceğini ortaya koymuştur.

1.1.2.3.2.Sağlığa Uygun Kentler Milan Deklarasyonu

DSÖ Sağlıklı Kentler grubundaki belediye başkanları ve üst düzey politik temsilciler 5 ve 6 Nisan 1990'da Milan kentinde toplandılar. Toplantı sonunda belediye başkanları ve üst düzey politik temsilciler kentlerin geliştirilmesinde kentlerin rolü ve uluslar arası boyutlar konu başlıkları altında almış oldukları bir dizi kararı imzaladılar.²⁴

1. Sağlığın geliştirilmesinde kentlerin rolü: Sağlık fiziksel kapasite kadar sosyal ve bireysel kaynaklara da ağırlık veren olumlu bir kavramdır. Sağlık her günkü yaşantılarında insanlar tarafından yaratılır ve yaşanır. Deklarasyonu imzalayan belediye başkanları ve üst düzey yöneticiler sağlıklı toplum politikalarını ve kentte yaşayan herkesin sağlığını geliştiren ve sürdüren çevreyi yaratacak ve politika olarak destekleyip geliştireceklerine söz verdiler.

Tüm siyasi kararlarda sağlık: Kentler Dünya Sağlık Örgütü'nün "herkes için sağlık" hareketinin anahtar ortağıdır. "HİS politikasına" ve bunun hedeflerinin kentlerinde ulaşılmasına politik destek sözü verdiler. Bu mümkün olduğunda karar vermede merkezîyetçiliğin ortadan kalkması ve yerel kaynaklar yaratılması dahil toplum katılımını gerektirmektedir.

Sürdürülebilirlik: Sağlık doğal ve yapay çevrenin kalitesinin yanı sıra Dünya'nın doğal kaynaklarının sürdürülmesine bağlıdır. Kentsel kalkınmanın çevresel olarak sürdürülebilir olmasını sağlayarak hemşehrilerinin sağlığının ve çevrelerinin kalitesinin korunmasını politik olarak destekleyeceklerine söz vermişlerdir. Özellikle trafiğin çevre ve sağlık üzerine olumsuz etkilerinin ve bu etkilerin hesaba katıldığı kapsamlı kent planlarının gerekliliğinin farkında olduklarını tekrarlamışlardır.

²⁴ [http://195.142.135.65/who/milanbildirge.HTM-\(28-6-2006\)](http://195.142.135.65/who/milanbildirge.HTM-(28-6-2006)).

Hakkaniyet: İnsan sağlığına zarar veren etkiler sadece yoksulluktan değil diğer sosyal ve eğitimsel olumsuzluklardan kaynaklanmaktadır. Kentlerdeki sağlık açısından hakkaniyeti geliştiren ve eşitsizlikleri azaltan programları politik olarak destekleyeceklerini, içinde buldukları kent eğitim sistemlerinin sağlığın yaratılması ve geliştirilmesine yaşamsal katkı yapacağının farkında olduklarını belirtmişlerdir.

Sektörlerarası işbirliği ve sorumluluk: Sağlık, esas olarak toplumların fiziksel ve sosyal evre üzerindeki birleşik etkilerinin varlığı ya da yokluğunun bir sonucudur. Tıbbi bakım sistemlerindeki iyileşmeler sağlığın gelişiminde kısıtlı rol oynamaktadır. Sağlığın genel belirleyicileri üzerinde sektörler arası eylemleri güçlendirmeye ve belediye meclisleri ve diğer kent yetkilileri ile birlikte bütün kentsel planlama kararları, politikaları ve programlarının önemli bir bölümü olarak sağlık ve çevresel etki değerlendirmesi yöntemlerini araştırmaya yönelik politik destek sağlayacaklarına söz vermişlerdir.

2. Uluslararası boyutlar: Barış sağlık için zorunlu ön şarttır. Bu bağlamda, Avrupa'daki yeni açılımları olumlu gelişmeler olarak karşıladıklarını ve Avrupa ve Dünyada kentlerin ülke içinde ve ülkeler arasında anlayış köprüsü oluşturulmasında temel rol oynadığına inandıklarını tekrarlamışlardır. Üyesi oldukları uluslararası ağlar ve organizasyonlarla DSÖ'nün Sağlıklı Kentler Projesine politik destek vereceklerine, ulusal ve uluslararası boyutta halk sağlığı ile ilgili yeni girişimleri teşvik edeceklerine söz vermişlerdir.

Sağlıklı kentler için eylem: DSÖ Sağlıklı Kentler Projesiyle ilgili kesin kararlılıklarını ve bu projenin gerektirdiği hazırlıkları kentlerinde gerçekleştirerek projenin etkili yürümesini sağlayacak aşağıdaki ilkeleri kabul etmişlerdir.

Bu ilkeler;

- Sağlıklı kamu politikaları geliştirmek için etkili sektörler arası mekanizmalar oluşturmak,
- Önemli sağlık sorunlarını belirleyen, geniş kapsamlı önerileri ve bunlara yönelik olarak kapsamlı ve kent çapında sektörler arası stratejileri kapsayan bir kent sağlık planı oluşturulmak,
- Gerekli personele sahip sağlıklı kent örgütü kurmak,

- Sağlıkla ilgili alınan kararların etkileri için toplumsal sorumluluk mekanizmalarını oluşturmak,
- Sağlığı etkileyen tüm karar ve hareketlerde etkili toplum katılımını garanti etmek biçimindedir.

Kentlerin ve hemşehrilerin sağlıklarını geliştireceklerine, kent meclisi ve kentteki diğer katılımcı unsurlarla DSÖ'nün aşağıdaki politik girişimlerine katkı yapabilecek yolları araştırıcaklarına söz vermişlerdir.

Ayrıca, Sağlık ve Çevre Avrupa Şartı, Sigara veya Sağlık Avrupa Eylem Planı, DSÖ Hava Kalitesi Rehberi, DSÖ AIDS hastalarının tedavisi ve AIDS'den Korunması Politikaları için ek kaynaklara ihtiyaç olmasının bu kaynakların projenin gelişimini ve büyümesine destekleyen kentler için sağlanması gerektiği düşüncesine dayanarak DSÖ'den aşağıdaki konularda talepte bulunmuşlardır.

Avrupa Bölgesinde, kent sağlığı uygulamalarında özellikle problemleri büyük ve kaynakları kısıtlı olanlara ağırlık verecek biçimde Avrupa kentlerine para ve kaynak sağlamak için ilgili diğer taraflarla birlikte hareket ederek önderlik etmesini, Sağlıklı kentler projesine Avrupa Sağlık Fonu gibi ekonomik destek sağlama yollarını araştırmasını, Sağlıklı Kentler hareketini destekleyecek Sağlıklı Kentler Enstitüleri kurulması yollarını araştırmasını ve kolaylaştırmasını, Avrupa Sağlıklı Kentler Birliği kurulmasını kolaylaştırmasını, Sağlıklı Kentler projesi gelişmekte olan ülkeler kentlerini kapsayacak şekilde genişletmesini istemişlerdir.

Bu isteklerine karşılık, proje kaynaklarının geliştirilmesi çabasında DSÖ'ye politik destek sağlayacaklarını, kentlerinde programın uygulanması ile ilgili gelişmeleri raporlandırarak 1992 Kopenhag Sağlıklı Kentler Sempozyumu'nda gerçekleşecek Belediye Başkanları toplantısında sunmayı üstlenmişlerdir.

Milan Bildirgesi genel olarak değerlendirildiğinde;

Sağlık ve sağlığın sürdürülmesinin büyük sosyal yatırımlar olduğunun farkında olduklarını, sağlığın geliştirilmesi ile ilgili Sağlığın Geliştirilmesi Ottawa şartında tanımlandığı biçimde Sağlığın Geliştirilmesi kavram ve ilkelerine bağlılığımızı yinelediğini ve yaşamları boyunca karşılaştıkları tüm ekolojik sorunlara çözüm oluşturacak DSÖ sağlıklı kentler projesini destekleyeceklerini belirtmişlerdir.

Ayrıca tüm Avrupa ve ötesindeki kentleri sağlıklı kentler hareketine katılmaya ve güçlü bir halk sağlığı işbirliği yaratmaya yönelik kararlarına katılmaya öncelikle davet etmişlerdir.

1.1.2.3.3. Avrupa Bölgesi Atina Sağlıklı Kentler Deklarasyonu

Avrupa Sağlıklı Kentler Hareketinin ilk on yılını kutlama amacıyla 23 Haziran 1998'de Atina'da bir araya gelen Avrupa kentleri belediye başkanları ve üst düzey politikacılar, hemşehrilerinin, kadınların, çocukların ve erkeklerin sağlığını hakkaniyet, sürdürülebilirlik, sektörler arası işbirliği ve dayanışma temel ilkelerinin rehberliğinde iyileştireceklerine dair deklarasyonu yayınladılar.²⁵ Bu ilkeler sağlıklı kentler için sağlık ve sürdürülebilir kalkınmada anahtar ilkeler kabul edilmiştir.

Atina Sağlıklı Kentler Konferansı'nda, on yıllık Avrupa'nın Sağlıklı Kentler eylemine dikkati çekerken, Avrupalı belediyelerini temsil eden katılımcıların 21. yüzyılda da amaçlanan HİS ve sürdürülebilir kalkınma çalışmalarına devam etme konusundaki taahhütler vurgulanmıştır.

HİS politikaları ışığında Avrupa kentlerinde yaşayanların sağlığını geliştirmeye yönelik olarak belirlenecek hedeflerin gerçekleşmesinde kent yönetimleri hayati rol oynamaktadır. Toplantıda kentlerin belediye başkanları ve üst düzey politik temsilcileri Dünya Sağlık Örgütü temsilcileriyle birlikte, 3. Aşamının eşiğinde; yeni yüzyıla girerken hemşehrilerine rehber olmak üzere Atina'da bir araya gelmişlerdir. Bildirgede yerel eylemlerin ulusal ya da alt ulusal bir sağlık projesi ya da programının temel bileşeni olduğuna inanç vurgulanmıştır. Bu düzeyde sağlık için sektörler arası işbirliği ve sektörler arasında sağlık konusunda ortaklıkları oluşturmanın daha kolay olduğu bu amaçla toplum katılım ve etkinliği daha uygulanabilir olduğu belirtilmiştir.

Ayrıca: Kentler Avrupa bölgesinde sağlığı ve yaşam kalitesini arttırmak konusunda çok büyük bir potansiyele sahip olduğu, kadın, çocuk ve erkekler, tüm hemşehriler olarak birlikte hareket ettiklerinde, yenileşme ve değişim için dinamik bir güç oluşturdukları,

²⁵ <http://195.142.135.65/who/hcitydeclearAtina.HTM>(11.03.2007).

Kent yönetimlerinin temsilcileri olarak sürdürülebilir sağlık ve kalkınma politikalarını uygulamak üzere demokratik temsil yetkisini, teknik kapasiteyle birleştirerek önderlik etme gerekliliğini,

Rio Zirvesi'nde (Gündem 21), Uluslararası Nüfus ve Gelişim Konferansı'nda ve Beijing Zirvesi'nde belirtilen yerel ve küresel politikalar üzerinde anlaşılan bölgesel düzeydeki tavsiyeleri yürürlüğe koyma konusunda taahhütlerini sürdüreceklerini,

Birleşmiş Milletler'in Uluslararası Yaşlılar Yılı gibi girişimlerine de yerel katılımı sağlayacaklarına söz vermişlerdir.

Sağlık ve sürdürülebilir kalkınma konusunda;

Belediye başkanları ve üst düzey politik temsilciler olarak kette yaşayan, kadınların, çocukların ve erkeklerin sağlığını hakkaniyet, sürdürülebilirlik, sektörlerarası işbirliği ve dayanışma temel ilkelerinin rehberliğinde iyileştireceklerine söz vermişlerdir.

Toplantıda bu amaçla aşağıdaki ilkeler çerçevesinde bazı kararlar almışlardır.

Hakkaniyet: Kentler arası ve kent içinde, cinsler ve etnik gruplar arasındaki sağlık eşitsizlikleri sadece insan saygınlığına yönelik bir hakaret değil, sosyal dengeye yönelik bir tehlike ve ekonomik performansı yavaşlatan bir etmendir. Kentlerdeki ve kentler arasındaki sağlık uçurumunu azaltacaklarına, sağlığı herkes için ulaşılabilir kılacaklarına ve riskli toplulukların sağlığını önemli oranda iyileştireceklerine söz vermişlerdir.

Sürdürülebilirlik: Kalabalık kentler ve kentsel bölgeler çevresel, ekonomik, sosyal ve sağlık hedeflerini birleştiren önemli politikaların yürürlüğe konulması açısından hayati ortamlar oluştururlar. Avrupa HİS politikasına ve Avrupa Belde ve kentlerinin sürdürülebilirliğe yönelik şartlarına "Aalborg charter" uyarak, sağlık ve sürdürülebilir kalkınma ilkelerini desteklemişlerdir.

Politik çerçeveler karşılıklı olarak birbirini, HİS ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerini bir araya getirmektedir. Sürdürülebilir kalkınma; eğitim sağlama, alt yapıyı geliştirme, iş hayatını destekleme, kadın ve erkekler için eşit iş olanakları

yaratma, sağlıklı ve güvenli çevre sağlama gibi politikaları birleştirir. Küresel ve yerel düzeyde farklı popülasyonları koruyacaklarını,

Zayıf olanı korumaya yönelik duyarlı gelişme yaklaşımıyla çevreye yönelik ekolojik politikalar uygulayacaklarını,

Cins ve ırk eşitliğini geliştirip ve tüm hemşehrilerinin yaşama kalitesini yükselteceklerini belirtmişlerdir.

Sektörlerarası işbirliği: Birçok sektör birimi bir arada çalışır ve birbirine bilgi ve deneyimlerini aktarırsa sağlık daha etkin olarak gelişir. Sağlık sadece sağlık sektöründe çalışanların değil herkesin işidir. Erkek, kadın, çocuk ve azınlıklarla ilgili gereksinimleri dâhil olmak üzere, kentlerin geleceğindeki herkesin sağlık potansiyelini açığa çıkarmak için politik destek vereceklerine söz vermişlerdir.

Belediye yönetiminin her bölümü sağlık gündeminin geliştirilmesinde önemli bir rol oynayabilir. Aynı zamanda tüm politikaların sağlığa etkisini sistematik bir şekilde değerlendirerek tüm yerel programların sağlıklı yaşamla ilgili değerlerini en yüksek değere çıkarmayı da taahhüt etmişlerdir.

Dayanışma: Eşitsizliği azaltmak, Avrupa'da bağları kuvvetlendirmek ve dünyanın diğer bölgeleriyle ilişkileri geliştirmek için daha güçlü bir kolektif çalışma gerekmektedir. HİS küresel düzeyde bir istektir ve dünya barışına katkı yapmak üzere Sağlıklı Kentler hareketini küresel bir hareket haline getirmek üzere rollerini oynamaya kararlı oldukları vurgulanmıştır

Kentler ve bölgeler arasında uluslararası dayanışma, karşılıklı destek, kaynak, bilgi, haber ve dayanışma paylaşımı konusunda siyasi kararlılıklarını sürdürme konusunda söz vermişlerdir.

Sağlık ve sürdürülebilir kalkınma için kent liderliği konusunda;

DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi üçüncü aşaması kentlerde planlama ve çalışma konusunda 10 yıllık deneyimin önemli bir fırsat olduğu,

Kentsel çevrede sağlığın sosyal ve ekonomik koşullar ve bunların yanı sıra cins, yaş ve etnik özelliklerden nasıl etkilendiğini anladıklarını,

Özelikle, sađlđın asla sadece bir politik tarafın ya da mesleki disiplinin ilgi alanı olamayacağını,

Sađlđın kentlerin ana akış planlarının ve temel değerlerinin hayati bir ögesi olduğunu,

Elde ettikleri bilgileri yirmi birinci yüzyılda sağlık ve sürdürülebilir kalkınma için yerel stratejiler uygulayacaklarını,

Sağlıkla ilgili bu özgül eylemler için kentleri değiştirmek ve birbirine bağlamak amacıyla; liderlik ve yetkilendirme, birlikte çalışma ve değişim alt yapıları, sağlık ve sürdürülebilir kalkınma için bütünleyici planlama ve aynı zamanda kuracakları işbirliği ağlarıyla ön koşullar yaratacaklarını,

Sađlđı kentlerden kırsal alanlara, mezralara, illere, bölgelere ve diğer tüm ulusal alt yerleşim birimlerine taşıyabilmek için yardımcı olmaya söz vermişlerdir.

Liderlik ve yetkilendirme: Kentlerin gelişimi için hakkaniyet, sağlık ve sürdürülebilir kalkınmayı bakış açılarının merkezi olarak almaya söz vermişlerdir. Kadınlar ve azınlık grupları için liderlik fırsatı yaratma gereksinimine özellikle ağırlık vererek, "HİS " ve Gündem 21'i birlikte ele almaya ve bunlarla ilgili stratejiler uygulamaya yönelik politik kararlılık ve güçlü liderlik sağlayacaklarını ve Sağlıklı Kentler hedeflerine ulaşmak ve yerel toplulukların tam olarak katılımını sağlayabilmek için insanları ve kaynakları harekete geçireceklerini vurgulamışlardır.

Değişim için ortaklık ve altyapılar: Sağlık ve sürdürülebilir kalkınma için kamu, gönüllü ve özel sektörü ve üniversiteler dahil diğer kurumları da kapsayacak biçimde kent çapında stratejik güç birliğini destekleyeceklerini,

Sağlıklı Kentler Projesine yönelik olarak çalışmayı desteklemek ve eşgüdümünü sağlamak üzere uygun destek yapıları sağlayacaklarını,

Yerel düzeyde uygun halk sađlđı alt yapısı sağlanarak halk sađlđı uzmanlık desteğine ulaşmanın garanti altına alınması konusunda çalışacaklarını belirtmişlerdir.

Sağlık ve sürdürülebilir kalkınma için bütünleyici planlama: Geçerli uzmanlık görüşlerine dayanarak, sađlđın sosyal, çevresel ve ekonomik belirleyicilerini geliştirmeye yönelik kent sađlđını geliştirme politikaları, stratejileri

geliştirme, kent yaşamındaki her sektörün ve her değişim etkeninin özel katkısını da belirterek hedefler ve zaman çizelgeleri hazırlayacaklardır.

Özellikle de aşağıdaki konulara odaklanacağı belirtilmiştir;

- Çocukların, gençlerin ve kadınların, etnik azınlıkların ve yaşlı insanların sağlık gereksinimleri,
- Sağlık ve yoksulluk arasındaki bağlantılar,
- Risk altındaki toplulukların gereksinimleri,
- Sigara kullanımı, ilaç veya alkol bağımlılığı, çevre kirliliği ve şiddete bağlı olarak ortaya çıkan tehlikeler,
- Kentsel planlama, ekolojik yönetim ve sosyal destekle bağlantılı diğer sorunlar.

İşbirliği ağları: DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi'nin 3. Aşamasında özel bir proje kenti ya da ulusal bağlantı kenti konusunda karar alınmıştır.

- Yirmi birinci yüzyılda HİS ve sürdürülebilir kalkınmayı geliştirmek üzere stratejik işbirliğine yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde aktif üyeler olarak katkı yapacakları,
- Kentlerde karşılaşılan problemlerin çözümüyle uğraşan uluslararası kuruluşlarla eşgüdüm içerisinde çalışacakları,
- Diğer başlıca işbirliği bağlantıları ve örgütleriyle Avrupa Kent ve Beldeleri kampanyasına aktif olarak destek yapılmasını,
- Sağlıklı Kentler Projesi hedeflerine varılmasını sağlamaya ve HİS ve sürdürülebilirlik aşamalarının gerçekleşmesi açısından daha ileri fırsatlar sağlayacaklarını açıklamışlardır.

İzleme ve değerlendirme: Sağlıklı Kentler felsefesine uyumun sonucunda gerçekleştirilen eylemlerin etkisini yakından izleyeceklerini,

Sağlık hedeflerine yönelik olarak hem süreç hem de sonuçların değerlendirilmesini garanti altına alacaklarına söz vermişlerdir.

Kentlerin bu konuda politika üretme ve sürdürebilme konusunda yalnız başlarına hareket etmede başarısız olacağı belirtilmiştir. Avrupa Bölgesinde, üye devletlerin ulusal ve bölgesel hükümetleri anahtar role sahip olduğu belirtilerek;

modernleşme, endüstrileşme ve kentsel gelişmesinin sürdürülebilirliği ve gidişini olumsuz yönde etkileyeceklerdir. Ortak çalışmaların sağlık için yasal ve bütçesel çatı sağlayacağını açıklamışlardır.

Bu konuda Avrupa Bölgesindeki ulusal hükümetlere;

- Ulusal sağlık politikalarının yerel boyutlarının önemini görmek ve kentlerin HİS ve Gündem 21 ulusal stratejilerine önemli katkılar yapabileceğini kabul etmeleri,
- Ulusal sağlık stratejilerinde, sektörler arası yaklaşımla, yerel sağlık koşullarının analizi ve verilecek yanıtlarda kentlerin deneyim ve iç bakışlarını kullanmaları,
- HİS ve sürdürülebilir kalkınma politikalarını desteklemek üzere ek kaynakların sağlanmasının araştırılması,
- Eşgüdüm sağlayıcı ve kapasite sağlayıcı rollerinde ulusal sağlıklı kentler ağını desteklemeye,
- DSÖ yönetim organlarının ve diğer geçerli uluslararası forumların toplantılarına üye ülke delegasyonları ile birlikte yerel yönetim temsilcilerinin de katılmasını teşvik etmeye çağrıda bulunmuşlardır.

Kent Sağlığı için DSÖ Avrupa Merkezi'nin Avrupa için DSÖ Bölge Ofisi'nden;

- DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi 3. Aşama (1998-2002) hedeflerine yönelik çalışmalarda liderlik yapması ve stratejik destek sağlanması,
- Avrupa Bölgesinde tüm üye ülkelerde, özellikle hareketin şimdiye kadar kapsamadığı, Balkanlar bölgesindeki Bağımsızlığını yeni kazanan ülkeler ve üye ülkelerde kapasite sağlanması ve işbirliği ağının geliştirmesi,
- Daha bütünleyici bir kent sağlığı planlaması, değerlendirme ve izlemesi için teknik destek sağlanması ve rehberlik yapılması,
- DSÖ'nun tüm teknik alanlarında, yerel eylem bileşenlerinin gelişmesinin teşvik edilmesi ve desteklenmesi;

- Sektörler ve kuruluşlar arasında birlikteliğin artırılması, yerel ve ulusal yönetimlerin beceri ve deneyimlerinin uyumunun sağlanması *konularında beklentilerini belirtmişlerdir.*

Ayrıca, yerel, bölgesel ve ulusal yönetimlerle, DSÖ'nün birlikte çabalarının hemşehrilerinin sağlığını ve iyiliğini önemli oranda iyileştirecek değişiklikleri sağlayacağına yönelik inançlarını belirtmişlerdir.

1.1.2.3.4. Sağlıklı Kentler Belfast Deklarasyonu

Sağlıklı Kentler Belfast Deklarasyonu 19-22 Ekim 2003 tarihleri arasında Kuzey İrlanda'nın Belfast kentinde düzenlenmiştir.²⁶ Deklarasyonda; Sağlıklı Kentler hareketinin Avrupa ve ötesinde 15. yılının kutladığı günümüzde yerel eylemin gücü değerlendirilmiştir.

Sağlık alanında ve sürdürülebilir kalkınmada kent liderliğini benimsemiş, sağlığın ana belirleyicilerinin sağlık sektörünün direk kontrolünün dışında olduğunun bilinciyle, çalışmalarını derin deneyim ve bilimsel gerçekler üzerine inşa etmiş;

Tüm hemşherilerin sağlık ve yaşam kalitelerini sürekli yükseltmeye adanmış;

Hakkaniyet, sürdürülebilirlik, sektörler arası işbirliği, toplumun güçlendirilmesi ve dayanışma ilkelerinin ana prensiplerini rehber edinmiş;

Sağlığın asla tek bir siyasi partinin ya da meslek grubunun işi olmadığını ve tüm siyasi partilerin meslek gruplarının yol gösterici olmaları ve bu yönde prensipleri belirlemeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

Toplantıya katılanlar; her düzeyde ortaklığı ve kentin ortak yönetilmesini diğer bir deyişle yönetişimi her fırsatta vurgulayan Johannesburg Sürdürülebilir Kalkınma 2002 Deklarasyonundan ilham almış olarak; 19-22 Ekim 2003 tarihleri arasında Birleşik Krallığın Kuzey İrlanda Bölgesi Belfast kentinde Dünya Sağlık Örgütü Uluslararası Sağlıklı Kentler toplantısına katılmış olan yerel yönetimler ve kasabaların, kentlerin siyasi liderleri olarak aşağıdaki maddeleri kabul etmişlerdir.

- Güçlü ortaklıklar, birlikler ve bilgi sistemleri kurmayı;

²⁶ www.sagliklikentlerbirligi.org.tr/belgearsivi/saglikli_sehirler_belfast_deklarasyonu.pdf
(12.02.2007).

- Tüm hemşerilerin gereksinimlerini karşılayacak nitelikte çevre düzenlemeleri yapmayı;
- Sağlığı daha geniş çapta belirleyicileri ile birlikte ele almayı,
- Eylem için gerekli etkin politikaları, stratejileri ve araçlar yaratmayı taahhüt etmişlerdir.

Toplantıya katılan siyasi liderler eylem için çağrıda bulunarak aşağıdaki konuları yerine getirmeyi ana görev saymışlardır.

Eşitsizliklerin azaltmak ve yoksullukla mücadele etmek, bunlar için sürekli yerel değerlendirmeler yapmak gelişim raporları düzenlemek,

Kent sağlık gelişim planlaması yapmak ve bu yolla kentlerine sağlıkta stratejik ortaklıklar kurabilme imkânları sağlamak,

İyi yönetim ve her kesimi kucaklayıcı kentler yaratmak suretiyle tüm hemşerilerin hizmetleri biçimlendirme, politika ve planlama yapmada etkili olabilmeleri için anahtar görevler vermek,

Tüm hemşerilerin gereksinimlerine hassasiyet gösteren sağlam ve destekleyici kentler kurmak, bunun için kent planlama birimlerini etkin bir biçimde yönlendirmek ve bu şekilde sağlıklı kent planlama uygulamaları geliştirmek,

Sağlık gelişim değerlendirmesi yapmak ve bunu her sektörün, sağlık ve yaşam standardına yönelik etkinliklerinde bir araç olarak kullanmalarını sağlamak,

Ulusal ve Avrupa'ya yönelik ve küresel stratejileri belirlemek ve uygulamasında aktif rol almak ve Birleşmiş Milletler Milenyum Gelişme Hedeflerinin yerele taşınmasına katkıda bulunmak,

Sağlıklı Kentlerin ülkeler, uluslararası nitelikleriyle bulunmasının faaliyetlere uygun düştüğünü ispat etmek;

- Düzenli olarak, gözlemleyerek, belgelendirerek ve değerlendirerek çalışmaları başkalarına aktarmak ve başkalarının da öğrenmelerine ve yararlanmalarına olanak sağlamak,

- Kentler ve bölgeler arasında uluslararası dostluk ve dayanışmayı güçlendirmek suretiyle, karşılıklı destek ve kaynakların, bilgi ve deneyimlerin paylaşımını sağlamak,
- Sağlıklı Kentler Ulusal Bilgi Ağını yaymak suretiyle, büyük bir kaynağı, politik yatırımı, yenilik ve dinamizmi tüm sağlıklı kentler hareketinin kullanımına açmak,
- Başka bölgelerdeki sağlıklı kentleri desteklemek yolunda sorumluluk bilinciyle öncülük görevini ve bilgileri herkesin yararına sunmak.

Belfast Deklarasyonu'nda kentlerin bu konulardaki çalışmalarında ve kendi başlarına eyleme geçmede yalnız kalmamaları belirtilerek, aşağıda belirtilen kurum ve kuruluşlardan da bu konularda hizmet beklediklerini açıkça ilan etmişlerdir:

Ulusal hükümetlerden;

- Ulusal sağlık ve sürdürülebilirlik politikalarının yerel boyutu da vardır. Kentlerin bu hususta yapacakları büyük katkılar söz konusudur. Hükümetlerin bunları görmesi ve takdir etmesi,
- Sağlıklı Kentler Ulusal bilgi ağlarının ülke sağlık gelişimine büyük katkıları söz konusudur. Hükümetler bu bilgi ağlarının koordinasyon ve kapasite yaratıcı rolünü göz önüne alması istenmiştir.

Dünya Sağlık Örgütünden:

- DSÖ, Sağlıklı Kentler Programı/Hareketinin 4. Fazı (2003-2008) hedefleri için liderlik ve stratejik destek sağlaması,
- DSÖ Sağlıklı Kentler için bölgeler arası işbirliğini artırıcı önlemler alması,
- DSÖ, Kent Sağlığı sorunlarını karşılayabilmek için diğer uluslararası kuruluşlarla güç birliği yapması istenmiştir.

1.1.2.4. Avrupa’da Sağlıklı Kent Uygulamaları

1.1.2.4.1. Seixal Kenti Deneyimi Portekiz

Portekiz Anayasası yerel yönetimlerle ilgili olarak otonomi ve ademi merkeziyetçilik ilkelerini ayrıntılı şekilde düzenlemiştir. Portekiz Anayasası’nın 6. Maddesi “Devlet üniterdir ve kamu yönetiminin demokratik ademi merkeziyetçi ve yerel güçlerin otonomisi prensiplerine, teşkilatlanmalarına uyar” yargısını özellikle belirtir.²⁷

Portekiz’in başkenti olan Lizbon kentinin Metropolitan Bölgesinin parçası olan Seixal 150 bin nüfuslu bir belediyedir. Portekiz nüfusunun % 27’sinin yaşadığı bu bölge Atlantik Okyanusu’na yakın sahil kıyısında kurulmuştur. Seixal Belediyesi sürekli artan nüfusuna sunmak üzere temel sağlık hizmetleri altyapısının geniş bir ağını kurarak Seixal’ın ana sorunlarından birini çözmeye öncelik vermiştir Seixal Belediyesince kültürel farklılıklara dayalı hizmet sunumu yapılmaktadır. Seixal sakinleri; Portekiz’in çeşitli kentlerinden, Afrika’daki çeşitli Portekizce konuşan yerleşimlerden, Brezilya, Doğu ve Orta Avrupa ülkelerinden ve dünyanın dört bir yanından gelen insanlardan oluşmaktadır. Birçok genç ve yaşlı insan toplulukları ve sporu destekleyen ve çevreyi koruyanlar sosyal bağlamda yeni sakinlerle bütünleşmede başarılı olmuşlardır.

Seixal’de kent planlaması: Kent planlamasında belediye bir toprak kullanımı planı ve yenilik ve detay planı gibi planları hazırlamakla yükümlüdür. Temel amaç banliyö arazisini geliştirmek için kentsel toprak kullanımını kırsal kullanım ile bütünleşmiş, kent çevresini iyileştiren, aşırı otomobil kullanımını azaltan ve toplu taşıma ağını destekleyen politika oluşturan bir gelişim stratejisi saptamaktır. Belediye yükümlülüğü açık alan tasarlama ve bakımı kadar; anaokulu, ilköğretim okulu, spor tesisleri, kültürel tesisler ve diğer halka açık tesislerin inşasını da kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Sağlıklı kent planlaması projesi: Seixal belediyesi 1998’den beri DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağına bağlıdır. Seixal’ın DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağına katılması için yapılan davet sağlıkla ilgili başka bir problem aralığına kent

²⁷ Teoman Ünüsan, **Avrupa’da Yerel Yönetimler**, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara 1996, s.5.

planlamasının günlük uygulamasına dikkat çekmiştir. Ayrıca Belediye'nin kent projeleri tasarımlarının insanların yaşam kalitesini nasıl etkilediği üzerine çalışmasını sağlamıştır.

Ulaşım, hareketlilik ve erişebilirlik: Sağlıklı Seixal Proje Ofisi ulaşım, hareketlilik ve erişebilirliğin insan sağlık ve esenliği için temel olarak tanımlamıştır. Seixal kent gelişim şeklinde toplu taşıma hizmetlerinin yetersiz bir konumda olmasından dolayı otomobil kullanımının çok yaygın olduğu görülmektedir. Uygulamadaki toplu taşıma hizmetleri genelde Lizbon'a gelip gidenler için yürütülmekte olup, diğer komşu kentler arası toplu taşıma neredeyse yoktur. Dağılmış yerleşim, insanları okul, iş, alışveriş ve eğlence aktiviteleri gibi hemen hemen her yere otomobille gitmeye teşvik etmektedir.²⁸

Seixal'de hareketlilik ve erişebilirlik problemi demiryolu istasyonlarına yürünecek mesafede olan yerleşim yerlerinin sayısını arttırmak için toprak kullanımı planının yenilenme sürecinde dikkatli çalışmalar yapılmaktadır. Yeni bir taşıma yöntemi olarak çevreyi kirletmeyen ulaşım sistemi ile birçok yolcuyu taşıyacak olan "hafif raylı sistem" inşa edilmektedir. Sağlıklı kent planlaması için toplumsal çalışma grubu tarihi kent merkezlerini yenilemek için metot geliştirerek, korunması ve kentsel ekolojik ağa dahil edilmesi gereken yeşil alanları tanımlayarak ve kente tahsis edilmiş bahçeleri yeniden canlandırarak, toplu konutla ilişkili sorunların çözümünde yeni uygulamalar gerçekleştirmek gibi diğer konular üzerinde çalışmaktadır.

1.1.2.4.2. Gothenburg Kenti Deneyimi-İsveç

Gothenburg 475 bin nüfusla İsveç'in ikinci büyük kentidir. 12 çevre belediye ile 850 bin nüfuslu Gothenburg Bölgesi'ni oluşturmaktadır. Gothenburg ayrıca kente genç nüfus sağlayan 30 bin öğrencili önemli bir üniversiteye sahiptir. Kentsel yerleşim alanı son on yılda dağılmış ve otomobil ulaşımı yaygınlaşmıştır. Kayalıklı tepeler ve nehir vadileri ve bunlar arasında geniş yollara sahip topografya hava kalitesi problemine yol açmaktadır. Toplu taşıma altyapısı için yatırım yapılmaz ya da diğer yollarla otomobil ulaşımını ve hava kirliliğini azaltma gerçekleştiremezse

²⁸ Natália Madureira, "Getting Started: The experience of Seixal, Portugal", **Healthy Urban Planning in Practice: experience of European Cities**, Edited by: Hugh Barton, Claire Mitcham and Catherine Tsourou WHO Regional Office For Europe, Copenhagen, Denmark, 2003, s.11-13.

çevresel hedeflere ulaşma konusunda ciddi problemler yaşanacaktır. Gothenburg geleneksel kurumsal engelleri aşarak tüm operasyon düzeylerinde etkili bir planlama ve sağlık entegrasyonunu başarmıştır. Gothenburg kenti için ortak çalışmalar yürüten planlamacılar sosyal işçiler, sağlık işçileri, polis ve yerel sağlık gruplarındaki gönüllü gruplardan oluşmaktadır.²⁹

Sağlıklı kent planlaması: Gothenburg 1988 yılından beri DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı'nın üyesidir ve sağlığı geliştirmek için birçok faaliyet başlatmıştır. Gothenburg'un sağlıklı kent politikasında planlama birimleri yaşayanların sağlığını iyileştirmek ve katkıda bulunmak için çalışmaktadırlar. DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Projesi üçüncü evresinde sağlıklı kent planlamasının özel konulardan biri olduğunda planlama birimleri sağlık konusuyla ilgili olarak daha yoğun çalışmalar içersine girmişlerdir. Fiziksel çevreyi şekillendirirken sağlık uygulamalarına dikkat çekmenin önemi konusunda Gothenburg'taki politikacılar ve planlamacılar arasında bir fikir birliği oluşmuştur. Gothenburg planlama çalışmalarında yer alan sağlık ve güvenlik konuları, içme suyu kalitesi, sıhhi koşullar, yol güvenliği ve gürültü gibi sağlıkla doğrudan ilişkili faktörler daha çok yer almaya başlamıştır. Gothenburg ayrıca planlamada sosyal ve refah konuları ile çalışma ve sağlığın daha geniş bir tanımlamasıyla ilgili birçok kavram kullanma geleneğine uzun zamandan beri sürdürmektedir.

Gothenburg Konseyi–Daha Güvenli, İyi ve Emniyetli: Gothenburg'daki suç oranı çok yüksek değildir. Kişi başına bildirilen suç İsveç'in diğer iki büyük kentinden, Stockholm ve Malmö'den daha azdır. Bununla birlikte vatandaşlar memnun değildir ve suç durumu ile ilgili olarak endişe içersindedirler. İnsanların suç durumu ile ilgili acil endişelerini yönlendirmek için Gothenburg Konseyince “Daha Güvenli, İyi ve Emniyetli” ismi altında Ocak 2001'de yeni bir birim kurulmuştur. Bu birimin görevi, bu alanda çalışan birimler arasında iş birliğini sağlamak, suç önleme bilgisini arttırmak ve suç önleme konusunda izlenmesi gereken politikaları oluşturmaktır.

Gothenburg Konseyi, doğrudan sosyal çalışma yönlü çabalar ve fiziksel çevre ile ilgili konular üzerinde çalışmaktadır. Konsey suçları önlemek için, toplum sağlık

²⁹ Ingrid Sondén, “Decentralized integration: the experience of Gothenburg Sweden”, **a.g.e.**, s.25-29.

konseyi, polis, trafik ve toplu taşıma ofisi, sanat yönetimi, üniversite ve yüksek öğrenim enstitüleri, düzeltici hizmetler, iş, çocuk işçiler, uyuşturucuyu önleme organizasyonları ve yerel dernek ve birlikler ve özellikle Kent Planlama Otoritesi bölge konseyleri ile işbirliği yapmaktadır. Kent Planlama Otoritesi'nden bir planlamacı yarım gün konsey için diğer yarı zamanda ise güvenlik sorunları ile Kent Planlama Otoritesi için çalışmaktadır. İşbirliği ayrıca polis ile beraber, analiz edilmesi gereken bildirilmiş suçlar veritabanı haritasını çıkarmıştır.

Kentin sadece fiziksel bir yapı olmadığını ayrıca, kentte yaşayan vatandaşlarının toplamı olduğunu vurgulamaktadır. Gothenburg DSÖ Sağlıklı Kent Planlaması Kent Faaliyet Grubu'na katıldığında planlama ve imar faaliyetleri çalışmalarını sağlık yönünde geliştirmek için Kent Planlama Ofisi'nde bir Sağlık Grubu kurulmuştur. Sağlık Grubu gelişim sürecinin farklı aşamalarında çalışan insanlardan oluşmaktadır. Grup farklı planları ve yapı izinlerini sağlık açısından tartışmakta ve planlama sürecinin her düzeyinde imkânları kullanmak için bir yol bulmaya çalışmaktadır. Konsey ve yerel polis iletişim yoluyla insanlarda nasıl suçun azaltılacağı ve güvenliğin geliştirileceği konularında ortak araştırmalar yapmaktadır.

Güvenli ve emniyetli yürüyüşler klavuzu: Kent Planlama Otoritesi son yıllarda çevre kalitesini geliştirmek ve daha güvenli ve emniyetli hale getirmek için yerel sağlık gruplarıyla yakın işbirliği yapmıştır. Bu çalışma yoluyla birçok yerel gruplar ve çevre gelişimi ile ilgili insanla temas kurulmuştur. İnsanların kalmak ya da yürümek için güvensiz buldukları yerleri tanımlamak için çevre sayımı yapılmıştır. Böylece, birçok insan bu “güvenli ve emniyetli yürüyüşler” faaliyetine dahil olmuştur.³⁰

Gothenburg Kentinde yapılan çalışmalarla; kent çevresini yaşayanlar ve ziyaretçiler için daha çekici hale getirmek amacıyla çeşitli taraflar üzerinde ve birçok yöntem ile çalışılmaktadır. Trygg vacker stad Gothenburg'u güvenli, temiz ve çekici bir kent haline getirmek için çeşitli kent organları ve özel organizasyonlar arasında kurulmuş işbirliği platformudur. Her organ farklı atamalara, yükümlülüklerle ve çeşitli uzmanlıklara sahip kişilerden oluşmaktadır. Ortak amaç vatandaşlar için ekonomik gelişim ve artan refah potansiyeli ile toplum alanlarının kalitesini

³⁰ a.g.e, s.29.

yükseltmek ve güzel, hoş ve güvenli bir kent çevresi sağlamaktır. Ayrıca çalışmalar kentin ışıklandırılması ve duvar yazıları vb. eylemler için bir politika da içermektedir. Yürütülen bir proje ile kent bölgelerindeki yayalar için çevreyi iyileştirmeyi amaçlayan; iyi ışıklandırma, park bankları ve basket potaları sağlamak, bitkileri budamak gibi çalışmalarla, insanların çevrede rahatsızlık hissetmeden herhangi bir saatte daha rahat dolaşmaları sağlanmasına çalışılmaktadır.

1.1.2.4.3. Sandnes Kenti Deneyimi-Norveç

Sandnes 55.000 nüfusa sahip dört belediyeden oluşan yaklaşık 20 bin nüfusun yaşadığı bir sürekli bölge kent olan Nord-Jæren bölgesinin bir parçasıdır. DSÖ Sağlıklı Kent Planlaması Kent Faaliyet Grubu'na katılımı sadece politika tutarlılığına değil ayrıca topluma da önemli faydalar getirerek ve tüm sağlık stratejisinde politik katılımı sağlayarak Sandnes'in sağlık planlama sürecinin uzaysal gelişim planı ile entegre olmasını sağlamıştır.

Sağlıklı bir kent olarak Sandnes DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı'na 1991 yılında ilk olarak belediye yönetiminin entegre bir kısmı olarak katıldı ve daha sonra 1994'de ayrı bir Sağlıklı Kent Ofisi halini aldı. 1991 yılından bu yana sağlık ve çevre korunmasının gelişimini amaçlayan birçok girişim ve proje hem bölgesel hem de yerel düzeyde gerçekleştirildi.

Sandnes Bisiklet Şehri Sandnes Bisiklet Şehri'nin amacı olabildiğince çok insan için bisikleti temel ulaşım aracı olarak teşvik etmek ve özel araç kullanımını azaltmak için Sandnes'in Norveç'teki iki bisiklet kentinden biri olarak profilini yapmaktır. Birçok proje bu ortak isim altında 1991'den beri bisiklet kullanımını teşvik etmek ve bisiklet sürücüleri için kolaylık oluşturmak için gerçekleştirilmiştir.³¹

Tüm düzeylerdeki yöneticiler ve politikacılar çeşitli projelerde yer aldığı çalışmaların amacını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Kent merkezi ve çevredeki yöreler için ana bisiklet yolu sistemini planlamak ve inşa etmek,
- Sandnes ve bölge için bir bisiklet sürme haritası yapmak,

³¹ Marco Zanussi, "Health-integrated spatial planning: the experience of Sandnes, Norway", a.g.e., s.30-35.

- Bisiklet kullanımını teşvik eden çeşitli kampanyalar gerçekleştirmek,
- Bisiklet sürücüleri için gezinme rotaları planlamak ve
- Ücretsiz bir kent-bisiklet sistemi planlamak ve uygulamak.

Projenin temel amacı hem işe gidip gelme ve hem de gezi amaçlı araç kullanımını azaltmak ve günlük bisiklet kullanımını teşvik etmektir. Bu bir çevresel koruma unsuru ve bir sağlık unsuruna sahiptir. Sağlık unsuru günlük egzersiz, daha az trafik kazası ve daha az hava kirliliği açısındandır. Yaklaşık 70 km bisiklet yolu ve yaklaşık 400 bisiklet kapasiteli 400 park yeri inşa edilmiştir. Sandnes 1996'da Norveç'te ücretsiz kent bisikleti sunan ilk kenttir. Özel bir bisiklet ve özel bir elektronik kilit sistemi yapılmıştır. 225 kent bisikleti 40 çatı altında kent merkezine dağıtılmıştır. Kent alanında bisiklet kullanımını kolaylaştırmak çeşitli yöntemler uygulayarak Sandnes diğer Avrupa kentlerine faydalı olabilecek deneyimler kazanmıştır.

Sandnes 1990'ların başında Çevre Bakanlığı tarafından başlatılan ve en geniş on kent bölgesini içeren ulusal bir projeye katılmıştır. Bu proje araç kullanımını azaltmak ve bisiklet kullanımını, yürümeyi ve toplu taşımayı teşvik etmek için başlatılmış olup, temel amaç olarak sağlıklı kent planlaması ile bağlantılıdır. Projenin temel stratejisi toprak kullanımı, ulaşım ve çevre korumasının bir uzun vade perspektifte entegre edildiği bir planlama süreci yoluyla sürdürülebilir gelişimi teşvik etmektir. Projenin sonuçlarına dayanarak Çevre Bakanlığı yol güvenliği girişimleri, toplu taşıma yolları ve bisiklet ve yaya yolları uygulamak için bölge ve belediyelere finansman sağlamıştır. Sandnes Bisiklet Kenti bu bağlamda başladı ve Sandnes Norveç'teki iki bisiklet kentinden biri haline gelmiştir.

Çocuk Kent Konseyi: Güçlü ulusal direktiflerin, sağlıklı kentler hareketine belediye katılımının ve Gündem 21'in bir sonucu olarak 1990'ların başında Sandnes kurmuştur. Politik organlardaki Çocuk Temsilcisi Sandnes'in politik hayatına belediyelerin planlamada çocukların (0-17 yaş) çıkarlarını gözetmek için özel sorumluluğu olan bir memur atamalarını gerektiren Planlama ve Yapı Hareketi'ndeki değişikliklerin bir sonucu olarak girmiştir. Bu düzenleme Sandnes'in politik sistemiyle bütünleşmiştir. Çocuk Temsilcisi Kent Gelişim Komite'si toplantılarına

katılır ve çocukların çıkarlarını içeren tüm yerel gelişim planları hakkında demeç ve yorumlarda bulunur.

Çocuk Kent Konseyi gençlerin belediye politik faaliyetini anlamalarını ve katılmalarını artırmak için teşvik etmek ve onlara planlamada kendi çıkarlarını idare fırsatını vermek için kurulmuştur. Her yıl Sandnes Belediye Konseyi Çocuk Kent Konseyi'nin kısa-vade projeler gerçekleştirmesi için para tahsis etmektedir. İlk ve orta öğretimdeki her sınıf bütçeyi ne şekilde kullanacakları için tasarılar bulunur ve Belediye tarafından yanıtlanacak soruları hazırlarlar. Okul konseyi öncelikleri belirler ve okulun tasarı ve sorularını hazırlar ve Çocuk Kent Konseyi'ne iki delege seçer. Her yıl Kasım ayında Sandnes'teki her ilk ve ortaokuldan iki delege belediye binasında bir araya gelerek; tahsis edilen paranın kullanımı için önerelerde bulunur ve çocuk hakları ile ilgili konularda belediye yöneticilerini sorgular.

Çocuk yolu projesinin amaçlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Belediye planlamasında çocukların çıkarlarını güçlendirmek,
- Çocuklara katılım fırsatını vermek ve çevrenin nasıl kullanılıp şekillendiği hakkında bilgilendirmek,
- Gelecek toprak kullanımı için daha iyi bir karar platformu sağlamak,
- Planlamada çocukların çıkarlarını yönetmek için ulusal düzeyde politikalar gerçekleştirmektir.

8-13 yaş arası çocuklar, öğretmenler ve ana okulu öğretmenleri projeye katılmıştır. Çocukların gündelik oyunlarını ve hareket alanlarını yönetmek çocukların yaşam kalitesini geliştirir ve çevrelerini tanımlamalarını sağlar ve böylece esenlik ve sağlıklarını iyileştirir. Çocuk yolları kaydı tüm uzaysal planlamalarda sürekli olarak düşünülmekte ve değerlendirilmektedir.

Yerel gelişim planlarını tasarlayan belediye planlamacıları ve özel planlamacıların gündelik çocuk yolları ve oyun alanlarını göz önüne almak ve yapılacak planlarına dahil etmek için projedeki haritalanmış bilgiyi planlamalarında kullanmaları istenmektedir.

Belediyedeki çocuk temsilcisi kayıtlı çocuk yolları ve oyun alanlarının hesaba katıldığını garanti etmektedir. 1998 ve 2000 yılları arasında Sandnes ve belirtilen ulusal projenin takip edilmesinde bir bölgesel toprak kullanımı ve ulaşım planı oluşturmaya dahil olmuştur. Planın en temel amaçlarından biri sürdürülebilir toprak kullanımı ve sürdürülebilir ulaşım sistemlerine olanak sağlayan kent yerleşimlerdeki yüksek yoğunluktur. Kentler bu nedenle değerli kırsal alanlara ve potansiyel dinlenme alanlarına doğru genişlemek yerine mevcut sınırları içinde gelişmelidir. Yüksek-kapasiteli ve yüksek-yoğunluklu toplu taşıma arterleri boyunca yeni iskân ve iş alanlarını çoğunlukla mevcut sınırlar içinde yoğunlaştırmak vasıtasıyla bölgesel plan araç kullanımını azaltmak ve toplu taşıma ve motorsuz-taşımayı arttırmak amaçındadır.

Çocuklar için sağlıklı kent planlaması ile ilgili diğer bir önemli proje 1999-2001 yılları arasında gerçekleştirildi: Çocuk yolları projesi. Belediye çocuk yollarını kapsamlı şekilde kaydetmiştir. Bunlar çocukların oyunları fiziksel aktiviteleri için önemli olan alanlar ve yollardır. Kapsamlı belediye planı çocuk yolları projesinde çocukların fiziksel aktivitesi ve gelişimi için önemli olarak tanımlanan alanların göz önüne alındığı ve uzaysal planlama ve gelişim yoluyla muhtemelen korunduğunun teminini amaçlayan ayrı hedefler ve girişimler içermektedir.

Genelde belediye kapsamlı planı için gerçekleştirilen kapsamlı katılım süreci sağlıklı kent planlaması kavramının tüm politikacılara tüm kuruluşlara ve vatandaşların çoğunluğuna ulaşmasını garanti edecektir. Sandnes kapsamlı belediye planı 5 Kasım 2002'de benimsenmiştir.

Toprak kullanımı için ana stratejileri şöyledir:

- Değerli tarım arazilerini, doğal dinlenme alanlarını ve biyolojik farklılık için önemli alanları korurken mevcut altyapıyı kullanarak mevcut bayındır alanları yakınında ve içinde kente iyi gelişim imkânları vermek,
- Yeni gelişim alanlarında yüksek yoğunluğu teşvik ederek ve eski kent merkezine yakın kullanılmayan endüstriyel bölge gibi mevcut bayındır alanları tekrar düzenleyerek geniş toprak kullanımı içermek,

- Mevcut yerel demiryollarını ve tüm bölgeyi bağlayan gelecek hafif-raylı sistemi gibi gelecek toplu taşıma arterleri ve mevcut olanlar boyunca yeni gelişim alanları kurarak araç trafiğindeki herhangi artışı içermek,
- Güçlü ve sürekli bir bölgesel yeşil alan ağı vasıtasıyla kentin farklı kısımları ve kent ile bölge arasında motorsuz taşıma sağlamaktır.

Sağlıklı kent: doğa, kültür ve sağlık bölümü kapsamlı belediye planının önemli bir parçasıdır ve açıkça sürdürülebilir gelişim, iyi ve eşit yaşam şartları gibi planın temel bazı hedefleri ile ilgilidir. Norveç'in zengin ve iyi-organize toplumunda insan sağlığı ve esenliği günlük hayatın nasıl organize olduğuna oldukça bağlıdır. Bu yüzden kent planlamasında, özellikle iyi uzaysal planlama için aşağıdaki sorulara uygun cevaplar aranmaktadır.

- Araba ile gidip gelmek zorunda mıyım?
- Doğa ile ne tür iletişim kurabilirim?
- Ne tür kültürel ve eğlence aktivitelerine katılabilirim?
- Çevrem güvenli mi?
- Evim, işyerim, kent merkezi, yerel açık alanlar ve tarımsal alanlar, ormanlar ve deniz kıyısı gibi doğal dinlenme alanları arasında yaya ve bisiklet yolları mevcut mu?
- Çevremde evimde gibi hissediyor muyum?
- Yaşamak için sağlıklı ve çekici bir yer mi?
- Kent merkezindeyken güvenli miyim?
- Çok fazla stres, gürültü ve tehlikeli olmaksızın arkadaşlarla buluşmak ve kültürel ve sosyal aktivitelerde bulunmak kolay mı?

Sağlıklı kent doğa, kültür ve sağlık bölümünde altı çizilen temel stratejiler şunlardır:

- Belediye hizmet dağıtımını için temel prensipler olarak sağlık, esenlik ve çevresel korumayı entegre etmek ve bunu araçlar, metotlar ve işbirliğinin sürekli izleme ve gelişimi yoluyla başarmak,

- Planlama ve hizmet dağıtımında sağlık ve çevreye saygı sağlamak için sürekli yöntemler getirmek,
- Belediye organizasyonun tüm kısımları içererek ve katılımlarını sağlayarak sağlık, esenlik ve çevresel korumayı teşvik çabalarını sürdürmek,
- Deneyimleri paylaşmak ve sağlık ve çevresel korumayı teşvik çalışmalarını cesaretlendirmek için diğer belediye ve kentlerle ortak projelere aktif olarak katılmak,
- Orta ve Doğu Avrupa'daki belediyelerle işbirliğini sürdürerek Avrupa ve Norveç'teki demokrasiyi güçlendirmek;
- Kentte bisiklet kullanımını geliştirmek hakkında deneyimlerle diğer Avrupa belediyelerine aktif yardım etmek;
- Gıda şartları ve engelli insanlar için erişilebilirliği için çalışmaktır.

1.1.2.4.4. Belfast Kenti Deneyimi-Kuzey İrlanda

Belfast Kenti 1921'de Kuzey İrlanda'nın başkenti olmuştur. Yerel otoritenin kapsadığı alan, Belfast Kent Konseyi, 280 000 nüfusa sahiptir. Belfast DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı'nın 1998 yılından beri üyesidir. Son on yılda sağlıklı kent planlamasında Belfast başarılı olmuştur. Sağlık konuları kent planlaması gündeminin büyük kısmını oluşturmaktadır. Planlamacılar artık sağlıkla ilgili konuları gelişim planlarında açıkça kabul etmektedirler. Belfast'ta planlama birçok farklı yönetim şubesi ve kurumu ile gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle kent planlamasının ana çalışması Çevresel Planlama Hizmeti Şubesi içerisinde gerçekleştirilmesine rağmen diğer şubeler sağlıklı kent planlamasını teşvik etmede önemli role sahiptir.

Belfast'daki kent planlamacıları sağlıklı kent planlamasına başlıca iki şekilde katkıda bulunmaktadır. Birincisi bölgesel ve alan planlarına sağlık konularını dahil ederek, ikincisi ise, Belfast Sağlıklı Kentler'in Ulaşım, Çevre, Planlama ve Barınma Stratejik Planlama Grubu ve Batı Belfast/ Greater Shankill çalışma kolu gibi diğer organlara sunarak ve destekleyerek.

Belfast Metropolitan Alanı Planı–Halk Konsültasyonu: Aralık 2001’de planlama bölümü stratejik öneme sahip konular ve plan alanı içinde gelecek gelişim şekli üzerinde toplumun yaygın şekilde tartışmasını teşvik etmek amacıyla Belfast Metropolitan Alanı Planı üzerine bir yayın yapmıştır. Meydana getirilen konular sağlıkla ilgili yeniden yapılandırma, sosyal katılma, dinlenme ve açık alan, çevre kalitesi ve erişilebilirlik konuları kapsamaktadır. Bölgesel Gelişim Stratejisi ile olduğu gibi sağlıklı yaşam konuları Belfast Metropolitan Alanı Planı yaklaşımının en önemli kısmıdır. Taslak plan yayınlanmadan önce Belfast Metropolitan Alanı Planı politika ve tasarıları yeni hedeflenen sosyal ihtiyaç, eşitlik etki değerlendirmesi ve stratejik çevre değerlendirmesi dahil bir dizi sağlıkla ilgili göstergeleri test etmeyi amaçlamıştır. Yeni hedeflenen sosyal ihtiyaç temel sağlık faktörleri olan sosyal dışlanma ve yoksulluk ile savaşmak olarak belirlenmiştir.

1998 Kuzey İrlanda hareketi toplum otoritelerinin çeşitli insan grupları arasında eşitliği iyileştirecek şekilde fonksiyonlarını gerçekleştirmelerini talep etmektedir. Eşitlik etki değerlendirmesi planda yer alan ve çeşitli gruplar üzerindeki etkisi açısından değerlendirilecek olan politika ve tasarıları izleyecektir. Stratejik çevre değerlendirmesi Belfast Metropolitan Alanı Planı’nda yer alacak olanlar gibi politika ve tasarıların çevresel, sosyal ve ekonomik sonuçlarını tahmin eden ve değerlendiren bir süreçtir. Bir sektörler arası stratejik planlama grubu bu öncelikleri bir faaliyet planına çevirmek için oluşturulmuştur.

Sektörler arası çalışma kolu hem yerel gruplar hem de yönetim kurumları tarafından uygulanabilecek ve ölçülebilir girdi ve çıktıları olan önerileri tanımlayarak bir dezavantajlı bölgede işsizliği ve yoksulluğu azaltmayı amaçlayan öneriler getirmek için kurulmuştur. Çalışma, Ticaret ve Yatırım Bakanı ve Sosyal Gelişim Bakanı çalışma kollarını bir bölümler arası girişim olarak kurmuştur. Değişim için temel sürücünün ekonomik olacağı belirtilmesine rağmen çalışma kollarının ayrıca alkolizm ve aile parçalanmaları gibi sosyal problemlerin dolaylı maliyetleri dahil işsizliğin ve yoksulluğun geniş sosyal maliyeti ve tam istihdamın kârlarını göz önüne almaları da istenmiştir.³²

³² Victoria Creasy, “Prizing Open The Barriers: The Experience Of Belfast, United Kingdom”, **a.g.e.**, s.36-41.

Çalışma kollarının raporu aşağıdaki önerileri içermektedir:

Mevcut bir toprak kullanımı planı olmadığı takdirde acil bir yerel bölge planı gelişim ve yeniden yapılandırma çalışmalarını etkilemesi ve rehber olması için hazırlanmalıdır.

Tanımlanan alanlar ticari ve endüstriyel gelişim için işaretlenmelidir.

Ofis ölçeğini ve kent merkezi dışındaki ticari gelişimi kısıtlayan mevcut planlama politikaları değiştirilmelidir.

Fiziksel çevrenin korunması ihtiyacı göz önüne alınarak; birlikte çalışmaya yönelik gönüllülük mevcuttur. Yer alan öğrenme ve kişisel gelişim çoğunlukla farklı insanlarla çalışma fırsatına sahip olunmasından kaynaklanmaktaydı ve insanların normalde sahip olduklarından daha geniş bakış açısı elde ettikleri anlamına gelmekteydi. Çalışma kolları üyeleri deneyimin zorlu fakat buna değer olduğunu bildirdiler. Raporun Batı Belfast ve Greater Shankill bölgelerinde önümüzdeki on yıl boyunca olumlu değişimleri tetikleyeceği tahmin edilmektedir.

1.1.2.4.5. Horsens Kenti Deneyimi-Danimarka

Sağlığı tüm faaliyetlerinde genel ve temel bir amaç olarak kabul eden Horsens Belediyesi sağlıklı kent planlamasına çok iyi gelişmiş ve bütünleşik yaklaşıma sahiptir. Yöneticiler karar alma süreçlerindeki rollerini aktif olarak halkla paylaşarak açık ve şeffaf bir yönetim süreci sergilerler. Eşitlik ve sürdürülebilirlik sağlıklı bir kentte ulaşmak için temel amaç edinilmiştir. Horsens yaklaşık 60 bin nüfusa sahiptir ve yaklaşık 700 bin nüfuslu Doğu Jylland bölgesinin bir parçasıdır.

Horsens’de sağlıklı kent planlaması

Horsens’de Belediye Konseyi tarafından bir amaç olarak benimsenen sağlık tüm yönetimlerin günlük faaliyetinin bir parçasıdır. Sağlıklı kent planlaması vatandaşları içeren planlama yolu dahil sağlıklı yaşam koşulları yaratmak anlamına gelmektedir. Plan ve sonuçların bağlantılı mülkiyeti vatandaşların kalite ve kapsam farkındalıklarını arttırmaktadır. Sadece vatandaşların desteği ile sağlıklı kent

planlamasının kentte uygulanabilmesi ve temel oyuncular ve yönetim arasında engelleri aşması olanaklı olmaktadır.³³

Horsens’de sağlık yıllardır kent planlamasında ayrılmaz bir parçadır. Bunun nedeni yönetimin bireye temel bir sağlıklı yaşam koşulu temin ettiği Danimarka’nın sosyal refah sistemidir. Danimarka’nın planlama yasası iyi bir çevre ve sağlıklı yaşam koşullarını temin etmeye çalışan hükümleri içermektedir. İşbirliği geleneği yaygındır ve planlama süreci açık ve görülebilirdir. Yeni benimsenen belediye planındaki en önemli konular kent ve iskân politikaları, gençlik politikaları, sağlık ve yaşlı vatandaşlardır. Sağlık tüm politika alanlarına giren bir kavram ve tüm yönetimlerin işidir.

Plan sonuçları vatandaşlardan düşüncelerini sorma, oluşturulan amaçlar ile bir stratejik planlama sistemi kurma, girişim alanları, faaliyet programları, bütçe planlamasına katılma, yönetimin faaliyet planı ve sonuçların tanımlanıp açıklandığı bir yıllık değerlendirme dahil olmak üzere tüm bölgelerdeki vatandaşlarla planlamaya bağlantılı geniş kapsamlı toplantıları kapsamaktadır. Tüm olası bilgiyi yayma metotları yerel basın, yerel televizyon, İnternet, evlere dağıtılan dosyalar, telefon iletişimi, çalışma grupları, gelecek ile ilgili atölyeler ve benzeri yoluyla vatandaşları bilgilendirme ve çağrı gibi kullanılmıştır.

Kentsel Dönüşüm: Bir kenti meydana getiren semtler insanların yaşadığı yerlerdir. Sosyal yaşam için odak noktası oluşturan paylaşılan eğitim, alışveriş ve eğlence aktiviteleri ile ait olma ve toplum duygularını ifade etmektedir. Kentsel dönüşüm kent problemlerini çözüme entegre bir yaklaşım ifade etmektedir. Sosyal, fiziksel, çevresel ve ekonomik gelişmeler elde etmek için kent planlamacıları diğer eylemcilerle ortaklaşa çalışmaktadır.

2001 yılında Horsens Belediyesi 3500 sakiniyle kentin sosyal ve ekonomik açıdan en çok dezavantajlı bölgesi olan Vestergade bölgesinde 7 yıllık bir sosyal ve fiziksel kent yenileme projesi başlatmıştır. Ulusal yönetim ve Belediye’nin sağladığı finansal destek ile çalışma bölgedeki tüm alanlarda şartları iyileştirerek, daha iyi iskân, güzel ve güvenli caddeler, meydanlar, açık alanlar, eğlence seçenekleri ve

³³ Bjarne Gregersen, “Planlama Hedefi Olarak Sağlık: Horsens Deneyimi, Danimarka”, a.g.e., s. 41-46.

toplumsal tesisler ve sakinler için ağı teşvik edici aktiviteler oluşturmak amaçlanmıştır. Projenin genel amacı alanı kentin en dezavantajlı bölgesi durumundan orijinal nüfusun güçlendirilerek yeni ve geliştirilmiş şartlarda devam edebileceği heyecan verici modern aktif bir banliyö haline dönüştürmektir.

Bölgenin gelişimine aktif katılım yoluyla yeni kişisel yetkinlikler geliştirmek ve kentin canlandırılması projesi çok geniş bir paylaşımcı kitlesini kapsamaktadır. Yüzlerce vatandaş bu tanıtım toplantılarına katılmış ve sonuç olarak bölgedeki vatandaşların isteğine göre ilgili konulara göre dağıtılan 12 sivil çalışma grubu kurulmuştur. Projenin başlangıcından beri sağlık temel bir parametre ve projenin genel amaçlarından biri olmuştur. Böylece amaçlardan biri bölgedeki insanların çok çeşitli alanda yeteneklerini arttıracak ve bölge ile daha büyük bir bütünleşme ve sahiplik duygusu hissedecekleridir.

Horsens kent yenilenmesi yoluyla ve genelde kentte inşaat ve tesisler için mimari politikalar yoluyla pozitif bir dönüşüme gitmektedir. Bu kent tasarımı ve donanımı, kişisel eğlence için geliştirilmiş seçenekler ve vatandaşların aktif katılımı yoluyla Belediye Konseyi, birlikler, vatandaşlar ve iş hayatı arasında gelişmiş işbirliğini kapsamaktadır. Amaç sağlıkla uyumlu şekilde Horsens'i yaşamak ve çalışmak için güzel bir kent haline getirmektir. Kentteki herkes için yeni yeşil dinlenme seçeneklerinin planlaması ve ilk uygulaması köylerdeki şartların geliştirilmesi ve köy sakinleri ve Horsens Belediye'si arasındaki önemli derecede gelişmiş çalışma ilişkisi ile beraber tam olarak uyumludur. En önemli amaçları yol güvenliği, hareketlilik, yol ve kaldırımların düzenlemesi, gürültünün azaltılması, devamlı ulaşım ve karbon dioksit emisyonunun azaltılması olan tüm belediye için kapsamlı bir ulaşım planı hazırlanmaktadır. Çevre planlaması önemli derecede yoğunlaştırılmıştır. Projeler biyolojik farklılığı sağlamak ve hava ve gürültü kirliliğini azaltmak için daha temiz suyolları ve göller şeklinde çevreyi geliştirmeyi amaçlamaktadırlar.

Açık alan planlaması: Açık alan kentteki birçok farklı türdeki halka açık alanlara karşılık gelmektedir. Resmi ve gayri resmi alanları, yeşil alanları, oyun alanlarını, spor alanlarını meydan ve bahçeleri, doğal yerleri, nehir kenarlarını, göl ve sahilleri kapsamaktadır. Ayrıca tüm kent için kaynak olarak kullanılan geniş belediye

parklarından çevre caddelerdeki çok küçük yerel park ve alanlara tüm boyutlardaki alanları içermektedir. 1990'ların sonunda belediye planının halk tarafından duyulmasından sonra Horsens Belediye Konseyi kentin daha yeşil hale getirilmesi ve vatandaşlar için daha çok dinlenme alanı olması gerektiğine karar vermiştir. Vatandaşların görüşleri alındıktan sonra kentin yeşil profilini geliştirmek için 300'den fazla öneri alınmıştır. Belediye Konseyi tüm belediye için bir yeşil yapı planlaması için bunları temel almaya ve tam uyumlu olan plan üzerinde çalışmaya karar vermiştir. Yeşil yapı planı vatandaşların önerileri ve her şey için sağlık ve Gündem 21 ile uyumlu olan Belediye amaçlarına dayanmaktadır. Bu yeşil girişimler yoluyla kent alanları ve açık alanların estetik muamelesinden başka sağlık, çevre ve sürdürülebilirlik eşit bir tabanda göz önüne alınmıştır.

Erken bir somut sonuç insanların kolayca erişebilmesi için kentin güneyinde büyük bir dinlenme orman alanı kurulmasıdır. Yeni gezinti yolları da tüm banliyölerde oluşturulmuştur böylece egzersiz, macera ve temiz hava herkes için gerçek bir seçenek haline gelmiştir. Belediye vatandaşları sürece dahil ederek uygun tasarım, gerçekçi bir istek seviyesi ve Gündem 21 ve tüm stratejiler için sağlıkta önemli bir unsur olan yeşil alanların ortak mülkiyetini sağlamıştır. Yeşil yapı planı en küçükten en genişine kentdeki, açık kırsal bölgedeki ve köylerdeki tüm açık alan türlerini kapsayacaktır. Yeşil yapı planının genel amacı kent ve çevresini daha güzel ve daha yeşil hale getirmektir.

1.2. Sağlıklı Kent Kriterleri

Kentli hakları alanında en önemli bölgesel bir belge Avrupa Konseyi Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Konferansınca 18 Mart 1992'de kabul edilen Avrupa Kentsel Şart European Urban Charter'dır. Şart, Konsey anlaşmalarından farklı olarak hükümetlerin değil, yerel yönetimlerin imzasına açılmıştır.³⁴ Sağlıklı Kentler açısından da Avrupa Kentsel Şartı Avrupa Sağlıklı Kentler Projesine katılımı teşvik etmesi açısından önemli bir belge niteliği taşımaktadır.

³⁴ Hamit Palabıyık, "Avrupa Kentsel Şartı", **Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Anlaşmalarında Avrupa Konseyi**, Editör: Zerrin Toprak vd., Birleşik Yayınları, İzmir 2004, s.199.

Tüm kentler için de yol gösterici kriterlere sahip Avrupa Kentsel Şartı'nda Kentlerde Sağlık konu başlığının 4. maddesinde “Kent sağlığı uluslar arası bir önem taşıdığından, yerel girişimlerin uluslar arası programlarla ortak yürütülmesinin öngörülmesi” tavsiye edilmektedir. Bu konuda uluslararası alış-veriş hedefinin kentlerin gelişimini sağlayacak bir ağ içinde, yeni halk sağlık çalışmalarıyla ilgili deneyim ve bilgilerini paylaşmalarını, ortak strateji geliştirmelerini, sağlıkla ilgili özel politikaların yasalaştırılması teşvik edilmektedir. Bu sebeple belediyelerin; özellikle DSÖ'nün Avrupa Yerel Çevre ve Sağlık Şartı'na bağlı olarak gerçekleştirdiği “herkese sağlık” stratejisine dayalı “Sağlıklı Kentler” projesi gibi uluslar arası çevre sağlık hareketine katılımı Avrupa Kentsel Şartı'nda tavsiye edilmektedir.³⁵

Kentsel Şart'a göre Avrupa yerleşimlerinde yaşayan kentliler güvenlik kirletilmemiş sağlıklı bir çevre, istihdam, konut, dolaşım, sağlık, spor ve dinlenme, kültür, kültürlerarası kaynaşma, kaliteli bir mimari ve fiziksel çevre, işlevlerin uyumu, katılım, ekonomik kalkınma, sürdürülebilir kalkınma, mal ve hizmetler, doğal zenginlikler ve kaynaklar, kişisel bütünlük, belediyeler arası işbirliği, finansal yapı ve mekanizmalar ve eşitlik başlıklarıyla sıralanan haklara sahiptir.

1.2.1. Güvenlik

Ülkelerin sürdürülebilir kalkınması, toplumda huzur ve güvenliğin sağlanmasını gerekli kılmaktadır. Dünyada, ülkelerin sosyo-ekonomik yapılarına bağlı olarak farklılıklar göstermekle birlikte, suç olaylarındaki artış küresel bir sorun olarak karşımıza çıkmakta ve suçlarla ilgili çalışmalar giderek önem kazanmaktadır. Son yıllarda uluslararası güvenlik ve ülke güvenliği gibi kavramlar yeniden değerlendirilmeye alınmıştır. Mülteci hareketleri veya diğer zorunlu göç çeşitleri güvenlikle ilgi uygun bir ölçüt olarak kabul edilmektedir. Devletlerin sınırları içersinde silahlı çatışmaların tırmanması; uluslararası toplumu, yerel çatışmalar ve toplumsal şiddet, yoksulluk ve işsizlik, örgütlü suç ve terörizm, göç hareketleri ve kitlesel zorunlu göç gibi istikrazsızlık kaynağı olan konularda eskisine oranla daha

³⁵ **Avrupa Kentsel Şartı**, Çeviri; Zerrin Yener ve Kumru Arapkirlioglu, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara 1996, s.41.

fazla meşgul etmekte ve bunlarla ilgilenmeye zorlamaktadır.³⁶ Ulusal ve uluslararası alanda giderek artan güvenlikle ilgili endişeler aynı zamanda kentler için de geçerlidir.

Günümüz kentlerinde güvenlik olgusu giderek artan, önemli bir toplumsal sorunu oluşturmaktadır. Güvensizlik duygusu kentsel alanlarda yaşayanlarda sıklıkla görülen bir durumdur. Güvenlik korkusu ile daha fazla suçtan etkilenebilir topluluklar olduğu gibi, geceleri dışarı çıkma, güvenli yerleri tercih etme, potansiyel suç alanlarından uzak durma gibi toplumsal iletişimi, toplumsal denetimi ve komşu ilişkilerini azaltan toplumsal davranış düşüncelerinin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.³⁷ Mümkün olduğunca suç, şiddet ve yasa dışı olaylardan arındırılmış emin ve güvenli bir kent için güvenliğin sağlanması bir yerleşimin yerleşim özelliğini kazanması için olmazsa olmaz koşullardan biridir.

Bir yerleşim orada yaşayanların güvenliği garanti edilmeden ve suç azaltılmadan gerçek anlamda “yerleşim olma hakkını” kazanamaz, itici etkilerinden dolayı zaten yerleşilmez. Bir yerleşimde güvenliğin sağlanması ve suçun önlenmesi kurumlar arası dayanışmayı ve işbirliğini gerektirir. Bu amaçla; öncelikle suçun oluşmasını önlemeye yönelik tedbirler ve araçların kullanımı önem taşımaktadır. Suç geçmişten günümüze bütün toplumlarda var olmuş ve var olmaya devam edecek sosyal ve evrensel bir olgudur. Günümüzde suç toplumun refah ve düzenine ters düşen davranış olmakla birlikte önemli bir problemdir. Suç evrensel bir olgudur. Suçların kentlerdeki mekânsal dağılımı incelendiğinde gelişigüzel olmadığı açıkça görülür.

Özellikle uyuşturucu kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan suçlar büyük kentlerde öyle bir noktaya yükselmiştir ki, kent toplumundaki politik, kamusal ve profesyonel oluşumların gündemlerini sürekli meşgul etmektedir. Toplumsal düzenin sağlanmasında en etkin yöntem biçimsel olmayan (okul, aile, çevre) toplumsal denetim mekanizmalarının işlevsel halde olmasıdır. Buna ek olarak biçimsel toplumsal denetim mekanizmaları sorumluluklarını yerine getirmelidir. Genel

³⁶ Zerrin Toprak Karaman, “Çevre Koruma ve Kullanma Dengesinin Sağlanmasında Yönetim Etkisi”, **Türk İdare Dergisi**, S.431, Haziran 2001, Ankara, s.26.

³⁷ Suat Apak, Gökhan Ülken Ve Alper Ünlü, “Yeni Bir Toplu Konut Yerleşmesinde (Güvenlik Duygusunun) Değerlendirilmesi”, **itüdergisi/a, Mimarlık, Planlama, Tasarım**, C.1, S.1, İstanbul Mart 2002, s.66.

anlamda polisin toplumsal düzenin sağlanmasındaki rolü sınırlıdır.³⁸ Kent güvenliğinin ve suç önleme politikasının alınacak önlemlere, hukusal yaptırımlara ve ortak desteğe dayandırılmalı, suçun sebeplerine göre çözümler de buna göre çeşitlendirilmeli ve koordinasyonu sağlanmalıdır.

Yerel yönetimler; uygun sosyal kalkınma politikalarıyla, sosyal bağları yenileyerek, karşılıklı destek ve ortaklığa dayalı aktif programlar geliştirerek, mevcut sorunları göz önüne alarak o toplumda yaşayan herkese güvenli bir ortamda yaşama şansı kazandırmalıdır.

Yerel düzeyde, seçilmişlerin temsilcileri, kamu görevlileri, güvenlik kuvvetleri, hukukçular, sosyal danışmanlar, sivil toplum kuruluşları ve hemşehrilerin işbirliğini içeren yapıların oluşumları sağlanmalıdır. Kamuoyu denetimi, son zamanlarda daha çok önem kazanmış ve diğer denetim biçimlerini harekete geçirici bir yöntem olarak genel kabul görmektedir.³⁹ Yerel güvenlik politikaları, açık, net, detaylı bilgilere ve kapsamlı istatistiklere dayandırılmalıdır. Detaylı suç istatistiklerinin oluşması, mağdur anketleri ve bu kişilerin oluşturdukları birlikler, sosyal danışmanlar ve eğitim danışmanlarından alınacak güncelleştirilmiş raporlar aracılığıyla sağlanacaktır. Bu mekanizma, yerel yönetimlere ve yerel suç izleme servislerinin çalışmalarına temel oluşturacaktır.

Bireyin yaşadığı yerler, iş ve arkadaş çevresi, onun sosyo-kültürel şekillenmesinde önemli bir etkidir. Özellikle göçmenlerin çeşitli toplumsal ve psikolojik zorluklar, onların madde kullanma ve bağımlı olma riskini artırmaktadır. Cezaevi ortamında yapılan araştırmalar, alkol ve/veya madde kullanımının suç eğilimini kuvvetlendiren bir etken olduğunu ortaya koymaktadır. Göç, alkol ve/veya madde kullanımı ve suç arasında dikkat çekici bir ilişki vardır. Bu sorun çözümü çok yönlü ele alınması gereken siyasal, ekonomik ve sosyo-kültürel bütün yönleriyle dağı gibi karşımızda durmaktadır.⁴⁰

Dünyayı saran kentsel şiddetin birçok sebepleri olmasına rağmen; en belli başlı sebepleri, işsizlik, yoksulluk ve göçtür. Özellikle kırsal kesimden kente göç

³⁸ Halil İbrahim Bahar, "Suçlarla Mücadele Politikası", [http://www.usakgundem.com/yazarlar.php?id=212&type=6-\(25.10.2006\)](http://www.usakgundem.com/yazarlar.php?id=212&type=6-(25.10.2006)).

³⁹ Toprak, **Kent Yönetimi ve Politikası**, s.132.

⁴⁰ İbrahim Balcıoğlu ve Diğerleri, "Madde Bağımlılığı, Göç ve Suç", **Yeni Symposium Dergisi**, C.39., S.4, İstanbul 2001, s.191.

eden gençler kentlerde büyük sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Sorunlarını çözemeyen gençler strese girmekte ve şiddeti çözüm yolu olarak görebilmektedir.⁴¹ Kent bütününde, sokakta, okulda, işte, ailede, eğlencede, sporda, siyasette vb. alanlarda güvenlik duygusu içinde yaşamak için sosyal sorunlarla öncelikle dünya çapında mücadele edilmelidir. Çeşitli nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan bu şiddet kültürüne karşılık demokrasi kültürünü geliştirmek için küresel boyuttan ulusal boyuta, ulusal boyuttan yerele kadar her alanda işbirliğine gidilmelidir.

1.2.2. Kirletilmemiş Sağlıklı Bir Çevre

Çevre, doğal çevre ve yapay çevre olarak ele alınabilir. Doğal çevre, canlı ve cansız varlıkların birlikte var oldukları ortamlardır. Yapay çevre ise gerek kent ölçeğinde gerekse yapı ölçeğinde insanın yarattığı çevredir. Kirletilmemiş sağlıklı bir çevrede amaç, hava, gürültü, su ve toprak kirliliği olmayan, doğası ve doğal kaynakları korunan bir çevredir. Yaşama hakkının temel şartlarından birisini oluşturan ve vazgeçilmez nitelikte olan kentsel haklardan birisi de “sağlıklı bir çevrede yaşama hakkıdır”. İnsan eliyle oluşan çevre sorunları, özellikle son yılların önemli gündem maddelerinin birisini oluşturmaktadır. Çevre hakkının konusu, sağlıklı, dengeli, bozulmamış, bir yaşam çerçevesinde, insan yaşamının sürdürülebilmesidir.

Korunmayan, bozulan ve giderek tükenen bir çevrede kentlerin de insan yaşamının da yok olacağı söylenebilir. Çağımız bir tüketim çağı olmuştur. İnsanlar, uzun bir süre doğayı sınırsızca tüketmişlerdir. Ancak bu çılgınca tüketim, günümüzde çok önemli ve aşılması mutlaka gerekli bir sorun ve tehlike olarak karşımıza çıkmıştır. Çevre konusunda en büyük sorunlardan biri çevrenin bedava bir mal niteliğinde görülmesinden kaynaklanmaktadır. Nasıl bir insana zarar verilince, o zararın tazmin edilmesi veya o kişinin cezalandırılması yoluna gidiliyorsa, çevreyi de insan gibi canlı varlık olarak düşünmeli ve çevreye verilen zararlar bu çerçevede düşünülmelidir.⁴² Hâlbuki çevreye verilen zararlar kişilere verilen zararların ötesinde birçok can ve mal kaybına ve giderilmesi imkânsız tehdit ve tehlikeler

⁴¹ İbrahim Balcıoğlu, “Stres, Gençlik, Kentleşme, Şiddet”, **Yeni Symposium Dergisi**, C.39., S.1, İstanbul 2001, s.49.

⁴² İsmail Gökdayı ve Metin Topçuoğlu, “Türk Çevre Hukukunda Sorumluluklar ve Yaptırımlar”, **Türk İdare Dergisi**, S.417, Aralık 1997, Ankara, s.170.

doğurabilmektedir. Bu nedenle, özellikle günümüzde, çevre konusuna aşırı bir duyarlık başlamış ve toplumun her kesiminin katılımıyla çok büyük planlar, projeler üretilmiştir. Çevre bilincini geliştirecek çareler aranmıştır. Çevre bilincini, tüketim bilincinden ayrı düşünmek mümkün değildir.

Çevre sorunlarını en şiddetli biçimde yaşayan kesim, nüfus yoğunluğunun barındığı ve sanayi kuruluşları bakımından zengin kentlerin insanlarıdır. Son yıllarda hızlanan toplu konut inşaatları yeni yerleşim yerlerinin açılmasına yol açmaktadır. Böylelikle kentler hızla genişlemekte ve bir yandan gecekondu mahalleleri, diğer yandan büyük ve çok katlı yapılar, geniş yollar ve sanayi kuruluşlarıyla belirgin bir değişime uğramaktadır. Kentlerde bu gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan önemli sorunlardan biri de doğal ortamlar üzerindeki baskının artmasıdır. Doğal ortamlar üzerindeki baskı, gerek doğal alanlar ve tarım arazilerinin yapılarla örtülmesi ve gerekse ortam kirlenmesinin zararlı etkilerine bağlı olarak ortaya çıkmakta ve dolayısıyla giderek yoğunluk kazanan yapay bir yaşama ortamının oluşmasına yol açmaktadır.⁴³ Oysa insan; soluduğu hava, içtiği su ve hayvansal ve bitkisel besinlerle doğaya bağımlı bir varlıktır. Bu bakımdan diğer canlılarla doğa ile dengeli bir etkileşim içinde olması gerekir. İşte bu nedenledir ki insan yaşama ortamını kendi istekleri doğrultusunda değiştirirken, doğadan kopmamaya ve doğa ile karşılıklı ilişkilerinin sınırını korumaya özen göstermektedir.

Dünyada son yıllarda çevre kirliliği ve çevre korunması konusunda giderek artan bir bilinçlenme söz konusudur. Toplumların doğal kaynakların korunmasına ve gelecek nesillere olabildiğince kaliteli bir doğal çevre bırakma çabaları, var olan ekonomik ve sosyal örgütlenmelerin sorgulanmasına ve yeni çevre koruma politikalarının oluşturulmasına ön ayak olmuştur. Çevre hakkı ve kentsel haklar örneğinde olduğu gibi, konularını evrensel değerlerin oluşturduğu bu yeni haklar, devlet sınırlarının ötesinde küresel ölçekte insanlık ailesinin bütün üyeleri arasında dayanışmayı dile getirir.⁴⁴ Bu çerçevede düşünülürse gelişmekte olan ülkelerde de sürekli ve dengeli ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlayacak yeni politikaların oluşturulması gerekmektedir.

⁴³ Ruşen Keleş ve Can Hamamcı, **Çevrebilim**, İmge Kitabevi Yay., 2. Baskı, Ankara, 1997, s.129.

⁴⁴ Mustafa Ökmen, "Bir İnsan Hakkı Olarak Yerel Haklar ve Avrupa Kentsel Şartı", **Yerel Siyaset Dergisi**, S.29, Mayıs 2008, s.14.

Genel anlamda mikro ve makro ekonomi politikalarının oluşturulmasında doğal kaynaklar yıllarca serbest bir mal gibi değerlendirilmiş ve hatta doğal kaynakların ekonomik değerleri milli gelir hesaplarında göz ardı edilmiştir. Sürdürülebilir kalkınma bugünkü ve yarınki kuşakların gereksinimlerini karşılayacak kalkınma modeli olarak tanımlanabilir. Bu konularda tartışmaların odağında, doğanın uzun dönemde korunması düşüncesi yatmaktadır. Sürdürülebilirlik hem doğal kaynakların korunmasını hem de doğal kaynakların kullanımı ve tüketimi sonucunda oluşan atıkların verildiği çevrenin de uzun dönemli kullanımıyla ilgilidir.⁴⁵ Kavram bu biçimiyle ele alınırsa, sosyal, ekonomik kalkınma ve sürdürülebilir bir çevre ilişkilerini göz önünde tutan sürdürülebilir kalkınma politikaları geliştirilmelidir.

Çevre sorunlarının yaygın olarak yerel sorunlar olduğu göze alınırsa sürdürülebilir kalkınma programlarının uygulanmasında yerel yönetimlere büyük görevler düşmektedir. Temelde çevre koruma ile ilgili kararların yerel düzeyde alınabilmesi ve uygulamaya konulabilmesi hedeflenmektedir. Bu ilke çevre koruma konusunda politika oluşturulmasında katılımı artırmayı ve yerel sorunların politika oluşturma sürecini belirleyerek yerel otoritelerce çözümünü hedeflemektedir.

Yerel çevre sorunlarının çözümünde standart ve kontrol politikalarından yararlanmalıdır. Ekin bir denetimin oluşturulabilmesi ve yaygınlaştırılabilmesi konusunda da yerel yönetimlere büyük görevler düşmektedir. Yerel yönetimler bu konuda aktif bir denetim mekanizması oluşturabilmeli ve denetim sürecine de yerel halkın katılımını sağlayabilmelidir. Bu belirli konularda örgütlenmiş gönüllü halk desteği ile de sağlanabilir. Uygulanacak politikalar ekonomik ve mali araçlardan desteklenmeli, bu durumda da politikaların oluşturulma sürecine halkın katılımı sağlanabilmelidir.

1.2.3. İstihdam

Yeterli istihdam olanaklarının yaratılarak, ekonomik kalkınmadan pay alabilme şansının ve kişisel ekonomik özgürlükler sağlanmalıdır. Bilindiği gibi geri kalmış tüm ülkelerin en önemli ortak özelliği tarıma dayalı bir ekonomik yapı ile hızla büyüyen nüfuslarıdır. Özellikle geleneksel tarıma dayalı toplumlarda nüfus, bu ekonomik yapının gereği olarak hızlı bir şekilde artmıştır. Ancak geleneksel usullerin

⁴⁵ Zerrin Toprak, **Çevre Yönetimi ve Politikası**, Anadolu Matbaacılık, 2. Baskı, İzmir 2003, s.16.

terk edilmesi tıbbi yeniliklerin ölüm oranlarını hızla düşürmesi günümüzde geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerde görülen nüfus patlaması probleminin oluşumuna zemin hazırlamıştır. Nüfus patlaması dediğimiz olayın en güzel göstergesi hızlı ve düzensiz kentleşme ve bunun olumsuz sonuçlarıdır. Geleneksel yapının bozulması ile hızla artan nüfus tarımsal alanların dışına itilmekte ve bu kişiler umutlarını kentlerde aramaya zorlanmaktadır. Kentler ve özellikle de sanayi merkezleri kırsal alanlardan gelen çaresiz, düşük gelirli ve tarımsal üretimden başka üretim bilgisi olmayan kişilerle kalabalıklaşmaktadır. Bu kente yeni gelenler kentlerin en uçtaki alanlarına yerleşmekte, oluşturdukları gecekondu her türlü sorunu toplumsal bir felaket haline dönüşebilmektedir.

Kentlerin artan nüfusu istihdam alanında da büyük problemler yaratmaktadır. Ekonomik gelişmenin karşılayamayacağı miktarda insanın kentlerin emek piyasalarına katılması, ortaya kitle işsizliği denen büyük ve kronik işsizlik sorununu çıkarmıştır. Sadece kentsel iş olanaklarının artırılması bu problemlerin aşılması yetmemektedir. Uzun yıllar kırsal alanda yaşamış, oranın toplumsal değerleri ve ilişkileri ile sosyalleşmiş ve tarım dışında üretim bilgisi olmayan kişilerin kentlerde oluşan yeni sanayinin vasıfsız işgücünü dahi oluşturamayacağı açıktır. Diğer bir ifadeyle modern kentsel işlerde vasıfsız olarak çalışmak bile bazı özellikler gerektirmektedir. Bu özelliklerin başında kentli olmak, kent kültürüne aşina olmak olarak da adlandırabileceğimiz kente uyum sağlama gelmektedir.⁴⁶

1.2.4. Konut

Mahremiyet ve dokunulmazlığının garanti edildiği, sağlıklı, satın alınabilir, yeterli konut stokunun sağlanmalıdır. İnsanların en temel ihtiyaçlarından biri olan barınmayı sağlayan fiziksel ortam olarak konut, aslında temel toplumsal birim olan aileyi bir arada tutan fiziksel ve moral mekânlar bütünüdür. Bu nedenle, 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile başlayarak konutun bir insan hakkı olduğu uluslararası düzeyde kabul edilmiştir. 1996 yılında yapılan Habitat II kapsamında ortaya konan temel hedeflerden biri ise herkese yeterli konut olmuştur.

⁴⁶Tahir Baştaymaz, “İşportacılık: Günümüz Kentlerinde Cankurtaran Meslek”
[http://www.isguc.org/?avc=arc_view.php&ex=1&pg=m-\(20.09.2006\)](http://www.isguc.org/?avc=arc_view.php&ex=1&pg=m-(20.09.2006)).

Konut bir insan hakkı olduğu kabul edildiğinde, herkes için yeterli konutun niteliğini daha ayrıntılı olarak tanımlamak giderek önem kazanmaktadır. Yeterli konut, elbette, herkes için yaşanabilir bir ortamda gerçekleşmelidir. Bu ortam, temiz, güvenli, barış içinde, insan onuruna yaraşır, gereksinmelere duyarlı, tüm canlıların birlikte yaşamlarının ve canlı olmayan değerler bütünüünün önemsendiği sağlıklı bir yaşam çevresini kapsamalıdır. Sonuçta, yaşanabilir çevredeki sağlıklılık, çevreyi oluşturan canlı ve cansız bileşenlerin bütünüünü içermelidir. Bu kapsamda herkese yeterli konut ve temel hizmetlerin sağlanması için kamu sektörü, özel sektör, sivil toplum kuruluşları, kooperatifler ve bireylerin karar alma aşamalarında yer alabileceği bir sistemin oluşturulmalıdır.

Kentleşmeyle ortaya çıkan konut sorunu, kamu hizmetinin temel öğesi olan “kamu yararı” ölçütü ile ele alınmalıdır. Büyük bir kaynak gerektiren konut hizmetinin gerçekleştirilmesinde sadece liberal politikaların yeterliliği tartışma konusudur.⁴⁷ Bu kapsamda küçük ve orta ölçekli yerleşimlerde ekonomik yatırımların yapılması, sosyal ve teknik altyapıya sahip arsa üretiminin teşvik edilmesi, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, nüfus yığılmaları eğilimlerinin izlenmesi ve ona uygun politikalar geliştirilmesi, temel altyapı ve hizmetlerin öncelikle desteklenmesi hususları öncelik kazanmalı, kırdan kente göçü en az indirmek temel ilke olmalıdır.⁴⁸

1.2. 5. Dolaşım

Yirmi birinci yüzyıl dünyasında yeterli ve çağdaş ulaşım hizmeti olmaksızın sosyal ve ekonomik hayatı canlı ve dinamik tutmak mümkün değildir. Toplu taşıma, özel araçlar, yayalar ve bisikletliler gibi tüm yol kullanıcıları arasında, birbirinin hareket kabiliyetini ve dolaşım özgürlüğünü kısıtlamayan uyumlu bir düzenin sağlanmasıdır. Kentlerde dolaşım, yaşanabilir bir kent oluşturmaya yönelik bir biçimde düzenlenmeli ve çeşitli ulaşım alternatiflerine izin vermeli ve kent ulaşım planları tüm ulaşım unsurlarının birbiriyle koordinasyon içinde yürütülecek şekilde koordine edilmesi gerekmektedir.

⁴⁷ Toprak, **Kent Yönetimi ve Politikası**, s.154.

⁴⁸ <http://ekutup.dpt.gov.tr/konut/oik606.pdf-07.04.2006>.

Tren ve otobüs durakları daha estetik, daha kullanışlı, güvenli ve çevresiyle daha uyumlu hale getirilmelidir. Ulaşım altyapısının kalitesi, insanlara ve toplu taşımaya ne kadar önem verildiğinin bir göstergesidir. Kalitesiz tesisler ise hem ziyaretçiler hem de o çevrede yaşayanlar için rahatsız edicidir.⁴⁹ İnsanların ve malların serbest dolaşımı, temel kişisel haklardan olmakla birlikte, toplumun bazı grupları için seyahat ve iletişim bir sorun olmaya devam etmektedir. Söz konusu haklar, yaşlarından, bedensel veya zihinsel yeteneklerinden ve yerel geleneklerden kaynaklanan engelleri olan grupları da kapsar.

Yapılacak ulaşım planlamasıyla gelişen kentlerin ve kentler arasında yaşayanların ihtiyaçlarını ekonomik, hızlı, konforlu ve güvenli olarak temin edilmelidir. Bunun yöntemlerini araştırmak, kentte ve kentler arasında insan, araç ve eşyanın hızlı, konforlu, ekonomik, emniyetli, çevre problemi yaratmadan, maliyeti en aza indirilerek en az düzeyde gürültü, dışa bağımlılığı azaltılmış ve taşıma kolaylığı sağlayacak faaliyetleri temin edilmelidir. Kent içi ulaşımında dolmuşların yerine daha fazla yolcu kapasiteli ve her türlü konfora sahip yeni model otobüsler devreye alınmalı, dolmuş taşımacılığı kent merkezi dışındaki güzergâhlara kaydırılmalıdır.⁵⁰ Kentlerde artan otomobil kullanımının marjinal faydası giderek azalmaktadır.

Kentlerde yaşayanlar kullandıkları otomobilleri nedeniyle daha çok kaynak, daha çok zaman harcamaktadırlar. Kentlerin otomobillere göre planlanmasından vazgeçilmeli, otomobilleri kentlere göre planlanması gerekmektedir. Eğer otomobiller yerine alternatif toplu taşıma sistemleri geliştirilirse, otomobil kullanımının giderek azalacağı açıktır. Bu nedenle, kentlerin dağılarak büyümesine yol açmayan kurumlara ve politikalara ihtiyaç vardır.

Ulaşım problemi özellikle büyük kentler için, temel bir sorun haline gelmiştir ve yaşam kalitemizi önemli ölçüde düşürmektedir. Ulaşım sorununda en önemli çözüm seçeneği olan toplu taşıma sistemlerine ilişkin klasik yaklaşımlar bu ağır baskıyı azaltamamaktadır. Karayolu taşımacılığını raylı sistemlere, deniz taşımacılığına ve lastik tekerlekli toplu taşıma araçları ile bütünleşik aktarmalı sistemlere ihtiyaç vardır.

⁴⁹ <http://www.mimarlarodasi.org.tr/UIKDocs%5Cmanifesto-TR.pdf> 07.04.2006.

⁵⁰ http://www.mmo.org.tr/mmo/oda_gorusleri/ulasimtrafik.htm-20.12.2006.

Ulaştırma politikaları, “Ulusal Ulaştırma Ana Planı” doğrultusunda, ülke yararı gözetilerek, sosyal ve ekonomik bir bütünlük içinde ele alınmalı, kitle taşımacılığı geliştirilerek, bütün deniz ve su yolları potansiyelinden öncelikle ve en yüksek oranda yararlanılmalıdır. Karayoluna ve motorlu karayolu araçlarına dayalı ana bir sistemden vazgeçmeli, ulaşımın karayolu, demiryolu, deniz yolu ve havayoluna dayalı bütünleşmiş bir sistem olduğu gerçeği özenle dikkate alınmalıdır.⁵¹ Toplu taşıma türleri, alt yapısı, toplu taşıma hatlarının tasarımı kullanılacak araçların özellikleri kadın, erkek, çocuk, öğrenci, yaşlı, sakat bütün kent yaşayanlarının gereksinimine cevap vermek zorundadır. Toplu taşıma hatlarını gösteren çizelgelerde anlaşılabilirlik, kullanılabilirlik yönünden önemli araştırmaları gerektirdiği görülmektedir. Öte yandan kentlerin önemli oranda ziyaretçi kabul etme zorunluluğu sorunun önemini daha da arttırmaktadır. Başta metro, hafif raylı sistemler olmak üzere, kentsel ulaşım projelerinin geliştirilmesi ve uygulanmasında, yerel yönetimler kent ulaşım planına uygun projeler geliştirmelidirler.

1.2. 6. Sağlık

Sağlık, hem yerel hem de küresel düzeyde, çevremizle doğrudan bağlantılıdır. Beden ve ruh sağlığının korunmasına yardımcı çevre ve koşullar sağlanmalıdır. Sağlık; kişinin bedensel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik hali olarak tanımlanmaktadır. Bir bölgede ya da ülkede bozulan olumsuz çevre koşulları düzeltilmedikçe insan sağlığının korunması güçtür. İçme ve kullanma suyu kirlenmiş ve mikroplu bir bölgede sindirim sistemi bulaşıcı hastalıklarını önlemek imkânsızdır. Öte yandan yine olumsuz çevre şartları düzeltilmedikçe topluma götürülen sağlık hizmetleri sınırlı kalmaktadır.⁵² Sağlıklı bir kent çalışmalarındaki hedef, çevre ve insan sağlığını korumak, iyileştirmek ve çevre kirliliğine yol açan her türlü kirlenmeye karşı denetim yapıp, kente etkin hizmet sunmaktır. Kentte yaşayan tüm kenttaşların çevreye ve kente duyarlı davranması ve çözüme yönelik katılımı, sağlıklı bir kent oluşturmada büyük katkı sağlayacaktır.

Kentsel çevrenin tüm kentlilere iyi sağlık koşullarını sağlaması için kapsamlı kentsel çevre politikaları oluşturulmalıdır. Atıkların yönetimi, hava, su, toprak ve

⁵¹ <http://www.imoistanbul.org.tr/ist-bulten/sayi78/basyazison.doc-17.11.2006>.

⁵² <http://www.cedgm.gov.tr/cevreatlasi/saglik.pdf-15.05.2005>.

yeraltı kirliliklerinin engellenmesi ve tehlikeli atıkların tamamen ortadan kaldırılması; doğal ve yapay çevrenin doğal afetlerden etkilenmesini engelleyici önlemlerle; hassas kentsel çevre ve toplulukları sürekli gözlem altında tutarak; özürülere özel hizmet sağlayarak ve genel olarak toplumun gelişimini ve sosyal yenilenmeyi tesis ederek mümkün olabilir. İyi sağlık koşullarının temini için; kişilerin temel ihtiyaç maddelerinin güvenilir ve sağlıklı biçimde sunumunda kentsel ortamlarda, kişilerin gelişim ve yaşamlarını sürdürebilmeleri için, gerekli temel tüketim maddelerini temin edebilmeleri şarttır. Bu tüketim maddeleri, kolayca ulaşılabilir olmalı, kente eşit olarak dağıtılmalı, böylelikle tüketiciler üzerinde gereksiz bir stres yaratılmamalıdır. Bu, sağlıklı ve güvenli içme suyunun temini; günlük tüketim maddelerinin arz ve dağıtımının düzenlenmesi; besin kalite kontrollerinin arttırılarak; gıda imalathanelerinin ve yiyecek tüketim yerlerinin temizliğinin kesin yasal hükümlere bağlanması; temel kamu ve altyapı hizmetlerinin öncelikli temini ve dağıtımında kesin politik kararlar oluşturmakla mümkündür.

Yerel yönetimler; toplum kaynaklı sağlık girişimlerini ve katılımları teşvik etmelidir. Sağlıklı toplum; kişilerin kendi kendilerine veya toplu olarak yetebilmelerini sağlayacak ve hastalık ya da kaza durumlarında bakımlarını üstlenebilecek toplumdur. Bu hizmeti, mahallelere kadar yaygınlaştırılmış sağlık merkezleri oluşturarak; halk sağlığı ile yakından ilgilenen gönüllü grup ve kuruluşlara faal destek-sağlayarak; kentlilerin sağlık kuruluşları (sağlık ocakları, hastaneler ve poliklinik yönetimiyle ilgili komisyonlar) gibi karar verici ve danışman kurumlarda çalışabilmelerini sağlayarak; uzman ve gönüllülere, koruyucu hekimlikle ilgili gerekli eğitimi vererek ulaşılabilir.

1.2.7. Spor ve Dinlence

Spor ve boş zamanları değerlendirme, oldukça geniş bir fiziksel aktivite yelpazesini kapsar, bunlar; hafif egzersizler, oyun, hedefli ve performansı arttırmaya yönelik egzersiz, en mükemmele ulaşmaya yönelik sistemli bedensel çalışmalardır. Bu tür faaliyetlerin kişi ve toplum yaşamında yeri önemlidir. Kentsel alanlarda yoğunlaşmış insan toplulukları ve beraberinde getirdiği baskılar, çeşitli spor olanaklarının sağlanması ihtiyacı doğurur. Spor, kişileri ve cemiyetleri bir araya getirerek iletişim olanaklarını artırır, özellikle gençleri yönlendirerek, sosyal yaşama

yabancılaşmalarına engel olur. Herkesin, ilgi alanları ve kabiliyetleri yönünde spor faaliyetlerine katılmaya hakkı vardır, bu sayede kişiler, bedensel ve sosyal güvenlerini artırarak yaşamlarını daha anlamlı kılarlar.

Yaş yetenek ve gelir durumu ne olursa olsun, her birey için spor ve boş vakitlerini değerlendirebileceği olanakların sağlanmasını kent insanının temel haklarından biri olarak ön görmektedir. Ayrıca; “Yerel yönetimler, herkes için spor koşulu ve yaklaşımları doğrultusunda, kendi yönetiminde veya başkaları aracılığı ile gerçekleştirilecek spor alanları ve spor etkinliklerine ulaşımı; kişilerin sosyo-ekonomik durumları, yaşları ve etnik kökenlerine bakılmaksızın, sağlama zorunluluğuna sahiptir” denilmektedir. Devletlerin en önemli ulusal, bölgesel ve yerel sorumlulukları arasında, tüm vatandaşlarının genel refah ve sağlığını güvence altına almak önemli bir yer tutar.

Yerel yönetimler her gün sorumlu olduğu coğrafik sınırlar içerisinde yaşayan bireylerin sayısız ihtiyaç ve taleplerine cevap vermek durumundadır. Rekreasyon, park ve serbest zaman hizmetlerinin amaç ve hedefleri, toplumdaki tüm bireylerin yalnız çalışma yaşamlarında değil, aynı zamanda serbest zamanlarında ki aktiviteler sürecinde de yaşam kalitelerini geliştirmek olmalıdır. Bu anlayış, hem devletin hem de yerel yönetimlerin, bireylerin refah seviyelerini geliştirme sorumluluğunu taşımaktadır. Her birey spor ile ilgilenmediğine göre, yerel yönetimler halkın bütününe ilgisini çeken, spor dışındaki rekreasyon aktivitelerine de önem vermelidirler. Çok sayıda insan müzik, drama, el sanatları, fiziksel uygunluk, suda egzersiz, doğa, açık hava ve diğer kültürel ve sosyal etkinliklere katılmak arzusu içindedirler.

Yerel yönetimler ve devlete ait diğer kuruluşlar, geniş halk kesimlerinin ilgisini çeken aktiviteleri desteklemeli ve halka sunmalıdırlar. Yerel yönetimler rekreasyon, parklar ve serbest zaman hizmetlerini örgütlemek amacıyla, halka götürülen ulaşım, emniyet, yangından korunma, sağlık, eğitim, spor ve diğer kamu hizmetlerini karşılamak amacıyla kurulan birimlere benzer bir birim kurabilirler. Bu ünite halkın rekreasyon ve park hizmetlerine odaklanacak bir şekilde örgütlenebilir. Devlete ait rekreasyon kapsamında açık parklar, yüzme havuzları, plajlar ve diğer halka açık tüm mekanlar ve tesisler bu yeni birimin yönetim kapsamı içine alınabilir.

Böylelikle bu programların daha etkin olarak sunulması ve koordinasyonu mümkün olabilmektedir.⁵³

1.2.8. Kültür

Yerel ve bölgesel yönetimler, güzel sanatlar ve eğlence faaliyetlerinin hazırlıklarında, kültürel aktivitelerin tanıtımında ve kültürel demokrasiye erişmede önemli bir yere sahiptirler. Bu nedenle yerel yönetimler, yerleşimin geleneksel, kültürel özellikleri ve nüfusun kültürel karakteri ışığında, kültürel politikaları hazırlama ve uygulama kapasitesi ve hakkına sahip olmalıdır. Mimari oluşumlar, dil, güzel sanatlar, müzik, edebiyat, hepsi birden bir kentin ortak hafızasının ve tarihinin birer ifadesini; yaşam tarzlarının, sosyal oluşumların, kültürel mirasın ve yaşanmışlığın değişiminin barometresini oluştururlar.

Bir yörenin kendine has coğrafyası, topografyası, iklimi ve yaşam koşulları, yaşayanların o yöreyle bütünleşmelerini sağlayacak, özgün kültürel karakteri oluşturur. Kültürel politikaların, ekonomik ve sosyal kalkınmaya da katkısı vardır. Daha kapsamlı olarak ele alındığında, bu politikaların oluşumu; bireylerin yerleşimlerini, kendilerinin dışındaki unsurlarla ilişki ve değişim ağındaki rol ve konumlarıyla tanımlarına, tanımlamalarına ve bütünleşebilmelerine yol açar.

Yerel yönetimler; kendi yerleşimlerinin kültürel tecrübelerini diğerlerine aktarmakla, karşılıklı saygı ve anlayışın aratacağının bilincinde olmalıdır. Kültürel gelişim ve gerçek bir kültürel demokrasi için; yerel yönetimlerin, toplum birimlerinin, gönüllü kuruluşların ve özel sektörün artan dayanışma gereksinimi vardır. Çünkü kültürel gelişim yalnızca yerel yönetimlerin sorumluluğu değildir. Yönetimler, çeşitli yöntemlerle, örneğin, mali teşviklerle, sanatsal ve kültürel faaliyetleri himaye eden ticari kuruluşların artırılması ve özendirilmesine yardımcı olabilirler. Ayrıca, kültürel yeniliği hedefleyen mahalle topluluklarına, buradaki toplum birimlerinin sorumluluk ve faaliyetlerini artırarak azami desteği verebilirler.

Kültürel aktivitelerin zenginliği; organize ve kurumsallaşmış yapılardan değil, onun doğaçlama ve yaratıcı özelliğinden kaynaklanır. Başarılı bir kültürel gelişim, toplumun belli gruplarının gençler ve özellikle göçmen toplulukların

⁵³ Tony A. Mobley, “Yerel Yönetimlerin Halkın Rekreasyon ve Park İhtiyaç ve Hizmetlerini Karşılamaadaki Rolü”, **Eskişehir Sağlık Kentler Birliği Toplantısı**, 27-28 Nisan 2006.

gereksinimlerini ve dayanışmasını hedeflemeli ve göz önüne almalıdır. Belli bir kültürel sistem bir yerleşim yerindeki insanların ve o kültürü benimseyenlerin yaşamlarını nasıl sürdürebilmeleri, nelere uymaları konusunda yol gösterici bir role sahiptir.⁵⁴

Kültürel faaliyetler tüm bireyleri faydalanacağı şekilde yürütülmelidir. Elit ve imtiyazlı küçük gruplara özgü bir faaliyet olarak kabul edilmemeli, aksine tüm sosyal grupların yaratıcılık ve hayal güçlerini teşviki bir araç olarak görülmelidir. Kültürel demokrasinin evrensel olduğu, İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 27. maddesinde belirtilmiştir. Kültürel politikalar, ekonomik gelişmeyi ve toplum bilincinin oluşmasını teşvik eder; en küçük yaştan başlayarak, eğitimin vazgeçilmez bir parçasıdır; toplumsal ilişkilere katılımında etkin rol oynar; toplumun engelli olan kesimlerinin sosyal yenilenmesinde yardımcıdır. Bu nedenle kültür; karmaşık kent politikalarının, insan haklarının tesisinin ve kentlerde yaşamın kalitesinin artırılmasının temel taşıdır.

1.2.9. Kültürlerarası Kaynaşma

Kentsel mekânlarda, farklı kültürel ve inanç yapılarını barındıran toplulukların barış içinde yaşamaları kentsel huzur ve güven açısından son derece önemlidir. Kişinin yaşadığı toplumun aktif ve gerçek bir üyesi olabilmesi için, kültürel zenginliği olan bir kentte yaşaması gerekir. Ancak çoğunlukla kent içinde kültürel zenginliğe saygı duyulmaz. Farklı gelenek, kültür ve inanca sahip göçmenler; genelde toplumca kolay benimsenmez veya onunla kaynaşamazlar.

Başka bir yerleşim yerinden gelip bir kente yerleşen bir kişi veya grup, uzun yıllar o kentte yaşamasına rağmen; kentte yaşayanların güvenini kazanamadığı, farklı şekilde bakıldığı birçok durum olabilir. Genellikle kentsel ortamlarda, ya pek tanınmayan ya da daha önce hiç karşılaşmamış kişilerle az çok sürekli etkileşim içine girilmesine rağmen; bu etkileşim, göreceli ve geçici ilişkiler biçimindedir.⁵⁵ Bu durum aynı zamanda kentsel mekânlarda tam olarak tanınmayan, yabancı olarak nitelenen kişilere karşı takınılan genel davranışın bir göstergesidir.

⁵⁴Naci Bostancı, "Toplum ve Kültür", **Sosyoloji**, Editör İhsan Sezal, Martı Kitap ve Yayınevi, Ankara 2002, s.157.

⁵⁵Anthony Giddens, **Modernliğin Sonuçları**, Çev. Ersin Kuşdil, 2. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1998, S.83.

Yerliler göçmenlerin kent ortamına uyumda zorluk çektiklerini vurgulayarak onları potansiyel aykırı bir kitle olarak görür ve çevrelerine öyle gösterirler. Göç edenler geldikleri yerleşim yerlerinde “diğerleri” ya da “öteki” konumuna düşerler ve farklı derecelerde dışlanırlar. Böylece ortaya çıkan “sosyal kapanma-itme” ilişkisi genellikle çatışmanın ve hoşgörüsüzlüğün ilk adımı olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵⁶ Bu tür kişilerin kent yaşamına ilişkin tecrübeleri, dışlanmışlık, yalnızlık, korku ve düşük standartlı bir yaşamla eşdeğerdir. Yerel yönetimler, devlet tarafından kendi adlarına geliştirilen göçmen politikaları üzerinde söz sahibi olmamalarına rağmen, göçmenlerin barındırılmasında, eğitiminde, sağlık sorunlarında ve konunun yarattığı diğer sorunlarla başa çıkmak zorundadır. Yerel yönetimler göçmenlerin kent yaşamına ve kent kültürüne uyumunu sağlamak için bir dizi politikalar üretilip uygulamaya geçirmelidirler.

Mahalleler, bünyesinde yaşanan oluşan komşuluk ilişkileri ile büyük kentsel yerleşmelerde “yabancıları” bir araya getirip onları dost ve komşuya dönüşmelerini sağlayacak sosyal dayanışmanın gerçekleştirildiği mekânlar olmalıdır. Yerel birimlerin, mahalle ya da semtlerin, kendi kimliklerine sahip olabilmek için ayrı ayrı fiziksel düzenleme içinde olmaları doğaldır. Ancak bu “ayrılık”, onların birbirlerine açık olmalarını önlememeli, herhangi bir tür dar görüşlülüğü ya da kapalılığı güçlendirici fiziksel ivme sağlamamalıdır. Bugün, artık komşuluk birimlerine ve “mahallelere” dayalı geleneksel yerleşme düzenlerinin sadece daha güvenli oldukları değil, aynı zamanda çok daha toplumsal, paylaşımcı, diyaloga açık ve bu yüzden de kamusal bir nitelik taşıdıkları açıkça ortaya çıkmıştır.⁵⁷ Bir kent bütünü içerisinde farklı kültürlerin kaynaşması için; kentte yaşayanların içinde yaşadığı kent kültürünü benimsemesi ve kentlilik bilincini gelişmesi gereklidir.

Açık toplum özelliğine sahip her toplum, şekli ne olursa olsun başka kültürlerle temas kurmak durumunda kalmaktadır. Ulaşım ve iletişim imkânlarının artması, iktisadi ve ticari ilişkilerin çoğalması, siyasi ve savunma işbirliğinin artması gibi nedenlerle ülkeler ve kentler arasındaki temas sürekli artmaktadır.⁵⁸ Kültürlerarası kaynaşma; göçmen toplulukları için kaliteli bir yaşamın anahtarı

⁵⁶ Hüseyin Bal, **Kent Sosyolojisi**, Fakülte Kitabevi Yayınları, Isparta, 2006, s.85.

⁵⁷ Selahattin Yıldırım, **Yerel Yönetim ve Demokrasi**, TOKİ ve IULA-EMME Yayını, Ankara 1993,s.127.

⁵⁸ Feyzullah Eroğlu, **Davranış Bilimleri**, Beta Basım Yay., 4. Baskı, İstanbul 1998, s.121.

olduğu gibi, yerel yönetimlerin ve kent bütününün kültürel ve ekonomik zenginliğinin de kaynağıdır. Bir kentin görevi, buraya birlikte yaşamak, paylaşmak, bütünleşmek üzere değişik kültürel altyapılardan gelmiş gruplara; kent bütününe yapacağı olumlu katkı da göz önüne alınarak, misafirperverlik göstermek ve onları kucaklamaktır.

Toplumsallaşma bireyin içinde bulunduğu aile, meslek ve arkadaş gurubu gibi toplumsal grupların ve toplumun değer-norm sistemini, davranış kalıplarını içselleştirmesidir. Kentte yaşayanlar ve kente göç edenler kent toplumunun değer sistemini, kentli gibi düşünme, davranış biçimlerini ve gittikçe kente özgü yaşam tarzını benimser. Kişinin kentle bütünleşip kendini bulunduğu kentin bir parçası olarak hissetmesi süreci her bireyin ya da grubun geçmiş yaşam tecrübesi, kentte bulunma süresi, devamlı etkileşim halinde olduğu toplumsal çevreler, yaptığı iş/meslek, eğitim düzeyi, yaş, sosyal ve psikolojik yapısı gibi birçok sebeple yakından ilişkilidir. Kentleşme ve kentlileşme süreci her kent için farklı bir şekillerde kendini gösterebilir. İstanbul ile Van'ın, Ankara ile Avrupa'da veya bir Afrika ülkesindeki bir kentin kentleşme ve kentlileşme süreçleri birbirlerinden farklıdır.⁵⁹

1.2.10. Kaliteli Bir Mimari ve Fiziksel Çevre

Tarihi yapı mirasının duyarlı bir biçimde restorasyonu ve nitelikli çağdaş mimarinin uygulanmasıyla, uyumlu ve güzel fiziksel mekânlar yaratılmalıdır. Günümüzde kentler başta çok parçalı bir görünüm sergileyen konut alanları olmak üzere, kent merkezi, yerine göre sanayi alanları, açık ve yeşil alanlar, sosyo-kültürel alanlar, korunması gerekli alanlar gibi 21. yüzyıl insanının temel gereksinimlerini karşılayacak bölgelerle özetlenebilir. Kentsel kullanımların birbirlerinden ayrışmasının yarattığı sorunlar göz önüne alınarak, son yirmi yılda, “karma-kullanım”lara yönelme kimi planlama çevrelerinde tartışılmakta, önerilmekte ve uygulanmaktadır.

Kentin önemli bir bölümünü oluşturan “korunması gerekli alanlar” mimarlık ve kent plancılığının ortak kesitinde bulunan bir ilgi alanını oluşturmaktadır. Korunması gerekli kültür varlıklarıyla oluşan bu alanlar sadece tek yapılar olarak

⁵⁹ Bal, a.g.e., s.70.

değil, bir bütün doku oluşturarak korunduklarında bir anlam kazanmaktadırlar.⁶⁰ Kentlerde kamu refahının iyileştirilmesi ve yaşam standartlarının yükseltilmesine yönelik faaliyetler geçmiş dönemlerden beri her alanda sürdürülmektedir. Kentsel ortak mekânlarda yapılanlar çalışmalar kentlerin kültürlerin ve toplumların kültürel, sosyal ve ekonomik yapılarına ayna tutmaktadır. Kentsel ortak mekânlar, insanların gündelik ihtiyaçlarını ve dinsel aktivitelerini sürdürdükleri, gerek günlük yaşamın akışı içerisinde gerekse düzenlenen eğlence, festival ve toplantılarla toplumun bir araya geldiği ortamlardır. Kentlerin çekiciliği, kısmen, yapısal biçimin dış mekânlarla ilişkisine, hiyerarşisine, çeşitliliğine ve özelliklerine bağlıdır.

Kentsel ortak mekânlar yerel kültürü ve yaşanan zamanı yansıtmaktadır. Kentin doğal ve kültürel özellikleri ve peyzajlarıyla olan ilişkisine vurgu yaparak kentte yaşayanların sosyal, kültürel ve ekonomik durumları hakkında ipuçları vermektedir. Aynı zamanda yerel kimliğin ve toplumsal gururun önemli bir bileşeni olup eğitici bir rol ve ekolojik bir anlam da yüklenmektedir.⁶¹ Günlük yaşam içerisinde insanların toplu olarak gittikleri, belirli etkileşimlerle bilgi alışverişini sağladıkları ve dinlenme ve eğlenme amaçlı olarak kullandıkları ortak mekânlar bulunmaktadır. Bunlar; alışveriş merkezleri ve çeşitli dükkânlar gibi ticaret mekânları; tiyatro, sinema, konser salonları ve eğlence merkezleri gibi kültür mekânları şeklinde kısaca özetlenebilir.

Kentler, fiziki çevre ve içinde barındırdıkları toplumsal ve kültürel çevre ile bir bütün oluştururlar. Sürekli değişim ve gelişim halinde olan toplum ilişkileri, kentsel dokunun da yeniden tanımlanmasına, üretilmesine neden olur. Tarihi kentsel dokuyu oluşturan kullanımlar, buldukları dönemin sosyal, ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapılmışlardır. Bu haliyle kentler, tarihi, kültürel ve fiziki geçmişi ile ve halen barındırdığı değerlerle bir açık hava müzesi durumundadırlar.

Özellikle yerel mimarinin, kültürel ve tarihi değerlerin, kentin ekolojik dengesinin korunması, kent yaşamı için gerekli kolaylıkların kentin doğal yapısına en az etkiyi gerçekleştirecek şekilde gerçekleştirilmesi ve yaşam kalitesinin

⁶⁰ Zühal Özcan, “Planlamada Disiplinler Arası İlişkiler ve Kentsel Arkeolojinin Yeri”, **Gazi Üniv. Müh. Mim. Fak. Dergisi**, Cilt 21, No 4, Ankara 2006, s.682.

⁶¹ Bülent Deniz, “Kentsel Kamusal Mekânlar Bağlamında Centennial Olimpiyat Parkı'nın (Atlanta, ABD.) İrdelenmesi”, **ADÜ Ziraat Fakültesi Dergisi**, C.2, S.1, Aydın 2005, s.5.

sürdürülebilir kılınması gibi konular modern kent yönetiminin başlıca sorunlarından⁶². Değişen yaşam biçimleri, yönetim yapısı, kapital gücü, nüfus artışı, göçler vb.leri farklı istemler doğurmuş ve farklı yaşam mekânlarının oluşmasına neden olmuştur. Bu değişim ve gelişim sürecine karşın, tarihi kentsel dokuların da günümüz gereksinimlerini karşılaması ve çöküntü alanları haline dönüşmemesi için çevre ve yaşam kalitelerinin artırılması gerekmektedir. Bu amaçla geçmişle gelecek arasında bir köprü kurarak, kimlik olgusunu koruyan, “koruma, geliştirme ve yenileme” amaçlı çözüm önerileri üretilmesi zorunludur.

Kentsel topluluklar kent sınırları ile bağlı değildir. Kent, kentsel gereksinimlerini karşılayacak işlevleri için yakın çevresinde havaalanları, çeşitli yerleşim alanları, dinlenme yerleri vb. gibi arazilere ihtiyaç duyar. Aynı zamanda, bu yakın çevrenin de kentin hizmetlerine ihtiyacı vardır. Bir kentin yakın çevresiyle birlikte dengeli büyümesi, bölge planlaması, kentler ve yerel yönetimler arasında aktif işbirliği ve ortak karar verme mekanizmasının işletilmesiyle gerçekleşir. Sonuç olarak, gereksiz mal ve hizmet akımı engellenir, ortak çıkarlar için güçlerin seferber edilmesi ve çevresel kaynakların daha akılcı kullanımı sağlanır.

1.2.11. İşlevlerin Uyumu

Bir kentte, kent içi ve çevresiyle yaşama, çalışma, seyahat işlevleri ve sosyal aktivitelerin olabildiğince birbiriyle ilintili olması sağlanmalıdır. Her kentlinin en temel hakkı, kentteki tüm sosyal aktivite ve olanaklara, yaş, ırk, bedensel ve zihinsel kabiliyetlerine bakılmaksızın, kendi özgür iradeleriyle erişebilme hakkıdır. Ancak, genel bir kural olarak kentlerimiz öncelikle ve elden geldiğince, mevcut çalışan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak için imkânlar sunar. Genellikle kentlerde göz ardı edilen konular arasında, hamileler, çocuklar, yaşlılar, hastalar ve özürlüler gibi insanların, kısa veya uzun süreli adaptasyon süreçleri bulunur.

Kentler arası ulaşım ile kent içi ulaşımın uyumu sağlanmalıdır. Kentsel ulaşımında toplu taşımacılık geliştirilerek artan trafik talebi daraltılmalı ve bu alanda gerekli tedbirler alınmalıdır. Bu çalışmalara paralel olarak kentsel imar uygulamaları ulaşım politikalarıyla örtüşmeli, kentsel ulaşımındaki karışıklık önlenerek, ulaşımın plansızlığı ve zorluğundan kaynaklanan işgücü ve zaman kaybı önlenmelidir. Kentsel

⁶² Nüzhet Kahraman ve Oğuz Türkay, **Turizm ve Çevre**, Detay Yayıncılık, Ankara 2004, s.44.

alanlarda yayaya yönelik tedbirler alınarak, yaya güvenliği sağlanmalı ve yaya yürüyüş bölgeleri oluşturulmalıdır. Toplu taşımanın yaygınlaştırılması ile kentsel trafiğin yaratacağı her türlü çevre kirliliği önlenmelidir. Eğitim çalışmalarına önem verilmeli ve planlı bir şekilde toplumda ulaşım kültürü oluşturulmalıdır.⁶³

Bütün ticari, idari ve kamu binaları; sosyo-kültürel, spor, sağlık ve dini faaliyetler; sokaklar; kamu alanları; kültürel, sosyal ve diğer aktivitelerin hepsi; özürleri ya da engelleri ne olursa olsun tüm yurttaşlar için erişilebilir olmalıdır. Olabildiğince, bebeklere yüzme, özürülülere spor, kütüphanelerde çocuk bölümleri gibi değişik nüfus gruplarına yönelik faaliyetler düzenlemeli veya belli zaman aralıklarının bu gruplara tahsisi sağlanmalıdır. Buna bağlı olarak, yerel yönetimler; tüm yapılar, kamuya açık alanlar ve benzeri yeni alanlar için güvenlik ve kontrol birimleri oluşturabilir. Aynı zamanda, kamu ve yarı kamu hizmet personeli, çeşitli engellerinden dolayı sıkıntı çeken yurttaşlarla ilgilenmek ve yol göstermek için eğitilmeli; kentlileri, daha az şansları olan diğer toplum üyelerinin varlığı hakkında zamanında bilgilendirerek, her şeye rağmen engelli kişilerle bütünleşebilmeleri ve hoşgörü gösterebilmeleri için gerekli politikaların geliştirilmesi sağlanmalıdır. Aynı zamanda belli gruplara hitabeden benzer aktivitelere, yoğunlaşmaktan kaçınılmalıdır.

1.2.12. Katılım

Çoğulcu demokrasilerde; kurum ve kuruluşlar arasındaki dayanışmanın esas olduğu kent yönetimlerinde; gereksiz bürokrasiden arındırma, yardımlaşma ve bilgilendirme ilkelerine uyum sağlanmalıdır. Yönetim anlayışında hangi sistem uygulanırsa uygulansın, katı merkeziyetçilikle yönetilen ülkelerde, toplumun refahının artırılması ve demokrasinin yaygınlaştırılmasında, önemli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunların çözümünde toplumsal gelişim açısından yerel yönetimler önemli bir yere sahiptir. Gelişmiş ülkelerde kalkınma önemli ölçüde, halkın yönetime etkin katılımı ve yerel kaynakların harekete geçirilmesi ile gerçekleşmiştir. Bu ülkelerde, yerel yönetimlerin özellikle demokratik değerlerin yaygınlaştırılması, yerel kaynakların harekete geçirilmesi, hizmet önceliklerinin

⁶³ http://www.mmo.org.tr/mmo/oda_gorusleri/ulasimtrafik.htm (20.12.2006).

belirlenmesi ve hizmet maliyetlerinin düşürülmesi açılarından, merkezi yönetime üstünlüğü kabul edilmektedir.

Yerel yönetimler gerek demokratik yaşamda oynadıkları roller, gerekse kamu hizmetlerinin halka götürülmesinde yükledikleri işlevler nedeniyle yönetilenlerin yönetime katılmasının ilk basamağıdır. Tarihi süreç içerisinde yerel yönetimler, devletle birlikte doğmuş ve kamu yönetiminin bir tamamlayıcı olarak, yerel kamu hizmetlerini yerine getirmişlerdir. Yerel yönetimlerin varlık nedeni iktisadi, siyasi ve hukuki açıdan da açıklanabilmektedir.⁶⁴

Yerel yönetim organlarının sadece seçimle işbaşına gelebileceğinin öngörülmesi bu kurumlara demokratik özellik kazandırmaya yetmeyecektir. Biçimsel koşulların bir adım daha ilerisine geçilerek gerçek bir halk katılımının sağlanması gereklidir. Bu ise; toplumdaki tüm katmanlara yönetime katılım yolunu açmakla mümkün olur. Demokrasi kavramının başlıca öğeleri olan halkın katılımı, çoğulculuk ilkesi ve liderlerin hem danışmaya önem vermeleri hem de seçmene karşı hesap verme sorumluluğu hissetmeleri yerel ölçekte de geçerli değerlerdir.⁶⁵ Çağımızın yönetsel gerçekleri ve işleyiş biçimleri açısından bakıldığında, yerel yönetimler ile demokrasi, özerklik ve katılım kavramları birbirini tamamlamaktadır. Yerel düzeyde demokrasinin gerçekleşmesi için öncelikle yerel özerkliğin gerçekleşmesi, yerel halkın yönetim kararlarına etkin bir biçimde katılması, gerek karar alma sürecini gerekse kararların uygulanmasına yönelik denetimin yerel halkın katılımıyla gerçekleştirilmesi gerektiği savunulmaktadır.⁶⁶

Demokratik yerel katılım kentsel yaşam, yerel bilinç ve kimliğin oluşmasına etki ederek ekonomik, sosyal ve kültürel konuların tartışılması ve bu konularda ulusal/yerel ölçekte halkın belirleyici olması, gerçek anlamda demokrasiye ulaşmada önemli katkılar sağlayacaktır. Bununla beraber sorunlar daha sağlıklı belirlenirken çözümler de daha isabetli olacaktır. Gelişmiş demokrasilerde yerel yönetimler kentsel yaşamı biçimlendiren, kentteki değişik sosyal ve ekonomik grupların yaşamlarını çeşitli şekillerde belirleyen kararlar alırken, kentte yaşayanlar da

⁶⁴ Zerrin Toprak, **Yerel Yönetimler**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 6. Baskı, 2006, s.14.

⁶⁵ Ruşen Keleş, **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1994, s.49.

⁶⁶Şerif Öner, “Sivil Toplum Kuruluşlarının Yerel Demokrasi ve Katılım Algılamaları”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, C.10, S.2, TODAİ Yay, Ankara, 2001, s.54.

öncelikle seçim olmak üzere değişik yöntemlerle kent yönetimine katılma ve yönetimi etkileme çabası içindedirler.⁶⁷

Günümüzde halkın yönetime daha çok ve daha aktif olarak katılmak istemesi, yerel politikaların önemini arttırmış, yerel düzeyde oluşturulan politikalar, ülke çapındaki politikaları daha çok etkilemeye başlamıştır. Bu bağlamda demokrasinin güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılması konusunda yerel yönetimlere daha çok rol düşmektedir. Yerel yönetimler, yalnızca bir hizmet kuruluşu olarak değil, aynı zamanda, demokratik siyasi kurumlar olarak yeni işlevler üstlenmektedir. Dünyanın her tarafından bireyler ve gruplar, içinde kendilerinin de katılımcı olacakları ve gelişmesini arzu ettikleri bir sivil toplumun temelini oluşturacakları kurumlar meydana getirmektedirler.

Örgütlü toplum olmaksızın yerel sorunlarda söz sahibi olmak, yönetim ve siyasette etkin olmak bireyler açısından son derece zordur. Bu nedenle bireyler çeşitli oluşumlarla örgütlenerek sivil toplumunda aktif rol üstlenebilmektedirler. Bu oluşumların amacı; kitleleri etkileyerek ortak sorunları dile getirmek ve yönetimler üzerinde baskı oluşturmak ve alternatif konularda uzmanlaşarak kalkınmada katılımcı bir rol oynamaktır.⁶⁸ Demokratik sistem bütünüyle işletilemezse, onun alt sistemlerinin de gereği gibi işlemesi beklenemez. Yerel yönetimlerin, demokrasinin beşiği olduğu görüşüne göre; ülke çapında gelişmiş bir demokratik rejim var olmadıkça yerel demokrasiden söz edilemeyeceği de açıktır.

Çağdaş bir yerel yönetim sisteminin kurulmasında ve yaşatılmasında asıl aktör halktır. Yaşadığı beldeye sahip çıkan bir halk ve sorunlarına sahip çıkabilen yönetim olmadan, demokratik, etkin ve verimli yerel yönetimin varlığından söz edilemez. Yerel demokrasi halkı doğrudan ilgilendiren, günlük yaşamında önemli yer tutan gerçek ve somut sorunların gündemi belirlediği, tartışılıp karara bağlandığı ve uygulanmaya konulduğu bir süreçtir. Bu süreçte yerel demokrasinin tüm kurum ve kurallarının geniş halk kitleleri tarafından benimsenmesinde, vazgeçilmez bir yaşam tarzı olarak algılanmasında, korunmasında ve yaygınlaşmasında sivil toplum kuruluşlarının yeri ve önemi büyüktür.

⁶⁷Ersin Kalacıoğlu, **Karşılaştırmalı Siyasal Katılma Siyasal Eylemin Kökenleri Üzerine Bir İnceleme**, İ.Ü. Yayını, İstanbul, 1983, s.23.

⁶⁸ Eyüp Zengin, "Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım", **Türk İdare Dergisi**, S. 422, Y. 71, Ankara, 1999, s.122.

Halkın her alanda özerk ve özgür katılımını savunmak, üyesi olunan tüm toplumsal tabakalara ve toplumsal rollere ilişkin katılma hakkının varlığını da beraberinde getirecektir. Siyasal alanda yerel siyasetten ulusal ve küresel siyasete, seçimlerden siyasi partilere, merkezi yönetim birimlerinden yerel yönetimlerin kurul ve meclislerine kadar tüm düzeylerde halkın katılımı sağlanmalıdır.⁶⁹

1.2.13. Ekonomik Kalkınma

Ekonomik kalkınma konusunda kararlı ve plan ve programlarında yerel kalkınmayı önemsemiş tüm yerel yönetimlerin, doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik kalkınmaya katkı konusunda sorumluluk sahibi olmasıdır. Kentsel mekânlar; üretim, dağıtım, alış-veriş ve tüketim gibi ekonomik dayanaklara sahip olduklarından, ulusal ekonomide önemli bir rol oynarlar. Bir kentin ekonomik kalkınması, kenti kullananların (kent sakinleri, iş ve alış-veriş için gelenler, ziyaret edenler, yabancı turistler) yaşam standartlarını yükselttiği oranda vazgeçilmezdir. Kentlerdeki bu kalkınma; sosyal kalkınma ve çevre koruması ile tüm kentsel alanda yaşam kalitesini yükseltme hedefleriyle birlikte düşünülmelidir.

Çalışma yaşına gelmiş her birey, kendi olanaklarıyla, kent yaşamının sunabildiği çalışma fırsatlarını değerlendirme hakkına sahiptir. Yerel yönetimler istihdam mal ve hizmet üretimine dönük yatırım projelerinin hayata geçirilmesi yerel kalkınmanın gerçekleştirilmesine yardım eder.⁷⁰ Kent sakinleri, özellikle ilk işlerini arayan genç insanlar, yerel yönetimlerin diğer devlet kurumları ve özel sektörle işbirliği içinde iş olanakları yaratabileceği ve kolaylaştırabileceği beklentisindedir.

Yerel yönetimler, kentte ekonomik kalkınmayı teşvik edecek koşulları yaratır, girişimcilere yardımcı olma olanaklarını sağlar. Hızlı kalkınmanın gerektirdiği yatırımların çoğu kentlerde yapıldığından, mal ve hizmet üretimi için gelişme ortamı kentlerde var olduğundan kalkınma yolunun kentlerden geçtiği, kentleşmenin ekonomik kalkınma için potansiyel yaratıcı ve hızlandırıcı bir etkisi olduğu ileri sürülmektedir.⁷¹ Geleneksel olarak yerel yönetimler, kendilerini, merkezi hükümetle ortak olarak yarattıkları parasal kaynaklardan finanse ettikleri belirli

⁶⁹ Gülgün Erdoğan Tosun, “Çağdaş Toplumlarda Demokrasi, Katılım ve Yurttaşlık”, **Siyasette Kadınlar ve Gençler**, İzmir Yerel Gündem 21 Yürütme Kurulu Yayını, İzmir 1999. s.29.

⁷⁰ Gültekin Rodoplu, “Yerel Kalkınma”, **Yerel Siyaset Dergisi**, S.3., İstanbul, Mart 2006, s.4.

⁷¹ Ruşen Keleş, **Kentleşme Politikası**, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 1990. s.13.

hizmetleri sağlayan, uygulayıcı ve yöneticiler olarak görmekteydiler. Kent yapısı ve kenti kullananların beklentilerinin değişmesi doğrultusunda yerel yönetimler; yörelerini ekonomik değişim ve kalkınmanın bir bileşkesi olarak ve üretim, dağıtım; alış-veriş ve tüketimin gerçekteştiği birer ekonomi birimi olarak görmelidirler.

Kenti kullananların istihdamlarından dolayı edindikleri ekonomik olanaklar ile bu olanakları sosyal yaşamlarında (dinlence, kültür ve dini faaliyetler vb.) kullanma biçimleri arasında yakın bir bağ vardır. Bu nedenle yerel yönetimler, yalnızca yaşam standartlarıyla değil yaşam kalitesiyle de yakından ilgilidir. Kalkınmanın sonuçları sadece ekonomik olarak değil, yaşam çevresindeki gelişimin göstergeleriyle birlikte değerlendirilmelidir. Bireyin kalkınması; sosyo-ekonomik kalkınma planları ve kent yönetiminde en önemli unsur olduğundan, fertlerin yaşam döngüsünde değişen ihtiyaçları göz önüne alınmalıdır.

Ekonomik kalkınma, çevre koruma ve sosyal kalkınma arasında bir dengeyi savunan sürdürülebilir kalkınma; ekonomik kalkınmanın gelişmesinde temel hedef olarak gözetilmelidir. Yerel yönetimler, idari sınırları içinde uygulanacak plan, politika, strateji, öneri ve programları hazırlarken, kenti içinde bulunduğu bölgeyle olan etkileşimi ile birlikte ele almalıdırlar. Buna özellikle, yakın yerleşimlerin planlarının iç bütünlüğünü bozmadan gelişme sağlamak ve onlarla işbirliği olanaklarını oluşturabilmek açısından (örneğin, kaynakların ortak kullanımı, su, maden, vb.) ihtiyaç vardır. Kent sakinlerinin belirli idari sınırlar içinde yaşayıp, diğer yerleşmenin hizmetlerini kullanırken veya çalışmaya giderken veya belli bir bölgenin diğer bölgenin doğal zenginlik ve insan kaynaklarına gereksinim olduğu durumlar, bu koşulları göz önüne almayı gerektirir. Bu yaklaşım, diğer yönetimlerle çalışma olanakları yaratılarak, daha üst düzeyde ve geniş alanları kapsayan planlama sorumlulukları alınabilmesini de beraberinde getirir.

Her tür büyümenin; ulaşım, telekomünikasyon, altyapı hizmetleri, sosyal ve toplumsal hizmetler vb. uygun altyapı desteğine ihtiyacı vardır. Onlar olmadan yaşanamayacak kentlere yeterli altyapıyı sağlamak; geleneksel olarak, yerel yönetimlerin daima birincil görevi olmuştur. Bu nedenle, yerel yönetimlerin sorumluluğu; mevcut altyapılardaki eksiklikleri tanımlayarak, politikalar, öneriler, stratejiler ve programlar biçiminde sosyoekonomik kalkınma planlarına yansıtmaktır.

Yerel ölçekte kamu hedeflerine ulaşmada özel sektörün katılımı ve kamu hizmetlerinin rekabete açılımı ile sağlanabilir. Geleneksel olarak, altyapıları sağlamak kamu sektörünü sorumluluğundadır. Ancak; altyapının diğer sektörlere sağladığı yararlar ve beraberinde getirdiği ekonomik kalkınmanın yarattığı ek altyapı ihtiyaçlarını yerel yönetimlerin karşılamada yetersiz kaldığı düşünülürse, altyapının temininde; sorumlulukların dağıtılması üzerinde önemle durulmalıdır. Özellikle eğitim ve öğretim programlarında, sosyal faaliyetlerin tesisinde ve kentsel alanlardaki yeniden yapılanmalarda, özel sektörle oluşturulacak ortaklıklar aracılığıyla işbirliğine gitmek kaçınılmazdır.

1.2.14. Sürdürülebilir Kalkınma

Yerel yönetimlerce ekonomik kalkınma ile çevrenin korunması ilkeleri arasında uzlaşma sağlanmalıdır. Sürdürülebilir kalkınma ise ancak yaşanabilirlik ilkesinin içinde anlamlı olacaktır. Yaşanabilirlik, bireysel ve toplumsal refah ve mutluluk ile kişilerin bir yerleşimde yaşamaktan duyduğu doyuma doğrudan katkıda bulunacak insan yerleşmelerinin mekânsal özellik ve nitelikleri ile ilgilidir. Bu anlamda oluşturulacak yerleşmeler, bu ihtiyaçları karşılayacak şekilde tasarlanmalı, geliştirilmeli, korunmalı ve iyileştirilmelidir. 1990'lerden itibaren, ancak mekânın fiziki, ekonomik, toplumsal ve çevresel boyutlarına, aynı zamanda kentsel dönüşümün yasal, kurumsal, örgütlenme, izleme-değerlendirme süreçlerini bütünlük olarak ele alan bir yaklaşım geliştirildiğinde kentsel canlandırmada kamu yararının en üst düzeye çıkarılabileceği görüşü yaygın olarak savunulmaya başlanmıştır. Bu yaklaşıma paralel olarak, dönemin bir diğer önemli özelliği ise, ekonomik, toplumsal ve çevresel faktörlere dayanılarak, sürdürülebilir kent ve bölgelerin geliştirilmesine yönelik ihtiyaçların kabul edilmesidir.⁷²

Sürdürülebilir kalkınma; ekolojik denge ile ekonomik büyümeyi birlikte ele alan, hem doğal kaynakların etkin kullanımını sağlayan ve çevresel kaliteye önem veren hem de gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmelerini tehlikeye sokmaksızın bugünkü kuşakların ihtiyaçlarını karşılayabilen bir modeldir. Bu bağlamda kaynakların ve toprağın dengeli ve akılcı kullanımı için gerekli yöntem ve

⁷² Z. Müge Akkar, "Kentsel Dönüşüm Üzerine Batı'daki Kavramlar, Tanımlar, Süreçler ve Türkiye", **Planlama Dergisi**, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, S.36, Ekim 2006, Ankara, s.33.

araçların geliştirilmesi konusu, kısıtlı olan kaynaklardan etkin biçimde yararlanılarak bu şekilde sürdürülebilir bir kalkınmayı sağlamak, doğayı tüketmeden kullanmak, sürdürülebilir kalkınmanın vazgeçilmez bir gerekliliktir.

Bir ülkede kalkınmanın sağlanabilmesi: ekolojik, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasıyla gerçekleşecektir. Yani kuşaklararası kaynak kullanım etkinliğine sahip sürdürülebilir kalkınma olgusu: doğal sermayeyi tüketmeyen, gelecek kuşakların da gereksinimlerine sahip çıkan, ekonomi ile ekosistem arasındaki dengeyi koruyan, ekolojik açıdan sürdürülebilir nitelikte olan bir ekonomik kalkınmadır. Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımında: sosyal ve ekonomik politikalar, doğal kaynakların yönetimi, çevrenin korunması ve gelecek nesillerin ihtiyaçları adı altında dört anahtar konu birlikte ele alınmaktadır. Sürdürülebilirlik, insanın sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşam hakkı korunarak toplumsal ve kişisel refahın sağlanmasıyla başlatılan sorumluluk ile yerleşim alanlarının, ülkenin ve yaşadığımız dünyanın sürekliliğinin sağlanmasıdır.⁷³

Kalkınmanın sadece ekonomik büyüme ile eş anlamlı olmadığı ve çevre, beslenme, barınma olanakları, sağlık ve eğitim hizmetleri, insan hakları gibi göstergelerin de kalkınma kavramının içinde düşünülmesi gerektiği gerçeği göz önüne alındığında, ekonomik terimlerle tanımlanan “sürdürülebilir kalkınma” paradigmasının çevre sorunlarının çözümünde yarı ve yetersiz olduğu açıkça görülmektedir. Bu bağlamda sürdürülebilir bir çevre anlayışının oluşturulması için atılması gereken ilk adım, çevreyi ekonominin bir alt kümesi olarak kabul eden ve sınırsız üretim-sınırsız tüketim-kar maksimizasyonu üçgenindeki kalkınma kavramı anlayışının tümüyle reddedilmesi gerekmektedir.

Önümüzdeki yıllarda, artan ekonomik faaliyetler ve nüfus hareketleri nedenleriyle, çevresel sorunların yerel, ulusal, bölgesel ve küresel düzeylerde şiddetlenmesi beklenmektedir. Böyle büyüyen sorunlara cevaben, çevreye daha az zarar veren ekonomik kalkınma modellerinin desteklenmesi büyük öncelik

⁷³ Toprak, **Çevre Yönetimi ve Politikası**, s.17.

taşımaktadır. Bunun için, daha güçlü siyasi irade ve vizyon, ulusal düzeyde etkili çevre politikaları ve artan ölçüde bölgesel ve küresel işbirliğini gerektirmektedir.⁷⁴

1.2.15. Mal ve Hizmetler

Yaşanan hızlı kentsel büyüme süreci, yerel mal ve hizmetlerin karşılanmasına yönelik talepte büyük artış ve çeşitlenmeyi beraberinde getirmiştir. Yerel hizmetlerin sunumundaki beklentiler, yerel yönetimlere yeni ve dinamik bir yönetim anlayışını getirmektedir. Bu çerçevede kentsel hizmetlere yönelik, daha yaratıcı, esnek ve rasyonel yönetsel yapılar ve tekniklerin geliştirilmesine yönelik çalışmalar ortaya çıkmaktadır.⁷⁵ Erişilebilir, kapsamlı, kaliteli mal ve hizmet sunumunun yerel yönetim, özel sektör ya da her ikisinin ortaklığıyla sağlanmalıdır.

Yerel yönetim; bir beldede yaşayan bireylerin, birey gruplarının ve topluluğun ortak ihtiyaçlarının karşılanmasına, ekonomik ve kültürel zenginliğine ve refahına ilişkin kamusal yerel işlerin, kendi sorumlulukları altında ve topluluğun yararları doğrultusunda düzenlenmesi hakkının yerel yönetim birimlerine bırakıldığı bir yönetim biçimidir. Kamusal hizmetlerin yürütülmesinde giderek önem kazanan temel ilke, bu hizmetlerin ölçek ekonomisi ve etkin kaynak kullanımı amacıyla halka en yakın yönetim birimlerince yerine getirilmesidir. Bu nedenledir ki günümüzde bütün dünyada merkezi yönetimle birlikte yerinden yönetim sistemi de devlet yönetiminin vazgeçilmez bir unsurunu oluşturmaktadır.

Halkın günlük yaşamına ilişkin sosyal gereksinmelerinin karşılanmasında yerel ölçekteki örgütlenmelerin ulusal düzeydeki örgütlenmelerden daha işlevsel olduğu kuşkusuzdur. Yerel yönetimin bir hizmetten sorumlu olması ve üstlenmesi, üretmesi ve dağıtması kendi yetkisi içersinde olabilir. Fakat yerel yönetimin bu hizmetlerin tümünü kendi eliyle yapmasını gerektirmez. Bir kısım hizmetleri kendileri yapmakta, bazılarını da özel kesime yaptırmaktadırlar.⁷⁶ Önemli olan sorumluluğun yerel yönetime ait olmasıdır.

⁷⁴ Mehmet Alagöz, “Sürdürülebilir Kalkınmada Çevre Faktörü: Teorik Bir Bakış”, **Akademik Bakış Dergisi**, S.12, Celalabat-Kırgızistan, 2007.

⁷⁵ Sadun Emrealp ve Drew Horgan, **Belediyelerde Alternatif Hizmet Sunma Yöntemleri**, TOKİ ve IULA EMMME Yayınları, İstanbul 1993. s.2.

⁷⁶ Bilal Eryılmaz, “Belediye Hizmetlerinin Yürütülmesinde Alternatif Kurumsal Yöntemler”, **Türk İdare Dergisi**”, S.382, Mart 1989, Ankara, s.19.

Yerel yönetimler hizmetlerin üretilmesi ve dağıtılması konusunda geniş bir tercih hakkına sahiptir. Yerel yönetimler, hizmetlerin kendilerince doğrudan yapılması ya da ihalesi, imtiyazlar, şirketler, birlikler, gönüllü kişi ve kuruluşlar, vb. gibi alternatif yöntemlerle gördürülmesi konusunda geniş bir seçeneğe sahiptirler.⁷⁷ Daha uzun vadeli ve geniş kapsamlı gereksinmelerin (güvenlik, kalkınma vb.) karşılanmasında ulusal ölçek daha rasyonel bir örgütlenme düzeyi olmakla birlikte, günlük yaşama dair gereksinmelerin (ulaşım, içme suyu, sağlıklı barınma vb.) yerel örgütlenme yoluyla karşılanmaya çalışılması, insanlık tarihi boyunca süregelen bir durumdur. Bir kentte sunulan mal ve hizmetlerin kaliteli, sağlıklı ve uygun fiyatlarda olması için yerel yönetim birimleri gerekli tüm tedbirleri almalıdır.

1.2.16. Doğal Zenginlikler ve Kaynaklar

Doğal çevreden kaynaklanan kimlik elemanları kentin doğal çevre verileri ile ilgilidir. Doğal çevre verilerini topoğrafik durum, iklim koşulları, su ögesi, bitki örtüsü, jeolojik durum ve genel konum oluşturur. Bu faktörlerin farklılığı, kentleri birbirinden ayırır, tanımlar, özgün kılar ve kente kimlik verir. Kentlerin kendine has doğal güzellikleri kentlerin kimliğini oluşturur. Kentlerin sahip olduğu doğal çevre ve kaynaklarının verilerinin iyi analiz edilmiş olması, korunması, iyileştirilmesi ve vurgulanması, kentin olumlu kimliğinin korunması ve güçlendirilmesi anlamına gelir ve kentsel algılama daha olumlu olarak sağlanır.⁷⁸ Yerel doğal kaynak ve değerlerin; yerel yönetimlerce, akılcı, dikkatli, verimli ve adil bir biçimde, beldede yaşayanların yararı gözetilerek, korunup idare edilmelidir.

Kentlerin çoğu, kötü hava kalitesi, trafik yoğunluğu ve tıkanmaları, alıcı ortamdaki yüksek gürültü düzeyleri, kötü nitelikte bir yapılaşma, bozulmuş alanlar, sera gazı emisyonları, kentsel yayılma, atık ve atık su üretimi gibi, ortak ve temel bir çevresel sorunlar paketiyle karşı karşıya kalmaktadır. Sorunlar, değişen yaşam tarzları ve demografik değişimler dâhil olmak üzere, çözümler üretilirken hesaba katılması gereken bazı nedenlerden kaynaklanmaktadır. Bu çözümlerin ileriye dönük olması ve iklim değişikliğinin etkilerinin öngörülmesi veya fosil yakıtlara

⁷⁷ Sadun Emrealp ve Selahattin Yıldırım, *Yerel Yönetimlerde Başarının Yolları*, TOKİ ve IULA EMMME Yayınları, İstanbul 1993, s.25.

⁷⁸ A. Buket **Önem** ve İsmet **Kılınçaslan**, “*Haliç Bölgesinde Çevre Algılama ve Kentsel Kimlik*”, *İtüdergisi/a*, Mimarlık, Planlama, Tasarım, C.4, S.1, İstanbul Mart 2005. s.116.

bağımlılığın giderek azaltılması gibi, risk önleyici yönleri de içermesi gerekmektedir.

Kentlerdeki hava kirliliğinin önemli nedenlerinden biri olarak karşımıza motorlu taşıtlar çıkmaktadır. Motorlu taşıtların ortaya çıkardığı egzoz gazları, her yıl binlerce insanın sağlığını bozmakta ve doğal ve fiziksel çevreyi kirletmektedir.⁷⁹ Yerel yönetimler, motorlu taşıtların kent merkezlerinde en az zararı vermeleri açısından çevre dostu toplu taşımayı teşvik etmeli ve özel ulaşım araçlarının kent merkezlerine gelmelerini engelleyici politikalar geliştirmelidirler.

Yerel yönetimler, yerine getirilmesi gereken birçok hizmet için doğrudan doğruya doğal kaynakları kendisi kullanmakta, öteki kişi ve kuruluşları belli ölçütlere uyma koşuluyla doğal kaynakları kullanmalarına izin verir. Yerel yönetimler doğal dengenin korunduğu bir süreç içinde, doğal kaynakları da kullanarak halkın gereksinimlerini karşılayan çevreyle doğrudan ilgili ve ona en yakın örgüttür.⁸⁰ Kentlerdeki çevresel sorunlar, nedenleri birbiriyle bağlantılı olduğu için, özellikle karmaşıktır. Bir sorunu çözmek için yapılacak yerel girişimler başka bir yerde yeni problemlerin ortaya çıkmasına neden olabilir ve ulusal veya bölgesel düzeydeki politikalarla ters düşebilir. Örneğin, çevre dostu otobüsler olarak hava kalitesinin iyileştirilmesine yönelik politikalar, bazı arazi kullanım kararlarından kaynaklanan özel araç kullanımındaki artışla sekteye uğrayabilir.

Kötü nitelikli bir yapılı çevreyle ilgili sorunlar ise çok kez bunun altında yatan sosyo-ekonomik sorunlarla bağlantılıdır. Başarılı bir yerel yönetimin farklı politikaları ve yönetim kademelerinde üstlenilen yükümlülükler arasındaki ilişkileri ayrıntılı olarak analiz eden, uzun dönemli stratejik eylem planlarını uygulamaya koyarak, kentsel çevrenin yönetimi konusunda bütüncül bir yaklaşım benimseyenler olduğu genel kabul görmektedir. Yerel, bölgesel, ulusal veya AB düzeyinde zorunlu kılınan yükümlülükler (arazi kullanımı, gürültü, hava kalitesi), yerel bir stratejik yönetim çerçevesine oturtulduğu zaman, yerel düzeyde daha etkin bir şekilde uygulanmaları mümkün olabilecektir.⁸¹ İnsan yaşamıyla ilgili yerel ortamın ve

⁷⁹ Emrullah Güney, **Çevre Sorunları**, Bizim Gençlik Yayınları, Kayseri 1992, S.10.

⁸⁰ Cevat Geray, "Yerel Yönetimler ve Çevre", **Avrupa Birliği ve Yerel Yönetimler Uluslararası Seminer** 27-30 Mart 2003 Silivri İstanbul. s.94.

⁸¹ "Kentsel Çevre için Tematik Strateji"

[http://www.mimarlarodasi.org.tr/UIKDocs%5Ckentselstrateji.pdf-\(25.08.2006\)](http://www.mimarlarodasi.org.tr/UIKDocs%5Ckentselstrateji.pdf-(25.08.2006)).

koşulların, insan yaşamına uygun hale getirilmesi, korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir kılınması birinci derecede yerel yönetimlerin sorumluluk alanında olmalıdır.

1.2.17. Kişisel Bütünlük

Bireyin sosyal, kültürel, ahlaki ve ruhsal gelişimine, kişisel refahına yönelik kentsel koşullar oluşturulmalıdır. İnsanların yaşam kalitesi, bireyin ihtiyaçlarını karşılama niteliklerine sahip bir çevreyle olan etkileşiminin dışa vuruşunun bir göstergesidir. Bu dışa vuruş, bireyin yaşam kalitesinin gittikçe artan seviyede onu huzurlu ve mutlu yapması ve bunun kentsel yaşama ait ihtiyaçlar hiyerarşisindeki tatmini ile yakından ilgilidir.⁸² Bireyin yaşam kalitesi, huzur ve mutluluğu kentsel huzur ve yaşam kalitesinden bağımsız olmayıp sürekli bir etkileşim içersindedir. Dünyada kentsel nüfusun yarısından fazlası son derece olumsuz sağlık koşullarında yaşamaktadır. Büyük çoğunluğu herhangi bir sosyal güvenlik sistemine bağlı değildir. Gelir düzeyleri sağlık hizmetlerine ulaşma olanaklarını tümüyle ortadan kaldırmaktadır.

Özellikle gecekonduar çoğunlukla sağlıklı olmayan yerleşim alanlarına, kent çöplüklerine, dere yataklarına kurulmuştur. Ekonomik değişiklikler, kuraklık, seller, depremler, sokak çatışmaları, siyasi baskı ve şiddet uygulamalarına en yoğun biçimde maruz kalan kent bölgeleridir. Gecekondu toplumu, yineleyici ve süreğen bir örselenmenin mağduru olan, nitelikli bir karşı tepki oluşturabilmenin olanaklarından yoksun bireylerden oluşmaktadır. Bu sürecin ruhsal alandaki sonuçları sıklıkla duygusal yaşam ve sosyal ilişkilerde zedelenme, karamsarlık, umutsuzluk, çaresizlik, öfke, ilgi kaybı, benlik gücü ve saygısında azalma, davranış bozuklukları, marjinalleşme, maddeye yönelme ve toplumsal işlevsellikte bozulma olmaktadır. Böylece kişi topluma karşı yabancılaşmaktadır.⁸³ Birey yabancılaşmayla birlikte modern yaşamdan kopmaktadır. Bireyi çevresinden koparan sebepler sadece yabancılaşma değildir. Kentlerin farklılıklar yanında ortak kullanılan bir yaşam alanı da olması, kentin atmosferi insanlar üzerinde etkide bulunur. Bir kentin trafik, hava

⁸² Eroğlu, a.g.e., s.41.

⁸³ Hüseyin Akyıldız ve Murat Ali Dulupçu, "Kavramsal Diyalektik Süreç Olarak Yabancılaşma", **SDÜ-İİBF. Dergisi**, C.8. S.3. Isparta 2003, s.16.

kirliliği ya da yeşil alanların azalması gibi sorunları o kentte yaşayanların fiziki ve ruhsal sağlığını etkileyebilmektedir.

Kentlerde yaşayanların cinsiyet, yaş, doğurganlık, medeni hal, okuryazarlık, eğitim, meslek vb. temel demografik ve sosyo-kültürel özellikleri, köylerde yaşayanlardan farklı olduğu gibi, sosyo-kültürel gücü kullanma, seçicilik, eleştiri, tatmin olma vb. özellikleri de farklıdır. Ayrıca, özgün üretme, üretileni tabana yayma, kaliteyi yükseltme ve standartlar koyma vb. eşitlik sağlayıcı ve refaha erişme yollarını yaygınlaştırma özelliği de vardır.

1.2.18. Belediyeler Arası İşbirliği

Kişilerin yaşadıkları beldenin, beldeler arası ya da uluslararası ilişkilerine doğrudan katılma konusunda özgür olmaları ve özendirilmeleri; kentlerin, bölge, ülke, Avrupa ve dünya bütünündeki gelişmenin temeli olduğu gerçeğinden hareketle kent yönetimleri; kardeşlik, antlaşmalar, uluslararası ve hükümet dışı kuruluşlara üyelikler aracılığıyla çeşitli işbirliği ve alış-veriş ilişkileri içine girmelidirler. Ulaşım ve iletişim araçlarının hızlı gelişmesi, bütün dünyada bu alanlarda yaşanan gelişmeler, ülkeler ve kentler arasındaki ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkileri geliştirmiş, ülkelerin ve kentlerin birbirlerine bağımlılığını arttırmıştır. Bu durum, gerek ülke yönetimleri, gerekse kent yönetimleri arasında işbirliği yapmayı, ortak çalışmayı, karşılıklı bilgi ve deney alışverişinde bulunmayı zorunlu hale getirmiştir.

Yerel yönetimlerle merkezi yönetim ilişkilerinin geliştirilmesi son derece önemlidir. Ülke kaynaklarının adil bölüşümü, hizmetlerin en uygun ölçekte ve etkin bir şekilde ve halkın katılımını sağlayarak yerine getirilmesinde, yönetim kademeleri arasında ahenk ve işbirliğinin yöntemlerinin bulunması, yerel yönetimleri yakından ilgilendirmektedir.⁸⁴ Diğer yandan, özellikle metropol alanlarda, insanlar çoğu kez bir belediyenin sınırları içinde oturmakta, başka bir belediyenin sınırları içerisinde çalışmakta, başka bir belediyenin sınırları içinde alış veriş yapmakta ya da kültürel bir etkinliğe katılmaktadır. Böyle bir ilişkiler ağı, bir yerel yönetim biriminin başka bir yerel yönetim birimi ile ortaklaşa çözüm bulmayı gerektiren sorunlar oluşturmaktadır.

⁸⁴ Halil Ünlü, **Yönetimler Arası İşbirliği**, TOKİ ve IULA EMME Yayınları, İstanbul 1993, s.4.

Günümüzde yaşanan çevre sorunlarının sınır tanımaması, bu sorunun çözümünün, bölgesel, ülkesel, hatta uluslararası düzeyde, kuruluşlar arası işbirliği ve koordinasyon gerektirmesi de yerel yönetimleri bu alanda işbirliği yapmaya yöneltmiştir. Dünyada hızlı bir şekilde bilim ve teknoloji alanındaki hızlı gelişmeler, yerel yönetimler arası bilgi ve deney alışverişlerini arttırmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde yerel yönetimlerin kendilerinden beklenen hizmetleri gereği gibi yerine getirememelerinin en önemli nedenlerinden birisi de kendi başarı deneyimlerini birbirlerine aktaramamış olmaları, sonuç olarak kaynaklarını verimli bir şekilde kullanamamalarıdır.⁸⁵

1.2.19. Finansal Yapı ve Mekanizmalar

Bu deklarasyonda tanımlanan hakların sağlanması için, gerekli mali kaynakları bulma konusunda yerel yönetimler yetkili kılınmalıdır. Yerel yönetimlere merkezi yönetim kendi görev alanıyla ilgili yerel gelirler elde etmesi için yetki tanınmalıdır. Merkezi yönetim yetki ve görev bölüşümü çerçevesinde yerel yönetimlere görevlerine uygun bir şekilde kaynak sağlamasında ve merkezden mali yardımların yapılması konusunda objektif kriterlere göre hareket etmelidir. Yönetimler arasındaki ilişkiler ve sınırlar genel olarak mali etkinlik ve adalet düşüncelerine göre değil, aksine büyük ölçüde tarihsel, siyasal ve hizmetlerin sunulduğu yer gibi ekonomik faktörlere göre belirlenmiştir. Bu nedenle kentsel hizmetlerin yürütülmesi etkin olmayan bir biçimde yönetim sınırları ile uygun olmayan biçimde paylaşılmış mali görev ve yetkilerle karşı karşıya kalınması sonucunu doğurmuştur.⁸⁶ Günümüzde kentsel hizmetlerle ilgili olarak yerel yönetim düzeyinde, hem kamu hem de özel kesim faaliyetlerinden doğan fayda ve maliyet tartışmalarının olması söz konusu olmaktadır.

İdari ve mali açıdan merkeze bağımlı olan mahalli idareler, kendilerine yasalarla verilen ancak yerine getiremedikleri görevlerin gerçekleşmesi için alternatif hizmet arzı yöntemlerine başvurumaktadırlar. Mahalli idareler, her geçen gün çeşitli sebeplerle hizmet yelpazesi genişlemesine rağmen, yeterli mali kaynaklara ve idari özerkliğe sahip değildirler. Yeterli mali kaynaklarla donatılmayan ve merkezin ağır

⁸⁵ Halil Ünlü, **Yerel Yönetimler Arası İşbirliği**, TOKİ ve IULA EMME Yay., İstanbul 1993, s.5.

⁸⁶ Metin Meriç ve Mustafa Sakal, **Mahalli İdareler Finansmanı**, Anadolu Matbaası, İzmir 2001, s.160.

vesayeti altında olan yerel idareler, daha etkin hizmet sunabilmek için çeşitli özelleştirme modellerinden yararlanmaktadırlar.

Genellikle gelişmekte olan ülkelerde merkezi idareler, yerel yönetimler üzerinde, siyasi, idari ve mali yönden etkili olmanın, baskı kurmanın yollarını aramakta ve eline imkân geçtiğinde, bunu kendi siyasi eğilimleri doğrultusunda değerlendirmeye çalışmakta ve siyasi, iktisadi ve sosyal sebeplerden dolayı oldukça merkezileşme eğilimine girmeyi bir zorunluluk olarak görmektedirler.⁸⁷ Merkezi idarenin merkezîyetçi yaklaşımı ve yerelle ilgili kaygıları, demokratik değerlerle dengelenmezse, otoriter bir nitelik kazanması her zaman söz konusu olabilir. Bu amaçla, merkezi idare ile yerel yönetimler arasındaki ilişkilerin kanunlarla düzenlenmesinde yerellik ilkesine ve demokratik değerlerin uygulanması ilkelerinin uygulanmasına önem verilmelidir.

Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki ilişkilerin sağlıklı olabilmesi için, idareler arasındaki idari ve mali paylaşımın objektif esaslara göre adil ve demokratik bir biçimde yapılması gerekmektedir. Kamu hizmetleri ve kamu gelirlerinin ikiye ayrılarak “Merkezi idare hizmet ve gelirleri” ile “yerel yönetim hizmet ve gelirleri” şeklinde bölünmesi devlet ile yerel yönetimler arasında ilişkilerin gereğini zorunlu kılmıştır. Merkezi idare ile yerel yönetimler arasında ilk önce hizmet paylaşımı yapılmış daha sonraki aşamada da hizmetlerin paylaşımına da uygun olarak mali kaynakların paylaşılması gündeme gelmiştir.⁸⁸ Uygulamada yerel yönetimlere verilen görevlerle orantılı olmayan ve verilen görevlerin tamamı üstesinden gelinmeyecek şekilde kaynak ayrımı ve aktarımı söz konusu olmuştur. Kamu hizmetlerinin devlet ile yerel yönetimler arasında paylaştırılması kamu idareleri arasında sıkı mali ilişkileri de beraberinde getirmiştir.

Kentsel yaşamın zorunlu kıldığı ortak ihtiyaçların bir kısmının tatmini görevi yerel idarelere verilirken, bunlardan doğacak olan kamu yüklerini karşılayacak araçların da kendilerine temin edilmesi gerekmektedir. Kamu hizmetlerinin paylaştırılmasına paralel olarak; kamu kaynaklarında aynı oranda devlet ile yerel

⁸⁷ Bilal Eryılmaz, **Kamu Yönetimi**, Erkam Matbaası, İstanbul, 2000, S.77.

⁸⁸ Ramazan Armağan ve Mehmet Aktel, “Küreselleşme Sürecinde Belediyelerin Finansman Sorunları”, **SDÜ-Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.1, Isparta, 2000, s.129.

yönetimler arasında paylaştırılması gerekir.⁸⁹ Kamu hizmetlerinin bir kısmının yerel idarelere verilmesi, bu hizmetlerin yapılması için gerekli olan mali araçları hangi kaynaklardan karşılayacaklarının da belirlenmesini beraberinde getirir.

Kamu hizmetlerinin ve kentsel hizmetlerin etkin, verimli ve istenen amaca uygun bir şekilde yürütülmesi için merkezi idare ile yerel yönetimler arasında açık bir şekilde paylaşılmış olması gerekmektedir. Aynı tür görevlerin yürütülmesi hem merkezi hem de yerel yönetim birimlerine verilmemelidir. Benzerlik görülen görev ve hizmetlerde yakın bir işbirliğinin sağlanması kentsel hizmetlerin yerine getirilmesindeki önceliklerden olmalıdır. Bir yandan belediye görevlerindeki fazlalık diğer yandan merkezi yönetimin müdahalesi hizmetlerin yerine getirilmesinde bir belirsizlik kazandırırken, kentsel hizmetlerde etkinlin sağlanmasını da zorlaştırmaktadır.⁹⁰

1.2.20. Eşitlik

Demokratik yönetimlerde eşit oy hakkı gibi siyasal ve anayasal haklar, tıpkı bireylere cinsiyet, yaş, köken, inanç, sosyal, ekonomik ve politik ayırım gözetilmesini yasaklayan, fiziksel veya zihinsel özürlerine bakılmadan herkese eşit olarak hizmet sunulmasını emreden yasalar mevcuttur.⁹¹ Merkezi ve yerel yönetimler ve yöneticileri, buldukları bölgedeki tüm vatandaşlara eşit hizmet götürmek zorundadırlar. Seçilmiş temsilciler, her ne kadar belli bir siyasal partinin eğiliminde olan seçmenler tarafından saptanmış olsalar da, hizmetlerini bir siyasal tercih yapmaksızın yerel halkın tamamına eşit bir biçimde sunmak durumundadırlar. Böyle bir davranış içinde bulunmak, uzun dönemde kendi yararlarına olacaktır. Tarafsızlık ilkesi gözetilerek yapılan personel seçimi de yine yönetimdeki başarıyı sağlayacak bir etkidir.

Bir yerel yönetim biriminde, her türlü ayrımcı hareketlerde bulunmak, vatandaşlar arasında ayırıcı işlemler yapmak, söz konusu kuruluşun itibarını olumsuz yönde etkileyecektir. Bu tür davranışların yansız durumdaki halk tarafından da uygun

⁸⁹ Ali Rıza Özdemir, "Yerel Yönetimlerin Mali Seçenekleri", **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-1**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2005, s.348.

⁹⁰ Zerrin Toprak, **Yerel Yönetimler**, DEÜ-İİBF Yay. İzmir, 5. Baskı, 2001, s.83.

⁹¹ Norman P. Barry, **Modern Siyaset Teorisi**, Çev. Mustafa Erdoğan ve Yusuf Şahin, Liberte Yayınları, Ankara 2003, s.192.

görülmesi mümkün değildir. Hatta aynı siyasal eğilimde olan vatandaşlar bile, ayrımcılık içeren işlemleri, karşı siyasal eğilimden olanları dışlayıcı uygulamaları ve onları hor görücü tutumları onaylamamaktadırlar.

1.3. Sağlıklı Kent Planlaması

1.3.1. Kent Planlaması

Kent planlaması kapsamında, kentin/kentlerin var olan sınırların ve büyüme eğilimlerinin verdiği ipuçları/uyarılar doğrultusunda kentin, önceden saptanan bir süre için erişeceği büyüklüğe, işlevsel ilişkilerin, ulaşımın ve iletişimin, sosyal ve fiziksel dokusunun tasarlanması olarak tanımlanan bir karar verme-değerlendirme sürecidir ve kavramsal bir sistem oluşturmaz. Plan, planlama sürecinde, değerlendirmeler sonucu varılan bir kararın ifade şekli, uygulanması için bir araçtır ve planlama kentin gelecekteki büyümesi, düzenlenmesi için yapılan çalışmaların ayrıntılı bir raporla ya da ölçekli ve ayrıntılı şekilde, haritalarla ifadesidir; tasarım, anlatım ve uygulama aracıdır.⁹²

Kent ve planlamasından amaçlanan, diğer ana temaları ele alarak geleceğin nasıl düzen altına alınabileceği sorusuna cevap aramaktır. Bu bağlamda; erişilebilir ve ulaşılabilir özgür bir kentin meydana getirilmesi için maliyetin değil, kentsel duyarlılığın önemi büyüktür. Kent planlaması ile kentsel alanlarda dezavantajlı gruplara da insanca yaşama olanağı sağlayabilecek çözümlerin formüle edilmesi gerekmektedir. Kentler her türlü bina, altyapı, hizmet ve nüfusıyla karmaşık ve dinamik bir yapı oluşturur. Bu karmaşık ve dinamik yapı kent anlamayı zorlaştırmaktadır. Politikacıların, plancıların ve karar vericilerin, Kentlerin mevcut durumu ve gelişmesiyle ilgili değişim, bileşen ve farklılıkları teşhis etmeleri, tanımlamaları ve açıklamalarında zorluklar bulunmaktadır. Bütün akılcı yaklaşımlara, kavram ve modellere rağmen bu zorlukların bulunması, yeni yöntemlerin kullanılmasını gerektirmektedir.⁹³

⁹² Şinasi Aydemir, “Planlama ve Planlama Türleri”, **Kentsel Alanların Planlaması ve Tasarımı**, Akademi Kitabevi, Trabzon 2004, s.33.

⁹³ Özhan Ertekin ve Gülden Erkut, “Yerel Yönetimler İçin Karar Sürecinde Şehirsel Performans Değerlendirmesi”, **Mimarlık, Planlama, Tasarım, itüdergisi/a**, Cilt:2, Sayı:1, İstanbul Mart 2003, s.70.

Kentlerdeki yerel topluluk mimarisi, kentsel mimari ve fiziksel çevre üzerinde yapılan birçok inceleme ve uygulama, yaşanan alanların(mahalle, semt vb.) fiziksel planlama ve düzenlenmesi ile onların siyasal ve toplumsal karakteri arasındaki yakın bağlantıyı ortaya koymaktadır. Demokratik ve etkin bir yerel yönetim anlayışı, yerel iletişimin en kolay sağlanabileceği kentte yaşayanlara insanca yaşanılır bir fiziksel ortam sunabilecek bir mimariyi ve kentsel yerleşme düzenlemesini gerektirmektedir. Kentsel gelişme sürecinde plan kararları aracılığıyla oluşturulan kullanımlar, bunların yer seçimi, çoğunluk kararları kentsel rantın oluşumunda ortam hazırlamaktadır. Planlama kentsel alanda arazi piyasasının rantlara dayanan işleyişinin dengelenmesinde de önemli rol oynamaktadır.⁹⁴ Son dönemlerde, dünyanın birçok kentinde sıkça rastlanılan yüksek katlı apartmanlar ve bunlara bitişik büyük alışveriş merkezleri, kent çevrelerinde kurulan toplu alışveriş alanları ve sadece araçlara yönelik inşa edilmiş ulaşım koridorları ve benzeri düzenlemelerin, yerel topluluk ve yerel topluluk üyelerinin özel yaşamları üstünde oldukça bozucu etkilerde bulunduğu kabul edilmektedir.

Yerel ve ortak mekânlar, hem günlük toplumsal, kültürel yaşamın, eğlenme, dinlenme ve sporun ortak alanlarını; denetim ve karar oluşturma alanlarını sağlamak durumundadır. Bu nedenlerle, demokratik yerel toplulukların, özellikle büyük kentlerde ve banliyölerde sürdürülebilir bir yerleşim için, yeni fiziki yerleşim “formları” bulmaları gerekecektir. Bu yeni formları gerçekleştirebilmek için de demokratik ve bir arada yaşama vizyonunu paylaşan kent yöneticilerinin kentin geleceği ile ilgi farklı meslek gruplarından oluşan planlamacılarla ve mimarlarla birlikte çalışmaya ihtiyaçları açıktır.⁹⁵

1.3.2. Sağlıklı Kent Planlaması

Planlama, belirlenen hedefe ulaşabilmek için var olan kaynak ve imkânları karşılayabilecek sınırlar içinde, yapılabilecek eylemler konusunda karar verme ve bu eylemleri hayata geçirme sürecidir. Dolayısıyla her planlama eylemi geleceğe yönelik bir tahmin olduğu, öncesinde bir hazırlık yapılması ve hedefe ulaşmaya

⁹⁴ Ayşe Tekel, “Kentsel Rantın Oluşumu, Düzenlenmesi ve Yönlendirilmesinde Planlama ve Planlama Yönetiminin Rolü; Ankara Örneğinde Bir Değerlendirme”, **Yerel ve Kentsel Politikalar**, Çizgi Kitabevi, Konya 2003, s.65.

⁹⁵ Yıldırım, **a.g.e.**, s.127.

yarayacak eylem seçeneklerinin düşünülmesini, bunlar için seçim yapılmadan ve karar vermeden önce her birinin değerlendirilmesini kapsar.⁹⁶ Planlama kent yönetiminin ve kentleşmenin en önemli faaliyet alanını oluşturmaktadır. Yanlış planlamalar nedeniyle kentler sağlıksız olarak büyümekte veya mekanlar önce yapılaşmaya uğramakta ve ardından bu yapılara uygun planlama yapılarak çarpık kentleşme meşrulaşmaktadır. Oysa öncelikle sağlıklı planlamanın yapılması ve ardından bu plana uygun olarak yapılaşmanın gerçekleşmesi gerekmektedir.⁹⁷ Hızlı ve genellikle de plansız kentleşme, yoksulluğu, çevrenin yıpranmasını, yaşayanların hizmetlerden yeterince yararlanamamasını beraberinde getirmektedir.

Kentte yaşayanların sağlığı fiziksel ve sosyal çevrenin gördüğü hasar doğrultusunda etkilenmektedir. Sağlık ve sosyal hizmetlerin sunumundaki gelişmeler kent nüfusunun artışı kadar hızlı gerçekleşmemektedir. Bunun nedeni olarak, genellikle, kent gelişimi politikalarında kent sağlığı bakış açısının olmaması gösterilebilir. Birçok kent planlama sistemi sağlık konularına yer vermemektedir. Fakat çevre kalitesi ve gelişimin şekli sağlık konusunda ana belirleyicilerdir. Sağlık ekonomik üretkenlik için önemli bir uyarıcıdır. Günümüzde sağlık insanların yaşamakta olduğu yaşam kalitesi olması nedeniyle önemli bir konumdayken; aynı şekilde sağlık planlaması gelecek nesiller için büyük önem taşımaktadır. Yaşam şekli ve barınma tercihleri sağlığı biçimlendirmektedir. Hayatın iktisadi ve sosyo-kültürel açıdan yaşanabilir olması, sağlıklı yaşam kalitesinin bir göstergesidir.⁹⁸ Fakat bu kararlar bir ev halkının, ekonomik ve sosyal imkânlar, gelir, eğitim, çevre kalitesi gibi olguları tarafından sınırlandırılmaktadır.

Avrupa ülkelerinde kent planlaması 20. yüzyılın başlarında, insanların sağlığı ve barınma ihtiyaçları hakkındaki endişelerden ortaya çıkmıştır. 19. yüzyılda da sanayi bölgelerinde yaygın olan salgın hastalıklara bir son verme ihtiyacı kamu sağlığı ve kent planlaması arasında bir kesişmeye sebep olmuştur. Bu durum günümüz kentleri için hala geçerlidir. Bu endişeler ilk olarak barınma ve alanların temel kullanımı konularında alan ve altyapı standartları olarak dile getirilmiştir. Bu

⁹⁶ Saliha E. Aydemir, "Planlama ve Planlamanın Evrimi", **Kentsel Alanların Planlaması ve Tasarımı**, Akademi Kitabevi, Trabzon 2004, s.41.

⁹⁷ Hüsamettin Koçak, **Belediye Vizyonu**, Okutan Yayınları, İstanbul 2008, s.36.

⁹⁸ Ali Seyyar ve Oral Demir, **Katılımcılık ve Kalkınma Ekseninde Yerel sosyal Politikalar**, Kam Yayınları, İstanbul 2008, s.106.

tepkisel yaklaşımdan daha aktif bir yaklaşım olan ve yeni gelişimlerde temel standartlar ortaya koyan planlama yolu ile müdahale eden başka bir yaklaşımı ortaya çıkarmıştır, bu yaklaşım aynı zamanda toplulukların gelecekte oluşacak ihtiyaçlarını belirlemekte ve bu ihtiyaçlara cevap vermektedir. Kentsel planlarda öngörülen önerilerin ve önlemlerin çözüm yollarının gerçekleştirilmesi için, uygulamaya, eyleme geçilmesi zorunludur.⁹⁹ Sağlıkla ilgili yaygın olan ve yüzyılın son kısımlarında ortaya çıkan birey ve hastalığın giderilmesi konularına odaklanan medikal model artık sosyal model olarak değişim göstermiştir. Bu modelde sağlık sosyo-ekonomik, kültürel ve çevresel faktörler, barınma imkânları, istihdam ve toplulukla ilgilidir.

Sağlıklı bir kent planlaması ile doğal ve tarihi değerlerin korunmasının sağlanması, su havzalarının, verimli tarım ve orman alanlarının yapılaşmadan korunması, yık-yap olgusuna yol açan imar planı değişikliklerinin önlenmesine cevap verilmelidir. Bu planlamanın uygulanmasında sürekliliğin sağlanması, planın her aşamasının dikkatli ve bir şekilde uygulanması, arazi kullanım, ulaşım ve altyapı planlamasını içinde barındırması gereklidir. Sağlıklı bir kent planlamasında; örgütlenme, kentsel standartlar, planlama süreçleri, yetki ve sorumluluklar, özendirme-caydırma yöntemleri, yaptırımların temel kurallarını ele alan bir bilinçle hazırlanan; kenti fiziksel planlamayla bütünleştirip, ekonomik ve sosyal plana kavuşturmalıdır.¹⁰⁰

Kent planlama uygulamalarının sağlıkla büyük bir bağı bulunmaktadır. Sağlıklı Kentler, kentlerin planlamasının insanın esenliğini ve sağlığını desteklediği ve kent ortamının ve yaşam kalitesinin planlama aktivitesi tarafından zarara uğramadığı yerlerdir. Fakat birçok kentte, kent planlaması ve sağlık arasındaki bağlantılar göz ardı edilmiş veya daha çok ekonomik ve finansal kazacın dikkate alındığı kent planlama sistemleri tarafından dikkate alınmamıştır.

Sağlıklı kent planlaması, Sağlıklı Kentler hareketi ile ortaya çıkmış bir kavramdır ve kent planlayıcılarını tekrar insanın sağlık ve esenliğine odaklamayı amaçlamaktadır. Sağlıklı kent planlamasında önemli olan sağlık hedeflerini karar

⁹⁹ Cevat Geray vd., **Şehircilik**, 2. Baskı, Ankara Ün. SBF Yay, Ankara 1977, s.191.

¹⁰⁰ S. Sevinç Torlak, "İmar Yasalarının Gelişimi Üzerine Düşünceler", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, C.11, S.3, Temmuz 2002, Ankara 2002, s.67.

alma sürecinin merkezine yerleştirebilmektir. Kent planlamasındaki sağlığı dikkate alan yaklaşım sürdürülebilir gelişim çerçevesi içerisinde yapılacak planlamalara daha uygun cevaplar vermektedir. Çünkü sağlıklı kentin hedefi, sağlıklı bir ekonomi, sağlıklı bir çevre ve sağlıklı bir toplumdur.¹⁰¹ Sağlıklı kent planlaması hedefine ulaşmak, kent planlaması açısından sağlık gereksinimleri ve sağlık hedeflerine açık bir şekilde yoğunlaşmayı gerektirmektedir.

Sağlıklı kent planlamasında; insan ve çevre unsurlarını birlikte ele alıp, kentin ve içinde yaşayanların geleceğine yönelik çalışma yapmak temel noktadır. Sağlıklı bir kent içinde yaşayanların mekânlarının planlamasında her çeşit sosyal ve fiziksel aktivitelerini dikkate alır. Sokak planı, arazi kullanımı, eğlence tesislerinin, parkların ve kamu binalarının konumu ve ulaşım sistemi gibi tasarımla ilgili unsurların, insanları fiziksel aktiviteye teşvik etmesi de fiziksel aktiviteden alıkoyması da mümkündür. İnsanlar, parklar, yeşil alanlar, işyerleri ve dükkânlar gibi kilit öneme sahip güzergâhlara kolayca ulaşabildikleri zaman daha aktif olmaktadır.¹⁰² Kent için yapılan her plan ve uygulanması insanların yaşamlarını kolaylaştırmakta veya zorlaşmaktadır. Yerel yönetimler; yapacakları kent planlarında kent sağlığını ve kentte yaşayanların sağlığını sürdürülebilir kent planlamasıyla desteklemeli, kentlerin yaşanabilir sağlıklı ortamlar olmasını sağlamalıdır.

¹⁰¹ Hugh Barton ve Catherine Tsourou, **Sağlıklı Şehir Planlaması**, Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Yayını, Bursa 2006, s.34.

¹⁰² Peggy Edwards and Agis, Tsouros Promoting Physical Activity and Active Living in Urban Environments, World Health Organization Regional Office for Europe, Copenhagen Denmark, 2006, s.ix.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SAĞLIKLI KENTLER PROJESİ VE UYGULANABİLİRLİĞİ

Yerel yönetimler, çoğu ülkede, anayasa ile düzenlenmiş, demokratik ve özerk kuruluşlar olma özelliği ile ülkelerin yönetim sistemleri içerisinde her geçen gün ağırlıklarını arttırmaktadırlar. Merkezi yönetimlerin iş yükünün çokluğu, görevlerini yerine getirmedeki sorunlar, yerel nitelikli kamu hizmetlerinin halka en yakın yerel yönetim birimlerince yerine getirilmesi anlayışının benimsenmesi, yerel nitelikli kamu hizmetlerinin sunumunda halkın beklentilerinin tam olarak karşılanmak istenmesi, kamu hizmetlerinde etkinliğin ve verimliliğin sağlanmak istenmesi gibi nedenler yerel yönetimlerin önemini son derecede arttırmaktadır. Demokrasinin temel kurumlarından biri olarak görülen yerel yönetimlerin, halka en yakın yönetim birimleri olarak toplumsal talepleri daha iyi karşılayacağı, kamu hizmetlerini daha hızlı ve etkin bir şekilde yerine getireceği ve halkın yönetime katılımını kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Yerel yönetimler, demokratik hayatta oynadığı roller ve kamu hizmetlerinin halka götürülmesinde üstlendiği işlevler ile yönetilenlerin yönetime katılmasının ilk aşamasıdır.¹⁰³

Anayasamızın 56. maddesine göre, herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir.

2872 sayılı Çevre Kanunu Madde 3/a'da; Çevrenin korunması ve çevre kirliliğinin önlenmesi gerçek ve tüzel kişilerle vatandaşların görevidir; bu konuda alınacak tedbirlere ve belirtilen esaslara uymakla yükümlüdürler.

2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 30. Maddesinde; Çevreyi kirleten ya da bozan bir faaliyetten zarar gören ya da haberdar olan gerçek ve tüzel kişilerin idari makamlara başvurarak bu faaliyetin durdurulmasını isteme hakkı bulunmaktadır.

2.1. Sağlıklı Kentler Projesinin Uygulanabilirliği

2004 yılında yürürlüğe giren 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 Sayılı Belediye Kanunu ve 5355 Sayılı Mahalli İdare

¹⁰³ Zerrin Toprak, **Yerel Yönetimler**, Nobel Yayın Dağıtım, 6. Baskı, Ankara 2006, s.12.

Birlikleri Kanunu Sağlıklı Kentler Projesi'nin gelişimi ve projelerinin hayata geçişini kolaylaştırmaktadır. Sağlıklı bir kentin yapması gereken çalışmalar ve ilkeler yerel yönetimler mevzuatında gerek Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda gerekse Belediye Kanunu'nda açık bir şekilde yer almaktadır.

2.1.1. Belediyeler ve Sağlıklı Kentler Açısından Hizmetler

5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesinde "İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; kent içi trafik; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım" gibi görevler belediyelere verilmiştir. Bu maddelerde sağlıklı bir kentin mutlaka yerine getirmesi gereken en temel görevler yer almaktadır.

Yine kanun dezavantajlı kesimlerin korunmasına yönelik büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyeler için kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açma görevi vermektedir. Sağlıklı bir kentte dezavantajlı kesimlere eşitlik ilkesi çerçevesinde ve herkes için sağlık ilkeleri çerçevesinde özel bir önem verilmektedir.

Belediyelerin kanunla kendilerine toplu taşıma yapmak; toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettirmek, katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmak görevi verilmiştir.

Toptancı ve perakendeci hâlleri, otobüs terminali, fuar alanı, mezbaha, yat limanı ve iskele kurmak, kurdurmak, işletmek, işlettirmek veya bu yerlerin gerçek ve tüzel kişilerce açılmasına izin vermek, gayrisihhî müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetleme görevi belediyelere verilmiştir.

Kanun belediyelerin yurt içi ve yurt dışındaki kuruluşlarla işbirliğine girmesini kolaylaştırılmıştır. Sağlıklı kent hareketi insan sağlığı ile çevre sağlığı ve kent sağlığının bir bütün olarak değerlendirilmesi düşüncesinden yola çıkmaktadır. Bu amaca bağlı olarak yapılan çalışmalar sağlıklı bir kent oluşturmada büyük rol oynar.

Tablo 2: 5393 Sayılı Kanuna Tabi Belediyelerin Statüleri ve Sayıları

Belediyelerin Statülerine Göre Dağılımı	Mevcut Durum	5747 Sayılı Kanunla*
İl Belediyesi	65	65
İlçe Belediyesi (Büyükşehir Sınırlarına Girenler Hariç)	750	750
Belde Belediyesi	2011	1132
Toplam	2826	1947

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü

Tablo 2’de 5393 Sayılı Belediye Kanununa tabi belediyeler ve sayıları verilmektedir. 6 Mart 2008 tarihinde kabul edilen 5747 Sayılı “Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile 862 belde belediyesinin tüzel kişilikleri, ilk genel mahalli idareler seçiminden geçerli olmak üzere kaldırılarak köye dönüştürülecektir. Böylece 2007 yılı TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Sistemine göre nüfusu 2000’in altında olan belde belediyeleri (ilçe belediyeleri hariç) köye dönüştürülmüş olmaktadır.

2.1.2. Büyükşehir Belediyeleri ve Sağlıklı Kentler Açısından Hizmetler

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununda ise yer alan bazı önemli hususları şu şekilde özetleyebiliriz:

Büyükşehir belediyelerine ilçe ve ilk kademe belediyelerinin imar uygulamalarını denetleme yetkisi verilmiştir. Böylece büyükşehir dahilindeki belediyelerle imar bütünlüğünün sağlanması amaçlanmıştır.

Büyükşehirlerde nüfusa göre belli bir kilometre çapında bulunan ilçe, belde ve köyler büyükşehire dahil edilmiş bu yarıçap dahilinde kalan orman köyleri dışındaki köyler mahalleye dönüştürülerek ilgili belediyelere bağlanmıştır. 5390 sayılı ayrı bir kanunla mücavir alana dahil olan orman köylerinde yaşayan nüfusun payına düşen genel bütçe vergi gelirleri paylarının büyükşehirlere aktarılmasına

* İlk Genel Mahalli İdareler Seçimlerinden Sonra

imkân verilmiştir. Aynı zamanda büyükşehirlerin olası büyüme ve genişleme alanlarının kontrol altına alınması ve kentlerin çevresinin olumsuz gelişmelerden etkilenmesinin önüne geçilmiştir.

Büyükşehir dahilinde her türlü taşımacılık ve toplu ulaşımda büyükşehir belediyesi yetkilendirilmiş ve il trafik komisyonlarının yetkilerinin büyükşehir tarafından kullanılması benimsenmiştir.

Büyükşehir belediyelerinin kanunun verdiği yetkiye dayanarak bazı hizmetleri yapma veya yaptıрма ve denetleme görevleri vardır. Bu görevleri kısaca şöyle özetleyebiliriz:

Ulaşım ve toplu taşıma, tarım alanlarının, su havzalarının ve çevrenin korunması, sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlence, eğlence, eğitim ve kültür hizmetleri yapma ve destekleme, kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kentsel tarihi mekânların ve işlevlerinin korunması, su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, bunun için gerekli baraj ve diğer tesisleri kurmak, kurdurmak ve işletmek; derelerin ıslahını yapmak; kaynak suyu veya arıtma sonunda üretilen suları pazarlamakla ilgili görevleri yapmak.

Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak.

İlçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve yetkileri ise;

Büyükşehir belediyesine verilen görevlerin dışında kalan görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak, büyükşehir katı atık yönetim plânına uygun olarak, katı atıkları toplamak ve aktarma istasyonuna taşımak, sıhhi işyerlerini, 2. ve 3. sınıf gayrisihhi müesseseleri, umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek, otopark, spor, dinlenme ve eğlence yerleri ile parkları yapmak; yaşlılar, özürülüler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak; sağlık, eğitim, kültür tesis ve

binalarının yapım, bakım ve onarımı ile kültür ve tabiat varlıkları ve tarihî dokuyu korumak; kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin geliştirilmesine ilişkin hizmetler yapmak.

Belediye Kanunu ve Büyükşehir Belediye Kanunu gönüllülük, katılım, ihtisas komisyonları ve meclisin çalışmaları ile ilgili maddeleri ve Sınırötesi İşbirliği, sektörler arası işbirliği, yönetim, stratejik planlama konularıyla ilgili olarak yeni düzenlemelerdeki katılımcı yönetim anlayışı Sağlıklı Kentler Birliği'nin temel ilkeleriyle örtüşmektedir.

Bunun yanında özellikle yerellik ilkesine bağlı olarak gerçekleştirilecek projelerin yerelden merkeze doğru atılan adımlar ile şeffaf yönetim gibi yaklaşımlarla birlikte Sağlıklı Kentler Projelerinin geliştirilmesi ve uygulamasını kolaylaştırmaktadır.

Tablo 3: Büyükşehir ve Büyükşehir Belediyesine Bağlı Belediyeler

Büyükşehir ve Alt Kademe/İlçe Belediyelerinin Dağılımı	5747 Sayılı Kanun Öncesi	5747 Sayılı Kanunla*
Büyükşehir Belediyesi	16	16
Büyükşehir İlçe Belediyesi	100	143
Büyükşehir İlk Kademe Belediyesi	283	0
Toplam	399	159

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü

Tablo 3'te 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanununa tabi mevcut belediyeler ve 5747 Sayılı Kanunla gelen belediyelerin sayıları verilmektedir. 6 Mart 2008 tarihinde kabul edilen 5747 Sayılı "Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile 283 büyükşehir belediyelerine bağlı ilk kademe belediyelerinin tüzel kişilikleri, ilk genel mahalli idareler seçiminden geçerli olmak üzere tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Böylece alt kademe belediyesi uygulamasına son verilmektedir. Ayrıca

* İlk Genel Mahalli İdareler Seçimlerden Sonra

çoğunluğu kaldırılan ilk kademe belediyelerin yerine bu kanunla 43 yeni büyükşehir ilçe belediyesi kurulmaktadır.

2.1.3. Mahalli İdare Birlikleri ve Sağlıklı Kentler

Yerel yönetim birliklerinden, 1982 Anayasası'nın 127. maddesinde söz edilmektedir. Anayasa'da birlik kurabilmek için Bakanlar Kurulu'ndan izin alınması şart koşulmuştur. Birliklerin görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi yönetim ile ilişkilerinin kanunla düzenleneceği, 127. maddede gösterilmiştir.¹⁰⁴

5355 Sayılı Kanun'dan önce 1580 Sayılı Belediye Kanunu'nun 7. fıkrasında 133-148 maddeleri arasında Birliğin kuruluşu ve işleyişi ile ilgili maddeler yer almaktaydı. Ancak Belediye Kanunu'nun içine sıkıştırılmış Birlikler ile ilgili maddeler diğer belediyelerin dışındaki il özel idareleri ve köyler de içine aldığı için esasen bu kanun ayrı bir düzenleme olarak yer alması gerekirdi. Buna göre mahalli idare birlikleriyle ilgili ayrı bir düzenleme bu konudaki işleyişi daha iyi bir temele yerleştirmektedir.

Yerel yönetimler arasında birlik kurulması ve işbirliğinin gerçekleştirilmesi ile ilgili düzenlemeler Türkiye'nin de imza koyduğu Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nda da yer almıştır. *Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 10. Maddesi*'nde, "Yerel Makamların Birlik Kurma ve Birliklere Katılma Hakkı" başlığı altında;

Yerel makamlar yetkilerini kullanırken, ortak ilgi alanlarındaki görevlerini yerine getirebilmek amacıyla, başka yerel makamlarla işbirliği yapabilecekler ve kanunlar çerçevesinde birlikler kurabileceklerdir.

Her devlet, yerel makamların ortak çıkarlarının korunması geliştirilmesi için birliklere üye olma ve uluslararası yerel makamlar birliklerine katılma hakkını tanıyacaktır.

Yerel makamlar, kanunlarla muhtemelen öngörülen şartlar dahilinde, başka devletlerin yerel makamlarıyla işbirliği yapabilirler.

Bu maddenin 1. bendi onaylanması zorunlu paragraflar listesinde olduğu için Türkiye tarafından onaylanmıştır. Burada, yasaların çizdiği ortak sınırlar içinde

¹⁰⁴ Toprak, **Yerel Yönetimler**, s.144.

çıkarlarla ilgili konuların amaçlarını, görevlerini ve işlevlerini daha iyi yerine getirebilmek için, yerel yönetimlerin birlikler kurabileceklerini ve aralarında işbirliği yapabileceklerini hükme bağlamaktadır.

Türkiye, işbirliği ile ilgili Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 10. Maddesi'nin 2. ve 3. bentlerine çekince koymuştur. Türkiye'nin bu konularda çekince koyması uluslararası derneklerle ya da yerel yönetimlerle, başka ülkelerdeki yerel yönetimlerle işbirliği yapmasına devletin engel olması, izin vermemesi, güçlük çıkarması yollarının açılması sonucunu doğurabildiği için; çekincelerin kaldırılması gerekmektedir.¹⁰⁵ Uygulamaya bakıldığında Türkiye'nin yerel yönetimler alanında uluslararası düzeyde işbirliğini DSÖ Avrupa Sağlık Kentler Ağı'nda olduğu gibi destekleyici bir tutum içinde olduğu, ancak bu işbirliğinin devletin üniter yapısını zedeleyici uygulamalara dönüşebilme kaygısı içerisinde merkezi yönetimin izniyle gerçekleştirildiği görülmektedir.

Yerel yönetim sistemimiz içinde il özel idaresi, belediye ve köy yönetimlerinden oluşan yerel yönetim birimlerimiz, ilgili yasalarında kendilerine verilmiş görevlerini yine hukuken tanımlanmış gelir kaynaklarını kullanarak yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Yerel yönetim birimlerinin çeşitli hukuki, sosyal, kurumsal, ekonomik ve yönetsel nedenlerden dolayı özellikle yerel hizmetlerin demokratik anlayış içinde etkin görülmesinde önemli aksaklıklar görülmektedir. Bu nedenle yerel yönetimlerimiz, dünyadaki benzer örneklerde olduğu gibi, kendi aralarında birlikler kurarak ilgili hizmet alanlarında güç birliği yapmaktadırlar.¹⁰⁶

26.05.2005 tarih ve 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu, 11.06.2005 tarih ve 25842 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Mahalli İdare Birlikleri Kanunu, belediye, özel yönetim birlikleri, köy birlikleri, hizmet birlikleri, alt yapı birlikleri, turizm birlikleri gibi birçok alanda faaliyet sürdüren birliklerin kuruluşu ve işleyişi ile ilgili bir düzenlemedir.

¹⁰⁵ Ruşen Keleş, "Avrupa Sınırötesi İşbirliği Sözleşmesi Çerçevesinde Yerel Yönetimler ve Türkiye", **Uluslararası Toplantı**, 20 Kasım 1999 Ankara.

¹⁰⁶ Mustafa Kara ve Hamit Palabıyık, "Mahalli İdare Birlikleri Kanunu-Toplum Kalkınması ve Çanakkale Köy Birlikleri", **Türk İdare Dergisi**, s.450, Mart 2006, s.95.

Bu Kanunda; birden fazla mahallî idarenin, yürütmekle görevli oldukları hizmetlerden bazılarını birlikte yürütmek üzere kendi aralarında kurdukları kamu tüzel kişisi mahalli idare birliği olarak tanımlanmıştır. Mahalli idare birliğinin kurulması için Bakanlar Kurulu iznine gerek bulunmaktadır. Bu izin İçişleri Bakanlığı (Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü) aracılığıyla alınmakta ve konuya ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı Resmi Gazete'de yayımlanmaktadır. İzin taleplerinin valilik yazısı ile yapılması ve buna birlik tüzüğü'nün bir örneğinin eklenmesi gerekmektedir. 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununda öngördüğü birlik çeşitleri ve sayıları tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Birlik Çeşitleri ve Sayıları

Birlik Türleri	Sayısı
1) Zorunlu Birlikler (5355/4 Md)	160
2) Turizm Altyapı Hizmet Birlikleri	19
3) Köylere Hizmet Götürme Birlikleri	875
4) Sulama Birlikleri	359
5) Ülke Düzeyinde Kurulan Birlikler	2
6) Diğer	134
Toplam	1549

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü-2007.

19 Şubat 2007 tarihi itibariyle Tüzüklerine 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununa uygun hale getiren Mahalli İdare Birliklerinin toplam sayısı 1549'dır.¹⁰⁷ Bu dallar altında toplanan birliklerden bir kısmı da, kendi içlerinde faaliyet sahalarına göre farklılıklar arz etmektedir.

Bu kanunla birlikte getirilen en önemli değişikliklerden biri de, zorunlu birlik kurulmasıdır. Su, atık su, katı atık ve benzeri altyapı hizmetleri ile çevre ve ekolojik dengenin korunmasına ilişkin projelerin zorunlu kılması durumunda; Bakanlar Kurulu, ilgili mahallî idarelerin, bu amaçla kurulmuş birliğe katılmasına

¹⁰⁷ www.mahalli-idareler.gov.tr/Mahalli/Birlikler.aspx (15.12.2007).

karar verebilecek olup, bu durumda birliklerden ayrılma da Bakanlar Kurulunun iznine tabi kılınmıştır.

Böylece belli hizmetler bakımından mahalli idare birliğine katılma zorunlu hale getirilmiştir. Zorunlu olarak birlik kurulması veya mevcut birliklerden birine üye olunması ve birlikten ayrılmanın da Bakanlar Kurulu'nun kararına bağlı olması demokratik olup olmadığı tartışılrsa da, kentleri tehdit eden çevre sorunlarına karşı birlik üyelerinin işbirliği içinde hareket etmesi yararlı sonuçlar doğuracaktır.¹⁰⁸

Mahallî idare birlikleri, tüzükte birliğe devredilmesi öngörülen mahallî müşterek nitelikli hizmetlere ilişkin olarak üye mahallî idarelerin hak ve yetkilerine sahip bulunmaktadır.

Birliklerin meclis toplantıları, yılda ikiden az olmamak üzere birlik tüzüğünde gösterilen zamanlarda yapılacaktır. Böylece birlik meclisleri için olağanüstü toplantı imkânı da öngörülmüştür.

Birlik encümeni, birlik başkanı ile sayısı yediyi geçmemek üzere birlik tüzüğünde gösterilecek sayıda meclis üyesinden oluşacak olup, kendisini oluşturacak olan mahalli idarelerin encümenlerinden farklı bir yapıda daha çok temsili yansıtacak şekilde kurgulanmıştır.

Birlik meclisinin feshi durumunda, yeni meclis oluşuncaya kadar birlik meclisi ve birlik encümenine ait görevler, ulusal düzeyde kurulan birlikler için İçişleri Bakanlığınca, diğer birlikler için birlik merkezinin bulunduğu yer mülkî idare amirince kamu görevlileri arasından biri başkan olmak üzere görevlendirilecek beş kişilik bir heyet tarafından yürütülecektir. Böylece meclisin feshi durumunda temsil esasına göre oluşturulan encümen yerine farklı bir çözüm önerilerek, birliklerde idari işleyişin sürmesi amaçlanmıştır.

Birlik teşkilatı için, norm kadroya uygun olarak birlik müdürü, yazı işleri, malî işler birimleriyle birliğin faaliyet alanına göre kurulacak teknik işler birimi öngörülmüştür. Ülke düzeyinde kurulan birliklerle üye sayısı yüzden fazla olan birliklerde teşkilât, norm kadroya uygun olarak genel sekreter, yazı işleri ve malî

¹⁰⁸ Zekeriya Şarbak, "Türkiye'deki Belediye Birliklerinin Durumu", **Fransa ve Almanya Örneğinde Belediye Birlikleri Konferansı**, 27 Şubat Ankara.

işler birimleriyle birliğin faaliyet alanında olmak ve sayısı üçü geçmemek üzere birlik meclisinin kararıyla kurulacak diğer birimlerden oluşacaktır.

İlçelerde, köylere ait hizmetlerin yürütülmesine yardımcı olmak, bizzat yapmak, yaptırmak ve kırsal kalkınmayı sağlamak üzere, tüm köylerin iştiraki ile o ilçenin adını taşıyan, köylere hizmet götürme birliği kurulabilecektir. Bu birliklerde başkan, merkez ilçelerde vali veya görevlendireceği vali yardımcısı, diğer ilçelerde ise kaymakamdır. Böylece köylere hizmet götürme birliklerine mülki idare amiri liderliğinde farklı bir görev yüklenmiştir. Köylere hizmet götürme birliğinin meclisi, birlik başkanı başkanlığında, birliğe üye köylerin muhtarları ve o ilçeden seçilen il genel meclisi üyelerinden oluşacaktır.

İl özel idareleri ile diğer kamu kurum ve kuruluşları; köye yönelik hizmetlerine ilişkin yapım, bakım ve onarım işlerini aralarında yapacakları anlaşmaya göre köylere hizmet götürme birlikleri aracılığıyla gerçekleştirebilecektir. Bu yolla kırsal alanın kalkınmasında köylere hizmet götürme birlikleri fonksiyonel hale getirilmiştir.

Sadece sulama amaçlı olarak mahalli idare birliklerinin kurulmasına imkân verilerek sulamadan istifade eden çiftçilerin de birlik meclisinde temsiline imkân sağlanmıştır.

Yerel yönetimlerin çıkarlarının korunması, gelişmelerine yardımcı olunması, personelinin eğitilmesi ve yerel yönetimlerle ilgili kanun hazırlıklarında görüş bildirilmesi amacıyla il özel idarelerini ve belediyeleri temsil etmek üzere ülke düzeyinde sadece birer birlik kurulabilecektir. Böylece yerel yönetimleri temsile yetkili genel bir birlik yapısının ortaya çıkması amaçlanmış ve halen bu şekilde teşkilatlanmış olan Vilayetler Hizmet Birliği ve Türkiye Belediyeler Birliğinin statüsü yasal olarak güvenceye alınmıştır.

Özel idarelerin çıkarlarını savunmak ve onları temsil etmek üzere Vilayetler Hizmet Birliği, belediyelerin çıkarlarını savunmak ve temsil etmek üzere Türkiye Belediyeler Birliği faaliyetlerine devam edecektir. Türkiye Belediyeler Birliğine tüm belediyelerin üye olması öngörülmekte ve bu birliğe belediyelerin çıkarlarını korumak, bu belediyelere rehberlik etmek, belediyeler arası yardımlaşma ve işbirliğini geliştirmek, teknik ve idari deneyim paylaşımını teşvik etmek, iyi

uygulamaları yaygınlaştırmak görevleri verilmektedir. Ayrıca yerel yönetimlerle ilgili mevzuat çalışmaların bu iki birliğin görüşlerinin alınması katılımçılık ve uzlaşa açısından yararlı olacaktır.

Birliğe karşı malî yükümlülüklerini yerine getirmeyen üye mahallî idarelerin ödemeleri gerekli miktar, birliğin başvurusu üzerine bu idarelere genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden ayrılan paydan, bu payların dağıtımını yapan kuruluş tarafından kesilerek alacaklı birliğe ödenecek olup, birliklerin faaliyetinin önündeki en önemli mali engel bu biçimde aşılmış olmaktadır.

5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu yeni bazı hükümler getirmekle birlikte, mahalli idare birlikleri daha sık konuşulmakta, noksanlıklar daha fazla gündeme getirilir olmaktadır. Bu durumun, daha iyiyi yakalamak adına olduğunu ve Avrupa Birliği uyum sürecinde, mahalli idare birliklerinin daha önemsenir oluşumlar olmasından kaynaklandığını söylemek mümkündür.¹⁰⁹

2.1.4. Çevreye Karşı Suçlar ve Sağlıklı Kent

Günümüzde kentlerde bulunan ekonomik ve sosyal yaşamın devamı için yürütülen faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan atık ve artıklarının çevreye mümkün olduğunca zarar vermeden izale edilebilmesi büyük önem taşımaktadır. Çevre sorunu her şeyden önce daha iyi bir çevre ile daha çok üretim, ya da bugünkü kuşakların gereksinimleri ile gelecektekilerin gereksinimleri arasında bir karar verme sonucudur. Bunun için her ülke iç mevzuatında söz konusu atık ve artıkların ne şekilde izale edilebileceği konusunda bazı teknik usuller belirlemiştir.

Modern devlet politikası, doğayı, tarihsel ve kültürel değerleri korumak ve geliştirmek, insanın sağlıklı bir çevrede yaşamasını sağlayabilmek amacıyla, toplumsal ve ekonomik yaşama ve insan hak ve özgürlüklerine müdahale etmek, gerekirse; çevresel değerlerin korunması adına sınırlar koymayı zorunlu görmektedir. Çevre sorunlarının ciddi boyutları gerekli önlemlerin alınması gerektiğini ve gerekli önlemler alınmazsa sorunun boyutlarının da daha da artmaya devam edeceğini ortaya koymaktadır. Çok yönlü ve çok boyutlu olan çevre korumasında ve

¹⁰⁹ M. Volkan Canalıoğlu, “Türkiye’de Belediye Birlikleri ve Belediyelerin Geleceği”, **Fransa ve Almanya Örneğinde Belediye Birlikleri Konferansı**, 27 Şubat Ankara.

sürdürülebilirliğinde hukukun önemi tartışılmazdır. Çevresel değerlerin bozulmasını önlemenin hukuksal araçları ile sorumluluk ve yaptırım mekanizmaları, açıklanmaya muhtaç önemli sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.¹¹⁰

Kentler sahip oldukları sorunlarla mücadeleye devam ederken; her geçen gün büyüyen sorunları nedeniyle yaşanması daha zor yerler haline gelmektedir. Kente karşı, kentin sağlıklı dokusunu bozan, yaşam kalitesini düşüren, kentin tarihini, kültürünü, kimliğini tahrip eden pek çok suç işlenmektedir. Kentlerin korunması konusunda; mevcut kurallar genellikle idari nitelikte cezalar öngördüğünden yetersiz kalmaktadır. Kentin etkili olarak korunabilmesi, ancak kente zarar veren fiillerin suç olarak tespit edilip, bu suçlara yaptırım başlanması ile sağlanabilecektir.

Kente karşı işlenen suçların saptanması, azaltılabilmesi ve suç işleme zemininin yok edilebilmesi için suç işleyenlere karşı uygulanacak cezai yaptırımların önemi büyüktür. Bu açıdan bakıldığında çevre sorunlarıyla mücadele kapsamında yürütülen faaliyetlerin yanında hukuki ve cezai düzenlemeler de önemlidir. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 181-184. maddeleri Çevreye Karşı Suçlar başlığı altında Çevrenin Kasten Kirletilmesi, Gürültüye Neden Olma ve İmar Kirliliğine neden olma suçlarıyla düzenlemede bulunmaktadır.

İlgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya kasten veren kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.¹¹¹

5237 Sayılı TCK'nın 181/4. maddesinde "Bu fiillerin, insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıklarla ilgili olarak işlenmesi hâlinde, beş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına ve bin güne kadar adlî para cezasına hükmolunur." ifadesi yer alır.

Çevrenin Taksirle Kirletilmesi

TCK'nın 182/1. Maddesinde atıklarla ilgili düzenleme vardır. Buna göre: "Çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya

¹¹⁰ Metin Topçuoğlu, **Çevre Hakkı ve Yargı**, Türkiye Çevre Vakfı Yayını, Ankara, 1998, s.151.

¹¹¹ 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Md. 181/1.

verilmesine taksirle neden olan kişi, adlı para cezası ile cezalandırılır. Bu atık veya artıkların, toprakta, suda veya havada kalıcı etki bırakması halinde, iki aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.”

Kanunun 182/2. maddesinde, “İnsan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değıştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıkların toprağı, suya veya havaya taksirle verilmesine neden olan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

Gürültüye Neden Olma

Özellikle kentlerde yaşanan gürültü kirliliğıyle ilgili olarak düzenlemeye gidilmiştir. Yine TCK'nın 183/1. maddesinde ise, “İlgili kanunlarla belirlenen yükümlülöklere aykırı olarak, başka bir kimsenin sağığının zarar görmesine elverişli bir şekilde gürültüye neden olan kişi, iki aydan iki yıla kadar hapis veya adlı para cezası ile cezalandırılır.”

İmar Kirliliğine Neden Olma

TCK'nın 184/1-2-3. Maddelerinde imar kirliliğine neden olmayla ilgili olarak düzenlemeler yapılmıştır. Bu maddelere göre;

Yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır(184/1).

Yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır(184/2).

Yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade eden kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır(184/3).

2.2. Türkiye’de Sağıklı Kent Çalışmaları ve Uygulamaları

Sağıklı Kentler çalışmaları Türkiye’de iki koldan yürütölmektedir. Bir taraftan DSÖ Avrupa Sağıklı Kentler Ağı’na üye belediyelerle, ikincisi T.C. Sağıklı Kentler Birliğı'nin yürütmüş olduğı çalışmalarla devam etmektedir.

2.2.1. Türkiye’de Sağlıklı Kentler Projesi

Türkiye’de Sağlıklı Kentler Projesi çalışmaları 1993 yılında başlamıştır. 9-12 Kasım 1993 tarihinde Sağlık Bakanlığı ve DSÖ Türkiye Temsilciliği'nin işbirliği ile Birleşmiş Milletler İhtisas Kuruluşları (UNDP, UNICEF, FAO) ve pek çok ilin belediye başkanlarının katılımı ile Ankara'da bir dizi toplantı düzenlenmiştir.

11-12 Temmuz 1994 tarihinde İzmir'de yine Sağlık Bakanlığı ve Dünya Sağlık Örgütü Türkiye Temsilciliği'nin organize ettiği, 20 ilin belediye başkanları, Sanayi ve Ticaret Odası Başkanları ve İl Sağlık Müdürlerinin katıldığı uluslararası katılımlı "Sağlıklı Kentler Türkiye Uygulaması Bilgilendirme Toplantısı" gerçekleştirilmiştir.

Mart 1995 tarihinde Bursa Büyükşehir Belediyesi ve daha sonra da Ankara ili Çankaya Belediyesi Sağlıklı Kentler Ağına katılmak üzere DSÖ'ne başvurmuşlardır. 20-23 Haziran 1998 tarihinde Atina'da yapılan Uluslararası Sağlıklı Kentler Konferansı'na Sağlık Bakanlığı ve Bursa Büyükşehir Belediyesi yetkilileri katılmıştır. Konferans sonrasında yayınlanan bildirgeyi Bursa Büyükşehir Belediyesi de imzalamıştır.

1999 yılı içinde Sağlık Bakanlığı tarafından 80 il projeye davet edilmiştir. Bu belediyelerin "Herkes İçin Sağlık" hedeflerini çalışına alanlarında benimsemiş olanların belirlenmesi amacıyla çalışmalar yapılmıştır. DSÖ 2000 yılı sonuna kadar Türkiye'ye 8 kent kotası ayırmıştır. 05 Temmuz 2000 tarihinde Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin DSÖ'ne yaptığı adaylık başvurusu kabul edilmiştir. Çankaya Belediyesi ise çeşitli ülkelerin kentleri ile "Çok Kentli Eylem Planı" çerçevesinde çalışmalarına devam etmektedir. Çok Kentli Eylem Planı, özel bir konuda yerel çalışma yürüten bir grup kentten oluşmaktadır. Bu kentler deneyimlerini paylaşmaktadırlar. Bu durum yeni politikalar ve standartlar için bir zemin oluşturacaktır. Kazalar, sürdürülebilir kalkınma, AIDS, alkol, beslenme, kadın sorunları, özürlüler, uyuşturucular ve sigara içilmeyen kentler gibi özel konuları işleyen Çok Kentli Eylem Planları vardır.

Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin adaylığının kabulü sonrasında geriye kalan 7 kotanın doldurulabilmesi için Sağlık Bakanlığı ve Bursa Belediyesi'nin işbirliği ile Bursa'da konuya ilgi duyan 13 Belediyenin katıldığı "Proje Bilgilendirme Toplantısı"

Kasım 2000 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Toplantı sonrası Bartın, Çankaya/Ankara, Tepebaşı/Eskişehir, Ürgüp/Nevşehir ve Yalova III. Faz Sağlıklı Kentler Ağına katılmak üzere proje taahhüt mektupları DSÖ'ne iletilmiştir.¹¹²

17 Eylül 2001 tarihinde Ankara'da 10 ilin katılımıyla "Sağlıklı Kentler Projesinde Tecrübelerin Paylaşımı ve Bilgilendirme Toplantısı" yapılmıştır. Bu toplantıda katılan illerle gelişmeler değerlendirilmiştir. Toplantıda, katılan illerin Ulusal Ağ'ın doğal üyeleri olarak kabul edilmelerine ve iki çalışma grubu oluşturulmasına karar verilmiştir. Çalışma gruplarından birisi Sağlıklı Kentler Birliği kurulma çalışmalarını, diğeri de Türkiye'de Sağlıklı Kentler Eğitimi'ne yönelik çalışmaları yürütme kararı almıştır. Grupların çalışmaları sonucunda Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği kurulmuş ve diğeri grubun Sağlıklı Kentler Eğitimi konularında faaliyetleri artarak sürmektedir.

Sağlıklı Kentler Projesi'nin yurtiçi koordinasyonu görevi Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir. Bu Genel Müdürlük bünyesinde Ulusal Ağ Koordinatörü atanmıştır. Yurtdışı koordinasyonu görevi ise Sağlık Bakanlığı Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı'na verilmiştir.

Türkiye'de Sağlıklı Kentler Projesinin gerçekleştirilmesi Sağlık Bakanlığı'nın bilgilendirme ve koordinasyon çalışmaları çerçevesinde ilgili belediyenin kendi projesini hazırlaması ve uygulaması esasına dayanmaktadır.

Yürütülen Sağlıklı Kentler Projesi kapsamında IV. Aşamada (2003-2008) bulunmaktadır. Bu dönemde “Sağlık Etki Değerlendirmesi”, “Sağlıklı Yaşlanma” ve “Sağlıklı Kent Planlaması” adlı üç ana tema belirlenmiştir.

2.2.2. DSÖ Sağlıklı Kentler Ağı Üyeliği İçin Gerekenler

Sağlıklı Kentler Projesi'nde ana hedef sağlıklı bir kent için değişiklik yapacak yapılanmaya giderek sağlıklı kentler geliştirmek, daha fazla kente yaymak ve kentler arasında işbirliğini artırmaktır. Sağlıklı Kentler Projesi bir kentin ne olduğu ve sağlıklı kentin ne olması gerektiğinden yola çıkar. Herhangi bir kent var olan sağlık

¹¹² <http://www.saglik.gov.tr/extras/temelcevreprojeler/ssp.htm> (25.03.2007).

durumuna bakılmaksızın sağlıklı kent olabilir; gerekli olan başarmak için bir yapı ve işleyişe sahip olmak ve bu konuda kesin karar almaktır.

Proje kapsamında kentler kendi mevcut sağlık profillerini çıkararak bir Kent Sağlık Gelişim Planını hazırlayıp adaylık başvurusu yapmakta, Dünya Sağlık Örgütü planı inceleyerek üyelik konusunda karar vermektedir. Üye olan kent, “Sağlıklı Kent” kabul edilmekte ve Dünya Sağlık Örgütü ile birlikte projeyi uygulamakta ve geliştirmektedir. Sağlığı geliştirmeye yönelik olan Kent Sağlık Gelişim Planı sağlık, sosyal hizmetler, eğitim, ulaşım, konut planlama, çevre, güvenlik, ekonomik gelişme ve ulaşım gibi konularda plan dönemini kapsayacak şekilde olmalıdır.¹¹³

DSÖ Sağlıklı Kentler Ağı'na katılabilmek için Dünya Sağlık Örgütü'nün ortaya koyduğu şartları yerine getirmek gerekmektedir. Bu şartlar;

- Politik Taahhüt,
- Kent Sağlık Profili,
- Sağlıklı Kent Göstergeleri,
- Kent Sağlık/Sağlık Geliştirme Planı'nın hazırlanılmasıdır.

DSÖ Sağlıklı Kentler Ağına üye olabilmek için kapsamlı bir çalışma yapmak gereklidir. Bu proje, ilgili, kararlı, sonuç almak isteyen, bunun için fikir üreten, işbirliğine açık, ortak çalışmaya yatkın, sorumluluk paylaşan her kente açıktır.

Öncelikle Belediye Başkanının projeye üye olmak istediğini belirten bir mektubunun DSÖ'ne göndermesi ve projeye her türlü politik destek sağlayacağını taahhüt etmesi gerekmektedir.

Uluslararası Sağlıklı Kentler ağına üye olunacağını, yıllık aidatların ödeneceğini, bu projeyi yürütmek amacıyla proje ofisinin kurulması ve proje koordinatörü atanacağını taahhüt eden Belediye Meclis Kararı alınması gerekmektedir.

Kentte sağlıkla ilgili karar vericilerin taahhütlerinin alınması gerekmektedir. Bu karar vericiler kentin niteliğine göre:

- Valilik
- İl Sağlık Müdürlüğü
- İl Çevre Müdürlüğü

¹¹³ <http://skb.golcuk.bel.tr/id3.html> (21.03.2007).

- Üniversite
- İlçe Belediyeler
- Yerel Gündem 21
- Sivil Toplum Kuruluşları olabilir.

Yukarıda belirtilen taahhütler alındıktan sonra,

- Kent Sağlık Gelişim Planının hazırlanması,
- Kent Sağlık Profili ve Sağlıklı Kent Göstergelerinin hazırlanması,
- Bu işleri yapmak amacıyla Sağlıklı Kentler Proje Ofisinin kurulması,
- Ayrıca iyi derecede İngilizce bilen tam zamanlı bir proje koordinatörü atanması gereklidir.

Kent Sağlık Profili

Bir kentin sağlık profili kentte yaşayanların sağlığının ve sağlıklarını etkileyen faktörlerin niceliksel ve niteliksel açıklamasıdır. Sorunları tanımlar gelişim için öneriler ve faaliyetleri teşvik eder. Kentte yaşayanların sağlığı ile ilgili doğru, güncel, tarafsız ve bağımsız bilginin sağlanması amaçlanır. Bir kent sağlık profili;

- Kentle ilgili sağlık bilgilerini özetlemeli,
- Kentteki sağlık konularını tanımlamalı,
- Kentteki sağlığı etkileyen konuları tanımlamalı,
- Sağlığın geliştirilmesi için önerilen faaliyet alanlarını tanımlamalı,
- Sağlıkla ilgili olarak elde edilecek hedefleri belirlemeli,
- Sağlığı etkileyen konular hakkında halka, politikacılara, profesyonellere ve karar vericilere kolayca anlaşılabilir şekilde bilgi vermeli,
- Yerel toplumun kentteki sağlıkla ilgili konularda görüşlerini içermelidir.¹¹⁴

¹¹⁴ Rosemary Bohr, **Şehir Sağlığı Profilleri**, Çev. E. Didem Evcı, Sağlık Bakanlığı Yayını, 2001 Ankara, s.3.

Bir kentin sağlık profiline ilişkin belirli bir tarif yoktur. Her kent kendi profilini yapısına uygun olarak bu tarifi kendi oluşturacaktır. Tüm profiller nüfusa ilişkin temel bilgiler ve hayati istatistikleri içermelidir.

Kent sağlık profili İçeriğine alınması düşünebilecek diğer alanlar:

- Sağlık Durumu,
- Yaşam Biçimleri,
- Yaşam Koşulları,
- Sosyo-ekonomik Koşullar,
- Fiziksel evre,
- Eşitsizlikler,
- Fiziksel ve sosyal altyapı,
- Halk sağlığı hizmetleri ve politikalarıdır.

Sağlıklı Kent Göstergeleri sağlığın ve sağlığı etkileyen faktörlerin ölçütleridir. Bunlar kentler arasındaki karşılaştırmalar için bir temel oluşturabilir. Hem kent sağlığı göstergeleri, hem de diğer sağlıkla ilgili ltleri bir bilgi analizi ile birlikte içerir.¹¹⁵

Kent Sağlık Gelişim Planı

Kent Sağlık Gelişim Planı sağlık gelişimi için bir anahtardır. Kent Sağlığı planının üretilmesi bir kentin sağlık vizyonunu ve bunun elde edilmesi için kentin amaçladığı adımları ortaya koyar. Kent Sağlık Gelişim Planı DSÖ'nün Herkes İçin Sağlık stratejisini yerel duruma uygun hale getirir.

Planın en önemli iki özelliği kapsamlı ve sektörler arası olmasıdır.

Kentsel Sağlık Gelişim Planı, tüm sağlık faaliyetlerini ve sağlıkla ilgili faaliyetleri entegre eder ve tüm sektörler arasında bağlantı kurar.

Plan sektörler arası işbirliği ve toplum katılımı yoluyla üretilir.

"Kent Sağlık Gelişim Planı" Aşamaları

- Proje yönetim modelinin oluşturulması,
- Sağlıklı kent parametrelerinin belirlenmesi,

¹¹⁵ a.g.e., s.5

- Kent analizinin yapılması,
- Bölgelerdeki eksikliklerin tespit edilmesi ve sınıflandırılması,
- Eksikliklerin giderilmesi için 5 yıllık uygulama planının hazırlanması,
- Uygulama çalışmalarının başlatılması biçimindedir.¹¹⁶

Sağlığı geliştirmeye yönelik olan Kent Sağlık Gelişim Planı sağlık, sosyal hizmetler, eğitim, ulaşım, konut planlama, çevre, güvenlik, ekonomik gelişme ve ulaşım gibi konularda plan dönemini kapsayacak şekilde olmalıdır.

2.2.3. Sağlıklı Kentler Birliğinin Kuruluşu ve Çalışmaları

2.2.3.1. Sağlıklı Kentler Birliği'nin Kuruluşu

Dünyadaki 6 DSÖ Bölge Ofisinde, 66 ülkede, 220 Dünya kentinde ve 90 Avrupa kentinde devam eden ve gelişen “Sağlıklı Kentler” hareketinin Türkiye’de gelişebilmesi, benimsenmesi, uygulanabilmesi için resmi bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmuş ve bu gereklilikten hareketle, bu konuya önem veren kentler bir araya gelerek bir yerel yönetim birliği olarak “Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği”ni kurmuşlardır.¹¹⁷

Sağlıklı Kentler Birliği, dünyada binlerce kentte devam eden ve gelişen “Sağlıklı Kentler” hareketinin Türkiye’de gelişebilmesi, benimsenmesi ve uygulanabilmesi amacıyla, bu konuya önem veren kentlerin bir araya gelerek güç birliği oluşturduğu bir düzendir.

1996 Habitat II, 2002 Johannesburg Yerel Yönetimler Zirvesi ve DSÖ’nün 2000 Milenyum yılı Deklarasyonunun ana temaları, “Sürdürülebilir Kentler“ yaratmak, etkili yerel yönetimler sağlamak, Ulusal-bölgesel-yerel ortaklıklar kurmak ve sağlık temelli stratejiler üretmek olarak belirlenmiştir.

2003 yılında Belfast’da yayınlanan, kentlerin politik temsilcilerinin imzaladığı ve DSÖ’nün onayladığı deklarasyonda;

- Uluslararası birlikteliği ve ilişkileri güçlendirmek için kentler ve bölgeler arasında kaynakların, bilginin ve tecrübelerin paylaşılması gerektiği,

¹¹⁶ [http://www.sagliklikentlerbirligi.org.tr/dso_agi.asp\(22.03.2007\)](http://www.sagliklikentlerbirligi.org.tr/dso_agi.asp(22.03.2007)).

¹¹⁷ **Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Bülteni**, Bursa, Sayı:1, Şubat-Haziran, 2005, s.1.

- Diğer bölgelerde sağlıklı kentler hareketini destekleyerek sorumluluğunun bilincinde olmak, her bölgenin küresel olarak erişilebilir olmasında öncülük edebilmek gerektiği belirtilmiş,

- Kentlerin tek başlarına hareket edemeyecekleri ve beraber çalışmak için davet ettiklerini belirtmişlerdir.

Tüm bu deklarasyonlara imza atmış, Türkiye’den ilk DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi üye kenti olarak Bursa Büyükşehir Belediyesi, Türkiye’de Sağlıklı Kentler Birliği kurulması ve geliştirilmesi için öncülük etmiştir.

Sağlıklı Kentler Birliği’nin kurulması ile ilgili çalışmalar 2003 yılında başlatılmış, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve ulusal ağa üye kentlere çağrı yapılarak “Tüzük Hazırlama Komisyonu” kurulmuştur.

20.02.2004 tarihinde Sağlık Bakanlığı, Bursa Valiliği, Bursa İl Sağlık Müdürlüğü ile III. Faz üyesi olan Bursa Büyükşehir, Eskişehir/Tepebaşı, Bartın, Yalova Belediyelerinin katıldığı bir toplantı düzenlenmiş ve tüzükle ilgili öneriler alınmıştır.

Ulusal Ağa üye kentlere Sağlıklı Kentler Birliğine kurucu üye olarak katılma çağrısı yapılmış, Yalova, Van, Kadıköy, Afyon, Tepebaşı, Çankaya, Ürgüp, Ordu, Kırıkkale ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri birliğe katılmak istediğini belirten meclis kararı almış ve birliğin kurucu üyeleri olmuşlardır.

Sağlıklı Kentler Birliği’nin kuruluşu 13.12.2004 tarih ve 2004/62215 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla gerçekleşmiş, 31.12.2004 tarihinde İçişleri Bakanı tarafından onaylanmıştır. Birliğin kurulması ile ilgili karar 22.12.2004 tarihli Resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Birliğin ilk toplantısı 03.02.2005 tarihinde Bursa’da yapılmış ve Birlik karar organları seçilmiştir.

Türkiye’de Sağlıklı Kentler Birliğinin kurulması ile Sağlıklı Kentler Projesi hakkında üye olan ve üye olacak kentlerin aktif olarak deneyimlerini paylaşmaları, sorunları aktarmaları, ortak projeler geliştirmeleri, uluslararası düzeyde temsil edilebilmeleri ve ortak ihtiyaçların çözümünde güç birliği sağlamaları amaç edinilmiştir.

Sağlık, planlama, çevre, konut, ulaşım, eğitim, güvenlik ve benzeri sağlıklı kent konularıyla ilgili, bilgi, belgeler ve proje deneyimleri aktarılacaktır. Türkiye'de hareketin güçlenmesi ve işbirliği açısından kentlerin önemli gelişimler sağlaması, daha sağlıklı kentler yaratılması hedeflenmiştir.

Birlik Üyeliği

Tüm hemşehrilerinin eşit yaşam koşullarına sahip olduğu, temiz çevresiyle, düzenli altyapısıyla, ulaşımıyla yaşamaktan mutluluk duyacağı yaşanabilir, sağlıklı kentler yaratmak amacıyla pek çok dünya kentinde Sağlıklı Kent Hareketi başlatılmış olup, deneyim ve bilgi paylaşımıyla çalışmalar sürdürülmektedir.

Sağlıklı Kentler çalışmaları tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de iki koldan devam etmektedir. Birincisi DSÖ Sağlıklı Kentler Ağı, ikincisi ise T.C. Sağlıklı Kentler Birliğidir.

Sağlıklı Kentler Birliği Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin öncülüğünde 10 belediye tarafından kurulmuş ve 3 Şubat 2005 tarihinde Kuruluş toplantısını yaparak karar organlarını seçmiştir.

Sağlıklı Kentler Birliği'nin 21.04.2005 gün ve 13 sayılı Meclis kararı ile üyelik kriterleri aşağıda belirtilen maddeleri içeren Belediye Meclis Kararı alınması sonucunda olması gerektiği belirlenmiştir.

Birlik Üyelik Kriterleri

- Sağlıklı Kentler Birliği Tüzüğü'nün, Belfast Deklarasyonunun Kabulü,
- Biri Belediye Başkanı olmak üzere 2 asil 2 yedek üyenin Birlik Meclisinde görevlendirilmesi,
- Üye olacak Belediye tarafından Sağlıklı Kentler Proje Koordinatörü atanması,
- Proje ortaklığı oluşturulması ve Sağlıklı Kentler Proje Ofisi kurulması ile ilgili karar alınması,
- Üye Olacak Belediye tarafından "Kent Sağlık Profili hazırlaması, Yıllık Faaliyet Programı hazırlaması, Birlik Başkanlığı'na gönderilmek üzere Yıllık raporlama yapması,

- Birlik Toplantılarına düzenli katılımın sağlanması ve üye kentlerle tecrübelerin paylaşılması hususlarında karar alınması,
- Üye olacak belediyeler alınan meclis kararını Birlik Başkanlığı'na göndermesi gerekmektedir. Birlik toplantılarında Birlik Meclisi üye olmak isteyen belediyeler ile durumu görüşür ve almış olduğu kararı İçişleri Bakanlığı'nın onayına gönderir.

Tablo 5: Sağlıklı Kentler Birliğine Üye Belediyeler

Belediye Adı	5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanununa Tabi Belediyeler		5393 Sayılı Kanuna Tabi Belediyeler	
	Büyükşehir Belediyesi	Büyükşehir İlçe/Alt Kademe Belediyesi	İl Belediyesi	İlçe Belediyesi
Bursa Büyükşehir Bel.	X			
Abana Belediyesi				X
Afyonkarahisar Bel.			X	
Akçay Belediyesi				X
Amasra Belediyesi				X
Antalya Bş. Bel.	X			
Avanos Bel.				X
Aydın Bel.			X	
Bandırma Bel.				X
Bartın Bel.			X	
Çankaya Bel.		X		
Gölcük Bel.		X		
Isparta Bel.			X	
İstanbul Bş. Bel.	X			
İzmir Bş. Bel.	X			
Kadıköy Bel.		X		
Kayseri Bş. Bel.	X			
Kırıkkale Bel.			X	
Kırşehir Bel.			X	
Kocaeli Bel.			X	
Mardin Bel.			X	
Mudanya Bel.		X		
Nevşehir Bel.			X	
Nilüfer Bel.		X		
Odunpazarı Bel.		X		
Ordu Bel.			X	
Osmancık Bel.				X
Tepebaşı Bel.		X		
Trabzon Bel.			X	
Ürgüp Bel.				X
Van Bel.			X	
Yalova Bel.			X	

Tablo 5’te Türkiye Sağlıklı Kentler Birliğine üye belediyelerin isimleri ve statüleri ile ilgili bilgi verilmektedir. Sağlıklı Kentler Birliğine Üye Belediyelerden Büyükşehir statüsüne sahip olan belediyeler: Bursa Büyükşehir Belediyesi, Antalya Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ve Kayseri Büyükşehir Belediyesi’dir.

Büyükşehir belediye sınırları içersinde ilçe/alt kademe belediyesi statüsüne sahip olan belediyeler: Çankaya Belediyesi, Gölcük Belediyesi, Kadıköy Belediyesi, Mudanya Belediyesi, Nilüfer Belediyesi, Odunpazarı Belediyesi ve Tepebaşı Belediyesi’dir.

5393 Sayılı Belediye Kanununa tabi olan il belediyeleri: Afyonkarahisar Belediyesi, Aydın Belediyesi, Bartın Belediyesi, Isparta Belediyesi, Kırıkkale Belediyesi, Kırşehir Belediyesi, Mardin Belediyesi, Nevşehir Belediyesi, Ordu Belediyesi, Trabzon Belediyesi, Van Belediyesi ve Yalova Belediyesi’dir.

Yine 5393 Sayılı Belediye Kanuna tabi olan ilçe belediyeleri ise (Büyükşehir Belediyesi sınırları içersindekiler hariç), Abana Belediyesi, Akçay Belediyesi, Amasra Belediyesi, Avanos Belediyesi, Bandırma Belediyesi, Osmancık Belediyesi ve Ürgüp Belediyesi’dir.

Tablo 6: Sağlıklı Kentler Birliğine Üye Belediye Sayıları

Büyükşehir Belediyesi	6
Büyükşehir Alt Kademe/İlçe Belediyesi	7
İl Belediyesi	12
İlçe Belediyesi (Büyükşehir Belediyesi sınırları içersindekiler hariç)	7
Sağlıklı Kentler Birliğine Üye Belediyeler	32

Tablo 6’da ayrıca Sağlıklı Kentler Birliği Üyesi Belediyelerin tabi oldukları statülerine göre sayıları verilmektedir. Buna göre; Büyükşehir Belediyesi 6, Büyükşehir Alt Kademe/İlçe Belediyesi 7, İl Belediyesi 12 ve Büyükşehir sınırları dışındaki ilçe belediyesi 7 belediye, toplamda ise; 32 belediye Sağlıklı Kentler

Birliği'ne üyedir. Sağlıklı Kentler Birliği'ne üye olmada yukarıda verilen şartların dışında üye olmak isteyen belediyelerin statüleriyle ilgili bir sınırlamanın olmadığı görölmektedir. Burada belediyeler için kota bulunmadığı gibi; gerek Sağlık Bakanlığı gerekse Sağlıklı Kentler Birliği'nce toplumsal fayda öne çıkarılarak daha sağlıklı toplum ve sağlıklı kentler oluşturma hedefi doğrultusunda belediyelerin birliğe üye olmaları teşvik edilmektedir.

Sağlıklı Kentler Birliği Tüzüğü

Sağlıklı kentler Birliği Birlik meclisince hazırlanan bir tüzük tarafından yönetilir. Buna göre; Sağlıklı Kentler Birliği tüzüğünde, Birlik merkezinin Bursa ve Birliğin kısa adının SKB olduğu belirtilmiştir. SKB Tüzüğü'nde Birliğin faaliyetleri, Birliğe üye belediyelerin yetki alanları ile sınırlı olup, çalışma süresi sınırsızdır.

Birliğin kurucu üyelerinin; Bursa Büyükşehir Belediyesi, Yalova Belediyesi, Ankara/Çankaya Belediyesi, Eskişehir/Tepebaşı Belediyesi, Afyonkarahisar Belediyesi, İstanbul/Kadıköy Belediyesi, Ordu Belediyesi, Nevşehir/Ürgüp Belediyesi, Van Belediyesi, Kırıkkale Belediyesi, Nevşehir/Avanos Belediyesi, Bartın Belediyesi, Mardin Belediyesi, Trabzon Belediyesi, Aydın Belediyesi, Bursa/Nilüfer Belediyesi, İzmit/Gölcük Belediyesi olduğu belirtilmiştir.

Sağlıklı Kentler Birliği'nin; Birleşmiş Milletler'e bağlı DSÖ üyesi olan Türkiye'nin, DSÖ "Sağlıklı Kentler Projesi" kapsamında oluşturulan "Sağlıklı Kentler Birlikleri" ve Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı içinde güçlü ve etkin bir şekilde temsilini sağlamak üzere, Türkiye'de bulunan Sağlıklı Kentleri ve aday kentleri bir araya getirmek ve bu kentler arasında sağlık ile planlamanın entegrasyonu, sürdürülebilir gelişme, yönetim ve sosyal destek yaratmak, kent içi ve kentler arası eşitsizlikleri azaltmak suretiyle, sağlıklı kentler yaratmak ve yaşatmak için kurulmuştur.

Kar Amacı Gütmeyen Birlik Amacını Yaşama Geçirmek Üzere

- Yaşanabilir ve Sağlıklı kentler için sağlık ve sağlığı ilgilendiren tüm kentsel ve çevresel konularda eşitsizlikleri azaltmak ve kent yoksulluğu ile mücadele etmek amacıyla, birliğe üye belediyeler arasında işbirliği ve deneyim alışverişi sağlamayı, yerel değerlendirmeler yapmayı ve gelişim raporları düzenlemeyi;

- Üye belediyelere belediyeçilik, sağlık, planlama, çevre, konut, ulaşım, eğitim, güvenlik ve benzeri sağlıklı kent konularıyla ilgili bilgi, belge, mevzuat kaynakları sağlamayı ve aynı konularda eğitime dönük etkinlikler düzenleyerek danışmanlık yapmayı,
- Birliğe bağlı sağlıklı kent belediyelerinin, DSÖ-Sağlıklı Kentler Ağına üye belediyelerle, Sağlık Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı'nca belirlenecek kapsam dahilinde diyalog ve işbirliği kurmalarını sağlamayı, ilişkilere yardımcı olmayı ve kolaylaştırmayı,
- Birliğe bağlı belediyeler adına amaca uygun çalışmalarını düzenlemeyi, koordine etmeyi, ortak alımlarda bulunmayı, yatırımları organize etmeyi, eylem programları hazırlama ve denetlemeyi,
- Kentsel ve doğal çevre içinde sağlıklı ve yaşanabilir kentler yaratma hedefine ulaşabilmek için gerekli olan iyi iletişim, ortak anlayış ve çözüme yönelik sinerji yaratma yönünde üye belediyelerince yapılan girişimlere her türlü destek vermeyi,
- Birliğin amaç ve çalışma alanları dahilinde uluslararası ilişkiler kurarak ortak çalışmalar yapmayı, ulusal ve uluslararası bilimsel ve kültürel etkinlikler düzenlemeyi, sağlıklı kent ve çevre ile ilgili teknik inceleme gezileri düzenlemeyi, süreli ya da süresiz yayın faaliyetlerinde bulunmak suretiyle üye belediyeleri ve kamuoyunu bilgilendirici programlar düzenlemeyi.
- Yasal olanaklar çerçevesinde üye belediyelerdeki kent halkının sağlıklı kent vizyonunu, doğal ve kentsel çevreyi koruma bilincini yükseltmeye yönelik film, multivizyon ve benzeri görsel, belgesel malzemeleri hazırlamayı, hazırlattırmayı ve radyo ve televizyon yayınları için programlar düzenlemeyi,
- Birliğe üye kentlerin Kent Sağlık Gelişim Planlarının, Sağlıklı Kent Projelerini ve DSÖ tarafından istenen Sağlıklı Kent Göstergeleri ile Kent Sağlık Profillerinin yapılmasına ve uygulanmasına teknik destek sağlamayı,
- Sağlıklı Kentler Birliği üyeleri ve başka ülkelerdeki Sağlıklı Kentler Birlikleri arasında bilgi ağı kurmayı ve geliştirmeyi,

- Sürdürülebilir gelişme ve yaşanabilir çevreleri korumanın ekonomik gelişmeyi destekleyeceği inancıyla, Sağlıklı Kentlerin yaşama yeteneğini ve sürdürülebilirliğini desteklemeyi,
- Sağlıklı Kentlerin, sürdürülebilirliği ile kültürel mirasının korunması ve geliştirilmesi için uygun kanunların çıkmasını desteklemeyi,
- Sağlıklı Kentler arasında uluslararası kardeşliklerin kurulmasını teşvik etmeyi ve desteklemeyi,
- Amaçları doğrultusunda faaliyet gösterecek şirketler kurmayı ve işletmeyi,
- 2003 Belfast Deklarasyonunda ifadesini bulan sağlıklı kentler ve bölgeler arasında uluslararası dostluk ve dayanışmayı güçlendirmek suretiyle karşılıklı destek ve kaynakların, bilgi ve deneyimlerini paylaşma ve bunun için “Sağlıklı Kentler Birliği”, DSÖ ve Avrupa Sağlıklı Kentler Ağına üye kentler arasında; Sınır Ötesi İşbirliği yapma ilkesinde;
 - 1- Sağlık, Çevre ve Mekânsal Planlama,
 - 2- Turizm,
 - 3- Kültür Eğitim ve Araştırma,
 - 4- Taşımacılık ve Ulaştırma,
 - 5- Ekonomi ve İstihdam,
 - 6- Nüfus, Sağlık ve Sosyal Hizmetler,
 - 7- Afet ve acil durumlarda yardımlaşma konularında,

DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağına üye olan Devletlerin Belediye ya da Ulusal Birlikleriyle işbirliği protokolleri yapmayı amaçlamaktadır.

- Birliğin amacına yönelik hedeflere ulaşmak için milli kaynaklardan, Avrupa kaynaklarından ve diğer uluslararası kurum ve kuruluşlardan yardım kabul edeceğini,
- Bu etkinliklerden ortaya çıkabilecek karların yalnızca Birliğin etkinlikleri için kullanılacağını belirtilmiştir.

Birlik Yönetimi

Birlik Başkanı, Birlik Başkan Vekili, Birlik Meclis I. ve II. Başkan Vekili (2 Üye), 2 Asil ve 2 Yedek üyeden oluşan Birlik Kâtip Üyeleri, 7 Üyeden oluşan Birlik Encümeni ve 3 üyeden oluşan Plan ve Bütçe Komisyonu'ndan meydana gelmektedir.

Birlik Meclisinin Kuruluşu

Birlik meclisi üye mahalli idare meclislerinin kendi üyeleri arasından ve meclis üyeliğine seçilme şartlarını taşımak şartıyla dışardan seçecekleri üçer üyeden oluşur. Dışarıdan seçilecek üye sayısı mahalli idare meclisinden seçilenlerin üçte birini geçemez. Asıl üye sayısının yarısı kadar da yedek üye seçilir. Üye mahalli idare birimlerinin başkanları birliğin doğal üyesidir. Belediye başkanı birlik meclisinde kendisini temsil etmek üzere meclis üyelerinden birine yetki verebilir.

Birlik meclisinin seçilmiş üyelerinin görev süresi, mahalli idare seçimleri ile sona erer. Meclisin seçimle gelen üyeliklerinin boşalması durumunda yerine yedekleri getirilir. Belediye başkanlığı ve belediye meclisi üyeliğini kaybedenler, birlik meclisi üyeliğini de kaybetmiş sayılırlar.

Birlik Meclisinin Gözlemci Üyeleri

Birlik Başkanlığı'nın bulunduğu ilin Tabipler Odası, TMMOB Şehir Plancıları Odası, TMMOB Çevre Mühendisleri Odası, TMMOB Mimarlar Odası, Sağlık İl Müdürlüğü temsilcisi ile Sağlık Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı birer temsilcisi, YÖK tarafından belirlenecek Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Bölümü öğretim üyesi, Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odası Birliği'ne bağlı ilgili diğer meslek odaları temsilcileri, Üniversitelerin kentleşme ve çevre bölümleri temsilcileri ve Yerel Gündem 21'lerin temsilcileri mecliste birer temsilci ile gözlemci bulundurabilirler. Ayrıca, DSÖ meclise gözlemci üye olarak katılabilir. Birliğin çok ortaklı yapısı uluslararası gelişmelere uygun bir yönetim modelini geliştirmek üzere yön vermektedir. Tüzük bu çok ortaklı yapıyı çalışmalara ve iyi bir yönetim modelini gerçekleştirmeye imkân sağlamaktadır.

Ulusal veya uluslararası yerel yönetimlerle ilgili kuruluşların müracaatı halinde, birlik meclisince karar verilmesi kaydıyla gözlemci üye statüsü verilebilir.

Gözlemci üyeler Birlik Meclisinde Birliğin gündemine ilişkin görüşlerini açıklarlar ancak Meclisin karar ve oylamalarına katılamazlar.

Tüzükte Meclisin Görev ve Yetkileri

- Birlik başkanlık divanını, birlik encümen üyelerini ve meclis ihtisas komisyonu üyelerini seçmek,
- Yatırım plânı ve çalışma programını görüşmek ve kabul etmek,
- Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, bütçede kurumsal kodlama yapılan birimler ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapmak,
- Borçlanmaya karar vermek,
- Taşınmaz mal alımına, satımına, kiralanmasına ve takasına karar vermek,
- Birlik tarafından yürütülecek hizmetler için uygulanacak ücret tarifelerini belirlemek,
- Şartlı bağışları kabul etmek, şarta bağlı yardımların amacına uygun bir şekilde kullanılmasını izlemek ve bu hususta gereken kararları almak,
- Birlik amacına uygun olarak taşınmaz malların şartlı bağışını kabul etmek ve amaca uygun kullanımını sağlamak,
- Birlik yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılmasına karar vermek,
- Birlik teşkilâtına ait birimlerin kurulmasına karar vermek.
- Ana tüzük değişikliklerini karara bağlamak,
- Birlik tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek,
- Birlik başkanıyla birlik encümeni arasındaki anlaşmazlıkları karara bağlamak.
- Birlik Başkanı tarafından hazırlanıp sunulan bir önceki yıla ait çalışma raporunu incelemek ve kabul etmek,
- Birlik personeline ait kadroların ihdası, değiştirilmesi ve kaldırılması karar vermek,
- Birliğe üye Mahalli İdarelerin bir sonraki yıl bütçelerine koyacakları katılma payı oranlarının tespitine karar vermek,

- Birlik Başkanı'nın Birlik hizmet ve faaliyetleriyle ilgili konulardaki önerilerini görüşüp karara bağlamak,
- Kuruluş amacında belirtilen görevlerle ilgili olarak yabancı, uluslararası kamu kurum ve kuruluşları ile yapılacak işbirliği konularında kararlar almak,
- Birliğin feshine karar vermek,
- Birbirini takip eden üç toplantıya mazereti olmaksızın katılmayan Meclis üyelerinin istifa etmiş sayılmalarına karar vermek,
- Kamu kurum ve kuruluşlarının mülkiyetinde bulunan taşınmazları imar planlarına uygun olarak satın almak, bağış kabul etmek, kiralamak, kullanma hakkı tesis etmek yap-işlet -devret modelini uygulamak ve sağlıklı kente hizmet edecek kamu kullanımlarının gelişmesine katkıda bulunmak,
- Kentlerin Sağlık Profillerinin yükseltilmesi, kent sağlığı ilgili sektörlerin işbirliği yapmasına katkı sağlamak,
- Birliğe tahsis edilmiş olan gayrimenkulleri kullanma amacına uygun olarak tahsis etmek, kiralamak, işletmek,
- Birlik amaçlarına ulaşmak üzere ulusal ve uluslararası kredi kullanmak, elindeki taşınmazları teminat olarak göstermek,
- Sağlıklı Kentlerin geliştirilmesi için DSÖ ile birlikte koordineli çalışmaktır.

Meclis Toplantı ve Karar Nisabı

Birlik meclisi her Nisan ve Eylül aylarında olağan olarak Birlik Başkanınca daha önceden belirlenen ve üye belediyelere duyurulan üye mahalli idarelerin merkezlerinden birinde toplanır. Meclis, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve katılanların çoğunluğu ile karar alır. Karar yeter sayısı meclis üye tam sayısının dörtte birinden az olamaz.

Birlik Encümeninin Oluşumu

- Birlik encümeni, birlik başkanı ve meclisin kendi üyeleri arasında bir yıl için seçeceği 6 üye ile birlikte 7 üyeden oluşur. Encümen seçimleri dönem başı toplantısında ve gizli oyla yapılır. Görev süresi dolan

kişiler yeniden seçilebilir. Sağlıklı Kentler Birliği encümen üyeleri farklı mahalli idare birimlerinin meclis üyelerinden seçilir. Birlik başkanı encümenin de başkanıdır. Başkanın bulunmadığı hallerde bu görev Birlik Müdürü tarafından yürütülür.

Encümenin Görev ve Yetkileri:

- Yatırım plânı ve çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip birlik meclisine görüş bildirmek,
- Kamulaştırma işlemlerinin gerektirdiği kamu yararı kararını almak,
- Öngörülme-yen giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek,
- Bütçede fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak,
- Taşınmaz mal alımına, satımına, kiralanmasına ve takasına ilişkin meclis kararlarını uygulamak,
- Aylık cetvelleri incelemek ve karara bağlamak,
- 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'na göre artırma ve eksiltme şartnameleri ve ihaleleri yapmak, tasdik etmek,
- Kiralama ve kiraya verme ile ilgili işlemleri yapmak, Birlik Meclisinin yetkisi dışında kalan kiralama ve kiraya verme işlemlerini karara bağlamak,
- Muhasebe hesaplarını denetlemek ve Birlik parasının bütçeye uygun olarak harcanıp harcanmadığını kontrol etmektir.

Birlik Encümeni Toplantı ve Karar Nisabı

- Birlik encümeni, ayda en az bir defa üye tam sayısının salt çoğunluğu ile önceden belirlenen yer, gün ve saatte toplanır ve katılanların çoğunluğu ile karar alır. Eşitlik halinde başkanın olduğu taraf çoğunluğu sağlamış sayılır. Başkan, acil durumlarda encümeni toplantıya çağırabilir.
- Encümenin gündemi başkan tarafından hazırlanır. Başkan tarafından havale edilmeyen konular görüşülemez. Encümen üyeleri başkanın uygun görüşü ile gündem maddesi teklif edebilir.

- Encümene havale edilen konular bir ay içinde görüşülerek karara bağlanır.

Birlik Başkanının Görev ve Yetkileri

- Birlik meclisi, birliğin kuruluşundan veya mahalli idareler genel seçim sonuçlarının ilanından itibaren ilk toplantısında diğer başkanlık divanı üyeleri ile birlikte iki yıl için, gizli oy ile birlik başkanını seçer. İki yılın sonunda diğer başkanlık divanı üyeleri gibi birlik başkanını da ilk genel seçimlere kadar görev yapmak üzere tüzüğün 10'uncu maddesindeki usullere göre seçer.
- Birlik başkanı, birlik idaresinin başı ve tüzel kişiliğinin temsilcisidir.
- Birliği yönetmek ve birliğin hak ve menfaatlerini korumak.
- Yatırım plânı ve çalışma programı ile bütçeyi ve kesin hesabı hazırlamak, uygulamak, izlemek, değerlendirmek ve bunlarla ilgili olarak hazırlayacağı yıllık faaliyet raporunu meclise sunmak.
- Birliği temsil etmek veya vekil tayin etmek.
- Birlik meclisine ve birlik encümenine başkanlık etmek.
- Birliğin taşınır ve taşınmaz mallarını idare etmek.
- Birliğin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil etmek.
- Yetkili organların kararını almak şartıyla sözleşme yapmak.
- Birlik Meclisi ve birlik encümeni kararlarını uygulamak.
- Birlik Meclisi ve birlik encümeninin yetkisi dışında kalan diğer ödenek aktarmalarını yapmak.
- Birlik personelini atamak.
- Birliği denetlemek.
- Birlik adına şartsız bağışları kabul etmek,
- Kanunlarla birliğe verilen ve birlik meclisi veya birlik encümeni kararını gerektirmeyen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.
- Birlik Bütçesinin ita amirliğini yapmak veya gerektiğinde Birlik Müdürüne ita amirliği yetkisini vermek,
- Birlik Meclisini toplantıya çağırarak,

- Birlik Encümeni'nin de görüşünü alarak Birlikle ilgili konularda Birlik Meclisine teklifte bulunmak, Birlik başkanlığının sona ermesi ile ilgili olarak Belediye Kanununun belediye başkanlığının göreve devamsızlık dışındaki sebeplerle sona ermesine ilişkin hükümleri uygulanır.

Birlik Teşkilatı ve Görevlileri

- SKB teşkilatı, birlik müdürü, yazı işleri müdürü, mali hizmetler birimi ile teknik işler biriminden oluşur.
- Birlik merkezinde bulunan kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan memurlar, Belediye Kanununda belirtilen esas ve usullere göre birlik müdürü veya diğer üst yönetici kadrolarında görevlendirilebilir. Bu tür görevlendirmelerde ilgilinin kendi kurumundan aldığı her türlü malî ve sosyal hakları kesilmez, ancak kurumundan aldığı aylık ve diğer ödemelerin toplam tutarını geçmemek üzere birlik encümeni kararıyla ek ödeme yapılabilir.

Birlik Personeli

- Birlik müdürünü, birim amirlerini ve diğer personeli birlik başkanı atar. Ancak birlik müdürü ve birim amirlerinin atamaları hakkında meclise bilgi verir.

Birlik Müdürünün Görevleri

- Birlik Müdürü Birliğe ait hizmetlerin başkan adına onun direktifi ve sorumluluğu altında yürütülmesini sağlar. Birlik Başkanı hangi işleri Birlik Müdürüne devrettiğini bir yönerge ile belirler.

Birliğin Gelirleri

- Birlik üyelerinin, birliğin kuruluş ve faaliyet giderlerine katılma payları. Birliğe üye belediyelerin katılım payları, Birlik Meclisince "Bütçe Kararnamesinde" belirlenir.
- Birlik Meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler.

- Diğer kamu kurum ve kuruluşlarından aktarılabacak ödenekler.
- Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler,
- Kira ve faiz gelirleri,
- Bağışlardır.

Birliğin Giderleri

- Birliğin giderleri şunlardır:
- Birlik hizmetlerinin yürütülmesi için yapılacak giderler.
- Birliğin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluk, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler.
- Hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler.
- Birliğin hizmet binalarının, tesislerinin, araç ve gereçlerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler.
- Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ücretler ile sigorta giderleri.
- Dava takip ve icra giderleri.
- Avukatlık, danışmanlık ve denetim ücretleri.
- Kamu ve özel sektör kuruluşlarıyla yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderleri.
- Temsil, tören ve ağırlama giderleridir.

Üyelerin Birliğin Faaliyet Giderlerine Katılım Payları

- Üye mahalli idareler Birlik Meclisi tarafından onaylanan “Bütçe Kararnamesi”ne göre nüfus büyüklüklerine oranla Birliğe katılım payı öderler. Birliğe karşın yükümlülüklerini yerine getirmeyen üye mahalli idarelerin ödemeleri gereken miktarla ilgili 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununun 21. maddesine göre işlem yapılır.

Üst Yönetici

- Birliğin üst yöneticisi birlik başkanıdır.

Üye Mahalli İdarelerin ve Vatandaşların Birlik Hizmetlerinden Faydalanma Usulleri

- Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği 09.06.2005'te DSÖ tarafından "Ulusal Ağ" olarak yetkilendirilmiştir. DSÖ Avrupa Ulusal Ağlarına gönderdiği deklarasyon ile Türkiye Sağlıklı Kentler Birliğinin;
- Sağlıklı kentler hareketi prensipleri çerçevesinde üyelerine bir takım üyelik kriterleri belirlediğini,
- Teknik ve yönetsel olanaklarla beraber bir koordinatör(birlik müdürü) atadığını,
- Üyeler tarafından kabul edilen tüzük çerçevesinde resmen örgütlendiğini,
- Karar organlarına sahip olduğunu,
- Düzenli olarak Ulusal Ağ iş toplantıları düzenleyeceğini,
- Kentlerimizde sağlıklı kent hedeflerini yerine getirmek için aktif olarak destekleyeceğini,
- Avrupa Ulusal Ağı iş toplantılarına katılmayı taahhüt ettiğini,
- Avrupa Ulusal Ağının minimum kriterlerini karşılayan kent sayısını arttırmak için aktif bir şekilde çaba harcayacağını,
- DSÖ'ye ve gerekli olduğunda Avrupa Ulusal Ağları'na temel bilgileri temin edeceğini ve bu bilgileri düzenli olarak güncelleyeceğini,
- Avrupa Ulusal Ağları'na finansal veya ayni destek sağlayarak, yeterli kaynak desteği yaratarak ve en azından asgari faaliyetleri yapmasına imkân tanıyacağını,
- Kaynakları Avrupa Ulusal Ağından ve DSÖ'den üye kentlere aktaracağını,
- Ulusal düzeyde sağlıklı kentleri geliştirmek için inisiyatif alacağını,
- Avrupa Ulusal Ağı ile üye kentler arasında köprü fonksiyonu göreceğini, bildirmiştir.

Birliğin Üyelerinin Sorumluluğu

- Birlik adına yapılan her türlü sözleşme ve taahhütlerden birlik tüzel kişiliği sorumludur. Birliğin mal varlığı ile sınırlı olan bu sorumluluk hiçbir şekilde üye belediye ve kuruluşların tüzel kişiliğini bağlamaz.

Birliğe Katılma

- Birliğin kuruluşundan sonra birliğe katılmak isteyen mahalli idare birimleri kendi meclislerinde alacakları Birliğe üyelik kriterlerini kabul ettiklerini taahhüt eden katılma kararının, birlik meclisince kabulü ve İçişleri Bakanı'nın onayı ile katılım gerçekleşmiş olur.

Birliğin Tasfiyesi

- Birlik meclisi üye tam sayısının üçte iki çoğunluğunun alacağı kararla feshedilebilir. Birliğin tasfiyesinin, mülki idare amirince belirlenen üç kamu görevlisince yürütür. Tasfiye işlemleri en geç 1 yıl içinde sonuçlandırılır. Birliğin mal varlığı, birlik meclisince alınacak kararlar doğrultusunda ve üye birimlerinin birlik mal varlığına katılma oranlarına göre, katılma oranları belli değil ise mahalli idare birimlerinin nüfusları oranında dağıtılır.

2.2.3.2. Sağlıklı Kentler Birliği'nin Çalışmaları

SKB'nin çalışmaları Olağan ve olağanüstü meclis toplantıları ve eğitim çalışmaları şeklinde gerçekleşmektedir. Genellikle farklı belediyelerin ev sahipliğinde farklı kentlerde gerçekleştirilen olağan ve olağanüstü meclis çalışmalarını bitiminde birkaç günlük eğitim seminerleri veya sempozyumlar gerçekleşmektedir.

SKB'nin yapmış olduğu olağan ve olağanüstü meclis toplantılarında alınan kararlar ve ardından gerçekleştirilen etkinlikler hakkında bilgiler Ekler Bölümünde Ek-3'te verilmiştir.

2.3. SKB Üyesi Belediyelerin ve Proje Ofislerinin Sağlıklı Kent Uygulamaları

2003 yılında Belfast'ta yayınlanan kentlerin politik temsilcilerinin imzaladığı ve DSÖ'nün onayladığı bildirmede; "uluslararası birlikteliği ve ilişkileri güçlendirmek için kentler ve bölgeler arasında kaynakların, bilginin ve tecrübelerin paylaşılması gerektiği, her bölgenin küresel olarak erişilebilir olmasına öncülük etmesi gerektiği ve kentlerin tek başlarına hareket edemeyecekleri" belirtilmiş ve bu nedenle, bu çalışmalara katılmaya davet edilmişlerdir.

Ülkemiz açısından Sağlıklı Kentler Projesi, Avrupa ile entegrasyon sürecinde değerlendirilmesi gereken uyum çalışmalarından biri olarak ele alındığında, toplumsal sağlık, dengeli sosyal gelişim ve kentsel çevrelere ilişkin gelişme ölçütleri oluşturabilmek için bir fırsat olarak değerlendirilebilir.

DSÖ'nün başlatmış olduğu Sağlıklı Kentler Projesi'ne çalışmaların başladığı yıllardan itibaren Avrupa'daki kentler gibi Türkiye'deki kentlerden birçok il ve ilçe belediyesi katılım ve desteklerini yerine getirmişlerdir. 2008 yılı itibarı ile 32 belediye bu kapsamda proje çalışmaları yürütmektedir.

Türkiye'de Sağlıklı Kentler Hareketi'nin uygulanabilirliğinin en büyük göstergesi Sağlıklı Kentler Birliği'nin üye belediyelerle ve üye belediyelerin yürütmüş olduğu faaliyetlerdir. Sağlıklı Kentler Birliği, dünyada binlerce kentte devam eden ve gelişen "Sağlıklı Kentler" hareketinin Türkiye'de gelişebilmesi, benimsenmesi ve uygulanabilmesi amacıyla, bu konuya önem veren kentlerin bir araya gelerek oluşturduğu güç birliğidir.

2.3.1. SKB Üyesi Belediyelerin Sağlıklı Kent Uygulamaları

Bursa Büyükşehir Belediyesi, SKB'nin merkezinin ve bu güne kadar çalışmaların görüşülüp planlandığı ilin Bursa olmasından dolayı, Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin faaliyetleri ve örnek teşkil eden uygulamalarına yer verilmiştir.

DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi 4. Faz ana temaları kapsamında 5 kent değişik kategorilerde ödül almıştır. Aşağıda bu kentlerin çalışmaları ile ilgili bilgi verilmiştir.

2.3.1.1. Bursa Büyükşehir Belediyesi Uygulamaları

Bursa, kuzeybatı Anadolu'nun en eski doğa ve tarih kentidir. Kuzeyden Yalova ve İzmit, doğudan Bilecik, güneyden Kütahya ve Balıkesir ile çevrilidir. Bursa ve çevresi, çok eski yıllardan bu yana büyük kültürlerin beşiği olmuştur. Hitit, Lidya, Frigya, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı kültürleri Bursa'da izlerini bırakmıştır. Bursa'nın bulunduğu alan itibariyle, Asya ile Avrupa arasındaki bir bölgede olması nedeniyle hem Asya, hem de Avrupa kültüründen etkilenmiştir.¹¹⁸

Bursa İli nüfus bakımından Türkiye'nin 4. büyük ili konumundadır. Bursa İli'nde yaşayanların sayısı 2007 yılında 2.439.876'dır ve nüfusun 1.979.999'u il ve ilçe merkezlerinde yaşamaktadır.*

Ülkelerin sağlıklı, güvenli ve refah içinde bir geleceğe sahip olması ancak küresel bir işbirliği ile mümkün olmaktadır. Bu işbirliklerinden biri de DSÖ Sağlıklı Kentler Projesidir. Kent sağlığı ile ilgili problemlerin birlik içindeki üye ülkelerle birlikte çözümü, yaşanmış tecrübelerin paylaşılması, başarılı proje sonuçlarının aktarımı Bursa'da kent sağlığının geliştirilmesi açısından büyük fayda sağlamıştır ve sağlamaya devam etmektedir.

Türkiye'de "Sağlıklı Kentler Projesi" çalışmaları 1993 yılında başlamıştır. Bursa Büyükşehir Belediyesi DSÖ Sağlıklı Kentler Ağı'na 3.Dönem (1998-2002) 2000 yılında Türkiye'den ilk kabul edilen kent olmuştur.

DSÖ tarafından Sağlıklı Kentler Ağına 2000 yılında katılan Bursa, 3. Faz'da öngörülen hedef ve ilkelere uyum sağlamak için genel uygulama planlarını oluşturmaya başlamıştır. Bu çerçevede 1998-2002 yıllarını (3. Faz) kapsayan "Bursa Kent Sağlık Gelişim Planı" oluşturulmuş, bununla birlikte kent sağlığını etkileyen farklı sektörlerdeki yapılanmayı belirleyen 5 yıllık Uygulama Planı tasarlanmıştır. Hedef olarak; kent sağlığını dolaylı ya da dolaysız etkileyen sektörlerin bu yöndeki motivasyonlarını artırarak, belirli bir plan çerçevesinde davranmalarını sağlamaktır.

Bursa Büyükşehir Belediyesi iyi örgütlenmiş ve etkin bir Sağlıklı Kentler Projesi'nin gelişimi ve yayılması için destek, öncülük, danışmanlık sağlamakta olup, DSÖ'nün Türkiye'deki ve uluslararası çalışmalarında da oldukça aktif bir rol

¹¹⁸ Bursa Büyükşehir Belediyesi 2006-2009 Stratejik Planı, Bursa, s.2.

* TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2007 Nüfus Sayımı Sonuçları.

üstlenmektedir.¹¹⁹ Ayrıca Bursa Büyükşehir Belediyesi, 2004 yılı sonlarında resmi gazetede yayımlanarak faaliyetine başlayan Sağlıklı Kentler Birliği'nin Başkan ve Sekreteryaya hizmetleri Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülmektedir.

Uluslararası ağın ortaklarından biri olan Bursa 2003–2007 yılları arasında kentte yaşayanların sahip olması gerekenleri, Sağlıklı Kent hedeflerini;

- Temiz, güvenli ve yaşam kalitesinin yüksek olduğu bir ortam,
- Sürdürülebilir bir çevre ve doğal kaynakların yok edilmediği bir yaşam tarzı,
- Demokratik ve kararlara ortak olan bir toplum,
- Su, yiyecek, sağlık, barınma gibi temel ihtiyaçların karşılanabildiği bir ortam,
- Tarihi ve kültürel mirasın korunduğu bir gelişme,
- Standart düzeyde sağlık hizmeti,
- Fiziksel ve ruhsal açıdan iyilik durumu ve düşük seviyede hastalık seyri olarak belirlemiştir.

Sağlıklı Kentler Projesi 2003-2008 yılları arası 4. dönem çalışmalarına başlarken Bursa için hedef olan çağdaş, sürdürülebilir, sağlıklı, güzel ve yaşanabilir bir kent için proje çalışmalarını yönetecek olan sağlık platformu ortaklığı kurulmuştur. Oluşturulan sağlık platformu sağlık, çevre, plan-projeler ve sosyal çalışmalar grubu olarak dört ana gruba ayrılmış ve yedi sektör (organizasyon, sağlık, sosyal hizmetler, çevre, ulaşım, planlama ve projeler ve güvenlik) başlığı altında kent sağlık gelişim planı hazırlanmıştır. Planda Bursa'daki sağlık gelişimini artıran ve eşitsizlikleri azaltma amaçlı genel politika ve stratejiler tanımlanmıştır.

Bu politika ve stratejiler doğrultusunda belirli bir süreçte uygulanmak üzere, sorumluların ve süreçlerin tanımlandığı uygulama adımları belirlenmiş, öncelikli bölgelerde ve konularda uygulama çalışmaları için adımlar atılmıştır. Yaşanan tecrübeler ortaya koymuştur ki; sektörler arası işbirliği, sağlık politikalarının geliştirilmesi, fiziksel, ekonomik ve sosyal çevrelerdeki riskin azaltılması için gerekli olan şeyleri sağlamadaki tek verimli yoldur.

¹¹⁹ **Sağlıklı Bursa İçin Vizyon ve Planlarımız**, Bursa Büyükşehir Belediyesi Sağlıklı Şehirler Projesi Koordinatörlüğü Yayını, Bursa 2005, s.6

Sağlık Profiline Yaklaşım

Bursa Kent Sağlık Profili, DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi'nin IV. Dönemi için bir yol haritası niteliğindedir. Bu profilde, sağlığın belirleyicilerinden sosyo-ekonomik durum, fiziksel çevre ve sağlık hizmetleri ile ilgili olarak önce durum saptaması yapılarak sorunlar saptanmaya çalışılmış ve sağlıkla ilgili önceliklerin belirlenmesi için karar vericilere veriler üzerinden bir değerlendirme yapabilme olanağı sağlanmaya çalışılmıştır.¹²⁰ Profilin yol haritası olarak kullanılması ile ilgili iki temel sıkıntıyı paylaşmak gerekmektedir. Her ne kadar verilerin değerlendirilmesi yoluyla bir yol haritası çizilmeye çalışılmışsa da, Bursa'da sağlıkla ilgili verilerin istenilen düzeyde toplanamadığını söylemek gerekir.

DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi'nin IV. Döneminde, kentin sağlıkla ilgili göstergelerinde olumlu gelişmeler kaydedilmiştir. Bir yandan iç ve dış göçün geçtiğimiz son on beş yıldaki hızını azaltması, diğer yandan son beş yılda kentin sağlıksız yapılaşmasının önüne geçilmesi ve DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi nedeniyle konuyla ilgili kurumların yürüttüğü ortak çalışmalar, Bursa'ya sağlık durumunun yükseltilmesi açısından önemli fırsat ve olanaklar sağlamaktadır.

Bursa sağlıklı kent Girişiminde, kent sağlığını geliştirmek için belirlenen vizyonunu geliştirmek üzere üç önemli söylem ve bunların her biri için özel olarak geliştirilmiş olan stratejik amaçlar belirlenmiştir.

Birinci söylem; Bursa'daki topluluklar kendi yaşam kalitelerini etkileyen kararlarda bir bütündürler, kimlik bilincine varırlar ve başarılıdırlar. Tüm toplumun yer aldığı kendi sağlıklarını nasıl ilerleteceklerine dair aktif müzakereleri vardır. Farklı toplulukların kendi değerlerini ve görüşlerini açıklayabilecekleri farklı yönler geliştirirler.

Bu söyleme ulaşmak için Bursa Sağlıklı Kent girişiminde aşağıdaki stratejik amaçlar geliştirilmiştir. Bunlar;

- Halkın sağlık sorunlarıyla anlamlı ve aktif bir diyalog ile meşgul oldukları ve bu diyalogun sonuçlarının etkilerinin kamu organları ve diğerleri tarafından somut faaliyetlere yansıtılması,

¹²⁰ www.saglikkentlerbirligi.org.tr/pdf/Bursa_sehir_saglik_profili.pdf (11.09.2007).

- Toplum kalkınmasının artırılması,
- Değişiklik ve maksimum sağlık potansiyelinin artan beklentilerini gerçekleştirme yeteneği için yerel kapasitenin oluşturulması.

İkinci söylem; Sağlık eşitsizlikleri azaltılmıştır ve sağlığın ölçütleri kendi içindeki üç boyutta (fiziksel, psikolojik ve sosyal) geliştirilmiştir. Bu gelişimler çok fazla sayıda yerel aktiviteyle motive edilen yetersiz sağlığın olduğu bu toplumlar içinde en fazladır.

İkinci söyleme ulaşmak için ise aşağıdaki stratejik amaçlar geliştirilmiştir. Bunlar;

- Toplulukların ve organizasyonların sağlıklı halk politikaları için desteklenmesi ve stratejilerin yerel toplulukların planlarını yansıtmasını sağlamak için sağlığı etkileyen kent çapında yaygın tüm stratejilerin gözden geçirilmesi,
- Ortak değerlerin, ilkelerin ve iyi uygulamaların geliştirilmesi,
- Etkin iletişim ağlarının geliştirilmesidir.

Üçüncü söylem; Kamu, özel ve gönüllü sektörleri kentli gruplarla birlikte çalışır ve bu hizmet organları arasındaki sınırı tanımlamak genellikle imkânsızdır. Kamu sektörü organları yapısal kararlılığı yaymanın yollarını bulmuşlardır ve toplum gelişim planlarında başarıya ulaşmak için ortak kaynaklara başvurumaktadırlar.

Üçüncü söyleme ulaşmak için Bursa Sağlıklı Kent girişiminde aşağıdaki stratejik amaçlar geliştirilmiştir; Bunlar;

- Bütünleşmiş hizmet dağıtımı ve stratejik gelişim kavramlarının geliştirilmesi, ulusal ve yerel gündemlerin birbiriyle tutarlı olmasının ortak görüşleri ve yeni gelişimleri etkilemesinin sağlanması,
- İyi uygulamayı, yaşam kalitesinin ölçüsünü ve toplum yetkilendirme sürecini kapsayacak bir değerlendirme çatısının geliştirilmesi,
- Sağlıkla ve sosyal politikayla ilgili ortak kararların kabul edilmesi ve ortakça idare edilen tüm planları yürüten kaynaklar için bir süreç geliştirme konusunda kamu organları ve diğerleriyle birlikte çalışılmasıdır.

Belirlenen vizyon ve vizyonu gerçekleştirmek için oluşturulan söylemler ve stratejik amaçlar Sağlıklı Kentler hareketinin temeli olan Herkes İçin Sağlık ilkeleri ışığında belirlenmiştir. Bu ilkeler; sağlık hakkı, sosyal adaleti ve sağlıktaki eşitliği artırmak, ortaklık, katılım, yetkilendirme, taraftarlık, sorumluluk ve sürdürülebilirlik başlıkları altında tanımlanmıştır.

Kent Sağlığı Konusunda Sorun Belirleme Aşaması

Kent Sağlığı Gelişim Planı kapsamında başlatılan çalışmada kent içi hizmet kalitesinin sağlanması amacıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi 17 Hizmet Bölgesine ayrılmıştır. İdari sınırların üzerine oturan Hizmet Bölgesi sınırları, mahallelerin büyüklük, kentsel hizmet kalitesi ve sosyo-ekonomik kriterlere göre belirlenmiştir. Belirlenen 35 kriterin 22'si bölgesel, 13'ü kentsel niteliklidir Plan kapsamında incelenen 17 bölgenin sorun analizleri yapılmış, bölgelerdeki sorunlar arasında benzer niteliktekiner belirlenmiştir. Hedeflenen sağlık koşulları için bu bölge analizleri çalışmaya yön vermede etkili olacaktır. Bölgelerdeki sağlık koşullarının sağlanmasına ilişkin belirlenen ortak özellikler şunlardır;

Yapılan çalışma sonucunda her bölgede Mahalle Hizmet Kurulları oluşturulması ve Belediye bünyesinde de bölgelere hizmet edecek Belediye içi örgütlenme modelinin oluşturulması gerekmektedir.

Çevre sağlığı açısından bölgelerdeki temizlik sistematığının mevcut durumu yetersizdir. Mevcut olan sistem Toplama-Ayrıştırma-Dağıtma sistemi olarak ayrı ayrı belirlenerek sağlıklı hale getirilmelidir.

Bölgelerin %95'inde aktif ve pasif yeşil alanın dağılımı yetersizdir. Özellikle sağlıklaştırılacak alanlar ve merkezi bölgelerde Yeşil Alan Planlaması yapılmalıdır.

8 Bölgenin dışında eğitim-öğretim hizmetleri yetersizdir. Eğitim tesislerinin sayısal yeterliliği ve nitelik yükseltimi sağlanmalıdır.

Kent bütününde kentsel hizmetler anlamında yaşlı bakımevi, hayvan hastanesi, itfaiye, çöp transfer merkezi, mahrukatchı depoları, hal alanı, mezarlık, yolcu transfer merkezi, hurda depolama, kongre merkezi, öğrenci yurdu ve hastane donatı alanlarının "Kent Ana Planı" çerçevesinde planlaması ve uygulamaları yapılmalıdır.

Sanayi tesislerinin olduğu bölgelerin tamamında ve sanayinin etkilediği bölgelerde “Sanayi Kirlilik Takip Merkezi”nin kurulması gerekmektedir.

Proje Ofisi

Sağlıklı Kent Proje Ofisi Belediye ve Valilik Koordinatörlüğü bünyesinde yürütölmektedir. Belediye Koordinatörlüğü Sağlıklı Kent Proje Ofisi altında çalışmalarını yürötmektedir. 1997-1999 döneminde herhangi bir proje ofisi bulunmayan Bursa’da 1999 sonunda proje ofisi kurulmuştur. Yük. Şehir Plancısı bir proje koordinatörü, tam gün çalışan bir kent plancısı, bir proje asistanı ve iki Halkla İlişkiler Uzmanı atanmıştır.

2002 yılı itibariyle Yerel Gündem 21 bünyesinde Kent Merkezinde ve Yerel Gündem 21 evinde “Sağlıklı Kent Proje Ofisi” kurulmuş ve bir Uluslararası İlişkiler Sorumlusu ve Çevre Mühendisi görevlendirilmiştir. İki ofis arasında koordineli bir çalışma yürütölmektedir. Ayrıca belediye bünyesinde ve ilçe Belediyelerde ilgili daire Başkanlıkları ve Müdürlükler bünyesinde “Sağlıklı Kent Proje Sorumluları” atanmış, koordinasyon projeden sorumlu kişiler arasında sağlanmaktadır.

Bursa Büyükşehir Belediyesi ’nin Yürüttüğü Bazı Örnek Projeler

Sağlıklı Kent Projesi kapsamında 1998 yılından itibaren bir takım projeler hayata geçirilmeye başlanmıştır. Öncelik verilen projeler arasında arıtma ve atık deşarjı konuları olmakla birlikte zaman içinde düşük nitelikli kentsel alt bölgelerin iyileştirilmesine yönelik projeler yapılmaya başlanmış ve bir yandan da sosyal yapıdaki değişimleri hızlandıracak projeler gerçekleştirilmiştir.

Hava kalitesinin iyileştirilmesi projesi, katı atık geri kazanım projesi gibi projelerin yanında Osmangazi Belediyesi sınırları içinde bulunan düşük nitelikli kentsel alanların iyileştirilmesi projeleri tamamlanmıştır. Özellikle kent içi ulaşım için gerçekleştirilen Hafif Raylı Sistem ve onunla bütünleşmiş toplu taşıma sistemleri, ulaşımında önemli rahatlamaları beraberinde getirmiştir. Kentsel yeşil alanların üretilmesi ve var olanların bakımlarının yapılması, Nilüfer Vadisi Projesi kapsamında gerçekleştirilen yeşil kuşak çalışmaları, uygulamaya yönelik projelerdendir.

Kaynakta Ayırım-Geri Kazanım Projesi

Metropol ölçek içinde belirli planlama ilkeleri doğrultusunda Sağlıklı Kent yapısına kavuşmak amacıyla olan örnek bir il olarak Bursa'nın yoğun çalışma temposunda olduğu ve bu tempoyla Avrupa'daki kentlerin düzeyine ulaşmak açısından önemli mesafeler kat ettiği söylenebilir. Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin yürüttüğü önemli çalışmalardan biri de Kaynakta Ayırım ve geri kazanım projesidir. Çevre ile uyumlu atık yönetimi konusunda ülkemizdeki duruma bakacak olursak örnek olarak gösterebileceğimiz belediyelerden biri Bursa Büyükşehir Belediyesi'dir.¹²¹

Kentsel yaşamda ortaya çıkan atıklar, üreticisi tarafından atılmak istenen, toplumun huzuru ve çevrenin korunması bakımından düzenli bir şekilde bertaraf edilmesi gereken katı madde ve arıtma çamurlarının tümü olarak tanımlanmaktadır. Katı atıklar içeriklerine göre; evsel nitelikli atıklar, endüstriyel nitelikli atıklar, özel nitelikli atıklar (tıbbi atıklar, tehlikeli atıklar) olmak üzere 3 gruba ayrılırlar.

Bursa'da 2004 yılı sonu rakamlarıyla; toplam evsel atık miktarı: 476.219 ton/yıl, toplam sanayi atık miktarı: 27.738 ton/yıl ve tıbbi atık miktarı: 1204 ton/yıl olduğu Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından belirtilmiştir. Bursa'da evsel nitelikli atıkların kompozisyonu; % 6 kâğıt, % 12 plastik, % 3 metal, % 5 cam, % 66 organik, % 8 diğer(kül vb.) olarak söylenebilir. Bu atıkların içerisinde plastik, cam, kâğıt ve metal atıkları geri kazanılmaktadır. Belediyeler tarafından toplanan evsel ve evsel atıklarla birlikte depolanabilecek endüstriyel atıklar ile tıbbi atıklar, Hamitler Kent Katı Atık Sıhhi Depolama Sahası'nda düzenli olarak depolanmaktadır.

Çevre kirliliği açısından en önemli sorunlardan birisi de hiç şüphesiz katı atıklardır. "Tehlikeli Katı Atıklar" bertaraf edilirken en çok dikkat edilmesi gereken katı atık çeşididir. Tehlikeli atıkların üretildiği birçok kaynak vardır. Bu kaynaklardan en önemlisi de "Hastane Atığı" veya "Tıbbi Atık" üreten hastanelerdir. Tıbbi atık kaynakları sadece hastaneler olmayıp, diş klinikleri, veterinerlikler, ilaç ve biyokimya laboratuvarları gibi kuruluşlar da tıbbi atık kaynakları arasında yer almaktadır. Tıbbi atıklar halk ve çevre sağlığı için uygun şekilde toplanıp, taşınıp,

¹²¹ Ümit Genç, "Yerel Yönetimlerin Çevre Yatırımları ve Finansmanı", **Avrupa'da Yerel Yönetimlerin Çevre Politikaları ve Türkiye: Sorunlar ve Çözüm Yolları**, 16-17 Kasım Antalya.

bertaraf edilmelidir.¹²² Bu amaçla Bursa il sınırları içerisinde tıbbi atıklar, görevli elemanlarca evsel nitelikli atıklardan ayrı olarak farklı renklerdeki poşetlerde toplanmakta ve bertaraf edilinceye kadar geçici atık deposu veya konteynerlerde biriktirilmektedir. Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından toplanan atığın miktarı ortalama günlük olarak 1045 tondur.¹²³

Evsel nitelikli atıklarla birlikte depolanamayacak, tehlikeli atık sınıfına giren endüstriyel atıklar ise firma tarafından konteyner veya açık alanda toplanmakta, tehlikeli atık taşıma lisansı almış firmalar tarafından da taşınmakta ve bertaraf edilmek üzere İzaydaş'a götürülmektedir. 2003 yılı sonu itibarıyla Bursa'da üretilen tehlikeli atık miktarı 2306 ton/yıl'dır. Tehlikeli Atıkların azaltılması yönünde atık borsası çalışmaları ile Çevre Bakanlığında tehlikeli atıkların geri kazanımına yönelik işletme lisansı alan firmalar bulunmaktadır.¹²⁴

Azalan kaynaklar ve gelecekteki artan enerji ihtiyacı, kaynakları daha uzun süre kullanabilmek ve yeni kaynaklar bulup bunlara yönelmek gibi düşünceler giderek yoğunlaşmaya başlamıştır. Atıkların azaltılması ve değerlendirilmesi de kaynak ve enerji tasarrufu temin etmektedir. Atılacak duruma gelmeden önce ekonomik bir değeri olan katı atıklar, içlerindeki değerlendirilebilir bileşenleri ve enerji içeriği nedeniyle çok önemli bir yer tutmaktadır.

Katı atıklarla ilgili olan düşüncelerin başlıcaları; atılacak atık miktarının azaltılması, kullanılacak malzemelerin uzun süreler tekrar tekrar kullanılması, atıklardan kazanılacak malzemelerin kazanılarak çeşitli işlemlerle tekrar kullanılabilir hale getirilmesi, eğitimin gerekliliği, alışkanlıkların düzeltilmesi ve uyarma alışkanlığının verilmesi şeklindedir. Merkezi ve yerel yönetimler için evsel katı atıkların geri kazanılması; yatırım ve işletme harcamalarından tasarruf edilmesi yanında, gerekli çöp depo yeri ihtiyacının azaltılması ile olası harcamalardan tasarruf edilmesi anlamına da gelmektedir.¹²⁵

¹²² Ufuk Alkan ve Diğerleri, "Bursa İli'nde Tıbbi Atıkların Kontrolü", **Ekoloji Dergisi**, S.33, Ekim-Kasım-Aralık 1999, İzmir, s.12.

¹²³ www.saglikkentlerbirligi.org.tr/pdf/Bursa_sagliklisehir_gostergeleri.pdf (Erişim: 15.09.2007).

¹²⁴ www.bursacevreorman.gov.tr/pdf/ilcevresorum.pdf (Erişim: 25.05.2007).

¹²⁵ M. Talha Gönüllü ve Diğerleri; "İstanbul'da Ev Çöplerindeki Geri Kazanılabilir Materyallerin Araştırılması", **Ekoloji Dergisi**, S.19, Nisan-Mayıs-Haziran 1996, İzmir, s.13.

Kentsel mekânlarda katı atıkların toplanması ve yok edilmesi çevre kirliliğinin önlenmesi, mikrop, kemirici ve haşarat üremesinin engellenebilmesi için zorunludur. Katı atıkların yol kenarında birikmesi kişi ve toplum sağlığı açısından oldukça tehlikeli bir durum yaratır. Evsel katı atık miktarı ve içeriği bir bölgeden diğerine, mevsimsel değişikliklere, halkın yaşam düzeyine, adetlerine, bilgi düzeyine büyük ölçüde farklılık göstermektedir.¹²⁶ Bursa Büyükşehir Belediyesi doğal kaynakları korumak ve tahrip etmemek, hammadde, enerji tasarrufu sağlamak, ekonomiye katkıda bulunmak ve Bursa'da çevre duyarlılığını arttırmaya yönelik Kaynakta Ayırım-Geri Kazanım Projesi yürütmektedir. Bu amaçla, Bursa'da cam, kâğıt, metal, plastik gibi değerlendirilebilir atıklar, Büyükşehir Belediyesi, İlçe Belediyeler ve ÇEVKO (Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı) işbirliği ile pilot bölgelerde toplanmaya başlamıştır.

Projenin tüm kente yaygınlaştırılabilmesi için gerekli olan en ekonomik sistemi tespit etmek üzere fizibilite etüdü hazırlanarak, kentte bırakma merkezleri ile desteklenmiş bir kapıdan kapıya toplama modeli benimsenmiştir.

Proje uygulanan bölgelerde eğitim çalışmaları devam etmektedir. Bu çalışmaların kapsamında;

Site girişlerine projeyi anlatan afiş asılmış, konutlara broşür dağıtılmış ve bilgilendirme toplantıları yapılmış,

- Bilgilendirme toplantısında, atıkların ne şekilde toplanacağı konusunda bilgi verilmiş, toplama günü ve saati bildirilmiş,
- Proje başlangıcında Okul Müdürleri, Çevre Kolu Öğretmenleri ve öğrencilerine bilgilendirme toplantıları yapılmıştır,
- Okullarda uygulanan projeler için en az iki adet taşıyıcı bırakılmış afiş ve broşür dağıtılmıştır.
- Her otele taşıyıcı verilmiş olup, haftada 2 kez toplama yapılmaktadır,
- Bankalardan da kâğıt ve kartonlar toplattırılmaktadır,

Kent nüfusunun %22'sinde sürdürülen çalışma neticesinde toplanan ambalaj malzemeleri türlerine ayrılarak satışa hazır hale getirilmektedir. Projenin bütün kente

¹²⁶ Çağatay Güler ve Zakir Çobanoğlu, **Katı Atıklar**, Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü, Çevre Sağlığı Temel Kaynak Dizisi No:29, Ankara 1994, s.13.

yaygınlaştırılabilmesi hedefi ile ambalaj türlerinin kapıdan kapıya toplama (araç vasıtası ile), bırakma merkezi ve taşıyıcılarda karışık biriktirme alternatiflerinin değerlendirildiği ve izlenmesi gereken sistem ve programı içeren detaylı çalışmalar yapılmaktadır.¹²⁷

27.08.1995 tarih ve 22387 sayılı Resmi Gazete'ye göre tehlikeli olarak nitelendirilen atıkların uygun bir şekilde ortadan kaldırılması sağlanarak doğal kaynakların korunmasını amaçlamıştır.

Fabrikaların atıkları incelenmekte ve atık analizlerini resmi kabul gören kuruluşlara yatırmaları (Uludağ Üniv. Fen Edebiyat Fak. Kimya Bölümü, Tübitak - Sagem) istenmektedir.

- Tehlikeli atığı saptanan fabrikaların uygun ortadan kaldırılması sağlanmaktadır.
- Sahaya tehlikeli atık kabulü yapılmamaktadır.
- Tehlikeli atık denetimleri İl Çevre Müdürlüğü ile birlikte yürütülmekte, sanayilerin tek tek kontrolü yönetmelikler çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.
- Tehlikeli atık envanter çalışması GTZ projesi desteğiyle Büyükşehir Belediyesi İl Çevre Md. ve BTSO ile ortaklaşa yürütülmektedir. Çalışma sonucunda Sanayi Atık yönetim sistemi oluşturulacaktır.
- Arıtma çamuru envanter çalışması GTZ projesi desteğiyle Büyükşehir Belediyesi İl Çevre Md. ve BTSO ile ortaklaşa yürütülmektedir. Çalışma sonucunda Arıtma Çamuru bertaraf sistemi oluşturulacaktır.

Tehlikeli atık denetimleri İl Çevre Müdürlüğü ile birlikte yürütülmekte, tehlikeli atıkların uygun bir şekilde ortadan kaldırılması sağlanmaya çalışılmaktadır. Yapılan envanter çalışması sonucunda tespit edilen ihtiyaçlar doğrultusunda çalışmalar geliştirilmektedir.

Atıklarla İlgili Çalışmalar Yapılırken Ortaya Çıkan Sorunlar

- Sanayici atığını beyan etmemekte veya yanlış beyan etmektedir.
- Bertaraf tesisi belediye kontrolünde olmadığından ve atık miktarlarının

¹²⁷ Bursa Şehir Sağlık ve Sağlıklı Şehir Göstergeleri, Bursa Büyükşehir Belediyesi Sağlıklı Şehirler Projesi Koordinatörlüğü Yayını, Bursa 2005, s.43.

net bilinmemesinden dolayı bir fabrikanın tüm tehlikeli atıklarını uygun bertaraf edip etmediği anlaşılamamaktadır.

- Denetim yetkisi dolayısıyla işletmeler ayrı olarak kontrol edilememektedir.
- Büyük işletmeler ya kendileri veya Ticaret ve Sanayi Odasının lisanslı taşıma aracı ile atıklarını inisiyatifleri doğrultusunda uygun bir şekilde ortadan kaldırılması için yakma veya değerlendirme tesislerine iletmektedirler. Ancak Küçük ve Orta ölçekli işletmelerde ekonomik koşullardan dolayı bu tesislere atık iletilmesi sağlanamamaktadır. Ayrıca genellikle kent içinde kalan bu tesislerde özellikle atık depo alanları için yer mevcut olmadığından atığın biriktirildikten sonra transport edilmesi sağlanamamaktadır. Az miktardaki atığın transferi birçok açıdan uygun olmamaktadır. Ara depo ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Daha yakın mesafede bir bertaraf tesisine ihtiyaç vardır.

Ayrıca, Bursa Sağlıklı Kent Planlaması çerçevesinde 2020 Stratejik Plan ve Alt Bölge Plan Çalışmaları kapsamında birçok proje gerçekleştirilmektedir. Sektörler arası işbirliği içinde yürütülen ve halkın yaşam kalitesini yükseltmeyi amaçlayan özellikle kamusal açık alan ve yeşil alanların iyileştirilmesini hedefleyen projeler yürütülmektedir.

Mevcut yeşil alanların yerel halkın kullanımına açılması ana hedeftir.

•Aktif kullanım için yeşil alanların rehabilitasyonunun yanında bu alanları çevreleyen fonksiyonların çeşitlendirilmesini amaçlayan projeler geliştirilmektedir.

•*Merinos Kentsel Dönüşüm Projesi:* Büyük bir yeşil alan ve yapı stoğuna sahip eski fabrika alanının, kongre-kültür merkezi ve park olarak yeniden kullanıma açılması hedeflenmektedir. Projenin büyük bir kısmı tamamlanmıştır.

•*Kültürpark Sağıklaştırma ve Yenileme Projesi:* Kent merkezinde yer alan ve en eski park alanlarından biri olan Kültürpark'ın rehabilitasyon süreci tamamlanmıştır. Temel olarak, çarpık yapılaşmaya bağlı bozulmaların düzeltilmesi hedeflenmiştir. Proje başarılı bir şekilde sonuçlandırılmıştır.

•*Nilüfer Vadisi Peyzaj Düzenleme ve İyileştirme Projesi:* Kent merkezinin sınırında yer alan Nilüfer Çayı ve çevresinde bulunan yeşil alanın rehabilitasyonu ve kullanıma açılması projenin ana amacıdır. Bunun yanında kent merkezini tehdit eden

hava kirliliğini azaltması düşünülen yeşil bant olarak tasarlanmıştır. Proje çalışmaları devam etmektedir.¹²⁸ Süreci iyi bilen, ulusal ve uluslara arası alanda temsil gücü olan Bursa Büyükşehir Belediyesi, yapmış olduğu sağlıklı kent çalışmaları ve izlemiş olduğu stratejilerle HİS değerleri açısından daha fazla mesafe kat ederek diğer kentlere örnek olmaktadır.

2.3.1.2. Trabzon Belediyesi Uygulamaları

Trabzon' un 2007 yılı Trabzon merkez nüfusu 228.826 olmasına rağmen kent merkezindeki hareketli nüfusu 350–400 bin olarak tahmin edilmektedir.¹²⁹ Türkiye'nin Doğu Karadeniz bölgesinde adeta büyük bir merkez kent görevini yerine getirmektedir. Kent fiziksel yerleşim alanı olarak büyük bir alana sahip değildir. Bunun nedeni arazi yapısının dağlık olması ve deniz kenarında olmasıdır. Trabzon kenti adeta tepelerle deniz arasına sıkışmış gibidir. Bu nedenle fiziksel olarak kolay büyüme sağlanamamaktadır. Trabzon kentinin 9 ilçesi 114 km. uzunluğundaki sahil şeridinde olmak üzere 17 ilçesi vardır.¹³⁰

Trabzon Belediyesi Sağlıklı Kent Proje Ofisi Çalışmaları

Trabzon kenti, faz IV (2003 – 2008) için 16 Eylül 2005 'de DSÖ'ne üyelik için başvurusunu yapmıştır. Üyelik süreci 2007'nin Ocak ayına kadar aday olarak sürmüştür. Ocak 2007'de ise DSÖ'ne tam üyelik onaylanmıştır. Trabzon, Avrupa' da mevcut 80 tam üye arasında yerini almıştır. Trabzon kenti, sağlıklı bir kent olma yolunda bir Avrupa kenti standardına ulaşma yönünde büyük bir adım atmıştır. Türkiye'de "Sağlıklı Kentler Birliği" DSÖ'nün bu projesi için çalışmalar yapmakta, organizasyonlar ve eğitim toplantıları yapmaktadır.

Trabzon "Kent Sağlık Profili" ve "Kent Sağlık Göstergeleri" DSÖ'nün istediği 32 ana başlıktan oluşan "Kent Sağlık Göstergeleri" Trabzon ili için incelenmiş ve hazırlanmıştır. Bu göstergeler ve diğer belirli konuların irdelenmesiyle "Trabzon Kent Sağlık Profili" hazırlanmıştır. "Kent Sağlık Profili" de yine DSÖ'nün istediği kriterler çerçevesinde hazırlanmıştır.

¹²⁸ A.Nalan Fidan, "Sağlıklı Şehir Planlaması ve Sağlıklı Kentler", **Sağlıklı Kentler Birliği Trabzon Konferansı**, Nisan 2007, Trabzon.

¹²⁹ <http://www.trabzon.bel.tr/> (11.07.2007).

¹³⁰ **Trabzon Belediyesi 2007-2009 Stratejik Planı**, Temmuz 2006, s.9.

Bu göstergeler ve hazırlanan “Kent Sağlık Profili” ile Trabzon ilinin sağlık durumu incelenmiş ve göstergeler çerçevesinde ilgili konular irdelenmiştir. Bütün bunların amacı, Trabzon’un öncelikle sağlık yapısının ortaya koyulması, bunların değerlendirilerek gelecek için vizyon oluşturmaktır. Kent sağlığının daha da ileriye gitmesini sağlamak için yeni çalışmalar planlar üretmektir. Trabzon Belediyesi sağlıklı Kent Proje Ofisi daha sağlıklı, mutlu insanlar ve daha yaşanabilir bir çevre için çalışmalarını yürütmektedir.¹³¹

Fiziksel Aktivite ve Aktif Yaşam

Kent fiziksel yerleşim alanı olarak büyük bir alana sahip değildir. Bunun nedeni arazi yapısının dağlık olması ve deniz kenarında olmasıdır. Trabzon kenti tepelerle deniz arasına sıkışmış görünüme sahiptir. Bu nedenle fiziksel olarak kolay büyüme sağlanamamaktadır. Yeni yapılan sahil yolu ile birlikte oldukça uzun ve geniş bir alana sahip olunmuştur. Böylece, sahil şeridi boyunca 11 km kadar bir yürüme ve bisiklet yolu elde edilmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü tarafından 54. Dünya Asamblesi’nde 2002 yılı için konu “sağlık için zinde olmak” olarak önerilmiş ve yılın sloganı, “sağlık için hareket et” olmuştur. Dünya Sağlık Raporuna göre fiziksel hareketsizlik her yıl dünya çapında 1.9 milyon insanın ölümüne yol açmaktadır. Dünya nüfusunun en az % 60’ı tavsiye edilen günlük 30 dakikalık egzersizi yapamamaktadır ve egzersiz yapamayan kişilerde kalp ve damar hastalıkları yapanlara göre % 50’i daha fazla görülmektedir. Tüm dünyada artış gösteren kronik hastalıklardan korunmanın çok önemli bir yolu düzenli fiziksel egzersiz yapmaktır. Egzersiz yapmamak sağlıkla ilgili masrafları arttırmaktadır. Fiziksel aktiviteyi arttırmak için kentteki tüm sektörlerin bir arada çalışmasına ihtiyaç vardır.¹³²

Trabzon adeta bir futbol kenti gibidir. En sevilen ve yaygın olarak yapılan spor faaliyeti futboldur. Her semtte mini futbol sahaları vardır. Trabzonspor futbol takımı Türkiye’nin büyük ve meşhur takımlarından biridir. Bunun yanında Trabzon’da birçok spor tesisi bulunmaktadır. 1 adet profesyonel futbol stadyumu, 3

¹³¹ Oğuz Karaağaçlı, “Trabzon Kent Sağlık Gelişim Planı”, **Sağlıklı Kentler Birliği 2.Yıl Konferansı**, Aydın 2006.

¹³² Jülide Alan, “Daha Sağlıklı Bir Toplum İçin: Fiziksel Aktivite ve Aktif Yaşam”, **Sağlıklı Kentler Birliği Fiziksel Aktivite Sağlıklı Yaşam ve Yerel Yönetimler Sempozyumu**, Tepebaşı/Eskişehir, 28.04.2006.

adet Trabzonspor Kulübü sahaları, 2 adet kapalı spor salonu, 4 toprak futbol sahası, 5 tenis kortu, 24 halı saha, 39 spor salonu ve birer adet atış poligonu, olimpik yüzme havuzu ve bilardo merkezi mevcuttur.

Fiziksel aktivite ve aktif yaşam ile ilgili kentte birçok kuruluş tarafından seminer, toplantı, konferans düzenlenmekte ve halkın bu konularda uyarılmakta ve bilgilendirilmektedir. Eğitim kurumlarında sporun ve fiziksel aktivitenin önemi her zaman vurgulanmakta ve uygulamalar yapılmaktadır.¹³³

Sağlıklı Yaşlanma

Sağlıklı yaşlanma, ancak sağlıklı bir kent ortamında mümkündür. Kent halkının sağlıklı ortamlarda yaşamlarını sürdürmelerini sağlamak, bu konularda onları bilinçlendirmek için birçok kurum ve kuruluşla görevler düşmektedir. Kent Sağlık Gelişim Planında da belirtildiği gibi halkın, sağlıklı yaşam ve sağlıklı yaşlanma konularında bilgilendirilmeleri ve bazı hedefler planlanmıştır.

Sağlıklı bir hayat sürdürmek için sadece insanın bedensel sağlığının iyi olması yeterli değildir. İyi ve sağlıklı bir çevre ve ruh sağlığının da iyi olması gereklidir. İyi ve sağlıklı beslenme, spor, eğitim, kültürel konularda yapılan çalışmalar ve etkinlikler de sağlıklı yaşlanmayı etkileyen unsurlardır. Sağlıklı yaşlanma, sağlığın ve fiziksel, sosyal, ruhsal iyilik halinin; bağımsız yaşayabilme yeteneğinin; yaşam kalitesinin korunması ve daha iyi hale getirilmesi; ayrıca yaşam süreçleri arasında başarılı geçişlerin sağlanmasıdır. Sağlıklı yaşlanma, sağlığın ve fiziksel, sosyal, ruhsal iyilik halinin; bağımsız yaşayabilme yeteneğinin; yaşam kalitesinin korunması ve daha iyi hale getirilmesi; ayrıca yaşam süreçleri arasında başarılı geçişlerin sağlanmasıdır.¹³⁴

Kentsel Planlama

İnsanların yaşam kalitesini etkileyen diğer bir önemli faktör de şüphesiz ki çevredir. İyi ve kaliteli bir çevre, insan sağlığını olumlu yönde etkileyecektir. Kent planlaması bu açıdan çok önemlidir. Kentsel çevre ele alınırken içinde barındırdığı değerlerin olduğu gibi korunması ve değişiminin sorgulanması önemli olup, kent

¹³³ **Faz IV (2003 -2008) Ana Konularda Çalışmalar**, Trabzon Belediyesi Sağlıklı Şehir Proje Ofisi, Trabzon, 2006. s 2.

¹³⁴ Z. Dilek Aydın, "Toplum ve Birey İçin Sağlıklı Yaşlanma: Yaşam Biçiminin Rolü", **SDÜ Tıp Fak. Dergisi**, S.13-4, 2006: s.43

planlamasında mevcut doğal ve kültürel değerlerin korunması, değerlendirilmesi ve sürdürülebilirlik sağlanması birincil koşuldur.¹³⁵ Trabzon bir imar planına sahip olmakla birlikte, yeni oluşturulan imar alanlarının düzenlenmesi, planlanması kent sağlığı açısından önemli bir unsurdur.

Zağnos ve Tabakhane Vadileri Kentsel Dönüşüm Projesi

Trabzon Belediyesi'nin de katıldığı 7-9 Eylül 2006 tarihleri arasında Aydın'da yapılan Sağlıklı Kentler Birliği 2. yıl toplantısında SKB'nin düzenlediği en iyi proje yarışmasında "Sağlıklı Kent Planlaması" kategorisinde toplam 35 proje yarışmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda Trabzon'un "Tabakhane ve Zağnos Vadisi Kentsel Dönüşüm Projesi" bu alanda birincilik ödülünü kazanmıştır. Trabzon Belediyesi'nin çalışmalarında da görüldüğü gibi; kentsel dönüşüm projeleri, son zamanlarda kentlerde belediyelerin gündeminde artan bir ilgiyle izlenen veya uygulamaya başlatılan faaliyetler haline gelmiştir. Ülkemizde ister küçük ölçekli isterse büyük ölçekli belediyelerde, irili ufaklı birçok yerleşim biriminde, bu kavram kapsamına giren bazı imar eylemleri söz konusu durumun en belirgin göstergesidir.

Kentsel dönüşüm projelerinin iki farklı temel amaca hizmet ettiği ya da edeceği anlaşılmaktadır. Birincisi, tarihi kentlerde eski sosyal, kültürel ve ekonomik değerini yitirmiş olan yerleşim bölgelerinin ve kaynaklı alanların kent yaşamına kazandırılması; ikincisi, büyük göç alan sanayi kentlerinin kenar bölgelerinde, daha çok kayıt dışı inşaat sektörünce gerçekleştirilmiş olan niteliksiz ve yasadışı yerleşimlerin, yasal ve sağlıklı yaşam için uygun koşullara kavuşturulmasıdır. Tarihi kentler için hep gündemde olan konu, kentlerin içinde veya çevrelerinde kalan zaman içinde oluşan nizami olmayan yerleşim alanlarını da kapsayacak biçimde genişletilmesidir.¹³⁶ Sağlıklı ve yaşanılabilir kentsel mekân üretimi açısından oldukça sorunlu bir kentleşme tarihine sahip ülkemiz için dönüşüm ya da yenileme yoluyla kentsel mekânın yaşam alanlarının yeniden düzenlenmesi önemli bir ihtiyacın karşılanması gayretidir.

¹³⁵ Elmas Erdoğan, "Çevre ve Kent Estetiği", **ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2006 Cilt:8 S.9, s.69

¹³⁶ Saim Nalkaya, "Kentsel Dönüşüm ve Kent Kimliği", **Yapı Dergisi**, S.292, Mart 2006 İstanbul, s.39.

Aşamalı olarak yürütülen proje, aslında kentsel dönüşüm ekonomik, toplumsal ve mekânsal pek çok kent planlama eylemini, yasaları, politikaları, ekonomik karar ve tercihleri içeren çok çeşitli aktörlerin yer alabildiği bir eylemler bütünüdür. Bu çerçevede “kentsel yenileme“, “sağlıklaştırma“, “iyileştirme“, “yeniden işlevlendirme“, “kentsel tasarım projeleri“ ve “yeniden canlandırma“ gibi tanımlanabilecek çalışmalarla pek çok kentsel dönüşüm projesi geliştirilmektedir. Ancak 30 yıl önce uygulanan projelerden farklı olarak bu projeler, çok aktörlü yapıya sahiptir: Yalnızca özel sektörün ya da yalnızca kamu sektörünün başlattığı uygulamalar değil, çok çeşitli aktörlerin birlikte hareket ettiği bir eylemler dizisi olmaktadır.¹³⁷ Yürütülen bu projede iki önemli ortak olarak Trabzon Belediyesi ve Toplu Konut İdaresi göze çarpmaktadır.

Zağnos ve Tabakhane Vadisi Trabzon kentinin merkezinde, Ortahisar Tarihi kalesinin batı ve doğusunda yer almaktadır. Ortahisar’ın batısındaki vadi içinden geçen dere “Zağnos Deresi” adıyla bilinmektedir. Dere güneydeki dik yamaçlardan doğarak kuzeyde Karadeniz ile buluşmaktadır. Derenin doğusundaki yüksek topografya da “Ortahisar”ın batı sınırındaki dik yamaçları oluşturmaktadır. Ortahisar’ın doğusundan geçen dere ise “Tabakhane Deresi” olarak tanımlanmaktadır.

Ortahisar tarihi yerleşim alanı üç ana kısım’a ayrılmaktadır. Birinci kısım “İçkale” diye bilinen ilk yerleşim alanı olup, tarihi yerleşimin güney ucundaki topografik yükseltinin en yüksek olduğu kesimdir bu alanın kuzeyinde ise “Orta Kale” diye tanımlanan ve bugünkü Ortahisar diye bilinen alan gelmektedir. Üçüncü kesim ise, Orta kalenin kuzey ve kuzey batısına komşu olan ve Zağnos köprüsü’nün kuzeyinde Karadeniz’e kadar olan alanı kapsamaktadır. Bu alanın içinden Zağnos deresi geçerek denizle buluşmaktadır. Zağnos ve Tabakhane dere içleri, Trabzon kentinin nefes alacak hava akımını sağlayacak vadiler olup, geçmiş tarihsel süreç ve kent gelişimi içinde bu görevlerini yerine getirmişlerdir.

Ülkemizde olduğu gibi Trabzon’da da görülen hızlı kentleşme, çarpık yapılaşma ve gecekondu olgusu bu vadilerde de kendini göstermiştir. Vadiler gecekondulaşmış ve çarpık yapılaşmanın en yoğun olduğu alanlardan biri olmuştur.

¹³⁷ İpek Özbek Sönmez, “Kentsel Dönüşüm Süreçlerinde Aktörler -Beklentiler-Riskler”, **Egemimarlık Dergisi**, S.53, İzmir 2005/1, s.17.

Gecekondular başlangıçta derme çatma yapılar biçiminde oluşurken, daha çok konutların bir araya gelmesiyle ortaya çıkan gecekondular mahallelerinde, zaman içinde istenmeyen bir dizi sorunlar ortaya çıkmıştır. Sözü edilen gecekondular mahalleleri, yaşam kalitesini belirleyen her türlü teknik ve sosyal temel altyapıdan yoksun olup, varlıklarıyla da çevresel olarak olumsuzluklar ile görsel ve fiziksel kirliliğe yol açmaktadırlar.¹³⁸

TOKİ ve Trabzon Belediyesi ile yapılan protokol kapsamındaki “Trabzon Kentsel Yenileme Gecekondular Dönüşüm projesine” ilişkin protokol ile tespit edilen alanlar Trabzon Belediye Meclisinin 02.11.2005 tarih ve 284 sayılı kararı ile “Kentsel Dönüşüm Alanı” olarak ilan etmiştir. Bu karar çerçevesinde kentsel gelişim ve dönüşüm projesi kapsamında alanların değerlendirilmesine başlanmıştır. Kent planlamasında yerleşme eğilimlerinin artışına bağlı olarak, yerel yönetimlerin etkinliklerinin artışı kentlerde büyük kapsamlı projelerin hayata geçirilmesini de beraberinde getirmektedir.¹³⁹

Yaklaşık 174 hektar olarak belirlenen alanda yapılan çalışmalar sonucunda yeşil alan sistemi bir bütün olarak 1/5000 ölçekli Trabzon Kentsel Yenileme Nazım İmar Planında ele alınmıştır. Jeolojik ve jeoteknik etütlerin ve mevcut yapılaşma incelenmesi sonucunda Zağnos ve Tabakhane dereleri (vadis) yeşil alan sistemi güneye doğru plan bütününde yeniden değerlendirilmiştir. Yaklaşık 11 hektar alan konut alanı iken yeşil alan olarak yeniden düzenlenmiştir.

1/1000 ölçekte Kentsel Yenileme (gecekondular dönüşüm) alanında yaklaşık 20 hektar bir alan rekreasyon alanı ve kentsel dönüşüm alanı olarak düzenlenmiştir. Çalışmalarındaki Zağnos kentsel yenileme (gecekondular dönüşüm) alanının kent merkezinde olması, ayrıca kentin tarihi sit bölgesi ile etkileşim içinde olmasıyla birlikte, kentin merkez kullanımlarının içinde rekreatif etkinlikler ile kültürel, ticari sosyal etkinliklerle yüklü güçlü bir merkez vurgulamasına yönelik vasfına sahip önemli yerlerden biri olması göz önüne alınmıştır.

¹³⁸ B. Uzun ve M. Çete, “Gelişmekte Olan Ülkelerdeki Yasadışı Yerleşim Sorunlarının Çözümü İçin Bir Model”, **TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 10. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı**, 28 Mart - 1 Nisan 2005, Ankara.

¹³⁹ Ceyhan Yücel ve Nuran Zeren Gülersoy, “Türkiye’de Kentsel Sit Alanlarının Planlanması İçin Bir Sistem Önerisi”, **itüdergisi/a, mimarlık, planlama, tasarım**, C. 5, S.1, Mart 2006, s.5

Mevcut alanların yeniden düzenlenmesi, daha sağlıklı ortamlar yaratılması açısından önemlidir. Bu kapsamda Trabzon'da Zağnos ve Tabakhane vadilerinin kentsel dönüşüm projesi çerçevesinde yeniden düzenlenmesi ve rekreasyon alanı olarak belirlenmesi hayata geçirilmiştir.

Türkiye Toplu Konut İdaresi (TOKİ) ile Trabzon Belediyesi arasında yapılan protokol ile proje yürümektedir. Bu proje ile, adı geçen Zağnos ve Tabakhane Vadileri bölgesinde sağlıksız koşullarda yaşayan halkın kamulaştırma yapılarak bu bölgelerden boşaltılması, daha sağlıklı yaşanabilir modern konutlara yerleşmelerinin teşviki, bu bölgelerin yeşil alan ve rekreasyon alanları olarak değerlendirilmesi ve kent halkının daha sağlıklı bir çevrede, sağlıklı koşullarda, sağlıklı konutlarda yaşamaları amaçlanmıştır.

Boşaltılacak olan alanlar ise yeşil alan ve rekreasyon bölgesi olarak planlanmaktadır. Yeniden düzenlenecek olan bu alanlar geniş halk kitlelerinin yararlanabileceği alanlar olarak geri kazanılacaktır. Sosyal, kültürel, spor ve sanatsal etkinlikler için çeşitli mekânlar tasarlanmıştır.

Yapılan protokol ile Trabzon Belediyesi sınırları içinde bulunan Zağnos ve Tabakhane mevkiileri ismiyle adlandırılan, yıllardan beri çözüm bekleyen düzensiz ve çarpık yapılaşmanın oluşturduğu sorunlu bölgelerin tasfiye edilmesi, bu bölgelerde yaşayan tapu sahibi olan veya olmayan dar gelirli vatandaşlara kentsel dönüşüm projesi kapsamında çözüm bulunması amaçlanmıştır.

Bunun için, protokol kapsamındaki söz konusu bu alanlardaki çarpık yapılaşmanın oluşturduğu sorunların çözümü için kentsel dönüşüm alanları belirlenmiş ve bu alanlarda TOKİ ve Trabzon Belediyesi işbirliği ile düzensiz alanların tasfiyesi yapılmıştır. Kentsel dönüşüm projesi ile Trabzon kent planlaması açısından önemli kazanımlar elde etmiş olacaktır. Kentlerin yeni bir yüze kavuşması elbette ki o kentte yaşayan insanların fiziksel ve ruh sağlığını olumlu yönde etkileyecektir.¹⁴⁰

28.05.2007 tarihinde, Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ile Trabzon Belediye Başkanlığı arasında, Tabakhane Kentsel Dönüşüm Projesi ile ilgili protokol imzalanmıştır. Yapılan protokole göre; yapılacak olan sosyal donatı alanları

¹⁴⁰ http://www.sagliklikentlerbirligi.org.tr/pdf/trabzon_bel.pdf (20.5.2007).

ile konutların projelendirilmesi ve yapımı ve satışı TOKİ'ye ait olacak, Tabakhane'de bulunan ve yıkılacak olan konutların tespiti ve tapu kayıtlarında silinmesi işlemleri Trabzon Belediye Başkanlığı tarafından yapılacaktır. Tabakhane'de hak sahipleri için değer tespit komisyonu kurulacak. Bu komisyonda TOKİ'den 1, belediyeden 2 kişi olmak üzere 3 kişi bulunacaktır.¹⁴¹

Projenin Bütçesi ve Finansmanı

Projenin ana finansmanı TOKİ tarafından sağlanmaktadır. Projenin hazırlanması, bütçenin proje ilerledikçe oluşturulması, gerekli organizasyonlar, bazı uygulamalar Trabzon Belediyesince yapılmaktadır. Proje TOKİ ile ortak yürütülmektedir. 2005 yılında başlanan projeye Zağnos vadisi için bu güne kadar 40 milyon YTL harcanmıştır. Projenin sınırlı bir bütçesi olmamakla beraber, proje yapıldıkça maliyet oluşmaktadır. Zağnos vadisinin 2/3'lük kısmının kamulaştırılması tamamlanmıştır.

Proje Süreci

Proje, 2005 yılında başladı. Oluşturulan plan dahilinde devam etmektedir.

Zağnos vadisinin 2/3 lük kısmı kamulaştırılıp mevcut yapıların yıkım işlemi bitirilmiştir. Tabakhane vadisine henüz başlanmadı. Projenin bitirilmesi için kesin bir zaman belirlenmemiştir. Kamulaştırmalardan dolayı bazen açılmış olan davaların sürmesi, TOKİ'nin finansman aktarımındaki durumu projenin sürecini belirleyecektir. Amaç, en kısa zamanda tamamlanmasını sağlamaktır.

Sağlık üzerine etkileri ve sonuçlar

Proje kapsamındaki mevcut alanın yaklaşık % 80 i sosyo-ekonomik düzeyi düşük insanların yaşadığı gecekondü özelliği taşımaktadır. Bu bölgeler, yaşam koşulları çok kötü olan yapılarla doludur. Birçok mekanda tuvalet, banyo bulunmamakta, hijyen şartlarının insan sağlığını tehdit edici boyutlarda olması, tek odalı olması gibi çok kötü yaşam koşulları bulunmaktadır. Öncelikle bu kötü şartları barındıran bu bölge tamamen temizlenmiş olacaktır. Buralarda yaşayan insanlara mevcut yapılarının bedelleri ödenerek mağdur olmamaları sağlanmıştır. Bu kişiler

¹⁴¹ <http://www.takagazete.com/haber.php?id=2281> (29.05.2007).

isterlerse TOKİ'nin yaptığı uygun fiyatları olan konutlardan da öncelikli olarak yararlanabileceklerdir. Projede, uygulama alanı olarak belirlenen 174 hektar alanda yapılacak olan çalışmalar sonucunda daha sağlıklı bir çevre ortamı yaratılmış olacaktır.

Kentin ortasında bulunan ve denize dik olarak uzanan bu vadilerin boşaltılarak yeniden düzenlenmesi sonucunda, adeta kentin nefes alan ciğerleri konumunda olan bu vadiler, kentin temiz bir atmosfere kavuşmasını sağlayacaktır. Çevre düzenlemesi, peyzaj ve mimari düzenlemeler sonucunda modern ve daha sağlıklı mekânlar ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu alanlar, kent halkının tümünün isterse yararlanabileceği yeşil alan ve rekreasyon alanları olarak kullanımına sunulacaktır. Düzenli bir çevre, yeşili olan, yürüyüş alanları, bisiklet yolları, spor alanları, sosyal tesisleri olan sağlıklı bir çevre sonucu mutlu ve daha sağlıklı bir kent halkı oluşacaktır.

Yeniden geri kazanılacak olan bu bölgeler, kent halkı için adeta birer fiziksel ve ruhsal dinlenme yerleri olacaktır. İnsanların bedenlen ve ruhen rahatlayabileceği ortamlar sağlanmış olacaktır. Kentlerde böyle alanların varlığı, insanların fiziksel olduğu kadar ruh sağlığını da olumlu yönde etkilemektedir. Sağlıklı ve planlı bir kent, sağlıklı toplumların oluşmasında en önemli etkenlerden birisidir. “Kent Sağlığı”nın bir parçası olarak görülen bu proje ile daha sağlıklı bir kent olgusuna ulaşmada önemli bir adım atılmıştır.¹⁴²

Kentin daha sağlıklı ortamlara kavuşması, sağlıklı bir kent yapısının oluşması için bu proje çok önem taşımaktadır. Trabzon, sağlıklı bir kent olma yönünde kendisine vizyon sağlayacak olan bu projeye dünyanın diğer kentleriyle bilgi alışverişinde bulunmakta ve farklı projeler geliştirebilme çalışmaları yapmaktadır. “Sağlıklı Kent Proje Koordinatörlüğü” Sağlıklı kentler Birliği ağı ile ilgili tüm çalışmaları yürütmekte olup; koordinatörlüğü Trabzon Belediyesi tarafından yapılmaktadır. Bu projeye sivil toplum kuruluşları, üniversite, tıp fakültesi, kamu kuruluşları destek vermekte ve katkıda bulunmaktadır.

¹⁴² Zağnos ve Tabakhane Vadileri Kentsel Dönüşüm Projesi, **Trabzon Belediyesi Sağlıklı Şehir Proje Ofisi**, Trabzon, 2006. s.12.

2.3.1.3. Aydın Belediyesi Uygulamaları

Aydın Kenti, konum olarak Aydın İlinin kuzey batı bölümünde yer almaktadır. Aydın Kenti Aytepe mevkiine dayanmış, büyük çoğunluğu ova üzerine kurulmuş bir kenttir. Kent, yerleşim alanı gelişim bölgesi olarak batı bölgesine doğru gelişmektedir. Aydın'ın kuzeyinde dağlar, güneyinde verimli pamuk tarlaları doğusunda ise sanayi bölgelerinin ve havaalanı bulunmaktadır. Bu sebeplerden dolayı kentin gelişme bölgesi batı bölgesidir. Aktif nüfusun % 30'u ticaret, % 28'i tarım, % 12'si inşaat , % 9'u imalat sanayi , % 8'i devlet hizmetleri ve geri kalan % 13'ü ise diğer işlerde çalışmaktadır.¹⁴³ Aydın nüfusu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2007 sayımı sonuçlarına göre il genelinde 946.971 kişi ve Aydın Belediyesi sınırları içersinde 168.216 kişidir. Aydın kenti 1990'lardan sonra oldukça hızlı bir kentleşme sürecine girmiştir. Bunun en büyük sebebi dışarıdan aldığı göçlerdir. Sanayi ve hizmet sektöründe oluşan gelişmeler sonucu ve ayrıca tarım sektöründeki işçi sıkıntısından dolayı bu bölgeye pek çok kişi yerleşmiş bu da nüfus artışı ve hızlı kentleşmeyi beraberinde getirmiştir.¹⁴⁴

Aydın Kent Sağlığı Merkezi

Aydın Belediyesi DSÖ'nün başlattığı Sağlıklı Kentler Projesine 19.07.2004 tarihinde Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü aracılığıyla yapılan başvuru ve Aydın Belediye Meclisinin kararlarıyla, Aydın'da bulunan tüm resmi-sivil kurum ve kuruluşlarının da katılımıyla Kent Sağlığı Profili hazırlanmasına karar verilip protokol imza edilmiştir.

Aydın Belediye Meclisi'nin kabul etmesiyle birlikte Sağlıklı Kent Proje Koordinatörlerinin öncülüğünde Türkiye'de ilk defa Kent Sağlığı Merkezi kurulmuştur. Belediye bünyesinde yer alan bu merkez ADÜ Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim dalı ile ortak çalışmaktadır. Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi 2005-2006 dönemi ders programında beşinci sınıflara Halk Sağlığı Anabilim Dalı tarafından "Şehir Sağlığı" dersi konmuştur. Öğrenciler, araştırma görevlileri ve diğer sektörlerden yetkililer için bu merkezde eğitim, araştırma,

¹⁴³ <http://www.aydin.gov.tr/tr/sg.asp?ID=215> (20.09.2007).

¹⁴⁴ Hayriye Eşbah, "Aydın'da Kent Parklarının Bazı Ekolojik Kalite Kriterleri Yönünden İrdelenmesi", **Ekoloji Dergisi**, s.42-48, S.15,58, 2006, s.43.

literatür inceleme vb. imkân lar hazırlanmaktadır.¹⁴⁵ Bu merkezde yapılan uzun ve bilimsel temelli çalışmalar sonucu Aydın Belediyesi'nin Dünya Sağlık Örgütü Sağlıklı Kentler Projesi'ne yapılan başvuru aday adayı değil; direkt aday müracaatçı olma sonucunu doğurmuştur.

Ayrıca bilgi ve veri toplama, bunları göz önünde bulundurarak karar verme sürecini başlatma, planlama ve bu hususlarda yöntem oluşturmak, uygulamak, izlemek ve değerlendirmek, elde edilen tecrübeleri tüm kentle ve bu projeye girmeyi düşünen diğer kentlerle paylaşmak amaç edinilmiştir. Aydın Belediyesi'nin niyet mektubunun kabulünü takip eden, başvuru formunun da işleme konulması ile ve aday adayı değil direkt aday üyelik değerlendirilmesine alınması üzerine;

- Kent Sağlığına yönelik dokümantasyon ve vaka çalışmalarını toplamak,
- Kent sağlığının geliştirilmesine yönelik araştırma, proje, eğitim ve danışmanlık hizmetleri vermek,
- Kent Sağlığı Profili ve ardından Kent Sağlığı Planlaması ayrıca Sağlık Etki Değerlendirmesi çalışmalarını yapmak,
- Kent Sağlığı Gelişimini izlemek,
- Verileri değerlendirmeye tabi tutmak,

Hem kent sağlığı göstergeleri, hem de diğer sağlıkla ilgili ölçütleri bir bilgi analizi ile birlikte içerir.

Aydın'da "Kent Sağlığı Merkezi" faaliyetlerini direkt Aydın Belediye Başkanına bağlı yürütmektedir. Bu merkez; Aydın ilinin DSÖ'nce uygulanan Sağlıklı Kentler Projesine dahil edilip, Dünyanın yaşanabilir, Sağlıklı Kent Belgesi verilmiş kentlerinden birisi olması çalışmaların sorumluluğunu üstlenmiştir.

Aydın Kent Sağlığı Merkezi'nde;

- Sağlık ve Sağlık Hizmetleri Göstergeleri,
- Çevre Göstergeleri,
- Sosyo-ekonomik Göstergeler üzerine çalışan alt çalışma grubu oluşturulmuştur.

¹⁴⁵ E.Didem Evci, "Çevre ve Sağlık: Sağlık Sektöründen Beklentiler", **Sağlıklı Şehir Planlaması ve Yerel Yönetimler Sempozyumu**, 27-28 Nisan 2007 Trabzon.

Aydın Kent Sağlığı Merkezi 8-9 nisan 2005 tarihlerinde Sağlık Bakanlığı işbirliğiyle Sağlıklı Kentler Ulusal Ağ Toplantısının ilkini geniş bir katılım ile yapmış, toplantı verimli sonuçların elde edildiği bir Ağ Toplantısı olarak kayıtlara geğmiştir. Kent Sağlığı Merkezi Koordinatörleri ile Aydın Belediye Başkanı 20-25 Eylül 2005 tarihinde Bursa'da yapılan DSÖ Sağlıklı Kentler Uluslararası Ağ Toplantısına katılmış, bildiri sunulan bu toplantıda tanıtım standı açılarak Aydın ve Kent Sağlığı Merkezi çalışmaları katılımcılara bilgi verilmiştir.¹⁴⁶

Dünya Sağlık Örgütü Sağlıklı şehirler Projesi gelişen ve değişen dünyanın en itibarlı ve en çok talep gören projesi olma özelliğindedir. DSÖ'nün bu projesine dâhil olabilmek, uygulayabilmek ve kabul görerek, belge sahibi olmak aday belediyeler için çok yoğun uğraş, çalışma gerektirmektedir.

Katı Atık Geri Kazanım Çalışmaları

Kentlerde katı atık sorunundan kaynaklanan çevresel bozulmalar günümüzde ciddi boyutlara ulaşmıştır. Atıkların toplanması, taşınması, geri kazanımı ve yok edilmesi süreçleri karmaşık bir dizi örgütlenmeyi gerekli kılmaktadır, belediyelerin yürüttüğü "Katı Atık Yönetimi" bu noktada önem kazanmakta ve konuya bilimsel yaklaşımlar ve doğru politikalar ile çözümler getirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Katı atık toplama/taşıma işleminin çevresel ve ekonomik açılardan bakıldığında mühendislik gereklerine uygun olarak yapılması gerekliliği açıktır.¹⁴⁷

Katı atıklar eski tarihlerden beri toplumların ekonomik, kültürel, sosyal ve politik gelişmelerine göre yakılarak, geri kazanılarak veya düzenli depolama alanlarında gömülerek uzaklaştırılmıştır. Evlerden, parklardan, caddelerden kaynaklanan katı atıklar düzenli depolama alanında uzaklaştırılmalıdır. Birçok kentte olduğu gibi, Aydın'da da katı atıkların çok önemli bir sorun olduğu ve bu sorunların çözümlenmesi için düzenli depolama alanlarında uzaklaştırılması ve bu sahalarda katı atık miktarının azaltılması için atıkların geri dönüştürülerek tekrar kullanımını sağlayacak atıkların en düşük seviyeye indirilmesi veya atık geri kazanma programlarının başlatılması gereken adımlardır.

¹⁴⁶ E.Didem Evcı ve Diğerleri, "Aydın şehir Sağlığı Gelişim Planı Hazırlık Çalışmaları: Kurumların Halk Sağlığı Sorunlarına Yaklaşımı", **Kent ve Sağlık Sempozyumu**, 07-09 Haziran 2006 Bursa.

¹⁴⁷ Ömer Apaydın "Trabzon şehri Katı Atık Toplama İşleminin Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) Destekli Optimizasyonu İçin Bir Uygulama", **Ekoloji Dergisi**, C.14, S.14, s.5.

Katı atıklar değişken bir yapıya sahip olup, özellikleri ve içeriği; ülkeden ülkeye değiştii gibi aynı ülke içerisinde de kentten kente ve mahalleden mahalleye de farklılık göstermektedir. Aydın kenti sınırları dâhilinde üretilen evsel katı atıkların mahalleler bazında miktarlarının, bu miktarların içerisinde ayrıntılı analizler ile geri dönüştürülebilir madde miktarlarının ve oranlarının bilinmesi, özgül katı atık miktarlarının ve yine günlük kişi başı katı atık üretiminin bilinmesi gerekmektedir. Elde edilen bu bilgi ve verilerin ilişkilendirilmesinin yapılması, halk sağlığı, çevre sağlığı ve stratejik kararlarının alınması bakımlarından büyük önem arz etmektedir.

Plâstik maddeler hafif, ucuz, kolay işlenebilir ve çok farklı kullanım alanına sahip olmaları nedeniyle günümüzde en önemli ticarî malzemeler olmuşlardır. Günlük hayatımızda çok büyük miktarlarda plâstik madde kullanılmaktadır. Kullanılan bu maddelerin çoğunun bir defa kullanılıp atılması ve hacimce çok yer kaplamaları çevre kirliliğini de beraberinde getirmiştir. Bu sorunu çözmek için son yıllarda önemli çalışmalar yapılmaktadır. Bu sorunun bir çözümü, plâstik atıkların geri kazanımıdır. Plâstik maddelerin tekrar işlenebilmeleri onların geri kazanımını önemli kılmıştır. Geri kazanım olayı hem çevre kirliliğini önlemede hem de atık maddelerin değerlendirilmesi sonucu ekonomiye büyük katkılar sağlar. Geri kazanım sırasında karşılaşılan en önemli sorunlar plâstiklerin tanımlanması ve ayrılması aşamasında ortaya çıkar.¹⁴⁸

Pek çok durumda atıkları elinde bulunduran kişiler bunların nasıl değerlendirileceğini veya değerlendirme konusunda kime başvuracağını bilmediğinden değerlendirme problemi biraz daha zorlaşmaktadır. Bu noktada iki gruba bir araya getirecek veya birbirlerinden haberdar edecek yeni kuruluş veya kişilere ihtiyaç ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, atıkları toplayan ve bu atıkları değerlendiren kuruluşlar arasında bir stok değişimi olması gerekmektedir.¹⁴⁹ Atıkları toplayan ve ayrışması işlemini organize eden ve atıkları toplayıp, ayrışmamış atıkları tekrar değerlendirecek kuruluşlar belediyeler veya belediyenin izin verdiği özel kuruluşlar olabilmektedir.

¹⁴⁸ Hakan Yurtseven ve Diğerleri “Katı Atık Plastik Maddelerin Tanımlanması, Ayrılması ve Geri Kazanımı İçin Yöntem Geliştirme”, **Ekoloji Çevre Dergisi**, Sayı:22, Ocak-Şubat-Mart 1997, İzmir, s.23.

¹⁴⁹ Muzaffer Topçu ve Süleyman Taşgetiren, “Plastiklerin Yeniden Kullanılması”, **Çevre Dergisi**, Sayı: 9, Ocak-Şubat-Mart 1994, İzmir, s.10.

Belediyelerin toplamış olduğu atıkların depo yerlerinde çok sayıda sağlık riskleri mevcuttur. Dzenli depolama uygulamasına gezerken çalışanların ve çevredeki insanların emniyeti ve sağlığını korumaya almak için yapılacak birçok işler olacaktır. Bu amaçla öncelikle depo yerini inşa eden çalışanların bu işler için eğitim almış olması ve depo yeri inşasında gerekli teknik tedbirler uygulanmalıdır. Bu şekilde çalışanların ve çevrenin mal ve can gvenliği sağlanmış olacaktır.¹⁵⁰

** Geri Kazanım Atık Konteynerleri*

Gnlk yşantımızın hemen her alanında kullandığımız veya kullanmak zorunda kaldığımız plastik rrenleri terk etme konusunda ekonomik ve pratik alternatiflerin yokluğundan dolayı bu maddenin kullanımı artan şekilde devam etmektedir. Bu gerçek göz nne alınarak plastiğin geri dönüşümü, çevreye olan zararını azaltılması ve ekonomik kazanım açısından yerel ynetimlerin gndeminde olan konularındandır. Kentsel mekânlarda değişik yapı ve bryklkte planlanan, alanın kirlenmesini önlemek amacı ile çeşitli yerlere farklı biçimlerde konumlandırılan, işlevsel amaçlar için kullanılan çöp kutuları bazı durumlarda diğer donatı elemanlarıyla birlikte tasarlanmaktadır. p kutuları dış mekân kullanım birimleri ve yaya dolaşımı ile doğrudan ilişkili olacak şekilde konumlandırılır. Kent merkezinin görsel ve sağlık açısından temiz tutulmasını sağlayan bu elemanlara pek çok mekânda yer verilmektedir.¹⁵¹

Kentin ana cadde, bulvar ve meydanlarında 50 adet yerleştirilen bu donanımlar kâğıt, gazete, plastik, pet şişe, cam ve alüminyum ayrıştırma bölümleri yer almakta olup reklâm panosu yzeyi ile de halkın ilgisini çeken şık ve ağdaş tasarımıdırlar. Burada biriken geri dönüşümlü maddeler, geri kazanım aracı ile diğer evsel atıklardan ayrı toplanmaktadır.¹⁵²

** Geri Kazanım p Sepetleri*

Aydın Belediyesi atolyesinde imal edilen bu malzemeler kâğıt-cam-plastik-teneke-metal ayrıştırma poşetleri içerisinde geri dnüşürülebilir maddeler geri

¹⁵⁰ M. Talha Gönüllü, “p Depo Yerlerinde Can Emniyeti Ve Halk Sağlığı İle İlgili Tedbirler”, **evre Dergisi**, Sayı: 9, Ekim-Kasım-Aralık 1993, İzmir, s.14.

¹⁵¹ Elif Ebru şişman ve Lerzan Yetim, “Tekirdağ Kentinde Donatı Elemanlarının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi”, **Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi**, S.5(1), 2004, s.49.

¹⁵² www.aydin-bld.gov.tr/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=116 (07.03.2007).

kazanım aracı ile ayrı toplanmaktadır. Bu donanımlar bilhassa okul bahçelerine, resmi kurum alanlarına ve kent içerisine yerleştirilmiştir.

** Atık Kâğıt Kazanları*

Atık kâğıt geri kazanılmasının en mühim faydası çevre korumaya olan katkısıdır. Atık kâğıtlar geri kazanıldığı zaman Belediye hizmetlerinde önemli bir yer işgal eden mühim ölçüde bir maliyet yükleyen katı atıkların toplanması, taşınması ve bertarafı işlemlerinde ekonomi sağlamasına yaramaktadır. Atık kâğıtların çöpe karışması toplama ve taşınma sırasında problemlere yol açmakta bilhassa çöpleri depolandığı düzenli depolama alanlarında lüzumsuz bir hacim işgal etmektedir. Aslında değerli bir hammadde olan kâğıdın üstelik ilave toplama, taşıma ve depolama maliyetleri ile uzaklaştırılması büyük maddi kayıplara yol açmaktadır.¹⁵³

Aydın Belediyesi'nce 220 litrelik bidonlar atık kâğıt kazanı haline getirilmiş olup ağzı kapalı ve kilitli olarak hizmete sunulmuştur. Yine kentin ana cadde ve bulvarları ile site ve kooperatif alanlarının yanı sıra talep edilmesi halinde her noktada yerleştirilebilmektedir. 37 adet atık kâğıt kazanı kent içerisinde çeşitli noktalara yerleştirilmiştir. Bu atıkların toplanması hizmetini Tema Vakfı Aydın İl Temsilciliği üstlenmiştir.

** Cam Şişe Kumbarası*

Aydın kentinde 2 adet cam şişe kumbarası yer almakta olup, cam atıklar anlaşmalı bir firma tarafından toplanmaktadır.

• Atık Pil Kutusu

Tehlikeli sınıfında yer alan pillerin diğer evsel atıklardan ayrı olarak toplanması için okullar, resmi kurumlar ile çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. 2000 Yılından bu yana yaklaşık 250.000 Adet atık pil ayrı olarak toplanmış, toplanan bu piller oluşturulan atık pil sızdırmaz deponi alanında toprak ve suyla hiç temas etmeden özel bir şekilde depolanmıştır.

Yine atık pillerin diğer atıklardan ayrı toplanması amacıyla 60 litre hacimli zemine montajlı, paslanmaz ve sızdırmaz malzemeden imal edilmiş 20 Adet atık pil

¹⁵³ Veysel Eroğlu, "Atık Kağıt Kullanımının Çevre Açısından Önemi", arsiv.mmo.org.tr/pdf/10006.pdf (17.11.2007).

kutusu kentin belirli noktalarında hizmete sunulmuştur. Toplanan piller Çevre Bakanlığı direktifi gereğince Taşınabilir Pil Üreticileri ve İthalatçıları Derneği'ne teslim edilecektir.

• *Kullanılmış Toner ve Kartuş Kutusu*

Tehlikeli atık sınıfında yer alan kullanılmış kartuş ve tonerlerin diğer evsel atıklardan ayrı toplanması için özellikle resmi kurumlar ile okullarda çalışmalar yapılmaktadır. Kent içerisinde ise diğer atıklardan ayrı toplanması amacıyla 60 ltl. Hacimli zemine montajlı paslanmaz ve sızdırmaz malzemedan imal edilmiş 10 Adet Tehlikeli Atık Kutusu hizmete sunulmuştur.

Katı Atık Bertaraf Tesisi Projesi

Katı atıklar genellikle üreticisinin gözünde hiçbir değeri olmayarak atılan aslında ekonomik değeri olan maddelerdir. Bu doğrultuda katı atık miktarlarının ve içeriğinin bilinmesi bu tür tesislerin projelendirilmesinde elde olması gereken en önemli verilerdir. Bu anlamda; Aydın kentinde üretilen günlük evsel katı atık miktarı, kişi başına üretilen evsel katı atık miktarı ile mahalleler bazında üretilen günlük evsel katı atık miktarları ve ambalaj atığı malzemesi oranları yapılan evsel katı atık analizi çalışması ile belirlenmiştir. Bu analiz sonuçları katı atık bertaraf tesisimizin boyutlandırılmasında veri olarak kullanılmış ve evsel katı atıkların bertarafı için en uygun ortadan kaldırma yöntemi belirlenmiştir.

Aydın Belediyesi sınırları içerisinde yaşayanların üretmiş oldukları evsel katı atıklar 1989 yılından bu yana zindan deresi olarak adlandırılan mevkide düzensiz (vahşi) şekilde depolanmaktaydı. Kullanılan bu depolama sahasının meydana getirdiği olumsuzlukların çoğalması sonucunda, Aydın Belediyesi düzenli bir katı atık bertaraf tesisi için, yer tespiti çalışmasını gerçekleştirmiştir. Yer tespitiyle ilgili olarak 16 adet resmi kamu kurum ve kuruluşunun olumlu görüşleri alındıktan sonra 162.826 m²'lik alanın tüm kamulaştırma ve tahsis işlemlerini tamamlanmış ve söz konusu kamulaştırma işlemleri ile ilgili ödemeler ilgili yer sahiplerine Aydın Belediyesi tarafından ödenmiştir.¹⁵⁴

¹⁵⁴ Türkiye Sağlık Kentler Birliği Bülteni, Sayı:6, Temmuz-Ağustos-Eylül 2006, Bursa, s.3.

Kurulacak tesislerin yeri ile ilgili Belediye tarafından yapılan hizmet alımı ihalesi neticesinde yeterlilik belgesine sahip firmaya ÇED raporu hazırlattırılmış ve T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü'nden 23 Ocak 2006'da “ÇED Olumlu Belgesi” alınmıştır.

Katı Atık Düzenli Depolama ve Bertaraf Tesisleri 163 dönüm arazi üzerinde yaklaşık 9 trilyon liraya mal olarak 3 ilçe, 5 Belde ve 26 köyün evsel atıklarının bertaraf edileceği, Doğanköy mevkiinde mülkiyetinin tamamı Aydın Belediyesine ait arazide kurulmuştur.

Aydın'ın Katı Atık Deponi Merkezi

Günümüzde yeryüzü üzerinde insanoğlunun yaşadığı nereye giderseniz gidin katı atıklar önemli problemler olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsan sadece doğduğu günden ve andan itibaren ihtiyaçları doğrultusunda, sadece kendisinden kaynaklanan gereksinimleri bakımından dahi olsa tüketmeye ve bu tüketim sonucunda da atık üretmeye başlamış olmaktadır. Dünya nüfusunun gün geçtikçe artması da bu tüketimin giderek artmasını ve dolayısıyla da bu artan nüfus ve tüketimin sonucunda da özellikle katı atık üretiminin artmasına da neden olmaktadır.

Katı atık yönetimi, depolama alanlarının yer seçiminden başlanarak, depo içerisindeki organizasyonun çevreye en az zararı verecek, gelecekte alanın sürdürülebilirliğine katkı sağlayacak biçimde farklı meslek disiplinleri Peyzaj Plancıları, Bölge Plancıları, Çevre Mühendisleri, Jeoloji Mühendisleri, Karar vericiler vb. tarafından yapılmalıdır.¹⁵⁵

28.12.2005 tarihi itibarıyla de Katı Atık Bertaraf Tesisi Uygulama Projeleri ve Mevcut Kullanılmakta Olan Sahanın Rehabilitasyon Projeleri Aydın Belediyesi tarafından yapılan hizmet alımı ihalesi neticesinde teslim alınmıştır. Çevre ve Orman Bakanlığı, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü'nün 05.05.2006 tarihinde “Katı Atık Bertaraf Tesisi Uygulama Projelerinin” uygunluğu onaylanmıştır.

Ayrıca 9 Belediye ve Aydın İl Özel İdaresinden oluşan Aydın İli Çevre Hizmetleri Birliği Bakanlar Kurulu'nun 19/04/2006 tarihli kararı ile kurulmuş olup

¹⁵⁵ Özgür Yerli ve Diğerleri, Katı Atık Depolama Alanları Kent İlişkisi ve Peyzaj Onarım Süreci: Süreci İzmir Harmandalı Örneği, **Kent ve Sağlık Sempozyumu**, 07-09 Haziran 2006 Bursa.

Aydın İli Çevre Hizmetleri Birliği' ne ait tüzük 9 Mayıs 2006 tarih ve 26163 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

Katı atık bertaraf tesisi; günlük 250 ton kapasiteli ambalaj atığı ayrıştırma tesisi, yer altı sularına zarar verilmesini engelleyecek, yaklaşık 40 yıl hizmet edecek özel sızdırmaz malzemeler ve güçlendiricilerle donatılmış düzenli depolama alanları, sızıntı suyu havuzu, kantar, idari bina, laboratuvar, atölye, garaj, su deposu, tekerlek yıkama ünitesi, tıbbi atık sterilizasyon sahası, gözlem kuyusu, çevre tel çitleri ve çevre ağaçlandırması gibi pek çok ünitelerden oluşmakta olup gelişen ve artan nüfus hesaplamalarına göre projelendirilmiş resmi olarak faaliyetine başlayan Aydın İli Çevre Hizmetleri Birliği kapsamında Aydın Kent Merkezi başta olmak üzere 3 İlçe ve 5 Belde Belediyesi ile toplam 26 köy yerleşiminin evsel katı atıklarının değerlendirileceği ve depolanacağı entegre bir tesistir.¹⁵⁶ Aydın kentinin gelişimi ve geleceği için fiziki ve sosyolojik anlamda çok önemli olduğu kadar bir o kadar da acil ve gerekli bir proje olan; geri kazanım ayrıştırma tesisi ile entegre bir şekilde çalıştırılacak yeni ve düzenli katı atık depolama tesisi Aydın'da kurulmuştur.

2.3.1.4. Yalova Belediyesi Uygulamaları

Yalova, Türkiye'nin kuzeybatısında, Marmara Bölgesi'nin güneydoğu kesiminde yer almaktadır. İlin kuzeyinde ve batısında Marmara Denizi, doğusunda Kocaeli, güneyinde Bursa (Orhangazi-Gemlik) ve Gemlik körfezi yer almaktadır. Yalova ilinin nüfus artış hızı 1990- 1997 yılları arasında yaklaşık 2 kat artış göstermiş, bu tarihler arasında 113.417 olan genel nüfus 7 yıllık bir sürede 163.916 kişiye yükselmiştir. Bu artışta en önemli neden İlin 1995 yılında İlçe statüsünden İl statüsüne geçmiş olmasıdır.

Nüfus artış hızı 18 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen deprem ile birlikte durma noktasına gelmiş, depremin hemen sonrasında bir miktar azalma olmuşsa da 2000 yılında ilin iskân sorununa sağlanan geçici çözümler ile nüfusta yeniden artış trendi gözlemlenmiştir. Ancak bu artış miktarı deprem öncesi oranlarının çok

¹⁵⁶ <http://www.aydin-bld.gov.tr> (21.03.2007).

gerisinde kalmıştır.¹⁵⁷ 2007 nüfus sayımı sonuçlarına göre Yalova'nın nüfusu 181.758 olarak açıklanmıştır.¹⁵⁸

Yalova Belediyesi, DSÖ sağlıklı kentler ağı üyesi ve Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği kurucu üyesidir. DSÖ Sağlıklı Kentler projesinin genel amaçları doğrultusunda hazırlanan Yalova Kent Sağlık Gelişim Planında sağlıklı bir yaşam politikası yürüten Yalova'nın hedefleri şu şekilde belirtilmiştir;

- Sağlıkta hakkaniyet,
- Risk faktörlerinin azaltılması,
- Eğitim,
- Ergen, yaşlı ve özürülülerin sağlığının geliştirilmesi,
- Ruh sağlığı gelişimi,
- Bebek ve çocuk sağlığının geliştirilmesi,
- Hastalıkların azaltılması,
- Üreme ve cinsel sağlığın geliştirilmesi olarak belirlenmiştir.

Bu hedefler doğrultusunda kent halkının sorunlarını doğru bir şekilde ortaya çıkarılması, elde edilen veriler doğrultusunda öncelikli sorunların ele alınması, sosyal adalet anlayışı ve hakkaniyet ölçülerinde Yalova halkının kent kaynaklarından eşit faydalanması ve faydalandırılması gerekmektedir.

Yalova'nın toplam nüfusu iki büyük dilime ayrılmaktadır. Birinci büyük dilimde gençler, ikinci büyük dilimde ise yaşlanma sürecine girmiş olanlar bulunmaktadır. Kısa vadeli planlama çerçevesinde, yaşam sürecinin seyrini olumsuz etkileyen faktörleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

Yalova'da, Sağlıklı Yaşlanmayı Etkileyen Faktörler

• *Afet Sonrası Psiko-Sosyal Durum:* Yalova, 1999 yılında yaşanan Marmara Depreminden en fazla etkilenen kentlerin en başında gelmektedir. Nüfusun yaklaşık % 2'si depremde yaşamını yitirmiştir. Depremden sonrası oluşan psiko-sosyal durum insanlar dengeli ve sağlıklı yaşam seyrini önemli bir süre kesintiye uğratmıştır.

¹⁵⁷ Metin Sabuncu ve diğerleri, **Yalova Kent Sağlık Profili**, Yalova Belediyesi, Yalova 2004, s.15.

¹⁵⁸ TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2007.

• *Yoksul Nüfus: Yoksulluk*, sağlıklı yaşam sürecinin en olumsuz etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Yalova’da da, Dünya Sağlık Örgütü kriterleri çerçevesinde temel ve medeni ihtiyaçlarını karşılama imkân ından yoksun bir kesim bulunmaktadır.

• *Engelli Nüfus: Gerek doğal engelli gruplar ve gerekse Marmara Depremi sonrasında oluşan engelli nüfusun, sosyal hayata entegrasyonunun sağlanması ve onlara mesleki beceri kazandırılması büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, Yalova’da kısa vadeli planlama çalışmalarında engelliler, öncelikli grupların başında gelmektedir.*

• *Yaşlılık Dönemi: Yaşlılık dönemindeki kentliler, kentsel hizmetlere ve sağlık hizmetlerine en fazla ihtiyaç duyarlar. Tabi ki bu hizmetlerin düzenli ve periyodik bir biçimde yürütülmesi de bir o kadar önemlidir. Yaşlılıkta, boş zaman geçirme, sosyal aktiviteler, periyodik bakım hizmetleri, kimsesiz yaşlılarla ilgili hizmetler, yaşlılığa bağlı (özellikle diyabetik ve kardiyovasküler) hastalıkların takip ve tedavisinde kolaylıklar, trafik, kirlilik ve gürültü gibi kentsel stres unsurlarının ortadan kaldırılması gibi hizmetler ve bu hizmetlere erişim kolaylıklarının sağlanması bu dönemde büyük önem taşımaktadır.*

• *Kent Sağlık Bilinci: 28 Mart 2004 yılında gerçekleştirilen Yerel Yönetimler Genel Seçimleri sonucunda politik karar vericiler büyük ölçüde değişmiştir. Dolayısıyla bu dönemde de “Herkes İçin Sağlık” ilkesinden hareketle bilinçlendirme çalışmalarının yürütülmesi önem taşımaktadır.*

• *Sağlık Hizmetlerine Erişim: Özellikle yaşlılık dönemlerinde sağlık hizmetlerine erişim oldukça zorlaşmaktadır. Bu nedenle sağlık hizmetlerine erişemeyen toplumsal kesimlere, sağlık hizmetlerinin ulaştırılması gerekmektedir.¹⁵⁹*

Yalova Belediyesi, belediye sınırları içinde, iletişime geçilerek genel sağlık sosyal tespitleri, istek ve önerileri kayıt altına alınır. Oluşturulan veri tabanından dezavantajlılık durumuna göre önceliklendirilerek, bu grupların belediye, kamu hizmet ve etkinliklerine yönlendirilmesi, katılımlarının sağlanması ve takibinin yapılabilmesi amacıyla “Benim Mahallem” programı oluşturulmuştur.

¹⁵⁹ Sabuncu, 2004, s.11.

Birlik üyelerini sağlıklı kentler yolunda teşvik etmek amacıyla düzenlenen “Sağlıklı Kentler Projesi En İyi Uygulama Ödülü”nde, Sağlıklı Yaşlanma Kategorisi'nde en iyi uygulama ödülünü 'Yaşlı ile İletişim Projesi' ile hayata geçiren Yalova Belediyesi kazanmıştır. Yalova Belediyesi'nin uyguladığı Benim Mahallem Projesi Yalova Belediyesine bağlı 9 mahallede uygulanmıştır. "Yalnız Değilsiniz" sloganıyla yapılan bu proje; Yaşlıların günlük yaşamlarını kolaylaştırmak, sosyal etkinliklere katılmalarını sağlamak ve onlara yalnız olmadıklarını hissettirmek amacıyla Yalova Belediyesi tarafından hayata geçirilmiş bir projedir.

Yaşlı İletişim Projesi

Toplumların yaşlanması büyük oranda yirminci yüzyıla gelen bir kavram olmuştur. Özellikle gelişmiş ülkelerde artan yaşlı nüfus ve yaşam beklentisi, sağlık hizmetlerinin sunumundan sosyal güvenlik ve çalışma haklarına kadar doğrudan doğruya nüfusun yaş dağılımının değişmesi ile ilgili çok sayıda sorunla gelişmiş toplumları yüz yüze bırakmıştır.¹⁶⁰

Yalova Belediyesi tarafından yürütülen Yaşlı İletişim Projesi kapsamında, yaşlıların sıkça rastladıkları eklem ve romatizmal rahatsızlıkların önlenmesini hedefleyen çalışmalar kapsamında bir uygulama başlatmıştır. 60 yaş üzeri insanlarda kemik erimesi, romatizmal rahatsızlıklar ve kolesterol gibi rahatsızlıkların tehlikelisinine karşı belirlenen yaşlı vatandaşları evlerinde ziyarete ederek, onlara kendi ortamlarında egzersizler yaptırmışlardır. Evine gelen egzersiz uzmanı eşliğinde spor yapan yaşlılar, tek başımıza bunu başaramadıkları bu faaliyetleri ancak Yalova Belediyesi'nin sunmuş oldukları hizmetlerle düzenli aralıklarla gerçekleştirme fırsatını bulmuşlardır.¹⁶¹

Egzersizlere başlayan yaşlılarda ruh ve beden sağlığı açısından önemli gelişmeler gözlenmiştir. Yalova Sağlık İşleri Müdürlüğü'nün yürüttüğü bu projeye, 10 mahallede toplam 775 hanede 1170 kişiye ulaşılmıştır. Yaşlıların kendilerini yalnız hissetmemeleri ve hayatlarını kolaylaştırmak adına yapılan bu proje ile

¹⁶⁰ Zeynep Dilek Aydın, “Yaşlanan Dünya ve Geriatri Eğitimi”, **Geriatri Dergisi**, C.2, S.4, 1999, s.179.

¹⁶¹ Metin Sabuncu, “Yalova Yaşlı İle İletişim Projesi”, **3. Uluslararası Yaşlılarla Çalışan Fizyoterapistler Derneği Kongresi**, İstanbul, 3-5 Kasım 2006.

yaşlılara sağlık, refakat, ulaşım, temizlik gibi çeşitli hizmetler sağlanmakta ve onlarla sürekli iletişim kurulmaktadır.¹⁶²

Tüm dünyada ve ülkemizde de yaşlı nüfusun toplam içindeki payı giderek artmaya ve aile destek sistemleri giderek azalmaya devam ettiğinden yaşlılarda sosyal destek konusu giderek önem kazanmaktadır. Başkaları ile etkileşime girme sağlıklı yaşam tarzının bir parçasıdır. Özellikle yakın ilişkileri sürdürme sağlıklı olmak adına önemlidir. Aile, diğer kişiler, ev ya da gelir gibi sosyal kaynakların varlığı ve kalitesi yaşlının fonksiyonel kapasitesini önemli oranda etkileyebilecek anahtar unsurlardır. Yaşlılar eşleri ya da yakın arkadaşlarının kaybı ve sağlık durumlarındaki değişiklik nedeniyle sosyal etkileşimlerinde sıklık ve kalite yönünden önemli değişim yaşayabilmektedirler.¹⁶³

Benim Mahallem Programı

Bir yerleşim yerindeki en küçük yerleşim birimi olan mahalleler, kentsel alanda kentsel hizmetler ve demokratik değerlerin geliştirilerek uygulanabilmesi için, uygun birimler olarak, sadece hukuksal ve yönetsel açıdan ele alınması eksik hatta yanlış olabilmektedir. Bunun ötesinde mahalleler fiziksel, teknik, ekonomik ve sosyal yönleriyle değerlendirilmelidir.¹⁶⁴ Tüm kentlerin içindeki mahallelerde de halkın büyük bölümü, dezavantajlı gruplar olarak da isimlendirilen yaşlı, engelli, çocuk, kadın ve gençlerden oluşmaktadır. Bu gruplar başta olmak üzere, tüm kentliler için sağlıklı bir yaşam akışı meydana getirmek, kentsel politikaların ana amacını oluşturmaktadır.

Sosyal belediyecilik kapsamında, DSÖ, Sağlıklı Kent kriterlerini yakalamak ve Yalova halkının kent kaynaklarından eşit faydalanması ve faydalandırılması amacıyla hazırlanan Benim Mahallem Programı kapsamında, belirlenen kriterler ölçüsünde kentte sağlık-sosyal tespit çalışması yürütülmüş, oluşturulan öncelikli gruplara yönelik sağlık, sosyal ve kültürel içerikli faaliyetler düzenlenmiştir. Bu sayede hemşehriler arasında kentlilik bilincinin oluşturulmasına, öncelikli gruplara kentte daha kaliteli yaşam sağlanmasına katkıda bulunulmuştur.

¹⁶² <http://www.yalova.com.tr/?yalova=haber> (20.5.2007).

¹⁶³ Belgin Akın ve Oya N. Emiroğlu, “Evde Yaşayan Yaşlılarda Sosyal Destek Yapısı, Sağlık Durumu ve Yetiyitimi İlişkisi”, **Türk Geriatri Dergisi**, 2006; 9(3), s.176.

¹⁶⁴ Hamit Palabıyık ve Şermin Atak, **Mahalle Yönetimi**, Editör: Zerrin Toprak, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yerel Gündem 21 Yayını, İzmir 2000, s.19.

Uygulanan Yöntem: Yalova Belediyesi mücavir alanındaki, 10 mahallede “Mahalle Destek Ofisleri” oluşturulmuştur. Mahalle Destek Ofisleri çalışanları aşağıdaki kriterlere göre oluşturulmuş olan sosyal tespit formu ile mahallelerindeki haneleri ve vatandaşları kayıt altına almıştır. Sosyal Tespit Formu ile; 65 ve üzeri yaş, okuma yazma bilmeyen, yoksul, sosyal güvencesi olmayan, diyabetli, hipertansiyonlu, yoksul hasta, yatalak hasta, engelli tespiti, yardım alan vatandaş ve 20- 49 yaş aralığı kadınların tespit edilmiştir.

Yerel yönetimden beklentiler kriterlerine göre oluşturulmuş olan sosyal tespit formu ile mahallelerindeki haneleri ve vatandaşların kayıt altına alınan mahalle halkıyla ilgili bilgiler projenin hazırlanmasında kullanılmıştır. Bu nedenle, tespit formlarından hareketle oluşturulan veri bankasına girilip yapılan sorgulamalar sonucunda hane halkı, program dahilinde projelendirilen eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel çalışmalara dahil edilmiş, sorunlarına ve ihtiyaçlarına çözüm yolu aranmıştır.

*Bu kapsamda;*¹⁶⁵

- Tespit edilen 65 yaş üzeri yalnız veya eşiyile yaşayan yaşlıların günlük yaşamlarını kolaylaştırmak, yalnız olmadıklarını hissettirmek, toplum etkinliklerine katılımını sağlamak, buldukları ortamda bakımlarını sağlamak amacıyla sağlık ve sosyal bakım çalışmaları,
- Mahallelerde tespit edilen okul çağı geçmiş, okuma yazma bilmeyenlerin Halk Eğitim Merkezi ya da Kadın İletişim ve Destek merkezinde bulunan okuma-yazma kurslarına yönlendirilmeleri,
- Tespit edilen yoksul vatandaşlarımızın ihtiyaçlarının karşılanması,
- Sosyal güvencesi olmayan vatandaşlara, belediye sağlık ekipleri tarafından sağlık hizmetlerinin sağlanması,
- Diyabet ve/veya hipertansiyon hastası olduğu tespit edilen kişilerin küçük gruplar halinde, evlerine yakın bir mekânda toplanarak, açlık

¹⁶⁵ Metin Sabuncu, “Yalova Belediyesi Sağlıklı Yaşamı Destekleme Programı”, **Sağlıklı Kentler Birliği Fiziksel Aktivite Sağlıklı Yaşam ve Yerel Yönetimler Sempozyumu**, 27.04.2006, Tepebaşı/Eskişehir.

kan şekeri, total kolesterol, tansiyon ölçümü yapılması, hastalıkları ile ilgili kendi kendine bakım bilinci kazandırma eğitimi verilmesi,

- Tespit edilen yoksul ve yatalak hastalara doktor kontrolünün evinde yapılması, gerektiği takdirde diğer sağlık kuruluşlarıyla irtibata geçilerek gerekli yerlere yönlendirilmeleri,
- Engelli vatandaşlara ilgili güncel bir veri tabanı oluşturulması, onlarla birebir iletişime geçerek ihtiyaçları ve isteklerinin tespit edilmesi, sosyal yaşamda daha aktif hale getirilmeleri,
- Doğurganlık yaş aralığında (20-49) olan kadınlara, mahallelerde anne sütü ve sağlığı, iyot yetersizliği, ağız ve diş sağlığı, hijyen ve beslenme, meme kanseri muayenesi vb. konularda eğitimler ve seminerler düzenlenmesi,
- Mahallelerde sağlık ve sosyal içerikli eğitici etkinliklerin yapılması, yerel yönetimin mahalleliyle yüz yüze görüşüp, mahalle problemlerini tartışabilecekleri ortamlar yaratmayı amaçlayan çalışmalar, planlanıp uygulamaya konulmuştur.
- Ayrıca hedef gruplara üzerinde göz taraması, çeşitli eğitici ve bilgi verici seminerler, gezi ve piknikler ile proje desteklenmiştir.

Bu çalışmalar sonucunda;

- 10 Şubat 2006 tarihinden 15 Ekim 2006 tarihine kadar 10 mahallede yapılan tespit çalışmalarında, 17013 hanede 60342 kişinin tespiti yapılmıştır.
- Program kapsamında yapılan tüm çalışmalar Yalova'da yaşayan vatandaşların kent kaynaklarından eşit şekilde faydalanmasını ve faydalandırılmasını sağlamakta ve kent bütününde de kentsel yaşam kalitesini artırmaktadır.
- Ailevi nedenler, içlerine kapanıklılık, kendine güvensizlik gibi sorunlar yaşayan kadınların sağlık eğitim ve sosyal etkinliklerden daha fazla yararlanması için bu etkinlikleri kendi mahallelerinde gerçekleştirerek daha fazla katılımcı olması sağlamaktadır. Böylece;

kadınların bilinçlenmesi, sosyal ve kültürel yönden gelişimlerini sağlayarak farkındalık yaratılmaktadır.

- Yaşamını tek başına veya eşiyle sürdüren yaşlıların ihtiyaçlarına destek olunduğunda kendilerine güvenleri ve yaşama bağlılıkları artarak sağlıklı ve daha uzun bir yaşam sürme ortamı sağlanmaya çalışılmaktadır.
- Doğru zamanda doğru eğitimler verildiğinde ileride daha bilinçli toplumların oluşması sağlanarak yaşam kalitesi arttırılmaktadır.
- Diyabet ve hipertansiyon etkinliklerine gelen hastaların kaliteli tedavi hizmetlerine erişimin iyileştirilmesi yanında belediyelerin güçlü iletişim yapıları kurarak hastalara kendi kendine bakım bilicinin verilmesinde aktif rol almasına yönelik çalışmalar geliştirilmektedir.
- Mahallelerdeki sorunları dinlemek için Belediye Başkanı'nın vatandaşlarla kendi mahallelerinde buluşmaları onların yerel yönetimle aralarında daha sıcak bir ortam yaratmış ve sorunlara daha kısa sürede çözümler üretilmesini sağlamıştır.

Mahalle Gönüllüleri Projesi

- Mahalle gönüllüleri çalışması, Yalova Belediyesi sınırları içinde, faaliyet gösteren sağlık sosyal destek çalışmaları kapsamında Benim Mahallem Programı'nın prensiplerini ve bu hizmete gönüllü katılımını içermektedir.
- Sağlık sosyal destek çalışmaları yönergesi oluşturularak, bu yönerge hükümlerine göre Sağlık İşleri Müdürlüğü'nün sağlık sosyal destek çalışmalarının, amaç, çalışma, uygulama ve gönüllü katılımın çalışma esasları belirlenmiştir.
- Yönergenin oluşturulmasından sonra davet edilen gönüllü adaylarıyla Benim Mahallem Programı'nın yürüttüğü çalışmalar, gönüllülük esasları ve katılımıyla ilgili bir toplantı düzenlenmiş ve gönüllü adayları bilgilendirilmiştir.
- Dağıtılan başvuru formları gönüllü adayları tarafından doldurulmuş ve toplantıya gelemeyen kişilerle buldukları mahallelerin destek

ofislerinde görüşme yapılarak gerekli açıklamalar yapılmıştır. Böylece ulaşmak istenilen uzak mahallelerden de gönüllü katılım sağlanmıştır.¹⁶⁶

Yalova Belediyesi dezavantajlı kesimlere yönelik projeleri ile sağlıklı kent kriterleri içinde en önemli bir ilkeyi hayata geçirmiştir. Yürütülen bu çalışmalar sonunda Yalova Belediyesi Sağlıklı Kentler Birliği üyesi ve diğer belediyelerle yapmış olduğu uygulamaları paylaşmakta ve bu konuda bilgi paylaşımı yoluyla yol gösterici bir politika izlemektedir.

2.3.1.5.Gölcük Belediyesi Uygulamaları

15.6.1936'da kabul edilen ve 9.11.1936'da yürürlüğe giren 3012 sayılı kanunla Gölcük ilçe olmuştur. Bu sırada Gölcük'te devlet dairelerinin faaliyetine elverişli binanın bulunmaması sebebiyle geçici olarak Yalı Değirmendere'de kiralanmış binalarda görev yapılmaya başlanmıştır. Kısa sürede Gölcük'te bir hükümet konağı yapılmış ve 1938 yılında buraya gelinmiştir.

1942 yılında çıkarılan 3887 sayılı özel istimlâk kanunu ile hükümet konağının istimlâk sahası içinde kalması nedeniyle İl Genel Meclisi'nce alınan bir kararla ilçe birimleri Şubat 1944'de yeniden Değirmendere'ye naklolunmuştur. 10 yıl burada kaldıktan sonra 4.11.1954'de çıkarılan 6322 sayılı kanunla tekrar Gölcük'e nakil olunmuştur.

Gölcük kenti, İzmit Körfezinin güney kıyılarında ve körfezin doğu ucunun kıyılarında ve körfezin doğu ucuna doğru, genişliği 2 km.ye varan bir boğum doğru, genişliği 2 km.ye varan bir boğum üzerinde kurulmuştur. Coğrafi konumunun uygunluğu bakımından, askeri tersanenin burada kurulmasıyla beraber, Gölcük hızlı bir şehirleşme süreci içine girmiş ve 1940'lı yıllarda nüfusu 5000 civarındayken, asrın felaketi diye nitelenen 17 Ağustos depremine rağmen 2007 yılı itibarı ile 131.992 sayısına ulaşan¹⁶⁷ ve hızla gelişen bir kent haline gelmiştir.

Depremde Gölcük'ün 110.000 M2 yeşil alanının %90'ı ve imar yollarının %90'ı tahrip olurken; Güney Gölcük su şebekesinin %50 si kullanılamaz duruma

¹⁶⁶ Metin Sabuncu, "Benim Mahallem Programı", **Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği 2.Yıl Konferansı**, 7-9 Eylül 2006, Aydın.

¹⁶⁷ TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2007.

geldi. Şehir stadi, amatör futbol sahası, kapalı yüzme havuzu, kapalı spor salonu, Turgut Özal İş ve Kültür merkezi, Belediye hizmet Binası, Belediye Konservatuarı, Park ve Bahçeler şantiyesi, Temizlik İşleri ve Fen İşleri şantiyeleri, iskele, şantiyeleri, iskele, kollektör boru hattı gibi birçok tesis ve binası tamamen tahrip oldu. 2006 yılına gelindiğinde yapılan çalışmalar ile depremin fiziksel ve ekonomik hasarının çok büyük bir kısmı ortadan kaldırıldı, büyük bir kısmı telafi edilmesine rağmen; sosyal ve psikolojik etkisi daha uzun yıllar devam edecek gibi görünmektedir.¹⁶⁸

Kavaklı Sahili Projesi

Ülkemizde kent yenileme olgusunun sıkça dile gelmeye başlamasında 1999 tarihli Marmara Depremi'nin büyük payı olmuştur. 17 Ağustos 1999 Kocaeli depreminde nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu Doğu Marmara Bölgesini etkilenmiştir.¹⁶⁹ Depremden önce yenileme, dönüşüm, yeniden yapılanma ve gelişme gibi kavramları dikkate almayan merkezi ve yerel yönetimlerin, kentsel yenileme gerçeğiyle deprem sonrası karşı karşıya kalmışlardır.

Deprem öncesinde, öncelikli alanlardan başlanmak üzere, etaplar halinde sağlıksız yapı alanlarının sağlıklılaştırılması, gerekli olanların tümüyle yıkılarak yeniden üretilmesi birçok kent için zorunluluk halini almıştır. Birinci derece deprem kuşağı içinde yer alan ülkemizde deprem sonrası yapılanma şartlarının, farklı bir anlayış içinde ele alınarak tasarlanmalıdır. Kentsel yenileme uygulaması ile terk edilen alanların yeniden canlandırılması ve yeniden oluşumun ilkelerinin doğru bir şekilde saptanması, eski halinde çoğu kaçak olarak yapılanmış bu alanların sağlıklı ve yaşam kalitesi yükseltilmiş alanlara dönüşmesinde önemli bir rol oynamaktadır.¹⁷⁰ Merkezi ve yerel yönetim birimleri kentsel dönüşüm projelerini hayata geçirmede bazen kendi başlarına bazen de birbirleriyle işbirliği içerisinde projeler geliştirip uygulamaya koymaktadırlar.

¹⁶⁸ Metin Şentürk, "Gölcük Şehir Sağlık Gelişim Planı", **Sağlıklı Kentler Birliği 2.Yıl Konferansı**, Aydın 2006.

¹⁶⁹ Yalçın Yüksel ve Işıkhan Güler, "Deniz Yapılarında Deprem Etkileri ve 1999 Gölcük Depremi Örneği", **TMH - Türkiye Mühendislik Haberleri**, S. 438, 2005/4, s.74.

¹⁷⁰ Pelin Pınar Özden ve Ayşe Sema Kubat, "Türkiye'de Şehir Yenilemenin Uygulanabilirliği Üzerine Düşünceler", **itüdergisi/a**, Cilt:2, Sayı:1, Mart 2003, s.81.

Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği'nin açtığı ve 19 üye kentin en az bir projeye katıldığı yarışmada, Gölcük Belediyesi Kavaklı Sahil Düzenleme Projesi ile bu alanda yürüttüğü çalışmalarla “Fiziksel Aktivite ve Aktif Yaşam” kategorisinde birinci olmuştur.

Kavaklı Sahil Projesi'nin Amacı

17 Ağustos 1999 yılında yaşanan Gölcük depremi sonrasında Kavaklı sahilinin bir kısmı tamamen çökmüş, bir kısmında ise önemli hasarlar meydana gelmiştir. Bununla birlikte alt yapıda meydana gelen hasarlarla birlikte evsel atıkların ve diğer giderlerin oluşturduğu adeta bir fosseptik görüntü arz eden sahil, yaşanan acıların bir başka yürek yakan bölümü olmuştur. Gölcük halkının denize olan tek kullanım cephesi Kavaklı Sahili olup, diğer alanlar Donanma Komutanlığı Garnizonu içinde kalmaktadır. Bu yüzden Kavaklı Sahilinde 1200 metre olan bandın, 60 cm ile 2.5 m. arasında çöküntüsü olmasına rağmen bölge insanı için ne kadar hayati önem taşımaktadır.

1. Bu proje ile Gölcük halkı, Deprem öncesinden daha elverişli bir Kavaklı sahiline kavuşmuştur.

2. Deprem görüntüleri insanların ruhsal durumunu olumsuz etkilemekte iken, bu görüntünün insanın içini açacak ve rahatlatacak şekilde değiştirilmesi, halkın ruh sağlığı açısından yararlı olmuştur.

3. Halk, deprem önceki yaşamında ve anılarında bir şeyler bularak, çay bahçelerinde yada dinlence alanlarında akşamları aile bireylerinin ve komşularının bir araya geldiği piknik görüntülerine kavuşmuştur.

4. Sabahları sahil yürüme bandında yürüme buluşmaları gerçekleşmekte ve gelenekselleşmektedir.

5. Donanma ile ilgili objelerin olduğu bir manzarada, insanlar Donanma Kenti Gölcük ifadesini daha somut bir biçimde yaşamaktadır.

6. Sahile konuşlandırılan” YARHİSAR” muhribi sayesinde; Gölcük içinden geçip gidenler söz konusu müzeye dönüştürülecek gemiyi gezmeye gelerek, kentin Turizm ve tanıtımı açısından önemli katkılar sağlamaktadır.

7. Bütün bu amaçlar ışığında değişen çevre ve fiziki koşulların insan sağlığına yararlarından başka, kent halkının Kavaklı sahil projesi kapsamında Gölcükle artan bir özdeşleşmesi beklenmektedir.

Proje Süreci:

1999 Gölcük depreminden önce, kentin denize açılan tek noktası olan 1200 metrelik Kavaklı Sahil Bandını kullanmaktaydı. Deprem sonrası Kavaklı sahilinde 60 cm'den 2,5 metreye varan çökmeler sonucu bu alanlardaki tüm yapılar kullanılamayacak derecede hasar görüp, deniz suyu baskını sonucu tüm sahil alanı su altında kalmıştır.

Deprem sonrası kullanılamaz hale gelen sahilin tekrar inşası için, Gölcük Belediyesi'nce projelendirilip çalışmalar tamamlanmıştır. İlk olarak sahilin deniz seviyesi altında kalması sebebi ile sahile taş tahkimatı ve dolgu çalışmaları yapılarak deniz baskınları önlenip, deniz kirliliğinin engellenmesi amacıyla Gölcük Atık-Su Ana Kolektör Hattı döşenmiştir.

42.000 m² lik alanı kapsayan Kavaklı Sahili 1.kısım rekreasyon alanında 27.000m²lik alan yeşillendirildi, 15.000 m² lik alanın sert zemin çalışması 2004 yılında tamamlanmıştır.

Depremde yok olan Kavaklı İskelesi tekrar inşa edilerek deniz ulaşımında kullanılmak üzere 2 Temmuz.2004, amatör balıkçılar ve acil durumlarda kullanılmak üzere yapılan 2. iskele ise Şubat 2005 tarihinde hizmete girmiştir.

1.Etap düzenlemelerinin ardından, halkın talep ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak fiziksel ve kültürel aktivite alanlarına ağırlık verilen 2.etap çalışmaları başlanmıştır. 85.000 m²'lik bir alanı kapsayan 2.Etap Sahil Projesi, Gölcük Belediyesi ve Kocaeli Büyükşehir Belediyesinin ortaklığıyla Ekim 2006 tarihinde bitirilmiştir.

Donanma Komutanlığı ile ortak yürütülen TCG Yarhisar Gemisinin Deniz Kuvvetleri Komutanlığınca Gölcük Belediyesine tahsis edilerek Açık hava Müzesi olarak hizmete sunulması 29 Ekim 2006 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

2.Etap proje sürecinde tüm çalışmalar, halkın günlük yaşantısını ve bitirilen bölümlerin kullanımını engellemeyecek şekilde planlanmıştır.

Bu projede insanların hizmetlerden eşit olarak yararlanmasının sağlanması ilkesine uyulmasına özen gösterilmiş; yaşlı, genç ve çocukların yanı sıra engelli vatandaşlara da hizmet verecek şekilde çalışılmıştır.

Bu dev projenin, 1. etabı 2002-2005 yıllarında 42.000m², 2.etabı ise 2006 yılı içerisinde 85.000m²'lik alanı kapsamaktadır. Toplam 127.000m²'lik alanda projelendirme yapılmıştır.

Planlama sürecinde projede yer alan çalışmalar;

- Taş Tahkimatının yapılması(6000 m³) ,
- Atık su Ana Kolektör Hattının döşenerek, deniz kirliliğinin engellenmesi,
- Kavaklı Sahilinin %50'si yeşillendirilmesi,
- Yürüyüş parkurları(2 km),
- Bisiklet Yolları(4.5 km),
- Bisiklet Gezinti Alanı,
- 120 araçlık Otopark,
- Deniz üstü dinlenme alanları(3 adet),
- Büyük ana iskele,
- Amatör balıkçılar için acil durumlarda kullanılmak üzere 1 adet iskele,
- Amfi tiyatro(2 adet 150+300 kişilik),
- Piknik alanları,
- Kır lokantası çay bahçeleri, kafeteryalar,
- Oturma grupları,
- Mini gölet,
- Basketbol 2 adet, voleybol 1 adet, plaj voleybolu 1 adet, tenis kortları 2 adet, çim futbol sahası 1 adet, sentetik saha 1 adet, tartan pist koşu parkuru, çocuk futbol okulu, spor tesisleri binası 2 adet,
- Çocuk Eğlence Merkezi,
- Oyun Parkları (4 adet çocuk oyun parkı),
- Çocuklar için trafik eğitim parkı,
- Deniz Feneri,

- Mini Marina,
- Kayık çekek alanı,
- Yönetim Kontrol binası,
- TCG Yarhisar Açık hava Müzesi,
- Yelken Spor Kulübü,
- Balık restoranları,
- Yarı olimpik yüzme havuzu,
- Hasarlı durumda bulunan Kapalı Spor Salonunun yıkım çalışmaları yapılmıştır.¹⁷¹

Elde Edilen Sonuçlar

17 Ağustos sonrasında bir bataklık görüntüsüne dönüşen Kavaklı Sahili, halkın kullanımına açılmıştır.

Yapılan Ana İskele ile karayolu ulaşımına alternatif olarak, İzmit ve İstanbul'a deniz yolu ile ulaşım imkânına kavuşulmuştur.

Çevre yeşillendirilerek ağaçlandırılmış, taş tahkimat yapılarak deprem sonucu deniz seviyesinin altına inen sahilin, denizle bağlantısı düzenlenmiştir. Geçmişe göre daha sağlıklı planlanarak, insanların bisiklete binebileceği, yürüyüş ve spor yapabileceği, dinlenebileceği, çocukların oynayabileceği alanlar oluşturulmuştur.

Bu proje ile Kentlilik ve Çevre bilincinin gelişmesine katkıda bulunmuş, gönüllük kavramına daha sıcak bakmalarına yardımcı olmuştur. Projemizin uygulanma aşamasında, Gölcük Çevre Gönüllülerinde önemli bir artış saptanmıştır.

Sahil bandı, yapılan düzenlemeler ile kentin cazibe merkezi haline dönüşmüş her gün binlerce kişinin bulunduğu bir mekân haline gelmiştir.

Sahil düzenlemesi neticesinde insanların ilgisinin artmasıyla, çevrede açılan işyerleri, kentin ticari hayatında önemli hareketlilik sağlamıştır.

Donanma Komutanlığı ile Gölcük Belediye Başkanlığı ilk kez önemli bir projede birlikte hareket etme deneyimini elde etmişlerdir.

¹⁷¹ **Gölcük Kavaklı Sahili Düzenleme Projesi**, Gölcük Belediyesi Sağlıklı Kentler Proje Ofisi, Gölcük, 2007, s.6.

Kavaklı Sahilinin muhteşem görüntüleri hem halkımızın psikolojik rehabilitasyonunu sağlamış, hem de deprem sonrası Gölcükten uzaklaşanların geri dönmeleri için bir neden olmuştur.

Kavaklı Sahil Projesi ile kentte ilk defa engellilerin standartları göz önünde bulundurularak planlanmıştır.

Proje uygulanırken; çalışanlar Gölcük halkı içerisinde istihdam edilmiş, kullanılan malzemeler Gölcük esnafından temin edilerek kente ekonomik katkı sağlamıştır.

Projenin Sağlık Üzerine Etkileri:

Deprem sonrası Kocaeli Üniversitesi Psikiyatri Anabilim Dalı Başkanlığınca Gölcükte yapılan tarama neticesinde, önemli ölçüde psikolojik travma tespit edilmiştir. Bunun neticesinde insanlarımızı terapi olarak sürekli meşguliyet ve hobi kazandırıcı faaliyetler önerilmiştir. Bu proje ile gerek spor alanları gerekse aktivasyonun yapılacağı yerler itibariyle Gölcük halkının boş zamanlarının önemli bir bölümünü Kavaklı Sahil Projesinden faydalanarak bir ölçüde tamamlayıcı bir terapiyi de elde etmiş olacaktır.

Kullanılamaz durumdaki sahil şeridinin, doğanın dengesini bozmadan rekreasyon alanı olarak halkın hizmetine sunulması sonucu, bu mekanları daha güvenli ve severek kullanmaya başlamıştır.

Yapılan tüm tesislerin yürüme engellilere uygun olarak planlanması da bu vatandaşlar için bir kazanım olmuştur.

İnsanların yeni mekânlar oluşturuldukça kültürel faaliyetlere yönelimi artarak, depreme bağlı olumsuz ilgi odakları değişmiştir.

Kolektör ve atık su arıtma sistemlerinin devreye girmesiyle, atık suların denize deşarjı engellenmiştir. Yapılan bu çalışmalar Kavaklı Sahil Bandında, deniz kirliliğinin önlenmesinde ve evsel atıkların çevre kirliliğine yol açmamasında önemli faydalar sağlamıştır.

Kolektör ve Atık Su Arıtma Sisteminin faaliyete geçirilmesine bağlı olarak, denizde meydana gelen balık çeşitliliğindeki artış, aynı zamanda sahildeki Amatör Balıkçı İskelelerimizden balık tutulmasını da beraberinde getirmiştir.¹⁷²

Projenin Gölcük Sağlık Gelişim Planındaki Yeri

1 Aralık 2005'te tamamlanan Gölcük sağlık Gelişim Planı çerçevesinde, sağlığı direkt ve/veya dolaylı olarak olumsuz etkileyen faktörlerin ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır. Tüm kentsel hizmetlerden eşit olarak yararlanılmasının sağlanması, sürdürülebilir gelişme, temiz fiziksel çevre, planlı kentleşme, rahatlatıcı yeni kentsel mekânların oluşturulması, istihdam politikaları ve sosyal destek konularında alt yapı unsurlarının oluşturulması ve geliştirilmesi temel hedeftir.

Gölcük Sahil Projesinin çok amaçlı olması nedeniyle, Sağlık Gelişim Planında aşağıda bulunan ana başlıklar altındaki hedefler doğrultusunda hareket edilmiştir: Afet Sonrası Psiko-Sosyal Durumla Mücadele, Sağlık, Çevre öncelikleri, Sosyal Destek, Çocukların Sağlığı, Yaşlılık, Ulaşım, Ekonomi ve İstihdam, Kentsel Planlama, Göç, Eğitim ve Güvenliktir.¹⁷³

2.3.1.6. Çankaya Belediyesi Uygulamaları

1936 yılında Ankara'nın merkez ilçesi durumuna gelen Çankaya, 1983 yılında Ankara il merkezinin Çankaya, Altındağ, Yenimahalle, Mamak ve Keçiören olmak üzere beş ilçeye bölünmesiyle Büyükşehir İlçe statüsüne kavuşmuştur. 25 Mart 1984 tarihli yerel seçimler ile birlikte Çankaya İlçesi ilk Belediye Meclisi ve Belediye Başkanını seçerek, Çankaya Belediyesi'nin Ankara Büyükşehir Belediyesi metropoliten alanı içerisinde yerini almıştır.

Çankaya'da 109 mahalle vardır. İlçenin 2007 yılı nüfusu resmi rakamlarına göre 792.189'dur. Bu nüfus tamamen gece nüfusu olup, Ankara'daki Ticaret ve İş hayatının çoğunun Çankaya'da olduğu göz önüne alınırsa, gündüz nüfusunun 2 milyon dolaylarında olduğu tahmin edilmektedir. Çankaya, bu özelliğiyle kent içinde ayrı bir kent merkezi özelliğine sahiptir. Aynı zamanda, uluslararası kültürel ve sanatsal etkinliklerin de merkezi durumundadır. Bu özelliği, onu Ankara'nın en

¹⁷² y.a.g.e., s.7.

¹⁷³ y.a.g.e., s.8.

gözde ilçesi haline getirmektedir. Çankaya, bütün bu özellikleriyle, tüm yerli ve yabancı turistlerin en çok ziyaret etmek istediği nadir ilçeler arasında yer almaktadır.¹⁷⁴

Çankaya Belediyesi, Sağlıklı Kentler Projesi kapsamında “Herkes İçin Sağlık” felsefesini yerel düzeyde hayata geçirmek amacı ile bir dizi yapılanma ve düzenleme içerisine girmiştir. Çankaya Belediye Meclisi’nin aldığı karar çerçevesinde oluşturulan “Sağlıklı Kentler Proje Ofisi”nce, Çankaya Sağlıklı Kent Göstergeleri ve Kent Sağlık Profili ve ardından bu bilgilerin ışığında 2002-2007 yıllarını kapsayacak olan Kent Sağlık Gelişim Planı hazırlanmıştır. Her iki belge Ağustos 2002’de DSÖ Avrupa Bölge Ofisi’ne iletilmiştir.

Çankaya Belediyesi, Avrupa Sağlıklı Kentler Birliği’ne üyelik sürecini tamamlama yolunda önemli bir adım daha atarak 24-28 Eylül 2002 tarihlerinde Hırvatistan’ın Rijeka kentinde yapılan yıllık zirve toplantısına katılmıştır. Bu toplantıda yapılan değerlendirmeler sonucunda, Çankaya Belediyesi’nin, Sağlıklı Kentler Projesi Ağı’na üyeliği yönünde önemli bir aşama kaydedilmiştir.

Sonuç olarak kitap halinde basımı yapılan “Kent Sağlık Gelişim Planı”; Çankaya Belediyesi’nin sağlık, çevre, kent planlama, kentte suç ve şiddet, eşitsizlikler, kültür- sanat ve spor, eğitim, ekonomi gibi alanlarda tespit ettiği öngörüler ve proje önerileri üzerine şekillenmiştir. Bu gelişim planı, demokratik-katılımcı bir tarzda ilgili kuruluşların (sivil toplum örgütleri, meslek odaları, sendikalar ve konu ile ilgili uzman kurumlar) katkıları ile son şeklini almıştır.¹⁷⁵

Çankaya Belediyesi Sağlıklı Kent Hedefleri

Çankaya Belediyesi Sağlıklı bir kent olma yolunda ana hedef olarak; sağlıklı bir çevrede bireylerin; tüm süreçlere etkin katılabildiği, kültürel ve doğal mirasın korunduğu, kentte yaşayanların; eşitlik, özgürlük, barış ve güven ortamı içerisinde bütün kamusal ve kentsel hizmetlerden ayrımsız yararlandığı, bütün karar süreçlerine doğrudan katılabileceği bir kent demokrasisi içerisinde bireyin toplumsallaşmasını yaratmayı hedeflemektedir.

¹⁷⁴ <http://www.cankayakaymakamligi.gov.tr/IlceTanitim> (11.02.2007).

¹⁷⁵ Ethem Torunoğlu, **Çankaya Kent Sağlık Gelişim Planı**, Çankaya Belediyesi Sağlıklı Kentler Proje Ofisi, Ankara, 2006, s. 2

Bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde kısa vadede Çankaya ilçesinde yaşayan toplumun değişik kesimleri arasında kent sağlık bilincinin yaratılması, sağlıklı bir kent yaratma sürecinde tarafların katılımını ve ortaklığını, çalışmaların sürekliliğini sağlayacak organizasyonlar oluşturulması, bu anlayıştan hareketle, oluşturulan organizasyonları dayanışma içerisinde harekete geçirmek planlanmaktadır.

Uzun Vadede Hedef olarak, DSÖ'nün benimsediği "Herkes İçin Sağlık 21 ve 21.Yüzyılda 21 Hedef" sloganlarıyla, Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu'nda belirlenen kriterleri rehber alarak, 2020 yılı itibariyle Çankaya'da yaşayanların, kentte fiziksel ve sosyal açıdan daha fazla olanaklara sahip olması ve oluşturulan kent sağlık gelişim planının öncelikli konularında %30 verim elde edilmesi hedeflenmektedir.

Çankaya Kent Sağlık Gelişim Planı'nın Hedefleri

Gerçekleştirilmesi düşünülen Çankaya Kent Sağlık Gelişim Planı'nda Kent Sağlık Planı'nın gerçekleşmesi sürecine ilişkin altyapı oluşturma doğrultusunda yapılan çalışmalar ve hedefler aşağıda kısaca özetlenmektedir.

- Çankaya Belediyesi bünyesinde süren iş ve işlemlerin yeniden tanımlanması, bu kapsamda önleyici çevre yönetiminin ve geliştirici sağlık politikalarının hayata geçirilmesi yönünde devam eden projeleri, yeni kurulacak işbirlikleri ile Kent Sağlık Planı'nın uygulama süreçlerine uyarlayarak yeniden düzenlemek.

- Planın uygulamasında rehber aldığımız kavramlar ve anahtar kelimelerin ışığında, Çankaya'da yaşayanların sağlıklı kent konusundaki bakış açılarını yenileyecek, geliştirecek bilgilendirme ve tanıtım sürecini hayata geçirmek.

Tanıtım ve bilgilendirme sürecinde;

- Okullarda eğitim programları,
- Mahallelerde kahve toplantıları,
- Kampanyalar,
- Kent Gazetesi,
- Festivaller,
- Seminer, konferans, sempozyum,
- Yazılı ve görsel malzemeler (afiş, bülten v.b.),

- Dijital çalışmalar v.b aktiviteleri yürütmek,
- Yapılan her çalışmada Çankaya’da yaşayan ve kentsel hizmetlerden eşit düzeyde yararlanamayan kesimlere çocuklar, kadınlar, özürllüer, yaşlılar, kent yoksullarına yönelik ayrı programlar oluşturmak, oluşturulmuş programlarla işbirliği yaparak programları yaygın hale getirmek,
- Kentte toplumsal katılımın yaratılması ve kent demokrasisinin oluşmasını sağlayıcı temel adımları atarak, kentlilerin yapabilirliklerini harekete geçirmek için gerçekçi mekanizmalar ve eylemlilik süreçleri oluşturmak,
- Her konuda yeniden yapılanmanın değerlendirildiği süreçlerde göz önüne alınarak; resmi kurumlara ve politika belirleyicilere, sorunları ve yapılması gerekenleri tespit ederek, bu konuda alternatif önerebilmek için komite, komisyon, v.b gibi alt çalışma grupları oluşturmak,
- Kentte önerilmiş ve gerçekleşmekte olan, değişik kurum kuruluş ve kişilerin projelerine, oluşturulmuş olan Çankaya Kent Sağlık Gelişim Planı çerçevesinde destek olmak, gerektiği durumlarda bu çabaları ortaklaştırmak üzere girişimlerde bulunmak,
- Kentteki tüm gelişmelerin izlenmesi, verilerin toplanması, güncellenmesine katkıda bulunmak, kentte yaşayanların bilgiye erişimlerinin eşit ve adil koşullarda gerçekleştirmek ve bunların sürekliliğini sağlamak, bir kent hafızası oluşturmak için şeffaf, güvenilir bir bilgi bankası oluşturmak,
- Sivil Toplum Örgütleri, dernekler, vakıflar, yerel inisiyatifler, üniversitelerle ve gençlerle katılımcı bir politika kapsamında, planlanacak konularda işbirliğinin artırılarak, yerel inisiyatiflerle kurumsal yapıların buluşmasını sağlamak,
- Kentin sağlıklılaştırılması doğrultusunda çalışma yapan tüm kurum kuruluş ve kişilerin çabalarını bir araya getirmek için çalışmalar yürütmek,
- Kent Sağlık Profiline belirlenen sorunların yeni verilerle güncellenerek yeni göstergelerin oluşmasını ve bunların kurumsallaşmasını sağlamak,
- Tespit edilen konularda sektörleri farklı profiller oluşturmaya teşvik etmek,
- Projelerin yaşama geçmesi için gerekli akçalı kaynağı sağlayacak organizasyonlar oluşturmak,
- Altyapıları oluşmuş projelerin hemen uygulanmasına yönelik çalışmalar yapmak,

- Hedefler ve uygulama açısından yapılabilirliklerini ve sonuçların derlenmesini ve ölçümünün nasıl yapılacağını belirlemek üzere çalışmalar yapmaktır.

Çankaya Kent Sağlık Gelişim Planı'nın ikinci etabında ise;

- Oluşmuş bir alt yapıyla birlikte, uygulanmasına başlanılan projelerin devamlılığını sağlamak, çeşitli ilişkiler ve ortaklıklar düzeyinde olgunlaşan ve finans olanakları yaratılan projelerin yaşama geçirilmesini sağlamak,

- Çankaya Kent Sağlık Gelişim Planı çerçevesinde programlanan ve yaşama geçirilen çalışmaların hedefler ve yapılabilenler açısından değerlendirilmesinin ve ölçümlerinin yapılarak, yeni profil ve yeni planın oluşturulması sürecini tasarlamaktır.¹⁷⁶

Çankaya Belediyesi eşitsizliklere ilişkin bir envanter kaydının tutulacağı bir sistem oluşturacak çalışmalar yürütmektedir.

- Engelli istihdamı konusunda sağlıklı ve güncel verilerin toplanarak takibinin yapılması,

- Sokakta yaşayan ve çalışan çocukların sayılarının tespit edilerek takibe alınması,

- Kent mekânlarında dezavantajlı gruplara yönelik risk haritasının çıkartılmasıdır.

Engellilerin kentsel hizmetlerden eşit olarak faydalanması ve istihdam olanaklarına çözüm getirilmesi

- Kent mekânlarında toplu taşıma araçlarının özürlü taşımaya uygun hale getirilmesi,

- Yaya bölgeleri ve üst geçitlerin özürlü yaşlı ve çocukların kullanabileceği standartlarda yapılması,

- Görme engelliler için yaya geçitlerinde sesli mesaj uyarılarının olması,

- Yeni inşaa edilecek bütün yapılarda özürlülere yönelik uygulamalar istenilmesi,

- Var olan mevcut parkların, binaların kültür merkezlerinin özürülerin kullanabilmesi için düzenlemeler yapılması,

¹⁷⁶ y.a.g.e., s.13.

- Özürlüler sosyal ve kültürel ortamlardan herkesle birlikte faydalanabilmesi için özel programlar oluşturulması,
- İşgücü kapsamında olan özürlüler tespit edilerek Çankaya bölgesinde özürlü çalıştırması zorunlu olan firmalarla anlaşmalar yapılması,
- Özürlülere yönelik meslek edindirme kurslarının düzenlenmesi,
- Özürlü danışma merkezlerinin kurulması,
- Özur oranlarına göre bazı kentsel hizmetlerden ücretsiz yararlanmalarının sağlanması için çalışmalar yapılması,
- Tedavi edilebilecek özur oranları için tedavi destek programı oluşturulması,
- Özürlülerinde toplumun bir parçası olduğunu halka anlatmak,
- Ebeveynler için eğitim programları oluşturmak,
- Özürlü işgücünün tespit edilmesi için çalışmalar yürütmek,
- Özürlülerin toplumla bütünleşmesi, sokakta yaşayan ve çalışan çocukların topluma yeniden kazandırılması için projeler üretmek,
- Üretilen projelerin hayata geçmesi için finans olanakları yaratacak yapılanmalar oluşturmak.¹⁷⁷

Çankaya Belediyesinin Çengel Cafe Projesi

Engelliler, kentsel ve sosyal yaşama bütünleşmesinin sağlanmasında önemle ele alınması gereken bir gruptur. Öncelikle engellilerin eğitim almaları, daha sonra ise çalışma yaşamına katılımlarının sağlanması gerekmektedir. Kentsel mekânların engellilerin ihtiyaçlarına göre planlanması çağdaş bir toplum olmanın gereğidir ve bir zorunluluktur. Ancak, günümüzde halen engelliler kentsel mekânlarda önemli kısıtlarla karşılaşmakta ve bu durum gerek eğitim gerekse çalışma yaşamına katılımlarını güçleştirmektedir. Engellilerle ilgili kentsel yaşam alanlarında engellilere yönelik mevcut istihdam politikaları geliştirilmesi ve yeni politikaların üretilmesi de gerekmektedir.

Ailede zihinsel yetersizliği olan bir çocuk olması, tüm aile bireyleri için duygusal bir yük, stres verici bir yaşam deneyimi ve sürekli başa çıkma tepkileri gerektirmektedir. Engelli bir çocuğa sahip olmak, engeli ne olursa olsun birtakım güçlükleri de beraberinde getirmektedir. Bu güçlükler; psikolojik durum, maddi

¹⁷⁷ Çankaya Belediyesi 2006-2007 Stratejik Planı

durum, eğitim durumu, yaşam tarzı (sosyo-kültürel ve boş zamanları değerlendirme etkinlikleri vb), aile çevresi ve sosyal çevre ile ilişkiler, çocuğun engel durumu olarak gruplandırılabilir.¹⁷⁸

Ülkemizde zihinsel yetersizliği olan bireylerin sayısını bildiren yeterli veri bulunmamaktadır. Ancak genel hesaplamalara göre yetmiş milyon nüfus için zihinsel yetersizliği olan birey sayısının 700.000; hafif ve orta derecedeki olgularla birlikte bu sayının 1.450.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Anne babaların bir yandan bu çocukların gereksinimleri ile ilgilenme, tehlikeleri tanımayan çocuğu sürekli denetleme ve diğer yandan, ailenin diğer bireylerinin gereksinimlerini karşılamaya çalışma, aile ortamında düzeni devam ettirmeye çalışma zorlukları vardır. Ülkemizde zihinsel yetersizliği olan çocuklara gerekli bakım ve eğitimi verecek kurum ve kuruluşların yetersizliği nedeniyle, ailelerin yaşadıkları sorunların tümüne kendi olanakları ile çözüm bulmaya çalıştıkları, çoğunlukla kendi kendilerine baş edebilme durumunda kaldıkları görülmektedir.¹⁷⁹

Çankaya nüfusunun % 1.4'ünü oluşturan engellilerin % 0.77'si erkek, % 0.63'ü kadındır. Çankaya engelli nüfusu içerisinde de özür gruplarına göre % 40.91 ile fiziksel engelliler ilk sırada yer almaktadır. Bu oranı %12.7 ile zihinsel engelliler, %10.59 ile görme engelliler, % 8.69 ile işitme engelliler ve % 0.77 ile konuşma engelliler takip etmektedir.¹⁸⁰

Sağlıklı Kentler Birliği'nin verdiği "Sağlıklı Kentler En İyi Uygulamaları Ödülleri"nden Teşvik Ödülü 25 belediyenin 40 projesi içinden Çankaya Belediyesinin Çengel Cafe çalışmasına verilmiştir. Çengel Cafe Projesi'nde olduğu gibi, down sendromu, öğrenme güçlüğü gibi sorunlar yaşayan engelli gençlerin rehabilite edilerek toplum yaşamına yeniden kazandırılmaları için çalışmalar sürmektedir.

¹⁷⁸ Fuat Özşenol, "Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Aile İşlevlerinin Değerlendirilmesi", **Gülhane Tıp Dergisi**, C.45 S.2, 2003, s.156.

¹⁷⁹ Ferda Yıldırım ve Zeynep Conk, "Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Anne/Babaların Stresle Başa Çıkma Tarzlarına ve Depresyon Düzeylerine Planlı Eğitimin Etkisi", **Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi**, C.9 S.2, 2005, s.2.

¹⁸⁰ **Çankaya Kent Sağlık Gelişim Planı**, s.63.

Dünya nüfusunun %10'unu engelli insanların oluşturduğu tahmin edilmektedir. Bu oran benzer bir şekilde Çankaya Belediye sınırları içinde de kendini korumaktadır. Çankaya Belediyesi çağdaş ve insan odaklı çalışmalarıyla öne çıkarken engellilere fırsat eşitliği sağlanması açısından çalışmalar yürütmektedir. Engelliler dünyanın, ülkelerin, kentlerin, mahallelerin, iş yerlerinin hatta içinde yaşadığımız evlerin birer bireyidirler.

Engellilerin çalışma yaşamından uzak tutulmaları ise insan olmanın önünü keser. Tüm bireylerin gereksinimlerini karşılayacak, onları güvenle yaşatma ve tüm bireylerin sunulan hizmetlerden eşit olarak ulaşabilmeleri sağlayacağı bir yerleşim yerinin oluşumu hedeflenmelidir. Sosyal kent oluşturma projesinde engelliler ayrı tutulamaz. Sosyal, çağdaş bir kent; engellilerin kenti olabiliyorsa, engellilerle uygun yapılanmaya gidiyorsa, kentin her alanında engelliler engelsiz olarak var olabiliyorsa sosyal bir kenttir. En önemlisi engellilerin üretken ve kendi kendilerine yeterli hale getirebiliyorsa sosyal bir kenttir. Modern bir kent, herkes için ulaşılabilir nitelikte olan bir kent anlamına gelmektedir. Planlama sürecinde bu niteliklerin göz önüne alınması, toplumun tamamının ihtiyaçlarını eksiksiz karşılamasını, her bireyin iş gücüne katkıda bulunmasını ve dolayısıyla sosyal ve ekonomik açıdan ülkenin ve kentlerin gelişmesini sağlayacaktır.¹⁸¹

Çankaya Belediyesi Engelliler Müdürlüğü'nü kurarak, bir kentte engellilerin kentte bütünleşmesine olanak sağlamakta, politikalar üretmeye, meseleye bir insanlık dramı olarak bakmayıp, kurumsal bir yapıyla çözüm üretmeye çalışmaktadır. Engellilerin istihdamına yönelik çabaları ise bu alanın ilk örnekleri arasında yer almaktadır.

Sosyal Hizmet Uzmanlarının projesi olarak ortaya çıkan Çengel Cafe belediyede sürekliliğini koruyan sosyal bir yapılanmanın ürünüdür. Bu uygulama ilk olarak sosyal hizmetlerde başlatılmış, engellilerin istihdamına yönelik yerel yönetimlerdeki yarı korumalı iş yeri olan ilk uygulamadır. Türkiye'deki yerel yönetimlere yönelik bir laboratuvar niteliği taşıyan Çengel Cafe uygulaması Çankaya

¹⁸¹ Ayşe Kalaycı ve Diğerleri, Ergonomik Kent ve Engelliler, **Kent ve Sağlık Sempozyumu**, 07/09 Haziran 2006, Bursa.

Belediyesi'nin dikkatle izlenmesi gereken tüm yerel yönetimlere rehber olacak, çağdaş uygar ve sosyal kent kültürüne giden bir yolun en önemli örneğidir.

“Çengel Cafe” projesi 1 Temmuz 2005 tarihinden itibaren yaşam alanı bulmuş, 16-34 yaş diliminde ikisi Down sendromlu olmak üzere, zihinsel engelli onüç genç programdan yararlanmıştır. Çankaya Belediyesi'nin kolejdeki Merkez Binası içinde bulunan ve farklı bir mekân olan Çengel Cafe bu konudaki çalışmaların merkezidir. Burada insan olmanın bütün hünerlerini üzerinde taşıyan, yaşama sıkı sıkı tutunan, güler yüzlü, birbirleriyle tartışan, üretken, verimli ve kendine yeterli olma çabasını üzerinden eksik etmeyen engelli ama engel tanımayan bulunmaktadır.

Çengel Cafe'de, üçü down sendromlu olmak üzere eğitilebilir-öğretilbilir düzeyde 15 genç hizmet vermekte, çalışmaktadır. Çankaya Belediyesi Çengel Cafe'nin en belirgin özelliği, gençlerin, kabiliyet ve yapabilirlikleri üzerine bir iş bölümünün yapılmış olmasıdır. Cafe ortamında, gençlerin tanımlanmış hizmetleri en sorunsuz biçimde yapabilmelerini sağlayacak şekilde renklere göre bir düzenleme yapılmış ve gençlere yapacakları işler renkler aracılığıyla öğretilmiştir.

Turuncu, mavi ve yeşil renklerin kullanıldığı Çankaya Belediyesi Çengel Cafe'de sorumluluklar da gençlere renkler aracılığıyla verilmiştir. Masaların üzerinde yer alan örtüler ve masa üstü objeler aynı renklerden oluşmaktadır. Örneğin yeşil örtülü masada yine aynı renkte tuzluk, biberlik ve peçetelik vb. ürünler bulunmaktadır. Gençlerimizin giysileri de aynı renklerden oluşmaktadır. Cafe'ye gelenler hangi renkteki masaya oturmuşsa o renkten sorumlu olan genç gelenle ilgilenmekte, böylece kargaşaya olanak tanınmamaktadır.

Projenin oluşturduğu sosyal ortam gençlerin Çankaya Belediyesi Çengel Cafe'deki servis görevlerinin yanı sıra, kendileri için hazırlanan; becerilerini geliştirmek, yeteneklerini ortaya çıkarmak için düzenlenen sosyal etkinlik programına da katılmaktadırlar. Bu kapsamda, gençlerimizin, latin-modern dans, drama-tiyatro, halk dansı gibi çalışmalarla yetenek ve becerileri geliştirmeye çalışılmaktadır. Ayrıca, birlikte tiyatro-sinema gösterileri izlenmesi, çevre gezilerine

gidilmesi, havuzda ya da yaz tatilinde birlikte kamp ortamında bulunmak gibi faaliyetler olarak öne çıkmaktadır.¹⁸²

Çengel Cafe uygulamasının sonuçlarına

Zihinsel Engelli Gençler Açısından Bakıldığında;

- Kendilerine güvenlerinin geliştiğini,
- Sosyal konum kazanıp toplumda yer edindiklerini,
- Sosyal ilişki kurma becerilerinin geliştiğini,
- Gerektiğinde sorunlarıyla baş edebildiklerini,
- Sosyal rehabilitasyon sürecinden faydalandıklarını,
- Yeteneklerinin olduğu alanların farkında olmaya başladıklarını,

Aileleri açısından bakıldığında;

- Gün boyunca yüklerinin hafiflediği,
- Evde ve işte akılları çocuklarında kalmaksızın yaptıkları işe tam konsantre olabildiklerini,
- Bağımsız yaşama becerileri artmaya başlayan çocuklarıyla yaşamlarının kolaylaştığını fark edilmektedir.

Toplumsal açıdan bakıldığında;

- Zihinsel engellilere karşı gelişmiş olan olumsuz ön yargı, tutum ve davranışların yıkılmasına öncü olduğunu,
- Engellilerin sorunlarının acıma duygusu ile çözümlenmeyeceği bilincinin oluşmasında etkili olduğunu,
- Engellilerin sahip olduğu kapasiteyi geliştirmeleri için toplumda onlara fırsat verilmesi gerektiği bilincinin yaygınlaşması ve yerleşmesinde katkısı olduğu görülmektedir.¹⁸³

Çankaya Belediyesi'nin dezavantajlı kesimden engellilere yönelik çalışmaları sağlıklı kent ilkelerinden kentsel yaşama katılma ve toplumsal eşitsizlikleri

¹⁸² Nilay Oğultürk, "Zihinsel Engelli bireylerin Mesleki ve Sosyal Rehabilitasyonunda Yerel Yönetimlerin Sorumlulukları-Çengel Cafe Uygulaması", **Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği İzmir Konferansı**, 7-9 Eylül 2007.

¹⁸³ Cengiz Kaplan, "Çengel Cafe Engel Tanımıyor", **Çocuk Dostu Belediye Projesi e-bulteni-3**, http://www.cocukdostubelediye.org/ebulten/cdb_e_bulten_3.pdf (12.08.2007).

gidermeye yönelik başarılı ve örnek bir uygulama niteliğindedir. Yapılan çalışmaların önemli bir yönü de; sosyal hizmetlerin sadece merkezi yönetimlerce değil, yerel yönetimlerce de başarılı bir şekilde uygulanabilirliğinin bir göstergesidir.

2.3.2. SKB Proje Ofis Koordinatörlükleri ve Anket Çalışması

2.3.2.1. SKB Proje Ofis Koordinatörlükleri

SKB Tüzüğünde yer alan üyelik kriterleri içerisinde yer alan Belediye Meclis Kararları ile; “*Üye olacak Belediye tarafından Sağlıklı Şehirler Proje Koordinatörü atanması, proje ortaklığı oluşturulması ve Sağlıklı Şehirler Proje Ofisi kurulması ile ilgili karar alınması*” şartına bağlı olarak tüm üye belediyelerde proje ofislerinde çalışmak üzere koordinatörler görevlendirilmiştir. SKB Üyesi Belediyelerin Proje Ofisi Koordinatörleriyle İlgili Anket Çalışması analizini yapmadan önce koordinatörlerin başlıca görevlerini aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

SKB Üyesi Belediye Koordinatörlerinin Başlıca Görevleri;

- Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği ile belediyesi arasındaki ilişkileri yürütmek ve birliğe aktif katılımı sağlamak, ilgili toplantılarda Belediyeyi temsil etmek,
- SKB üyesi belediyeler ve diğer yerel yönetim birimleriyle işbirliği yapmak, ortak çalışmalar yürütmek ve koordinasyonu sağlamak,
- Sağlıklı kent çalışmaları kapsamında, kentindeki kamu kuruluşları, özel sektör, sivil toplum kuruluşları, akademik birimler, medya ve hemşehrileriyle ortak çalışmalar yapmak ve bu kapsamda yapılan çalışmaları paylaşmak,
- 2003–2008 yılları 4. aşamasında bulunan DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi kapsamında çalışmalar yürütmek,
- Yapacağı çalışmalarda veri toplama, değerlendirme ve analiz çalışması yapacak deneyimli personelleri içerin bir Proje Ofisini oluşturmak,

- Sağlığın ve belirleyicilerinin yerel düzeyde geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için araçlar üretmek, hedefler belirlemek ve bu araç ve hedeflerin politik dayanımlarla desteklenmesini sağlamak,
- Kent sağlık profilini, kent sağlık gelişim planını ve sağlık etki değerlendirmesini hazırlamak ve gerekirse revize etmek,
- Sağlıklı Kentler projesinin diğer ana temaları olan, Sağlıklı Yaşlanma, Fiziksel Aktivite ve Obezite ile ilgili projeler üretmek ya da var olan projeleri desteklemek,
- Ofis bünyesindeki yazışmaları yürütmek ve evrak akışını sağlamak,
- Sağlıklı Kent Proje Ofisini fonksiyonel hale getirmek ve belediyede öncelikle bu görevleri yürütmek ve bu alandaki çalışmaların içinde olmaktır.

2.3.2.2. SKB Proje Ofis Koordinatörleriyle Anket alışması

Sağlıklı Kentler Birliği yesi Belediyelerin Proje Ofisleri ve Koordinatörleriyle yapılan anket çalışmasında; ulusal ve uluslararası alanda yerel yönetimlerle ilgili faaliyetlerini yürüten Sağlıklı Kentler Birliği yesi belediyelerin yapı ve çalışmalarını ortaya çıkarmak amaç edinilmiştir. Bu noktadan hareketle ye belediyelerin kendi iç bünyesinde ve diğer belediyelerle olan ilişkileri ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır.

Sağlıklı Kentler hareketi bünyesinde ülke içi ve ülke dışındaki yerel yönetim birimleriyle farklı düzeylerde gerçekleştirdikleri işbirliği, bilgi alışverişi ve deneyimlerini paylaşım konusundaki faaliyetlerini göstermek ve bu bilgi ve deneyimlerin diğer yerel yönetimler konusunda yol gösterici olmasını sağlamak anket çalışmasının başlıca amaçlarındandır. Ayrıca Sağlıklı Kentler Birliği'nin çalışmalarında gelmiş olduğu nokta ile hedeflerinin yeniden tespitinde yol gösterici olmak amaç edinilmiştir. Yapılan anket çalışmasının konusu SKB yesi belediyeler, koordinatörleri ve yürütmüş ve yürütmekte oldukları faaliyetleriyle ilgili bilgi sahibi olmaktır.

Sağlıklı Kentler Birliği yesi Belediyelerin Proje Ofisleri ve Koordinatörleriyle yapılan anket çalışmasında anketin yapıldığı sırada ye 26 koordinatörlerin tamamı ile (%100) iletişim kurulmuştur. Yapılan alışmalar

sürecinde koordinatörlerin % 100'ü ile telefon ve e-mail yoluyla iletişime devam edilmiştir. Yine SKB Üyesi Belediyelerin Koordinatörlerinden 14 ile (%53), e-mail, telefonla ve aynı zamanda yüz yüze görüşme yoluyla temas kurulmuştur.

SKB üyesi Belediyelerin Koordinatörlerinin tamamı bu çalışmaya katılmıştır. Tablo 7'de görüldüğü gibi, tüm koordinatörlere e-mail ile anket soruları gönderilmiş, % 100'ünden cevap alınmıştır. Anket cevaplarını koordinatörlerin 24'ü (% 92,3) e-mail ile 2'si (% 7,7) faks ile iletmişlerdir.

Tablo 7: SKB Üyesi Belediye Koordinatörleriyle İletişim

Koordinatörlerle İletişim		n	Yüzde (%)
İletişim Kurulan Koordinatör		26	100.0
İletişim Şekli	Telefon	26	100.0
	E-mail	26	100.0
	Yüz Yüze	14	53.8

Sağlıklı Kentler Birliği Müdürlüğü yapılan çalışmaların başından itibaren gerek anket için gerekli izin ve kolaylığı göstererek, gerekse veri aktarımı ile bu çalışmanın destekçisi olmuştur.

Sağlıklı Kentler Birliği üyesi belediyelerin proje ofislerinde görevli koordinatörler ile yapılan anket çalışması değerlendirilmesinde yöntem olarak, Frekans Analizi, Crosstab Analizi ve Chi-square Analizleri kullanılmıştır. Sağlıklı Kentler Birliği üyesi belediyelerin koordinatörlerinden alınan anket cevaplarının analizinde SPSS Paket Programı kullanılmıştır.

Tablo 8: Ankete Katılan SKB Üyesi Belediye Sayısı

Sağlıklı Kentler Birliği Üyesi Belediyeler	n	Oranı (%)
Sağlıklı Kentler Birliği Üyesi Belediye Sayısı	26	100.0
Ankete Katılan Sağlıklı Kentler Birliği Üyesi Belediye Sayısı	26	100.0

Sağlıklı Kentler Birliği Üyesi Belediyelerin Proje Koordinatörleri ve Proje Ofisleriyle ilgili yapılan anket çalışmasına SKB üyesi 26 belediyenin tüm Proje Koordinatörlerinden cevap alınarak hazırlanmıştır. Ankete katılan Proje Koordinatörlerinin oranı % 100'dür.

Tablo 9: SKB'ne Üye Olma tarihi

Üye Olunan Yıllar	n	Katılım Oranı (%)
2005	17	65.4
2006	6	23.1
2007	3	11.5
Toplam	26	100.0

Tablo 9'da SKB üyesi belediyelerin Birliğe giriş tarihleri incelendiğinde; üye belediyelerin % 65,4'ünün Birliğin kuruluş yılı olan 2005'te üye oldukları, 2006 yılında üye olanların oranının % 23,1 ve 2007 yılında üye olanların oranlarının ise, % 11,5 olduğu görülmektedir. Kurulduğu 2005 yılında kurucu üyelerle birlikte 17 üyenin katılımı sağlayan SKB, 2006 yılında 6 üyeyi ve 2007 yılında 3 üyeyi bünyesine katmıştır. Böylece 2007 yılı sonu itibari ile SKB'nin üye sayısı 26'ya yükselmiştir. Birliğe katılım yıllar itibari ile incelendiğinde; bir azalış meylili içersinde olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Cinsiyet Dağılımı

Koordinatörün Cinsiyeti	n	Oranı (%)
Bayan	12	46.2
Erkek	14	53.8
Toplam	26	100.0

Tablo 10'da, Sağlık Kentler Birliği'ne atanmış koordinatörlerin cinsiyetine bakılacak olursa % 46,2'si bayan % 53,8'inin erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 11: Meslek Dağılımı

Meslekler	n	Oranı (%)
Cevapsız	1	3.8
Biyolog	1	3.8
Çevre Mühendisi	1	3.8
Danışman	1	3.8
Personel Müdürü	1	3.8
Tekniker	2	7.7
Halkla İlişkiler	2	7.7
İşletme/İktisat	4	15.4
Şehir Plancısı	5	19.2
Tıp Dr.	8	30.8
Toplam	26	100.0

Tablo 11’deki Sağlıklı Kentler Birliği koordinatörlerinin mesleki dağılımına baktığımızda; ilk sırada % 38,8’inin tıp doktoru, ikinci sırada % 19,2’sinin şehir plancısı, üçüncü sırada % 15,4 oranla işletme/iktisatçı, dördüncü ve beşinci sırada % 7,7’sinin halkla ilişkiler ve tekniker olduğu görülmektedir. Kalan diğer koordinatörlerin mesleği biyolog, çevre mühendisi, danışman ve personel müdürüdür. Bir koordinatör ise mesleği konusundaki soruya cevap vermemiştir. Yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı gibi; SKB üye belediye koordinatörlerinin mesleklerinin farklılık gösterdiği görülmektedir. Kent sağlığı ile ilgili çalışmalar hiçbir grubun veya mesleğin tek elinde olunmayacak kadar önemli ve tüm meslek dallarıyla sağlıklı kent çalışmalarının ilgisi bulunduğu SKB’ne üye belediyelerin uygulamalarında da açıkça görülmektedir.

Tablo 12: Görev Dağılımı

Koordinatörlerin Belediyedeki Görev Tanımı	n	Oranı (%)
Belediye Dışı	1	3.8
Daire Başkanı	1	3.8
Dış İlişkiler Müdürü	1	3.8
İmar işleri	4	15.4
Koordinatör	3	11.5
Kültür ve Sosyal İşler Müd.	2	7.7
Özel kalem	2	7.7
Personel Müd.	1	3.8
Sağlık İşl. Müd	8	30.8
Sözleşmeli Personel	1	3.8
Strateji geliştirme Müd.	1	3.8
AB Koor. Yöneticisi	1	3.8
Toplam	26	100.0

Tablo 12’de SKB üyesi belediyelerdeki koordinatörlerin atanmış oldukları koordinatörlük görevlerinin yanı sıra bir koordinatör hariç olmak üzere belediyede başka birimlerde de çalıştığı görülmektedir. Kalan 25 koordinatörün belediyedeki görevlerine ilişkin vermiş oldukları cevaplara bakıldığında % 30,8’i sağlık işleri müdürlüklerinde, % 15,4’ü imar işlerinde, % 11,5’i ise sadece koordinatör olarak görev yaptıkları başka bir görev ve kadro tanımlaması yapmadığı görülmektedir. Diğer koordinatörlerin % 7,7’sinin cevabı özel kalem, % 7,7’sinin de kültür ve sosyal işler müdürüdür. Diğerinin görevi, daire başkanı, dış ilişkiler müdürü, personel müdürü, sözleşmeli personel, strateji geliştirme müdürü ve AB koordinasyon yöneticisi olmuştur.

Tablo 13: Proje Ofislerindeki Personel Sayısı

Proje Ofisi Personel Sayısı	Belediye Sayısı	Belediye Oranı(%)	Toplam Personel
1	11	42.3	11
2	3	11.5	6
3	3	11.5	9
4	2	7.7	8
5	2	7.7	10
6	1	3.8	6
7	2	7.7	14
9	1	3.8	9
Toplam	25	96.2	73
Cevapsız	1	3.8	1
Genel Toplam	26	100.0	74

Tablo 13'te görüldüğü gibi; Sağlıklı Kentler Birliği Proje Ofislerinde bu soruya cevap veren koordinatör sayısı 25'tir. 1 koordinatör ofisinde çalışan personel sayısı ile ilgili soruya cevap vermemiştir. Verilen cevaplara göre SKB üyesi 25 belediyede toplam personel sayısı 74'tür. 25 belediyenin % 42,3'ünün Proje Ofislerinde sadece 1 personel görev yapmaktadır. Belediyelerin Proje Ofislerinin % 11,5'inde 2 personel, 11,5'inde 3 personel, % 7,7'sinde 4 personel, 7,7'sinde 5 personel, % 3,8'inde 6 personel, % 7,7'sinde 7 personel ve , % 3,8'inde 9 personel olduğu koordinatörlerin vermiş olduğu cevaplardan anlaşılmaktadır.

Sağlıklı kentler hareketi kentlerde yapılacak bütün çalışmalarda insan ve çevre sağlığını yapılacak çalışmalarda temel amaç olarak aldığı ve kentlerin geleceği konusunda sürdürülebilir politikalar uygulamaya yönelik olduğu düşünüldüğünde; belediyelerin proje ofislerinde bütün bu çalışmalarını gereği gibi yerine getirecek yeterli personelin görevlendirilmediği görülmektedir.

Tablo 14: Yeterli Mali Kaynağa Sahip Olma

	Belediye Sayısı (n)	Oranı (%)
Evet	12	46.2
Hayır	14	53.8
Toplam	26	100.0

SKB Proje Ofislerindeki koordinatörlere “Görevinizde başarılı için yeterli mali kaynağa sahip misiniz?” sorusuna % 46,2’si evet cevabı vererek kendilerine verilen mevcut mali kaynağın görevleriyle ilgili çalışmalar için yeterli olduğunu, % 53,8’i hayır cevabı vererek kendilerine verilen mevcut mali kaynağın görevleriyle ilgili çalışmalar için yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Proje ofisleri görevleriyle ilgili çalışmalarını yürütmek, araştırmalar yapmak, veri toplamak gibi işlerde profesyonel birimlerden de destek almaları için gerekli mali kaynağa sahip olmalıdırlar.

Tablo 15: Yeterli Sayıda Personele Sahip Olma

Yeterli Personel	n	Oranı (%)
Evet	10	38.5
Hayır	16	61.5
Toplam	26	100.0

SKB Proje Ofislerindeki koordinatörlere “Görevinizde başarılı için yeterli personele sahip misiniz?” sorusuna 26 koordinatörün % 38,5’i evet cevabı vererek, proje ofislerinde çalışan personel sayısının görevlerinde başarılı olmak için yeterli olduğunu, % 61,5’i hayır cevabı vererek proje ofislerinde çalışan personel sayısının görevlerinde başarılı olmak için yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Yukarıdaki Tablo 15’de bu projede görevli personel sayısının az olduğu görülmüştür. Proje Ofislerinin

Sağlıklı kent hedefleri kapsamında başarılı çalışmalar yürütebilmesi için ofislerde yeterli ve konusunda uzman personele ihtiyaç duyulmaktadır.

Tablo 16: Yeterli İdari Yetkiye Sahip Olma

Yeterli İdari Yetki	n	Oranı (%)
Evet	15	57.7
Hayır	10	38.5
Toplam	25	96.2
Cevapsız	1	3.8
Toplam	26	100.0

SKB Proje Ofislerindeki koordinatörlere “Görevinizde başarılı için yeterli idari yetkiye sahip misiniz?” sorusuna koordinatörün % 57,7’si evet cevabı vererek kendilerine verilen yetkinin yeterli olduğunu, % 38,5’i hayır cevabı vermiş, kendilerine verilen yetkinin yetersiz olduklarını belirtmişlerdir. %3.8’i ise bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 17: Görevinizle Orantılı Yetki

Görevle Orantılı Yetki	n	Oranı (%)
Evet	17	65.4
Hayır	9	34.6
Toplam	26	100.0

Tablo 17’de görüldüğü gibi, SKB Proje Ofislerindeki koordinatörlere “Görevinizle orantılı yetkiye sahip misiniz?” sorusuna 26 belediye koordinatöründen % 65,4’ü evet, % 34,6 hayır cevabı vermiştir. Proje ofis koordinatörleri görevlerini yerine getirirken verilen görev oranında idari yetkiye sahip olmadıklarını

belirtmişlerdir. Bununla beraber mali ve personel yetersizliğine sahip olma yetkiniz kullanımını etkisiz duruma getirmektedir.

Tablo 18: Faaliyetlerin Desteklenmesi

Beklediğiniz Destek Sağlandı mı?	n	Oranı(%)
Evet	20	76.9
Hayır	5	19.2
Toplam	25	96.2
Cevapsız	1	3.8
Toplam	26	100.0

Tablo 18’de görüldüğü gibi; SKB Üyesi Belediyeler Proje Ofisleri koordinatörlerinin “Faaliyetlerinizde beklediğiniz destek sağlandı mı?” sorusuna % 76,9’u evet, % 19,2’si hayır cevabı vermiştir. Koordinatörlerin % 3,8’i bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 19: Başka Yerel Yönetim Birliklerine Üyelik

Başka Yerel Yönetim Birliklerine Üyelik	n	Oranı (%)
Evet	24	92.3
Hayır	2	7.7
Toplam	26	100.0

Koordinatörlere sorulan “Belediyeniz SKB dışında başka yerel yönetim birliklerine üye mi?” sorusuna Proje Ofislerindeki koordinatörlerin % 92,3’ü evet, % 7,7’si hayır cevabı vermiştir. Verilen cevaplardan % 7,7’sinin 5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu’nun 20. Maddesinde* belirtilen zorunlu yerel yönetim

* İl özel idareleri ve belediyeler ülke düzeyinde kurulan birliklerden kendilerine ait olanın doğal üyesidirler.

birlikleri (Türkiye Belediyeler Birliği) dışında sadece Sağlıklı Kentler Birliği Üyesidir.

Koordinatörlerin vermiş olduğu cevaplardan % 92,3'ünün ülkemizde faaliyette bulunan belli bir coğrafyada veya bir yönetim birimi sınırları içerisinde ya da ülke düzeyinde faaliyette bulunan birliklere üye olduğu görülmektedir. Üye olunan birlikler; Kıyı Ege Belediyeler Birliği, Ege Belediyeler Birliği, Körfez Belediyeler Birliği, Edremit Körfezi Belediyeler Birliği, Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği, Tarihi Kentler Birliği, Akdeniz Belediyeler Birliği, Ege Belediyeler Birliği, , Bursa Belediyeler Birliği, İç Anadolu Belediyeler Birliği, Kocaeli Belediyeler Birliği, GAP Belediyeler Birliği, Karadeniz Belediyeler Birliği ve Van Gölü belediyeler Birliği'dir. Bu soruya verilen cevaplarda görüldüğü gibi SKB Üyesi Belediyeler başka belediyeler ile de işbirliğine önem vermekte ve bu yönde çalışmalar göstermektedirler.

Tablo 20: İşbirliği Yapılan Kardeş Kent veya Yerel Yönetimler

Kardeş Kent veya İşbirliği Yapılan Yerel Yönetim Birimi	n	Oranı (%)
Evet	22	84.6
Hayır	4	15.4
Toplam	26	100.0

Tablo 20'de görüldüğü gibi SKB üyesi 26 belediyenin % 84,6'sı ülkemizden veya yurtdışından kardeş kent veya başka bir yerel yönetim ile işbirliği içinde olduğunu belirtmiştir. Hayır, cevabı veren belediye oranı ise, % 15,4'dür. 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 18.Maddesi (p) bendi Belediyeler yurt içinden ve yurtdışından İçişleri Bakanlığının izniyle kardeş kent ilişkileri kurmasına imkân vermektedir.

Tablo 21: DSÖ Avrupa Ağı'na Üye Olan ve Olmayan Belediyeler

DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağına Üye Olan Belediyeler	DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağına Üye Olmayan Belediyeler
Avanos Belediyesi	Afyonkarahisar Belediyesi
Aydın Belediyesi	Akçay Belediyesi
Bartın Belediyesi	Amasra Belediyesi
Bursa Büyükşehir Belediyesi	Antalya Büyükşehir Belediyesi
Çankaya Belediyesi	İzmir Büyükşehir Belediyesi
Gölcük Belediyesi	Kayseri Belediyesi
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	Mardin Belediyesi
Kadıköy Belediyesi	Mudanya Belediyesi
Kırıkkale Belediyesi	Nilüfer Belediyesi
Tepebaşı Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi
Trabzon Belediyesi	Ordu Belediyesi
Yalova Belediyesi	Osmancık Belediyesi
	Ürgüp Belediyesi
	Van Belediyesi
Toplam: 12 Belediye	Toplam: 14 Belediye

Tablo 21'de tüm SKB üyesi belediyelerin DSÖ Avrupa Ağı'na üyelik durumları gösterilmiştir. SKB üyesi 26 belediyenin 12'si aynı zamanda DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı'na üyedir.

Tablo 22: DSÖ Avrupa Ağına Üyelik

DSÖ Avrupa Ağı Üyesi	n	Oranı (%)
Evet	12	46.2
Hayır	14	53.8
Toplam	26	100.0

Tablo 22’de SKB üyesi belediyelerin % 46,2’sinin aynı zamanda DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı’na üye olduğu ve % 53,8’inin DSÖ Avrupa Ağı’na üye olmadığı görülmektedir.

Tablo 23: DSÖ Avrupa Ağı’na Üye Oluş Tarihleri

DSÖ Avrupa Ağına	Tarih			Toplam
	2005	2006	2007	
Üye	11	1	0	12
Üye Olmayan	6	5	3	14
Toplam	17	6	3	26

Tablo 23’de 2005, 2006 ve 2007 tarihleri itibari ile DSÖ Avrupa Ağı’na üye ve üye olmayan Belediyelerin sayıları verilmiştir. 2005 yılında toplam 17 üyeden 11’i Avrupa Ağı’na üye, 6’sı üye değildir. 2006 yılında SKB’ne üye olan belediyelerin 1’i Avrupa Ağı’na üye olmuş, 5’i üye olmamıştır. 2007 yılında SKB üyesi olan 3 belediyeden 3’ü de Ağ’a üye değildir. 2006 ve 2007 yılında SKB’ne üye olan 9 belediyede arasında sadece 1 belediye olduğu görülmektedir.

Tablo 24: Üyeliğin Kazandırdıkları

DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi Üyeliğinin Kazandırdıkları	n	Oranı (%)
Görüş Belirten	10	83,3
Görüş Belirtmeyen	2	16,7
Toplam	12	100.0

Tablo 24’te görüldüğü gibi DSÖ Sağlıklı Kentler Ağı üyesi olan 12 belediyeden % 83,3’ü Avrupa Ağı’na üye olmanın kentlerine kazandırdıklarını aşağıda belirtmişlerdir. % 16,7’si görüş belirtmemiştir.

Verilen Cevaplarda;

SKB projesinin kentlerinde oldukça ilgi gördüğü ve proje ofisleri bünyesinde oluşturulan çalışma grupları ile yerel ve merkezi yönetim ile birlikte kent halkının da kentin geleceğinde etkin rol oynayabilmesinin adımlarının atıldığı belirtilmiştir. Bu anlamda kentlilik bilincinin halk arasında gelişerek yaygınlaşmaktadır.

Proje vasıtasıyla kuruluşların kent sağlığı için ortak düşünmesini ve girişimlerinde önceliklerini belirlemede yardımcı olup, yol gösterici ve çeşitli girişimlerde gerekçe olarak kullanılmıştır.

Gelişen teknoloji ile tanışma imkânı, başka belediyelerin çalışmaları ile tanışma, değerlendirme ve uygulama imkânı yakalanmıştır.

Sağlık konusunun kentte tartışılması, sağlık ve diğer sektörlerle iş birliği için çaba harcanması, kentteki karar vericilerin gündemine kent sağlığı konusunun da dahil edilmesi, yerel olarak katılımı artırması ve sağlık platformunun çalıştırılması sağlanmıştır.

DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı'na üyelik süreci belediyelerin bu alandaki çalışmaları programlı hale getirmiş ve çok daha planlı yaklaşımlar sağlık, imar, çevre alanındaki çalışmalara yön vermiştir.

DSÖ platformunda bulunmak, engelliler, yaşlılar ve diğer sosyal gruplara yönelik proje ve programlarda ciddi bir deneyim paylaşımı olanağı yaratmıştır. Yine, sağlıklı kent kavramında yeni yaklaşımlar olan Sağlıklı Kent Planlama, Sağlık Etki Değerlendirmesi gibi Avrupa kentleri ile birlikte eş zamanlı ele alındığı bir ortamın parçası olunmuştur.

SKB üyesi ve diğer DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı üyesi kentlerle, bilgi ve deneyim paylaşımı sayesinde kentlerde uygulandığı ve uygulanacak projelere daha geniş bir açıdan bakma ve değerlendirme imkânı doğurmuştur. Diğer kentlerde uygulanan projeler kentlerde uygulanacak yeni projeler için fikirler oluşturduğu belirtilmiştir.

SKB üyesi belediyeler kentlerindeki faaliyetlerini Uluslar arası zeminde sunma ve tartışma ve tanıtım imkânı bulmuşlardır. Avrupa kentleri ile kendi kentlerini her alanda karşılaştırma yaparak eksikliklerini daha iyi görme imkânı

yakalanmıştır. Belediye başkanlarının belediyecilik hizmetleri konusunda bilgilerinin genişlemesine katkısı olmuştur.

Sağlık konusunu, sağlık hizmetleri dışında etkileyen faktörlerin görünürlüğü sağlanarak belediyeler uygulamalarında dikkat etmeye başlamışlar ve hem de kentte yaşayanlar yanlış uygulamalarda veya düzeltilmeyen konularda projeler bahsetmeye başlamıştır.

Bir kentimizde ilk kez Şehir Sağlığı Merkezi kurulup, eğitim araştırma merkezi haline dönüştürülmüştür. Yine bu kentte bulunan Tıp Fakültesi'nin eğitim programında kent sağlığı konusu müfredata konulmuştur.

Tablo 25: DSÖ IV. Dönem Sağlıklı Kent Temaları Çalışması

DSÖ IV. Dönemi Sağlıklı Kent Tema Çalışması Yapan	n	Oranı (%)
Görüş Belirten	10	83,3
Görüş Belirtmeyen	2	16,7
Toplam	12	100.0

DSÖ Avrupa Ağı'na üye belediyelere 4. Dönem (2003-2008) Ana Temaları (sağlıklı etki değerlendirme, sağlıklı yaşlanma ve sağlıklı kent planlaması) içerisinde çalışma yapıp yapmadıkları sorulduğunda; 12 belediyeden % 83,3'ü Ana Temalarla ilgili faaliyetlerini belirtmiş, % 16,7'si ise, görüş belirtmemiştir. Üye belediyelerin bu konudaki çalışmalarını yoğunlaştırmaları için; DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı kapsamında ve SKB çatısı altında ana temalarla ilgi konferans ve eğitim seminerleri verilmiştir.

Tablo 26: V. Dönem Üyeliği Yenileme İsteği

5. Dönem Üyeliği Yenilemeyi Düşünüyor musunuz?	DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağına Üye Belediyeler	Oranı (%)
Evet	12	100.0
Hayır	0	0.0
Toplam	12	100.0

DSÖ Avrupa Ağı'na Üye Belediye Koordinatörlerine bir sonraki dönemde (V.Fazda) üyeliğini yenilemeyi düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda; Tablo 26'da görüldüğü gibi, 12 belediyenin % 100'ü gelecek dönemde (V. Faz) yine üye olmayı düşündüklerini belirtmişlerdir. Koordinatörlerin vermiş olduğu cevaplardan aynı zamanda DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı üyeliğini benimsemelerinin ve bu alandaki çalışmalardan tüm üyelerin gördükleri memnuniyetlerinin ifadesi olarak da değerlendirebiliriz.

Tablo 27: DSÖ Sağlıklı Kentler Avrupa Ağı'na Üye Olmak İsteme

Avrupa Ağı'na Üye Olmak İsteyen	Projeye Üye Olmayan Belediyeler	Oranı (%)
Evet	13	92,8
Hayır	1	7,2
Toplam	14	100

SKB üyesi olup, DSÖ Avrupa Ağı'na Üye Olmayan Belediye Koordinatörlerine; DSÖ Sağlıklı Şehirler Projesine üye olmayı düşünüyor musunuz? sorusu sorulduğunda; 14 belediyeden % 92,8'i Avrupa Ağı'na üye olmayı düşündüklerini belirtmişler, % 7,2 belediye koordinatörü üye olmayı düşünmediğini belirtmişlerdir. Ulusal Ağ içinde olan Sağlıklı Kentler Birliği üyesi belediyelerin bir sonraki hedeflerinin DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı'na üye olmak olduğu söylenebilir.

Tablo 28: Kent Sağlık Profiline Sahip Olma

Kent Sağlık Profilli	n	Oranı (%)
Evet	16	61.5
Hayır	9	34.6
Toplam	25	96.2
Cevapsız	1	3.8
Toplam	26	100.0

Tablo 28’de görüldüğü gibi; Sağlıklı Kentler Projesi kapsamındaki 26 belediyemizden bu soruya koordinatörlerin % 96,2’si cevap vermiş, % 3,8’i bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Kent Sağlık Profili olan belediye oranı % 61,5’tir. SKB üyesi belediyelerin %34,6’sı Kent Sağlık Profili hazırlamadıklarını belirtmektedirler. Sağlıklı Kentler Birliği Tüzüğünde üyelik kriterlerinden biri de tüm üye belediyelerin Kent Sağlık Profili hazırlama şartı vardır. Bu soruya bağlı olarak hayır diyen belediye koordinatörleri bu yöndeki çalışmalarının devam ettiğini belirtmişlerdir

Tablo 29: Kent Sağlık Profiline Sahip Belediyelerin Karşılaştırılması

DSÖ Avrupa Projesine	Kent Sağlık Profiline Sahip mi?			Toplam
	Evet	Hayır	Cevapsız	
Üye	10	1	1	12
Üye Olmayan	6	8	-	14
Toplam	16	9	1	26

DSÖ’ne Avrupa Ağı’na üye olan ve olmayanların “Kent Sağlık Profiline Sahip mi?” Sorusuna verdiklerin cevapların çapraz analiz ile karşılaştırılması yapıldığında; Yukarıda görüldüğü gibi, DSÖ Sağlıklı Kentler Avrupa Ağı’na üye belediye koordinatöründen 10’u evet, 1’i hayır cevabı vermiştir. 1 koordinatör ise bu soruya cevap vermeyerek belediyelerinde Kent Sağlık Profili olup olmadığı konusunda bilgi vermemişlerdir. DSÖ üyesi olmayan belediyelerde Kent Sağlık Profili olmayan belediye sayısı 8, olan belediye sayısı ise 6 olarak görülmektedir.

Tablo 30: Üye Oluş Tarihlerine Göre Kent Sağlık Profiline Sahip Olma

SKB’ne Üye Oluş Tarihleri	Kent Sağlık Profili			Toplam
	Evet	Hayır	Cevapsız	
2005	13	4	0	17
2006	2	3	1	6
2007	1	2	0	3
Toplam	16	9	1	26

Tablo 30’da görüldüğü gibi; 2005 yılında SKB üyesi olan 17 belediyenin 13’ünün Kent Sağlık Profiline sahip olduğu, 4’ünün sahip olmadığı görülmektedir. 2006 yılında SKB üyesi olan 6 belediyenin 2’sinde Kent Sağlık Profiline olduğu, 3’ünde olmadığı anlaşılmaktadır. 2006 yılında üye olan bir belediyeden bu soruya cevap alınamamıştır. 2007 yılında üye olan 3 belediyeden 1 belediyede Kent Sağlık Profiline olduğu 2 belediyede ise olmadığı görülmektedir.

Tablo 31: Kent Sağlık Gelişim Planına Sahip Belediyelerin Karşılaştırılması

DSÖ Avrupa Projesine	Kent Sağlık Gelişim Planınız var mı?			Toplam
	Evet	Hayır	Cevapsız	
Üye	9	2	1	12
Üye Olmayan	6	8	-	14
Toplam	15	10	1	26

Tablo 31’de görüldüğü gibi; Kent sağlık Gelişim Planına sahip olma açısından bakıldığında SKB üyesi 26 belediyenin 15’inin bu konudaki çalışmalarını tamamlamış; 10’u ise gelişim planına sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Bir koordinatörden bu konudaki soruya cevap alınmamıştır. DSÖ Avrupa Sağlık Kentler Ağı’na üye belediyeler açısından konuya bakıldığında; 12 üyenin 9’unun plana sahip olduğu, 2’sinin sahip olmadığı görülmektedir. DSÖ Avrupa Ağı’na dahil olmayan 14 SKB üyesinin 6’sı bu kent sağlık gelişim planına sahip iken; 8’i bu konudaki çalışmalarını henüz tamamlamıştır. Kent Sağlık Gelişim Planına sahip olmayan 10 SKB üyesi belediyeden 2’si DSÖ Ağı’na üye, 8’i ise DSÖ Ağı’na üye değildir. DSÖ Avrupa Sağlık Kentler Ağı’na üye belediyelerin üye olmayan belediyelere göre Kent Sağlık Gelişim Planını hazırlama konusunda daha başarılı oldukları görülmektedir.

Tablo 32: Üye Oluş Tarihlerine Göre Kent Sağlık Gelişim Planına Sahip Olma

SKB'ne Üye Oluş Tarihleri	Kent Sağlık Gelişim Planı		Toplam
	Evet	Hayır	
2005	11	6	17
2006	2	3	6
2007	2	1	3
Toplam	16	9	26

Tablo 32'de görüldüğü gibi; 2005 yılında SKB üyesi olan 17 belediyenin 11'i Kent Sağlık Gelişim Planına sahip iken, 6'sının sahip olmadığı görülmektedir. 2006 yılında SKB üyesi olan 6 belediyenin 2'sinde Kent Sağlık Gelişim Planının olduğu, 3'ünde olmadığı anlaşılmaktadır. 2007 yılında üye olan 3 belediyeden 1 belediyede Kent Sağlık Gelişim Planının olduğu, 2 belediyede ise olmadığı görülmektedir.

Tablo 33: Sağlıklı Kent Çalışmalarının Tanıtım Araçları

Sağlıklı Kent Çalışmaları	n	Oranı (%)
Web Sitesi	21	80.8
Basın Bülteni	20	76.9
Gazete	16	61.5
Broşür	11	42.3
Diğer	6	19.2

Sağlık Kent çalışmalarında belediyeler tabloda gösterilen araçların birini ya da bir kaçını aynı anda kullanmaktadırlar. Tablo 33'te görüldüğü gibi, Sağlıklı Kent Çalışmalarının tanıtımında belediyelerin % 80,8'i web sitesiyle, % 76,9'u basın bülteniyle, % 61,5'i gazeteyle, % 42,3'ü broşürle ve % 19,6'sı diğer araçları kullanarak yapmaktadır. Diğer araçlarla tanıtım yapan proje koordinatörleri bu tanıtımlarını televizyon, etkinlik ve toplantılara katılım, seminer, panel, billboardlarla ve çeşitli toplantılarda yapılan sunumlar ile gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 34: Sağlıklı Kent Çalışmalarının Yoğunlaşması Gereken Alanlar

Sağlıklı Kent Çalışmalarının Yoğunlaştığı alanlar	n	Oranı (%)
Çevre	23	88.5
Eğitim	17	65.4
Ulaşım	17	65.4
Sağlık	16	61.5
Konut	14	53.8
Diğer	9	34.6

Sağlıklı Kentler Birliği üyesi belediyelere “Kentinizdeki problemleri göz önüne aldığında sizce sağlıklı kent çalışmaları hangi konularda yoğunlaşmalıdır?” sorusuna, Tablo 34’de görüldüğü gibi, ağırlıklı olarak en çok % 88,5 oranı ile birinci sırada çevre cevabı verilmiştir. Daha sonra % 65,4 oranları ile ikinci ve üçüncü sırayı eğitim ve ulaşım cevabı verilmiştir. Sağlık konusu % 61,5 ile dördüncü sırada, konut sorunu % 53,8 ile beşinci sırada yer almıştır. Verilen cevaplar değerlendirildiğinde; kentlerdeki çevre ile ilgili sorunlarla öncelikli olarak mücadele edilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Yine genel kent sorunları içerisinde kentte yaşayanların eğitimi, kent içi ve kentler arası ulaşım, sağlık ve konut sorunları kentlerimizde öne çıkan sorunlar olarak, bu alanlarda yoğun çalışma yapılması gereği ortaya çıkmaktadır.

Bu sorunlardan başka diğer hangi konulardaki sorunlara yoğunlaşmalı maddesine ise; % 34,6 oranında şu cevaplar verilmiştir.

İşsizlikle mücadele edilmeli yerel ve ulusal kaynaklara bağlı ortak çalışmalar yürütülmeli, dezavantajlı kesim olarak isimlendirilen; engelliler, gençler, çocuklar, yaşlılar ve kadınlar için projeler geliştirilip bu alanlarda yoğunlaşmalıdır. Kent planlaması ve kentsel alt yapı kentin ihtiyaçlarına cevap verebilmeli, kentlere göçle beraber oluşan sorunlara çözüm aranmalı, kent suçlarına karşı gerekli sosyo-ekonomik ve güvenlik önlemlerinin alınmalı ve kentlerin çarpık gelişmesine bağlı olarak oluşan trafik sorunları bir bütün içinde ele alınmalı cevapları verilmiştir.

Tablo 35: Proje Yönetimindeki Zorluklar

Proje Yönetiminde Karşılaştığınız Zorluklar	n	Oranı (%)
Cevaplayan	16	61.5
Cevapsız	10	38.5
Toplam	26	100.0

Açık uçlu olarak sorulan bu soruya verilen cevaplar değerlendirildiğinde, koordinatörlerin % 61,5'i proje yönetiminde karşılaştığı zorlukları belirtmiştir.

Koordinatörlerin proje yönetiminde yaşadıkları zorluklar aşağıda belirtilmiştir.

- Proje yönetimi ile ilgili bilgi eksikliği,
- Projenin kısa sürede rant getirici olamamasından dolayı politikacıların ilgisini çekmemesi,
- Vatandaşların projeye yeterince bilgi, katılımının ve desteğinin olmaması,
- Mali ve idari yetersizlik,
- Bilgili personel eksikliği,
- Kurumlar arası koordinasyon eksikliği,
- Sektörler arası çalışmalarda proje ortaklarından yeterli destek alınmaması,
- Güncel ve uygun tasnif edilmiş istatistikî bilgiye ulaşmada yaşanan zorluklar,
- Belediyelerdeki yöneticilerinin konuya dair bilgi eksikliği ve “sağlıklı kent” kavramının çalışmalarında öncelik taşımaması,
- Sağlıklı Kent Planlaması ve Sağlık Etki Değerlendirmesi gibi kavram ve yaklaşımların Türkiye’de akademik ortamda dahi yeni kavramlar olmasından kaynaklı, bu alandaki çalışmaların uygulama şansının çok az ya da sınırlı olması,
- Diğer kamu birimlerinin aynı hassasiyet içinde olmaması,
- Bazı üye belediyelerde bu alanda bir ofis kurulu olmaması ve koordinatörün belediyede diğer görevlerinin çok olmasından dolayı konuya ilgilenememesi,
- Yürütülecek veya yürütülen projeler konusunda var olan olumsuz ön yargılar.

Yapılan anket çalışması genel olarak değerlendirildiğinde;

- Sağlıklı Kentler Birliği Üyesi Belediyelerin Proje Koordinatörleri ve Proje Ofisleriyle ilgili yapılan anket çalışmasına SKB üyesi 26 belediyenin tüm Proje Koordinatörlerinden cevap alınarak hazırlanmıştır.
- SKB üyesi belediyelerin Birliğe giriş tarihlerine bakıldığında sürekli üye sayısını artırdığı görülmektedir. Kurulduğu 2005 yılında kurucu üyelerle birlikte 17 üyenin katılımı sağlayan SKB, 2006 yılında 6 üyeyi ve 2007 yılında 3 üyeyi bünyesine katmıştır. Böylece 2007 yılı sonu itibari ile SKB'nin üye sayısı 26'ya yükselmiştir.
- Sağlık Kentler Birliği'ne atanmış koordinatörlerin cinsiyetine bakılacak olursa % 46,2'si bayan % 53,8'inin erkektir.
- Sağlıklı Kentler Birliği koordinatörlerinin mesleki dağılıma baktığımızda; % 38,8'inin tıp doktoru, % 19,2'sinin şehir plancısı, üçüncü sırada % 15,4 oranla işletme/iktisatçı, dördüncü ve beşinci sırada % 7,7'sherinin halkla ilişkiler, tekniker olduğu görülmektedir. Kalan diğer koordinatörlerin mesleği biyolog, çevre mühendisi, danışman ve personel müdürüdür.
- SKB üyesi belediyelerdeki koordinatörlerin atanmış oldukları koordinatörlük görevlerinin yanı sıra belediyede başka birimlerde de çalıştığı görülmektedir. SKB koordinatörlerinin % 30,8'i sağlık işleri müdürlüklerinde, % 15,4'ü imar işlerinde, % 11,5'i ise sadece koordinatör olarak görev yaptıkları başka bir görev ve kadro tanımlaması yapmadığı görülmektedir. Diğer koordinatörlerin % 7,7'sinin özel kalem, % 7,7'sinin de kültür ve sosyal işler müdürüdür. Diğerinin görevi, daire başkanı, dış ilişkiler müdürü, personel müdürü, sözleşmeli personel, strateji geliştirme müdürü ve AB koordinasyon yöneticisidir.
- SKB üyesi 25 belediyede toplam personel sayısı 74'tür. Yapılan çalışmalar ve kendilerine verilen yetki ve sorumluluklar göz önüne alındığında SKB Proje ofislerinde yeterince personel görevlendirilmediği görülmüştür.

- SKB Proje Ofislerindeki koordinatörlerinin % 53,8'i görevlerinde başarılı için yeterli mali kaynağa sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Koordinatörlerin % 46,2'si yeterli mali kaynağa sahip olduklarını belirtmişlerdir. Genel bir değerlendirme yapıldığında, Proje Ofisleri görevleriyle ilgili çalışmalarını yürütmek, araştırmalar yapmak, veri toplamak gibi işlerde profesyonel birimlerden de destek almaları için gerekli mali kaynağa yeterince sahip değildirlir.
- SKB Proje Ofislerindeki koordinatörlerinin % 38,5'i görevlerinde başarılı için yeterli personele sahip olduklarını, % 61,5'i yeterli personele sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Koordinatörlerin vermiş olduğu cevaplardan bu projede görevli personel sayısının az olduğu görülmüştür. Proje Ofislerinin Sağlıklı kent hedefleri kapsamında başarılı çalışmalar yürütebilmesi için ofislerde yeterli ve konusunda uzman personele ihtiyaç duyulmaktadır.
- SKB Proje Ofislerindeki koordinatörlerin % 57,7'si görevlerinde başarılı için yeterli idari yetkiye sahip oluklarını, % 38,5'i yeterli yetkiye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Verilen cevaplardan da anlaşıldığı gibi koordinatörlerin çoğu yetki konusunda sorunlarının olmadığını ve diğer sorulara vermiş oldukları cevaplarla konu karşılaştırıldığında başarılı olmak için asıl sorunun gereken mali kaynak ve nitelikli personel yeterliliğidir.
- SKB Üyesi Belediyeler Proje Ofisleri koordinatörlerinin % 76,9'u faaliyetlerinde bekledikleri desteğin sağlandığını; % 19,2'si bekledikleri desteğin sağlanmadığını yönünde cevap vermişlerdir. Ülkemiz için yeni ve ilginç bir proje olarak değerlendirilen bu proje gerek yerel yönetimler gerekse kentte yaşayanlar tarafından desteklenmektedir.
- Koordinatörlere sorulan “Belediyeniz SKB dışında başka yerel yönetim birliklerine üye mi?” sorusuna Proje Ofislerindeki koordinatörlerin verdikleri cevaplardan % 92,3'ünün diğer yerel yönetim birliklerine de üye oldukları anlaşılmaktadır. Verilen cevaplardan SKB üyesi belediyelerinin yerel yönetim birlikleri bünyesinde işbirliğine açık belediyeler olduğu tespit edilmektedir.

- SKB üyesi 26 belediyenin % 84,6'sı ülkemizden veya yurtdışından kardeş kent veya başka bir yerel yönetim ile işbirliği içinde olduğunu belirtmiştir. SKB üyesi belediyeler gerek yurt içinden gerekse yurt dışından belediyelerle farklı ortamlarda işbirliği içinde oldukları tespit edilmiştir.
- Aynı zamanda DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı'na üye olan 12 SKB üyesi belediye koordinatörleri Avrupa Ağı'na üye olmanın kendilerine fayda sağladığını belirtmişlerdir. Belediyelerinin kendi görev ve yetkilerini kullanmada ve kaliteli yerel hizmet sunumu konusunda Avrupa kentleriyle karşılıklı bilgi alışverişi ve deneyimlerinin paylaşımının yararlı sonuçlarını dile getirmişlerdir.
- SKB üyesi belediyelerin 2003–2008 döneminin ana temaları çerçevesinde sağlıklı etki değerlendirme, sağlıklı yaşlanma ve sağlıklı kent planlaması konularındaki çeşitli çalışma proje yürüttükleri; üyeliklerinin bu konuda bilgi ve deneyimlerini artırdığı görülmüştür.
- DSÖ Avrupa Ağı'na Üye Belediye Koordinatörleri bir sonraki dönemde (V.Fazda) üyeliğinizi yenilemeyi düşündüklerini belirterek, projeden memnuniyetlerini göstermişlerdir. Aynı şekilde DSÖ Avrupa Ağı'na Üye olmayan belediye koordinatörleri de Avrupa Ağı'na üye olmak istediklerini ortaya koymuşlardır.
- Kent Sağlık Profili olan SKB üyesi belediyelerin oranı % 61,5'tir. SKB üyesi belediyelerin %34,6'sı Kent Sağlık Profili hazırlamadıklarını belirtmektedir. Sağlıklı Kentler Birliği Tüzüğünde üyelik kriterlerinden biri de tüm üye belediyelerin Kent Sağlık Profili hazırlama şartı vardır. Bu soruya bağlı olarak hayır diyen belediye koordinatörleri bu yöndeki çalışmalarının devam ettiğini belirtmişlerdir. SKB üyesi belediyelerin Kent Sağlık Profiline sahip olma oranı değerlendirildiğinde DSÖ Avrupa ağına üye olan belediyelerin üye olamayan belediyelere göre bu alanda daha başarılı oldukları görülmüştür.
- Koordinatörlere belediyelerinin Kent Sağlık Gelişim Planına sahip olup olmadıkları sorulduğunda; koordinatörlerin % 96,2'si bu soruya cevap vermiş, % 3,8'i bu soruya cevap vermemiştir. Alınan cevaplara göre; Sağlıklı

Kentler Projesi kapsamında Kent Sağlık Gelişim Planına sahip olan belediye sayısı % 57,7'dir. SKB üyesi belediyelerin % 38,5'inde Kent Gelişim Planının olmadığı görülmektedir. Gelişim Planına sahip olma açısında bakıldığında DSÖ Avrupa Sağlık Kentler Ağı'na üye belediyelerden 9, üye olamayan belediyelerden ise, 6'sı bu konudaki çalışmalarını tamamlamıştır. Kent Sağlık Gelişim Planına sahip olmayan 10 SKB üyesi belediyeden 2'si DSÖ Ağı'na üye, 8'i ise DSÖ Ağı'na üye değildir. DSÖ Avrupa Sağlık Kentler Ağı'na üye belediyelerin üye olamayan belediyelere göre Kent Sağlık Gelişim Planını hazırlama konusunda daha başarılı oldukları görülmektedir.

- Sağlıklı kent çalışmaları yapılış şekli sorulduğunda; Sağlıklı Kent Çalışmalarının tanıtımında belediyelerin % 80,8'i web sitesiyle, % 76,9'u basın bülteniyle, % 61,5'i gazeteyle, % 42,3'ü broşürle ve % 19,6'sı diğer şekillerde yapmaktadır. Diğer şekillerde tanıtım yapan proje koordinatörleri bu tanıtımlarını televizyon, etkinlik ve toplantılara katılım, seminer, panel, billboardlarla ve çeşitli toplantılarda yapılan sunumlar ile gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir.
- SKB üyesi belediyelerin bulunduğu yerleşim yerlerindeki problemler göz önüne alındığında Sağlıklı Kentler Birliği üyesi belediyelere "Kentinizdeki problemleri göz önüne aldığında sizce sağlıklı kent çalışmaları hangi konularda yoğunlaşmalıdır?" sorusuna, ağırlıklı olarak en çok % 88,5 oranı ile birinci sırada çevre cevabı verilmiştir. Daha sonra % 65,4 oranları ile ikinci ve üçüncü sırayı eğitim ve ulaşım cevabı verilmiştir. Sağlık konusu % 61,5 ile dördüncü sırada, konut sorunu % 53,8 ile beşinci sırada yer almıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SAĞLIKLI KENT PLANLAMASI AÇISINDAN ISPARTA

3.1. Isparta Genel Durum

3.1.1. Isparta'nın Tarihi Gelişimi

Isparta adının nereden geldiği konusunda yapılan araştırmalar sonucu çeşitli görüşler oluşmuştur. Birinci görüş, Isparta adının, Pisidia kentlerinden Baris'in yerine kullanıldığı, ikinci görüşe göre Hititçe ve Lidya dilinden olan “Baride” kelimesinden geldiği savunulmaktadır. Yunan göçmenlerinin Anadolu'ya gelmelerinden sonra bu kelimeye “eğs” takısının eklendiği, böylece “Eisbarida” şeklini aldığı ve daha sonra da bu sözün, Türkler tarafından “Isparta” olarak kullanıldığı ifade edilmektedir.

Isparta çok eski bir yerleşim merkezi olmasına rağmen merkezde antik kent kalıntıları bulunamamıştır. Karaağaç Mahallesi altında Evlenkene olarak bilinen bölgede tamamen toprak altında kalmış bir antik kent bulunduğu sanılmaktadır. Bu yörenin bazı temel kazılarında, M.Ö. 3. yüzyıla ait sikkeler bulunmuştur. Buradaki antik kent Baris'in Gölcük Gölü'nün taşması sonunda toprak altında kaldığı sanılmaktadır. Baris antik kentinin Kılıç Kasabası yakınında Fari'de olduğu da varsayımlar arasındadır. Baris'in Hellenistik Çağdan itibaren Roma Dönemi sonuna kadar sikke basan bir kent olduğu bilinmektedir.¹⁸⁴

Isparta, tarih öncesi devirlerden beri yerleşime sahne olmuş bir yöredir. İlkçağda Psidia olarak bilinen yöreye, tarih çağlarından sırası ile Hititler, Frigler, İyonyalılar, Lidyalılar, Persler, Makedonyalılar ve Romalıların hakim oldukları bilinmektedir. Roma'nın egemenliği altına girdiği yıldan MS 3. yy sonlarına değin, Isparta yöresinin siyasal görünümünde anılmaya değer bir gelişme olmamıştır. Bu dönemde, Isparta yöresi Galatya, Likaoina, Pamfilya ve İsauria ile birlikte, Roma'ya bağlı büyük bir kentti. Roma imparatorluğu'nun MS 395'te ikiye ayrılmasından sonra, Isparta yöresi, Doğu Roma (Bizans) sınırları içinde kalmıştır.¹⁸⁵

Isparta, 1082 yıllarında Selçukluların egemenliğine girmiştir. 1176 Yılında Gelendost-Fatlin Ovası'nda yapılan Myrio Kafalon Savaşı'nda Selçuklular Bizans

¹⁸⁴ <http://www.ispartacevreorman.gov.tr/CEVREDURUMRAP1.htm> (21.05.2007).

¹⁸⁵ Mustafa Koç, **Tüm Yönleri ile Isparta**, Türk Köyü Yayınları, Isparta 1982, s. 23.

ordusunu büyük bir bozguna uğratmış ve bu savaş sonrasında Anadolu Türklerin eline geçmiştir. Isparta yöresi, bütünüyle ve kesin olarak 1204 yılında, Kılıçarslan döneminde Anadolu Selçuklularına katılmıştır. 13. ve 14. yüzyıllarda, başta Katı'lar olmak üzere, Afşar, Çavdar, Bayındır, Bayat, Kınık ve Salur gibi Oğuz Boyları yöreye gelip yerleşmişlerdir.

Yöreye yerleşen Teke Aşiretine bağlı Türkmenler Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılışından kısa bir süre önce (1300) Hamitoğulları Beyliğini kurmuşlardır. Beylik kısa sürede; Yalvaç, Şarkikaraağaç, Keçiborlu, Gölhisar, Korkuteli ve Antalya yöresini yönetimi altına alarak genişlemiştir. Hamitoğulları Beyliği'nin 1390 yılında, Yıldırım Beyazıt tarafından alınması ile Isparta Osmanlı İmparatorluğu yönetimine girmiştir.¹⁸⁶

Osmanlılar Dönemi'nde, Isparta, merkezi Kütahya olan Anadolu Eyaleti'nin bir sancağı olmuş, XIX. Yüzyılda ise Konya İli'ne bağlanarak Hamid Sancağı'nın merkezi durumuna getirilmiştir. Bu nedenle de bir dönem Hamidabad diye anılmıştır. Sancağın ve şehrin asayiş 16.yüzyılın sonlarında bozulmaya başlamış; 18.yüzyılın başlarında görülen "Celali isyanları" ve bu ayaklanmaları izleyen "Büyük Kaçgünlük Devri'nde" Isparta zarar görmüş ve Isparta-Akşehir hattı bu ayaklanmalar sonunda ekonomik yönden gerilemeye başlamıştır. Soygun ve isyanlar Isparta yöresinde büyük sosyal ve ekonomik çalkantılara sebebiyet vermiştir.

Kentte, daha önce meydana gelen ayaklanmalar yanında, sık sık meydana gelen deprem ve su baskınları gibi afetler de çeşitli zararlara yol açmıştır. 1780 yılında Gölcük krater gölünün taşması ile meydana gelen büyük bir sel, Tekke ve Yaylazade mahallelerini tümüyle tahrip etmiştir.¹⁸⁷

Isparta Sevr Antlaşması ile itilaf Devletleri tarafından bölüşülen Anadolu'da işgale uğramamış bölgelerimizden birisidir. Antalya, Burdur ve Konya üçgenini işgal eden İtalyanlar Isparta'ya girememişlerdir. 1919 yılında ağustos ayı ortalarında sekiz bin kişinin katıldığı bir protesto mitingi yapılmış ve sonunda İtalyan subay ve askerleri Isparta'dan ayrılmak zorunda kalarak Antalya'ya geri dönmüşlerdir.

¹⁸⁶ Yılmaz Öztuna, **Osmanlı Devleti Tarihi**, Faisal Finans Kurumu Yayını, Birinci Cilt, İstanbul 1986, s. 79.

¹⁸⁷ Süleyman Sami Böcüzade, **Isparta Tarihi**, Sadeleştiren Suat Seren, Serenler Yayını, İstanbul 1983, s.125.

Cumhuriyet öncesinde Konya vilayetine bağlı “Hamidabad” adında bir livalık iken, 1923 yılında il olmuş ve “Isparta” adını almıştır.¹⁸⁸

3.1.2. Isparta'nın Coğrafi Konumu ve Nitelikleri

"Göller Bölgesi" olarak adlandırılan bölgenin merkezi konumundadır. Yüz ölçümü 8933 km²'dir. Isparta; doğudan Konya'nın Beykent, Doğanhisar ve Akkent ilçeleri, kuzeyden Afyonun Çay, Şuhut, Dinar ve Dazkırı ilçeleri, batıdan Burdur'un merkez, Ağlasun ve Bucak ilçeleri, güneyden ise Antalya'nın Serik ve Manavgat ilçeleri ile komşudur. Aksu, Atabey, Eğirdir, Gelendost, Gönen, Keçiborlu, Senirkent, Sütçüler, Şarkikaraağaç, Uluborlu, Yalvaç ve Yenişarbademli ve Merkez İlçe dahil olmak üzere 13 ilçesi vardır. Yöredeki yüksekliği 3000 metreyi bulan dağlar yanında, ova ve vadi özelliğindeki düzlükler, değişik büyüklükteki tabii göller ilin doğal yapısını belirlemektedir. İlin rakımı 1050 metredir.

3.1.2.1. İklim ve Bitki Örtüsü

Isparta İli, Akdeniz iklimi ile Orta Anadolu iklimi arasındaki geçiş bölgesinde yer almaktadır. Bu nedenle il sınırları içinde her iki iklim özellikleri görülür. Ancak Akdeniz kıyılarında görülen yüksek sıcaklık ve yağış ile karasal iklim özelliği olan, düşük sıcaklık ve nispeten düşük yağış bu bölgede tam olarak görülmez. İlin Akdeniz'e açık olan güney bölgesinde Akdeniz ikliminin özellikleri görülür. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ilin kuzey bölümüne göre ılık ve yağışlı geçer. İlde kuzeye doğru gidildikçe karasal iklim etkisi görülür ve kışlar daha soğuk geçer.

Isparta'da bitki örtüsü, çeşitlidir. Isparta Akdeniz ve İran-Turan bölgelerinin kesişim yerinde bulunan, farklı ekolojik koşullara sahip, genelde arazisi dağlık olan bir ilimizdir. Bitki örtüsü, kurakçıl karakterdeki otsu bitkiler, çalı-orman karışımı (maki) ve yükseklerde ise çam ve mer'adır. Kurakçıl otsu bitkiler (geven, üzerik, devedikeni ve yazın kuruyan otlar) ilin kuzey kesiminde yer almaktadır. İlin güney kesiminde ise il topraklarının büyük bir bölümünü kaplayan ormanlar yer almaktadır.¹⁸⁹

¹⁸⁸ a.g.e., s.49.

¹⁸⁹ Hüseyin Fakir ve Diğerleri, “Isparta İlinde Korunan Doğal Alanlar ve Endemik Bitki Toksonları”, **Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu**, 8-10 Eylül 2005, Isparta, s.623.

3.1.2.2. İl Arazisinin Niteliklerine Göre Dağılımı

Aşağıda Tablo 45’te görüldüğü gibi, Isparta arazisinde en yüksek oranla, toplam arazinin %42’sini ormanlar kaplamaktadır. İkinci büyüklükte % 28 ile tarım arazisi, daha sonra % 18 çıplak kaya ve tescil harici yerler ve % 2 çayır-mer’a alanları vardır. Göller bölgesinin bir parçası olan Isparta’da su yüzeyi(göl, gölet ve baraj) % 8’dir. Isparta arazisinin % 2’si ise tarım dışı topraklardır. Isparta’nın % 42 olan orman varlığı Türkiye genelinin oranı %25,9 olduğu göz önüne alındığında ülke ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir.¹⁹⁰

Tablo 36: Isparta İli Arazisinin Kullanım Amacına Göre Dağılımı

ARAZİ DAĞILIMI	HEKTAR	Yüzde (%)
Orman Alanı	377749	42
Tarım Alanı	251282	28
Çıplak Kaya ve Moloz Alanı	158341	18
Su Yüzeyi (Göl-Baraj-Gölet)	72346	8
Tarım Dışı Alan	19741	2
Çayır ve Mera Alanı	13848	2
TOPLAM	893307	100

Kaynak: Isparta Çevre Durum Raporu-2006

Isparta ilinde orman alanlarının fazlalığı orman ürünleri için bir potansiyel olmaktadır. Ancak ülkemiz arazilerinin % 28’lik kısmına karşılık Isparta arazisinin sadece % 2’lik bir kısmının çayır ve mer’a alanlarının kapladığı göz önüne alındığında; mer’a ya dayalı hayvancılık için arazinin azlığı kısıt teşkil etmektedir.¹⁹¹

3.1.3. Isparta’nın Sosyal ve Demografik ve Yapısı

Isparta’da (1872–1882) yıllarında yapılan arazi ve nüfus sayımlarına göre 6660 hanede Müslüman ve Hıristiyan olmak üzere toplam 33.110 kişi olarak tespit edilmiştir. Bu dönemde Isparta’da bulunan mahallelerden 5’i Rumların, 1’i ise

¹⁹⁰ Abdullah Gezer ve Diğerleri, “Bütün Yönleriyle Isparta ve Isparta Yöresi Ormancılığı”, **Isparta’nın Dünü, Bugünü ve Yarını Sempozyumu II**, 16-17 Mayıs 1998, Isparta.

¹⁹¹ **Isparta Çevre Durum Raporu**, Isparta Çevre ve Orman İl Müdürlüğü, Isparta 2006, s 87.

Ermenilerin sayılmaktaydı.¹⁹² Türkiye'deki nüfus hareketleri kaçınılmaz olarak Isparta İli'ne de yansımıştır. Örneğin 1927 ile 1950 yılı sayımları arasında nüfusun kır/kent dengesi ile nüfus artış hızında önemli bir değişiklik yoktur. Ancak 1955 yılından başlayarak kırsal ve kentsel nüfus dengelerinde kentsel nüfustan yana çok hızlı bir değişim olmuştur. 2007 yılında kentsel nüfustan yana sürekli değişmiş olan oranlarda, kentsel nüfus %31.53 değerinden %65 değerine ulaşmışken kırsal nüfus % 74.65 değerinden %35 değerine gerilemiştir.

1927 yılından 1950 yılına kadar kentsel ve kırsal nüfus oranları çok fazla değişim göstermemiştir. 1950 yılından sonra kırsal nüfus oranında da yükselme görülmesine rağmen, kentsel nüfus oranı daha yüksek bir artış göstermiştir. 1970 yılından sonra kırsal nüfus oranı doğal bir seyir gösterirken, artan kentsel nüfus oranı özellikle 1985 yılından sonra toplam nüfus içinde kırsal nüfustan daha fazla orana sahip olmuştur.

1927 yılında Isparta toplam nüfusun % 25,27'si kentsel kesimde, %74,73'ü kırsal kesimde yaşamaktaydı. 2000 yılında Isparta İli toplam nüfusunun % 58.71'lik bölümü kentlerde, %41.29'lik bölümü kırsal kesimde yaşamaktadır. Isparta İli'nde sanayileşmenin ivme kazandığı 1950 yılından sonra kırsal ve kentsel nüfus oranlarında hızlı değişimlerin yaşandığı görülmektedir. 1955, 1975, 1990 ve 2000 yıllarında kentsel nüfusun artışında sıçramalar gözlenmektedir. Kentsel nüfus oranı, yıllar içerisinde gerek oransal gerekse mutlak değer olarak artış göstermiştir.

TÜİK'in açıklamış olduğu Isparta'nın Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2007 Nüfus Sayımı Sonuçlarına göre nüfusu 419.845 kişidir. Bunun 274.204 kişisi kentte, 145.641 kişisi köylerde yaşamaktadır. Tablo 37'de görüldüğü gibi; Isparta'da nüfusun % 35'i köylerde, % 65'i kentte yaşamaktadır.

¹⁹² Parantez, "Isparta Nüfusunun Etnik Yapısı", **Parantez Aylık Yaşam ve Kültür Dergisi**, Temmuz 2006, Yıl: 1, Sayı:2, s.12.

Tablo 37: Isparta'nın Kent/Köy Nüfusunun Dağılımı

Isparta'nın Kent/Köy Nüfusunun Dağılımı		
Kent/Köy	Nüfus	(%)Yüzde
Kent Nüfusu	274.204	%65
Köy Nüfusu	145.641	%35
<u>Toplam</u>	<u>419.845</u>	<u>%100</u>

Kaynak: TÜİK 2007 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nin 2007 yılı nüfus sayımı sonuçları değerlendirilecek olursak, 2000 yılında 513.681 olan nüfusunun 2007 yılında 419.845'e düşmesi birçok tartışmayı da beraberinde başlatmıştır. Yerel yönetimlerin merkezi yönetimden daha fazla pay almak için Isparta nüfusunu olduğundan daha fazla gösterdiği ve diğer yerleşim yerlerinde yaşayan hemşehrilerinin nüfus sayımlarını kendi yerel yönetim birimlerinde yaptığı veya yaptırdığı bu tartışmalar arasındadır. Ayrıca Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nin yeni uygulamaya geçmesinden kaynaklanabilecek bazı sorunlarda göz ardı edilmemelidir.

Bir yerleşim yerinde yaşayan nüfusun sayısı birçok açıdan önem arz etmektedir. Merkezi yönetim söz konusu yerleşim yerine götüreceği hizmetlerin planlanması, merkez yönetimin yerel yönetimlere yapacağı yardımların hesaplanması ve il milletvekili sayısının tespit edilmesi gibi değerlendirilmeler yapılırken yerleşim yerlerinin nüfusuna bakılmaktadır.

Isparta İli'nin 1990 nüfus sayımına göre 434.771 nüfusa sahip olduğu tespit edilmiştir. Aynı yılda merkez ilçe toplam nüfusu 133.061 iken; il merkezinin nüfusu 112.117'dir. 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı sonucunda Isparta'nın nüfusu 513.681'e çıkmıştır. İl merkezinin nüfusu ise; 170.713 olarak açıklanmıştır. 2007 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne göre; Isparta Merkez İlçe nüfusu 206.186 kişi, Isparta Belediyesi sınırları içersinde yaşayan 184.735 kişi ve merkeze bağlı köylerde 21.451 kişi yaşamaktadır. İl genelinde km²'ye ortalama 51 kişi düşmektedir.

Isparta'nın merkez ilçe dahil olmak üzere 13 ilçesi bulunmaktadır. Bu ilçelere bağlı 174 köy ve 50 belediyesi vardır.

2007 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nde Isparta İl sınırları içerisinde bulunan 50 belediyenin 22'sinin nüfusu 2.000'in altında çıkmıştır. Bir belediye Aksu ilçe belediyesi olduğundan ve 5393 Sayılı Kanununun 4. Maddesinde; "İl ve ilçe merkezlerinde belediye kurulması zorunludur." Buna göre bir ilçe merkezinde belediye tüzel kişiliğinin son bulma durumu söz konusu değildir. TBMM'nce 6 Mart tarihinde kabul edilen 5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'a göre Isparta ilçelerindeki 21 belediyenin ilk yerel seçimlerle birlikte belediye tüzel kişilikleri son bulup köy haline geleceklerdir.

Tablo 38: Isparta İli İlçelerinin Nüfus Durumu

Isparta İli İlçelerinin Nüfus Durumu			
İlçeler	1990	2000	2007
Merkez	133.061	170.713	206.186
Aksu	9.591	9.554	5.360
Atabey	7.561	12.402	6.209
Eğirdir	41.266	40.996	39.064
Gelendost	22.739	22.370	17.481
Gönen	11.103	16.894	7.775
Keçiborlu	19.766	23.120	16.131
Senirkent	24.388	25.828	12.989
Sütçüler	21.957	18.839	13.672
Şarkıkaraağaç	39.708	52.164	28.397
Uluborlu	11.970	13.248	6.878
Yalvaç	85.053	101.628	57.004
Yenişarbademli	6.608	5.925	2.699
Toplam	434.771	513.681	419.845

Kaynak: TÜİK-2007.

Tablo 38'de İli ilçelerinin 1990, 2000 ve 2007 yılına ait nüfus verileri görülmektedir. Isparta'nın Merkez İlçe'den sonra gelen en büyük ilçesi Yalvaç'tır. En az nüfuslu ilçe ise Yenişarbademli'dir.

3.1.3.1. Isparta'nın Eğitim Durumu

Isparta ili eğitim ve kültür açısından köklü bir geçmişe sahiptir. Selçuklular Anadolu'ya yerleştikten sonra Isparta'da birçok eğitim ve kültür merkezi

kurmuşlardır. Buna en iyi örnek 1224 yılında eğitim ve öğretime başlayan Atabey (Ertokuş) Medresesidir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Isparta’da 72 adedi ilkokul, 6 adedi rüştiye ve 1 adedi de idadi olmak üzere toplam 79 okulun bulunduğu ve bu okullarda 150 civarında öğretmenin görevli olduğu ve 4.500’den fazla öğrencinin eğitim ve öğretim gördüğü de bilinmektedir. Cumhuriyet dönemi ile birlikte tüm yurttaki olduğu gibi Isparta ilinde de eğitim ve öğretim faaliyetlerine büyük önem verilmiştir.

Tablo 39: Cinsiyete Göre Okuma Yazma Bilme Durumu

	Isparta		Türkiye	
	Okuma Yazma Bilen (%)	Okuma Yazma Bilmeyen (%)	Okuma Yazma Bilen (%)	Okuma Yazma Bilmeyen (%)
Kadın	87.06	12.94	72.62	27.38
Erkek	96.43	3.57	92.99	7.01
Toplam	92.01	7.99	91.44	8.56

Kaynak: 2000 Genel Nüfus Sayımı, Isparta-TÜİK

Tablo 39’a bakıldığında toplam okuma yazma bilen oranı Isparta’da % 92,01, Türkiye ortalamasının oranı ise, % 91,44’tür. Isparta Okuma yazma bilen oranı açısından Türkiye ortalamasının üstündedir. Cinsiyetler açısından baktığımızda Isparta’da kadınların okuma yazma bilen oranı % 87,06 iken, Türkiye ortalamasının oranı ise, % 72,62’dir. Kadınlara göre bakıldığında, Isparta’daki okuma yazma bilen oranının Türkiye ortalamasının çok üzerinde olduğu görülmektedir. Okulsuz yerleşim biriminin bulunmadığı Isparta, okuma-yazma oranıyla Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde bir noktada bulunmaktadır. Isparta Merkez İlçe okur-yazar nüfus oranına göre Türkiye’deki 872 ilçe arasında 22. durumdadır.¹⁹³

Genel olarak bakıldığında; Isparta İli genelinde 310 okul bulunmaktadır. Bu okullarda görev yapan 4263 öğretmen, 70452 öğrenciye eğitim hizmeti vermektedir.¹⁹⁴

¹⁹³ İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2004) <http://ekutup.242.dpt.gov.tr/bolgesel/gosterge/2004/ilce.pdf> (24.05.2007).

¹⁹⁴ Isparta Milli Eğitim Müdürlüğü-2007.

Tablo 40: Isparta’da İlköğretimde Eğitim Durumu

Okul Sayısı	219
Derslik Sayısı	2465
Şube Sayısı	2123
Öğrenci Sayısı	47514
Öğretmen Sayısı	2415
Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı	19
Öğretmen Başına Düşen Öğrenci sayısı	20
İlköğretimde Okullaşma Oranı	%100

Kaynak Isparta Milli Eğitim Müdürlüğü-2007.

Tablo 40’da görülen Isparta’da İlköğretimde eğitim durumuna bakacak olursak; il genelinde toplam 219 okul bulunmaktadır. 2465 derslik, 2123 şubede 47514 öğrenciye toplam 2415 öğretmen eğitim hizmeti vermektedir. Isparta’da derslik başına düşen öğrenci sayısı 19, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ise 20’dir. Bu değer Türkiye için 27.28 öğrencidir. Isparta’nın Türkiye ortalaması dikkate alındığında eğitimde iyi durumda olduğu görülmektedir. Isparta İli % 100 okullaşma oranı ile ilköğretimde büyük bir başarı sağlamış durumdadır.

Aşağıdaki Tablo 41’de görüldüğü gibi; Isparta İli’nde liselerde; 9.927 erkek; 8.152 kız toplam 18.079 öğrenciye 84 okulda 974 derslikte 877 şubede 1.074 erkek; 535 bayan toplam 1.609 öğretmen eğitim vermekte, 11.23 öğrenciye bir öğretmen düşmektedir. Bu değer Türkiye’de genel liselerde öğretmen başına 22.82, mesleki ve teknik liselerde 14.19 öğrencidir. Isparta’nın Türkiye ortalaması dikkate alındığında Lise düzeyinde yapılan eğitimde daha iyi durumda olduğu görülmektedir.

Tablo 41: 2005 Yılı Isparta İli Genel ve Meslek Liseleri ve Öğrenci Sayıları

Genel Lise 40		84
Meslek Lisesi 44		
Öğrenci	Erkek	9.927
	Kız	8.152
Öğretmen		1609
Şube		877
Derslik		974
Bir Öğretmene Düşen Öğrenci		11.23

Kaynak : ITSO, “Bölgesel Kalkınma Araştırma Raporu”, s.19.

Isparta kenti, yeni kentleşme eğilimi gösteren illerden biridir. Özellikle Süleyman Demirel Üniversitesi'nin 1992 yılında kurulmasından itibaren kentin sosyal, ekonomik ve kültürel yapısında önemli değişimler meydana gelmiştir.¹⁹⁵

Süleyman Demirel Üniversitesi bünyesinde 11 fakülte, 2 yüksekokul, 14 meslek yüksekokulu ve 4 enstitü bulunmaktadır. Isparta 1992 yılında kurulan ve hızla gelişen üniversitesi ile bir “Üniversite Kenti”dir”. Genç üniversite olmasına rağmen kısa sürede sayılı üniversiteler arasına girmeyi başaran SDÜ, bugün sahip olduğu akademik birimleri, öğretim elemanı ve öğrenci sayısı, fiziki kapasitesi ve bilimsel araştırmalarıyla, sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler ile ülkemizin seçkin yükseköğretim kurumlarından biridir. SDÜ öğretim elemanı açısından 1992 yılında kurulan üniversiteler arasında en iyi durumdadır.¹⁹⁶

3.1.3.2. Isparta'nın Sağlık Durumu

Isparta'nın ilk sağlık teşkilatı, Isparta Belediye Tabipliği olarak 1869 yılında kurulmuştur. 1895 yılında ise Bôcüzade Süleyman Sami Efendi'nin Belediye Başkanlığı zamanında bir Belediye Eczanesi açılmıştır. Bu yıllarda Türk Hekim ve Eczacısı bulunmadığı için hizmetler Rum ve Ermeni doktor ve eczacılar tarafından yürütülmüştür.

¹⁹⁵ Atilla Gül ve Volkan Küçük, “Kentsel Açık-Yeşil Alanlar ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi”, **SDÜ, Orman Fakültesi Dergisi**, S.2, Isparta 2001, s.29.

¹⁹⁶ Sevil Sargın, **Üniversitelerin Şehirleşmeye Etkileri**, Fakülte Kitabevi, Isparta 2006, s.78.

Isparta'da ilk hastane, Guraba Hastanesi adıyla 1900 yılında Mutasarrıf Hüsnü Bey tarafından yaptırılmıştır. Isparta'da 1914'de meydana gelen büyük depremde hastane tamamen yıkılmıştır. Bunun üzerine 1915 yılında iki katlı ve 30 yataklı olması planlanan bir Memleket Hastanesi temeli atılmıştır. Savaşlar nedeni ile inşaat, 1922 yılında tamamlanabilmiştir. 1921 yılında Doktor Rafet Bey'in Mutasarrıflığı zamanında ilk Liva İdare Meclisi açılmış, bu suretle Sağlık Müdürlüğü kurularak, Ali Fahrettin Bey ilk Sağlık Müdürü olarak Ankara Hükümeti'nce atanmıştır.

1921 yılında, İstiklâl Savaşı sırasında yaralanan ve hastalananlara hizmet etmek üzere, depremde yıkılmayan evlerden çoğunun kullanılması ile 2000 yataklı geçici bir Asker Hastanesi oluşturulmuştur. Ayrıca 1922 yılında boşaltılan Hükümet Konağı Binası'nda, 500 yataklı bir Hilal-i Ahmer (Kızılay) Hastanesi açılmıştır.¹⁹⁷

Sağlık hizmetlerinin etkin sunumu, toplumsal gelişmenin en temel öğelerinden birisidir. Hizmet sunumunda etkinliğin sağlanmasında öncelikle sağlık hizmetlerinin nitelik ve niceliğinin artırılması ve bu bağlamda devletin yarı kamusal mal niteliği olan bu hizmetlere önem vermesi bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Birçok ülkede sağlığın dışsal faydasının yüksek olmasının getirdiği bir sonuç olarak kamu sektöründe ağırlıklı bir yapılanma söz konusudur. Sağlık hizmetlerinin gerek sunumunda gerek finansmanında özel sektör de yer almaktadır.¹⁹⁸

Isparta İl sağlık hizmetleri açısından önemli bir düzeydedir. 100 yatak kapasite ile hizmet vermekte olan Eğirdir Kemik Hastalıkları Hastanesi yurt çapında ünlü bir tedavi merkezidir. Yaklaşık yılda 40 bin hastaya poliklinik hizmeti, 6 bin civarında hasta da yataklı tedavi görmektedir. Eski SSK Hastaneleri, Devlet Hastaneleri, SDÜ Tıp Fakültesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi, üniversiteye bağlı Şevket Demirel Kalp Damar Cerrahi Merkezi ile Zehra Ulusoy Kanser Tanı ve Tedavi Merkezi, Askeri Hastane, Spastik Özürlüler Rehabilitasyon Merkezi önemli sağlık üniteleridir. Isparta İl merkezinde ve ilçelerde 8 adet Devlet Hastanesi, 2 adet

¹⁹⁷ <http://www.isparta.gov.tr> (11.03.2007).

¹⁹⁸ Asuman Altay, "Sağlık Hizmetlerinin Sunumunda Yeni Açılımlar ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi", **Sayıştay Dergisi**, S. 64, 2007, s.33.

Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesi, 1 adet Kemik Hastalıkları Hastanesi, 3 adet Sağlık Merkezi, 1 adet Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi bulunmaktadır.

Devlet hastanelerinden Isparta Devlet hastanesi 600 yatak kapasiteli; diğer 7 adedi; 25 Yataklı Gelendost, 150 yataklı Yalvaç, 100 yataklı Ş.Karaağaç, 150 yataklı Senirkent, 50 yataklı Uluborlu, 30 yataklı Keçiborlu, 50 yataklı Sütçüler İlçe Devlet Hastanesidir.

2 adet Doğum ve Çocuk Bakımevi hastanelerinden Isparta Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesi 175 yatakla hizmet vermektedir. Yalvaç Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesi ise, 50 yatak kapasitesi ile 1998 yılında hizmete açılmıştır.

Türkiye’de Sağlıkta Dönüşüm Projesinin gündeme gelmesiyle birlikte Aile Hekimliği uygulamasına karar verilmiştir. 24 Kasım 2004 tarihli 5258 nolu “Aile Hekimliği Pilot Uygulaması Hakkında Kanun”un 9 Aralık 2004 tarih ve 25665 sayılı resmi gazetede yayınlanmasından sonra yürürlüğe girmiştir. Isparta’da 10 pilot il kapsamına alınması sonucunda, 18 Ocak 2007 tarihinde Aile Hekimliği sistemine geçilmiştir. Sağlık Bakanlığı Sağlıkta Dönüşüm Programı çerçevesinde Aile Hekimliği uygulamasına kademeli olarak geçmektedir. Aile Hekimi; ailenin henüz doğmamış çocuğundan en yaşlı üyesine kadar, ailenin tüm bireylerinin hekimi olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda, bireysel koruyucu sağlık önlemleri ile ayakta tedavi ve evde bakım hizmetleri de aile hekimliği kapsamına girmektedir.¹⁹⁹ Isparta’da çalışan doktorlara ve yardımcı sağlık personellerine Aile Hekimliği konusunda uyum eğitimi verilmiştir. Söz konusu eğitimler sonucunda; 305 hekim ile 323 ebe, hemşire ve sağlık memuru (aile sağlığı elemanı) eğitimlerini tamamlayarak sertifikalarını almışlardır.

Isparta’da faaliyet gösteren 84 adet Sağlık Ocağı, Aile Hekimliği sistemine geçilmesi ile birlikte 57’si merkez ilçede, 60’ı ilçelerde olmak üzere toplam 117 Aile Hekimliği birimine dönüştürülmüştür. 19’u Merkez İlçede 29’u ilçelerde olmak üzere toplam 48 Aile Sağlığı Merkezi ile 2’si Merkez İlçede 12’si de ilçelerde olmak üzere toplam 14 Toplum Sağlığı Merkezi kurulmuştur. 57 il merkezinde 60 Adet ilçelerde olmak üzere toplam 117 Aile Hekimliği birimlerinin tamamında Aile Hekimi hizmet vermekte olup, doluluk oranı %100’dür.

¹⁹⁹ **Türkiye’de Sağlık Bakanlığı 2007**, T.C. Sağlık Bakanlığı, Ankara, 2007, s.122.

Isparta’da sunulan sağlık hizmetlerinin Türkiye ortalamasının üstünde olduğunun bir göstergesi olarak; 18 Ocak 2007’ye kadar devam eden sağlık ocaklarının sayısı 84’dr. Türkiye’de bir sağlık ocağına düşen nüfus 10317 olmasına rağmen Isparta’da 4492’dir.

Tablo 42: Nüfus Başına Düşen Sağlık Personeli

	Isparta		Türkiye	
	Sayısı	Sayı/Nüfus	Sayısı	Sayı/Nüfus
Hekim	144	3761	14119	5104
Ebe	352	1539	22307	3231
Hemşire	152	3563	12008	6001
Sağlık Memuru	93	5824	6369	11315

Kaynak Isparta İl Sağlık Müdürlüğü-2006

Tablo 42’de Isparta ve Türkiye’de sağlık personeli sayıları ile nüfus başına düşen sağlık personelleri gösterilmiştir. Türkiye’de 5104 kişiye bir hekim düşmekte iken; Isparta’da 3761 kişiye bir hekim, Türkiye’de 3231 kişiye bir ebe, Isparta’da 1539 kişiye bir ebe, Türkiye’de 6001 kişiye bir hemşire, Isparta’da 3563 kişiye bir hemşire ve Türkiye’de 11315 kişiye bir sağlık memuru, Isparta’da 5824 kişiye bir sağlık memuru düşmektedir. Isparta kişi başına düşen hekim, ebe, hemşire ve sağlık memuru sayıları bakımından Türkiye ortalamasının çok üzerinde bir durumdadır.

Tablo 43: Isparta İli Sağlık Göstergeleri

Sağlık Göstergeleri (10.000 Kişiye Düşen)	Isparta	Türkiye
Hekim Sayısı	14,44	12,70
Diş Hekimi Sayısı	2,49	2,22
Hastane Yatağı Sayısı	53,15	23,04

Kaynak: İllerin ve Bölgelerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması

Tablo 43’de görüldüğü gibi, Isparta İli sağlık göstergeleri açısından Türkiye ortalamasının üzerinde bir ildir. Hekim sayısı, Türkiye ortalamasında 10.000 kişiye 12,70 hekim düşerken, Isparta’da 10.000 kişiye 14,44 hekim düşmektedir. Diş Hekim sayısı, Türkiye ortalamasında 10.000 kişiye 2,22 diş hekim düşerken, Isparta’da 10.000 kişiye 2,49 diş hekimi düşmektedir. Hastane Yatağı sayısı açısından Isparta İli Türkiye ortalamasının çok üzerinde bir sayıya sahiptir. Türkiye’de 10.000 kişiye 23,04 adet, Isparta’da ise, 53,15 adet yatak düşmektedir.²⁰⁰

Toplumun sağlık düzeyi beşeri sermayeyi besleyen ve gelişmesine önemli katkıda bulunan bir faktördür. Toplumun sağlık düzeyi ile ekonomik gelişmişlik arasında yakın ve karşılıklı bir ilişkisi vardır. Ekonomik gelişmesini belli bir düzeye getirebilmiş toplumlarda sağlık için ayrılan kaynaklar arttığı gibi, bireylerin sağlık bilinci de yükselmektedir. Bununla birlikte, sağlık düzeyinin gelişimi de artan verimlilik yoluyla ekonomik büyümeyi hızlandırmaktadır.²⁰¹ Toplumun sağlık düzeyinin belli bir seviyede olması yaşam alanlarını ilgilendiren ve canlıları etkileyen bütün unsurların sağlıklı bir ortam içerisinde olmasının neticesidir.

Ülkemizde halen sağlık hizmetleri arzında özel kesimin payı düşüktür. Kamu kesiminin ise hastane sayısında % 78,9 yatak sayısında ise % 93,5 ağırlığı bulunmaktadır.²⁰²

3.1.3.3. Isparta ve Güvenlik

Günümüzde birçok alanda uluslararası güvenlik, ulusal güvenlik ve kent güvenliği gibi kavramlar yeniden değerlendirilmeye alınmıştır. Ülkelerin sürdürülebilir kalkınması, toplumda huzur ve güvenliğin sağlanmasını gerekli kılmaktadır. Birçok yerleşim alanı, sosyo-ekonomik yapılarına bağlı olarak farklılıklar göstermekle birlikte, suç olaylarındaki artış küresel bir sorun olarak karşımıza çıkmakta ve suçlarla ilgili çalışmalar giderek önem kazanmaktadır. Geçmişin kent sakinleri kendi varlığına, kentsel yaşam ve uyuma, can ve mala karşı

²⁰⁰ **İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması** (2003), Yayın No DPT 2671, Mayıs 2003, s.186.

²⁰¹ Sami Taban, “Türkiye’de Sağlık ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisi”, **Sosyoekonomi Dergisi**, 2006-2, s.43.

²⁰² Emine Orhaner, “Türkiye’de Sağlık Hizmetleri Finansmanı Ve Genel Sağlık Sigortası”, **Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 1, 2006, s.6.

en büyük tehdidi kent dışından beklerken; günümüz kentlileri en büyük tehdidi kentin içine girmiş olan unsurlardan beklemektedir.²⁰³

Bir toplumda gelişimin ve ilerlemenin olmazsa olmaz şartı güvenlidir. Hiçbir yatırım, hiçbir girişim ve eğitim alanı güvenli bir ortamda gerçekleştirilemez. Bu amaçla suç örgütlerinde ortaya çıkan çeşitlilikler ve toplumsal huzurun bozulmasına neden olan etmenlerin artması üzerine ülkemizde olduğu gibi Isparta'da da Emniyet teşkilatında da branşlaşmalara ağırlık verilmiş bu çerçevede çeşitli şube müdürlükleri oluşturulmuştur. İşlenen her suç kendi türüne göre uzman ekipler tarafından ele alınmakta ve delilden suçlunun kimliği tespit edilmektedir. Aynı zamanda suç önleyici tedbirler her türlü teknoloji kullanılarak alınmaktadır.

Tablo 44: Mal Güvenliği

Yıllar	Mala Karşı Olaylar					
	Olay Sayısı			Oran %	Şüpheli Sayısı	
	Toplam	Faili Belli	Faili Meçhul		Yakalanan	Firar
2003	541	440	101	81.3	768	46
2004	476	394	82	82.8	670	20
2005	747	423	324	56.7	641	57
2006	1341	575	766	42.9	859	87
2007	832	347	485	41.8	510	65

Kaynak Isparta Emniyet Müdürlüğü-2008.

Tablo 44'de Isparta İl Emniyet Müdürlüğü'nden alınan verilere göre, 2003-2007 yıllarına ait Mala Karşı Olaylar verilmektedir. Tabloda 2006 yılında olay sayısında artış varmış gibi görülmesine rağmen, veri kayıt sistemindeki değişiklikten ve sağlıklı veri takip sistemi kurulmasından kaynaklanan bir artış görülmektedir. Ayrıca 2006 ve 2007 yılları karşılaştırıldığında mala karşı olaylarda azalma olduğu görülmektedir.

²⁰³ Anthony Giddens, **Sosyoloji**, Ayraç Yayınevi, Ankara 2000, s.500.

Tablo 45: Şahısların Güvenliği

Yıllar	Şahsa Karşı Olaylar					
	Olay Sayısı			Oran %	Şüpheli Sayısı	
	Toplam	Faili Belli	Faili Meçhul		Yakalanan	Firar
2003	787	770	17	97.9	1260	59
2004	950	943	7	99.2	1585	32
2005	1602	1586	16	99	2546	61
2006	2487	2454	33	98.7	3969	158
2007	2616	2561	55	97.9	4227	177

Kaynak Isparta Emniyet Müdürlüğü-2008.

Tablo 45’de Isparta İl Emniyet Müdürlüğü’nden alınan verilere göre, 2003-2007 yıllarına ait Şahsa Karşı Olaylar verilmektedir. Isparta’da şahsa karşı olayların aydınlatılması ve faillerinin belirlenmesi konusunda Isparta Emniyet Müdürlüğü’nün başarılı çalışması göze çarpmaktadır. Şahsa karşı olayların % 98-99 oranında aydınlatılması bu konuda yapılan çalışmaların başarısının bir göstergesidir.

Tablo 46: Asayiş Suçlarında 2006-2007 Karşılaştırılması

Suç Türleri	2006-2007 Yılları Şahsa ve Mala karşı Olayların Karşılaştırılması		
	2006	2007	Fark %
Mala Karşı Suçlar	1341	985	-26.5
Şahsa Karşı Suçlar	2487	2730	9.8
Genel Toplam	3828	3715	-3

Kaynak: Isparta İl Emniyet Müdürlüğü-2008.

Tablo 46’da görülen Isparta’da 2006 ve 2007 yılına ait bazı suçlar incelendiğinde; öldürme olayları sayılarının her iki yılda da aynı olduğu görülmektedir. Darp, kasten ve kazaen yaralama gibi müessir fiil olaylarında % 23’lük bir artış olduğu, genel adap ve şahıs hürriyetinden oluşan suçlarda % 12’lik bir artış görülmektedir. Devlet idaresine karşı işlenen suçlarda % 27, şahsa ve karşı işlenen tasnif dışı suçlarda % 8,3’lük bir azalma görülmektedir.

Tablo 47: 2006 ve 2007 Yılları Şahsa ve Mala Karşı Suçlar

Suç Türleri	Olay Sayısı		
	2006	2007	Fark %
Öldürme (Kasten ve Kazaen)	8	8	0
Müessir Fiil (Darp, Kasten ve Kazaen Yaralama)	885	1083	23
Genel Adap ve Şahıs Hürriyetinden Oluşan Suçlar	678	759	12
Devlet İdaresine Karşı İşlenen Suçlar	58	42	-27
Şahsa Karşı İşlenen Tasnif Dışı Suçlar	568	521	-8.3

Kaynak Isparta İl Emniyet Müdürlüğü-2008.

Tablo 47’de 2006 ve 2007 Yılları Şahsa ve Mala Karşı Olaylar incelendiğinde 2006 yılına göre mala karşı olaylarda %26.5’lik bir azalma olduğu görülmektedir. Şahsa karşı suçlarda ise, % 9,8’lik bir azalma olduğu görülmektedir. Özellikle mala ve şahsa karşı suçlar incelendiğinde şahsa karşı suçların her iki yıl verilerine göre mala karşı işlenen suçlardan daha fazla olduğu görülmektedir. Isparta’da şahsa karşı ve mala suç toplamında bir azalma göze çarpmaktadır.

Tablo 48: Hırsızlık Suçlarının 2006-2007 Karşılaştırılması

HIRSIZLIK	OLAY SAYISI		
	2006	2007	FARK %
Evden	241	193	-19.9
İşyerinden	157	93	-40.8
Resmi Kurum ve Kuruluştan	13	12	-7.7
Otodan	120	63	-43.3
Oto	44	33	-25
Yankesicilik ve Kapkaççılık	31	9	-74.2
Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Hırsızlığı	3	6	100
Diğer	270	184	-33.3

Kaynak Isparta İl Emniyet Müdürlüğü-2008

Yukarıda Tablo 48’de hırsızlık suçlarının 2006 ve 2007 yılları karşılaştırılması yapılmaktadır. 2006 yılı ve 2007 olayları karşılaştırıldığında Isparta İl Emniyet Müdürlüğü’nün suçların önlenmesi konusunda başarısı istatistikî verilerle

açık bir şekilde görülmektedir. 2007 yılında 2006 yılına göre evden hırsızlık olaylarında % 19,9, işyerinden hırsızlık olaylarında % 40,8, resmi kurul ve kuruluşlardan hırsızlık olaylarında % 7,7, otodan hırsızlık olaylarında %43,3, oto hırsızlığında %25, yankesicilik ve kapkaççılık olaylarında % 74,2 ve tasnif edilmeyen diğer hırsızlık olaylarında % 33,3 azalma olmuştur. Sadece büyük baş ve küçük baş hayvan hırsızlığında % 100'lük artış görülmesine rağmen; gerçekte bu hırsızlık olaylarının sayısının çok az olduğu görülmektedir.

Isparta'da ölümlü trafik kazalarına bakılacak olursa, 2006 yılında 17, 2007 yılında 9 ölümlü kaza olmuştur. İl Emniyet Müdürlüğü ve Trafik Şube Müdürlüğünün çalışmalarıyla ölümlü trafik kazalarında azalma görülmektedir.²⁰⁴

Genel olarak değerlendirildiğinde Isparta'nın birçok açıdan Türkiye'deki kentlere göre güvenli bir kent olduğunu söylemek mümkündür.

3.1.3.4. Isparta'da Spor

Tablo 49: Isparta'da Spor

Sportif Tesisler	Stadyum	2 Adet
	Kapalı spor salonu	8 Adet
	Semt sahası	71 Adet
	yüzme havuzu	2 Adet
	Spor kulübü	63 Adet
Sporla Uğraşanlar	Lisanslı sporcu	6.839 Kişi
	Çalıştırıcı	40 Kişi
	Hakem	228 Kişi

Kaynak: ITSO-2006.

Isparta'da 63 spor kulübü, çeşitli dallarda toplam 6.839 lisanslı sporcu, 228 hakem, 40 çalıştırıcı, 2 stadyum, 8 adet kapalı spor salonu, 71 semt sahası ve olimpik ölçülerde 1 adet yüzme havuzu bulunmaktadır.

²⁰⁴ Isparta İl Emniyet Müdürlüğü

3.1.4. Isparta'nın Fiziksel ve Teknik Altyapısı

3.1.4.1. Planlı Kentsel Gelişme Alanları

3194 sayılı İmar Kanununun 8/b maddesinde, mevcut ise bölge planı ve çevre düzeni plan kararlarına uygunluğu sağlanarak, belediye sınırları içinde kalan yerlerin nazım ve uygulama imar planlarının ilgili belediyelerce yapılacağı veya yaptırılacağı vurgulanmıştır. Planların belediye meclisince onaylanarak yürürlüğe gireceği, bir aylık ilan süresi içerisinde planlara yapılan itirazların belediye meclisince onbeş gün içinde incelenerek kesin karara bağlanacağı, onaylanmış planlarda yapılacak değişikliklerin de bu usullere tabi olduğu hükme bağlanmıştır.

Isparta kentinin imar planı, ilk kez 1967 yılında yapılmış olup şimdiye kadar 1977, 1988 ve 2007 yıllarında olmak üzere üç kez revize edilmiştir. 1988 yılında yapılan revizyonda İmar Planı, 1995 yılı hedeflenerek 210.000 nüfusa göre düzenlenmiştir. İmar planı; kentin büyümesi, değişen kanun ve halkın ihtiyaçları nedeniyle yetersiz kalmış ve talepleri karşılayamaz hale geldiği için 2007 yılında tekrar revize edilmiştir.²⁰⁵ Isparta Belediyesi tarafından hazırlanan imar planı doğrultusunda işlem yapılmakta olup planlı bir gelişme olmaktadır. Ancak eski imar planı ile getirilen kararların ileriye dönük olmaması nedeniyle yeni oluşan alanlarda hava kirliliğini önleyici tedbirler alınmaktadır. Isparta Belediyesi'nce sürekli olarak açılan toplu konut alanları ve gecekondü önleme bölgelerinde, göç ile gelen halkın ev sahibi olmaları kolaylaştırılmakta ve sorun olmamaktadır.

Isparta il merkezi yerleşim planı incelediğinde kent merkezini yatay olarak kentin gelişimine dönük olarak genişletme ihtimali oldukça zayıflatmaktadır. Bunun en önemli nedenlerinin başında kent merkezinde bulunan eski konutların yerine çok katlı modern konutların inşa edilmesi neticesinde ticari alanların daralması kadar, kent merkezinin genişlemesinin mümkün olmamasıdır. Modern kent yaklaşımında belirli iş kollarının ve transfer merkezlerinin kent dışına çıkarılması önem arz etmektedir.

²⁰⁵ "Genel Revizyon İmar Planı", **Isparta Gülüyor**, Isparta Belediyesi Yay, Isparta 2007, s.13.

3.1.4.2. Isparta ve Fiziksel Çevre

3.1.4.2.1. Kent İçi Açık Yeşil Alan

Kentsel çevreler ele alınırken içinde barındırdığı öğelerin olduğu gibi korunması ve değişiminin sorgulanması önemli olup, çevre biçimlendirilirken mevcut doğal ve kültürel değerlerin korunması, değerlendirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması birincil koşuldur. Çevre canlıları etkileyen ve onlardan etkilenen karşılıklı etkileşimin söz konusu olduğu tüm faktörlerin bütünü olarak da tanımlanabilir. Sürekli değişen dinamik bir olgu olarak çevre günlük yaşamın gerekleri ile doğal ve yapay öğeler kapsamında biçimlenmektedir. İklim, toprak, su, doğal yapı gibi abiyotik; insan, hayvan, bitki varlığı gibi biyotik faktörlerden oluşan çevre sahip olduğu kaynaklar ve özellikler doğrultusunda farklı nitelik, tanım ve karakter kazanmaktadır. Çevreyi oluşturan doğal, kültürel, tarihi, estetik, görsel öğe ve özellikler bütünü ise çevresel değer olarak nitelenmektedir.²⁰⁶

Bir kentin genel karakterini, mimari yapılar, açık-yeşil alanlar ve bunların birbirleriyle olan ilişkileri ve bütünlüğü tayin eder. Açık-yeşil alanlar, insan ile doğa arasındaki bozulan ilişkiyi dengelemede ve kentsel yaşam koşullarının iyileştirilmesinde önemli bir konuma sahiptir. Kentlerimizde bugünkü yeşil alan yoksunluğu nedenlerinin başında; imar planlarımızın eksiklikleri, yetersizlikleri ve imar planlarına uymama alışkanlığı gibi sebepler gelmektedir. Kentlere, her yıl kırsal alanlardan akan nüfus, kişi başına düşen yeşil alan miktarını giderek düşürmekte ve yeşil alanlar tahrip edilmektedir.

Kentte yaşayanların ve kenti ziyaret edenlerin rekreasyon gereksinmesini ve günlük yaşam çevresi içinde giderebileceği açık ve yeşil mekanların başlıcaları; parklar (cep parkları, mahalle parkları, semt parkları, kent parkları v.b.), spor ve oyun alanları; okul ve resmi kurum çevreleri; yollar, meydanlar ve yaya bölgeleri; kent koruları; mezarlıklar ve ev bahçeleridir. Bu ve benzeri alanların gerek sayıca ve gerekse nitelikleri itibariyle geliştirilmelerinin yanı sıra yeni rekreasyon alan ve

²⁰⁶ Elmas Erdoğan, “Çevre ve Kent Estetiği”, **ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2006 Cilt:8 Sayı:9, s.68.

olanaklarının oluşturulması gerekmektedir.²⁰⁷ Ancak planların uygulamasının etaplar halinde olması ve maddi sorunlar nedeniyle yeşil alanların oranı azalmaktadır.

Ülkemiz kentlerinde kişi başına düşen açık-yeşil alan miktarı, gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında çok düşük düzeylerde bulunmaktadır. Türkiye'deki kentlerde ortalama kişi başına 1.2 m² açık-yeşil alan düşmektedir. Isparta kentinin, Isparta Belediyesi tarafından düzenlenmesi yapılan aktif açık-yeşil alanlar (kent ve mahalle parkları, çocuk bahçesi ve oyun alanları) dağılımı kişi başına ortalama 3 m²'ye düşmektedir. Ancak düzenlenmesi yapılmamış olan potansiyel nitelikteki açık-yeşil alanlar dikkate alınırca bu oranın kişi başına 9.5 m² den fazla olacağı sanılmaktadır. Mevcut ve potansiyel aktif yeşil alanlara ilaveten, yol-bulvar ve refüj, mezarlıklar, botanik parkı, üniversite kampüsü, kent ormanı ve korulukları, diğer doğal açık yeşil alanlar da ilave edildiğinde kişi başına ortalama 14.6 m² lik açık-yeşil alanı ortaya çıkabilecektir.²⁰⁸

Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından 02.11.1985 tarih ve 18916 Mükerrer Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelikte, 02.09.1999 tarih ve 23804 Sayılı Resmi Gazetede değişiklik yapılarak kent içi yeşil alan miktarı kişi başına (park, çocuk bahçesi ve oyun alanlarının toplamı)10 m² olarak belirtilmiştir. Isparta kenti genelde dağınık ve küçük parçalar halinde bulunan ve bir bütünlük göstermeyen mevcut aktif açık yeşil alanlara (kent ve mahalle parkı, çocuk bahçeleri ve oyun alanları) sahiptir. Bu alanlarda mevcut bitkisel ve yapısal elaman ve donatılar, estetik ve işlevsel özellikleri yönünden kent insanların ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzaktır. Isparta kenti ve çevresi aslında önemli rekreasyon potansiyeline sahip olmasına rağmen bu rekreasyon alanlardan etkin bir şekilde yararlanılamamaktadır.²⁰⁹

3.1.4.2.2. Hava Kirliliği

Hava kirliliği hızlı nüfus artışı, çarpık kentleşme, kalitesiz yakıt kullanımı, motorlu taşıt sayısının giderek artması ve insanların bilinçsiz davranışları ile

²⁰⁷ Bülent Özkan vd., "Ülkemizde Kent Küçük Bahçe Parklarının Gelişimi Üzerine Bir Araştırma", **Ekoloji Çevre Dergisi**, Ocak-Şubat-Mart 1996, S.18, s.18.

²⁰⁸ Gül, a.g.e., s.27.

²⁰⁹ Murat Akten, "Isparta İlindeki Bazı Rekreasyon Alanlarının Mevcut Potansiyellerinin Belirlenmesi" **Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi**, Sayfa: 115-132, Sayı: 2, Yıl: 2003, S.128.

yüzyılımızın en büyük çevre problemlerinden biri haline gelmiştir. Isparta kentinin de coğrafi ve meteorolojik özellikleri bakımından yoğun bir hava kirlenmesi potansiyeli vardır. Kent merkezinde uzun yıllardan bu yana kış aylarında yaşanmakta olan hava kirliliği önemli boyutlara ulaşmıştır.

Sağlık Bakanlığı'na bağlı olarak çalıştırılmakta olan ölçüm ağının türettiği ve DİE tarafından düzenli olarak bültenler halinde yayınlanan verilere göre, sanayi bakımından daha çok gelişmiş ve gelişmemiş olan kentlerde, aylar arasındaki hava kalitesi farklı biçimde dağılmaktadır. Buna göre, kışın hava kirliliği bütün kentlerde olduğu gibi Isparta'da da yakıt kullanımına bağlı olarak artmaktadır.

Isparta'da ısınma amaçlı kullanılan katı ve sıvı yakıtların Mahalli Çevre Kurulunca belirlenen kriter değerleri taşıması esastır. Kriter değerleri taşımayan yakıtların Isparta'ya girişi, yakılması, depolanması ve satılması yasaklanmıştır. Isparta Merkez İlçe sınırları içerisinde ısınma amacıyla kullanılacak yerli ve ithal kömürlerle, kömür briketlerinin ve torba kömürlerin özellikleri Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın belirlediği kriterler doğrultusunda belirlenmiş olup, bu değerleri taşımayan ve izin verilmeyen kömürlerin temini, satışı ve kullanımı yasaklanmıştır.²¹⁰

Isparta'da özellikle kış aylarında yaşanan hava kirliliğinin insan sağlığı üzerinde etkileri vardır. Hava kirliliği insanların hem beden hem de ruh sağlığını olumsuz olarak etkilemektedir. Havayı en az kirleten doğalgazın kullanımı hızlandırılmalı ve yaygınlaştırılmalıdır. Öncelikle sanayi kesimi olmak üzere büyük binalarda baca gazları arıtılmalıdır. Önemli bir nokta da yeşil alanların çoğaltılarak kirliliğin etkisini en aza indirmek olarak düşünülmelidir. Plansız ve sağlıksız kentleşmenin ortaya koyacağı olumsuz etkiler, tarihsel çevre, mimar miras ve diğer kültürel zenginliklere dolaylı olarak etki edecek ve bu güzellikler, yavaş yavaş yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalacaktır. Bunun için bu miras ve zenginliklerimiz korunmalı yaşatılmalı, güncel ve gerekli fonksiyonlarla kentimiz insanına kazandırılmalıdır.

²¹⁰ Isparta Çevre Durum Raporu, s.39.

3.1.4.3. İçme-Kullanma Suyu

Halkın içme suyu ihtiyacının karşılanması yerel yönetim kendi sorumluluk alanında karşılarken, ülke geneli için bu hizmetlerin sunumunda merkezi idarenin hizmet ünitelerinden olan Devlet Su İşleri yürütmektedir. Özellikle büyük yerleşim yerlerinde olmak üzere sadece içme suyunun halka ulaştırılması değil, bununla birlikte kullanılmış suyun da yerleşim yerinden uzaklara götürülmesi gerekmektedir. Bir yerleşim yeri içinde bir taraftan içme suyu temini, diğer taraftan atık suyun uzaklaştırılması ve bunun için alt yapının oluşturulması gibi teknik özellikleri ağır basan yerleşim yerine ilişkin yerel nitelikli benzeri tamamlayıcı kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi yerel belediyeye düşmektedir.²¹¹ Isparta'da içme suyu ihtiyacı doğal kaynaklar ve Eğirdir Gölü'nden sağlanmaktadır. Doğal içme suyu kaynaklarından 200 lt/sn, Eğirdir Gölü'nden 300 lt/sn olmak üzere toplam 500 lt/sn içme suyu kentin kullanımına sunulmaktadır. Isparta'nın kullanmakta olduğu içme suyunun %30-35 gibi bir oranı Andık Deresi'nden %65-70 gibi oranı ise Eğirdir Gölü suyundan karşılanmaktadır.²¹²

Isparta Kenti'nin su gereksinimine ilişkin projeksiyonlar DSİ tarafından hazırlanmıştır. Kullanılan içme suyunun yüzde seksen civarındaki kısmı Eğirdir Gölü'nden sağlanmaktadır. 1995 yılında Ayazmana ve Minasın bölgesinde kalan arazilerle Sav, Büyük Hacılar, Ali Köyü, Yazısöğüt ve Küçük Hacılar köylerinin arazisinin sulanması için yapılan Darıderesi Göleti Isparta Belediyesi ve DSİ Genel Müdürlüğü arasında yapılan anlaşma gereği içme suyu olarak kullanılması planlanmaktadır.

12 yıl önce sulama suyunda kullanılmak üzere Darıderesi mevkiinde DSİ tarafından bir gölet inşa edilmiştir. Geçen zaman içinde sulama yapılan araziye gerek konut gerek deri organize sanayi bölgesi kurulması nedeniyle sulanacak arazi kalmamıştır. Yıllardır yapımı devam eden bu gölet, Isparta Belediyesi ile DSİ Genel Müdürlüğü ile yapılan yazışma sonucunda gölette toplanan suyun içme suyu olarak kullanılmasını isteğine DSİ tarafından olumlu cevap gelmiştir. 2008 yılı içinde Darıderesi'nde oluşturulan göletteki doğal su kent içi şebekesine bağlantısı

²¹¹ Hikmet Kavruk, "Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi (ASKİ) Genel Müdürlüğü Teşkilat Yapısı ve Çalışma Usulü" **Türk İdare Dergisi**, S.389, Aralık 1990, s.144.

²¹² **Isparta Belediyesi Su ve Kanalizasyon Müdürlüğü**, Görüşme (14.03.2008).

gerçekleştirilecektir. Darıderesi Göleti'nin içme suyuna bağlanması ile birlikte Isparta Belediyesi tarafından su şebekesine doğal kaynak suyu verilip içme suyu kalitesi artmış olacaktır.

Eğirdir Gölü'nden gelen su şebekesi iptal edilmesi düşünülmemekte; hem Eğirdir Gölü'nün hem de Gölcük Krater Gölü'nün içme suyu olarak hazır havza olarak bekletilmesi planlanmaktadır. Andık Deresi, Üçkuyular, Beldibi gibi su kaynaklarının ardından Darıderesi Göleti'nin de içme suyu şebekesine bağlanmasının ardından Isparta'nın içme suyu ihtiyacının büyük bir bölümü karşılanmış olacaktır. Eğirdir TM 1 istasyonunda çalıştırılan pompaların sayısı da bu sayede azaltılacağından büyük bir enerji tasarrufu sağlanırken buna paralel olarak da suyun maliyeti düşecektir. Yapılan hesaplamalar sonucunda Darıderesi Göleti'nden yıllık 12 milyon metreküp içme suyu alınmasının beklenmektedir.

3.1.4.4. Atık Su ve Tesisleri

Isparta'nın birçok güzergâhında sorun olan yağmur suyu, yapılan çalışmalar sonucunda çözümlenmiştir. Yağmur suyu projesi kapsamında kent merkezine ve mahallelerin birçoğuna da yağmur suyu şebekesi döşenmiş; sel ve su baskınlarına karşı gerekli önlemler alınmıştır. İller Bankasının yatırım programı uyarınca projeleri hazırlanan mahallelerin tamamına, yağmur suyu şebekesi döşenmiştir.

Isparta Belediyesi tarafından 1999 yılında yapımına başlanan atık su arıtma tesisi 2000 yılında tamamlanmıştır. Kanalizasyon sistemi yaklaşık 700 km'lik kanalizasyon hattından oluşmaktadır. Tesiste oluşan çamurun çürütülmesiyle oluşan gazın kojenerasyon* tesisi ile ısı ve elektrik enerjisine dönüştürülerek, tesisin ısı ve elektrik ihtiyacı karşılanmaktadır. Kojenerasyon tesisinin kapasitesi 1000 kw/h olup 600 kw/h'lık kısmı tesisin ısı ihtiyacı için, 400 kw/h'lık kısmı ise elektrik üretiminde kullanılmaktadır.

Isparta Belediyesi Atık Su Arıtma Tesisi, Isparta'nın tüm evsel ve endüstriyel atık suyunu arıtmak üzere projelendirilmiştir. Tesis esas olarak mekanik, biyolojik ve çamur arıtma aşamalarından meydana gelmektedir. Mekanik aşama, kaba ve ince ızgaralar, havalandırılmalı kum tutucular, ön çöktürme tanklarından oluşmaktadır.

* Enerjinin hem elektrik hem de ısı formlarında aynı sistemden beraberce üretilmesidir.

Biyolojik arıtma aşaması, toplam 10 yüzey havalandırıcısı bulunan havalandırma tankları, son çöktürme tankları ve geri devir ve artık çamur pompa istasyonundan meydana gelir. Çamur arıtma aşaması ise, ham çamur yoğunlaştırıcılar, ham çamur pompa istasyonu, çürütücü, çamur depolama tankları, 2 santrfüjlü çamur susuzlaştırma istasyonu ve susuzlaştırılan çamur için depolama alanından oluşmaktadır.

Tesis Antalya'nın içme suyu rezervuarı olan alıcı suyunun (Karacaören Barajı) korunması, Isparta halkının sağlık risklerinin en aza indirilmesi ve Isparta bölgesinde yeraltı sularının korunması amacıyla yapılmıştır. Kanalizasyona deşarj uygulama talimatı hazırlanarak, Çevre Bakanlığına onaylattırılarak uygulamaya konulmuştur.

3.1.4.5. Isparta'nın Teknik Altyapısı ve Erişebilirlik

3.1.4.5.1. Isparta'nın Teknik Altyapısı

Isparta alt yapısını hemen hemen tamamlamış illerimiz arasında yer almaktadır. Yolların asfalt durumu ve içme suyu yeterlidir. Özellikle yolların bakım çalışması konusunda ve su şebekesinin yenilenmesi çalışmalarında bir yoğunluk vardır. Isparta iline ait çeşitli altyapı göstergeleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 50: Isparta İli Altyapı Göstergeleri

Altyapı Göstergeleri	Isparta	Türkiye	Sıralama (81 il içinde)
Kırsal Yerleşmelerde Asfalt Yol Oranı	82,98	45,23	10
Yeterli İçme Suyu Götürülen Nüfus Oranı	94,98	84,98	24
TCK Asfalt Yol Oranı	100,00	91,28	3

Kaynak ITSO, "Bölgesel Kalkınma Araştırma Raporu", s.23.

Tablo 50'de görüldü gibi, Isparta altyapı göstergelerine ait verilere göre Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde bulunmaktadır. Bu da Isparta'nın altyapı

sorununun olmadığını göstermektedir. Asfalt yol oranında Türkiye sıralamasında 3. sırada bulana Isparta, kırsal yerleşmelerine dahi asfalt yolu götürebilmiş ve bu açıdan 10. sıraya yerleşmiştir. Bu haliyle Isparta birçok ilin gerçekleştiremediği altyapı sorununu çözmüş görünmektedir.

Isparta İli'nin Bölge ve ülke ile bağlantılarını göre ulaşımın teknik niteliklerine bakacak olursak; Isparta İl sınırları içerisinde devlet yolu toplam uzunluğu 356 km, il yolu 307 km olmak üzere toplam 663 km yolu mevcuttur. Bu yolların tamamı asfalt sathı kaplamalıdır.

3.1.4.5.2. Erişebilirlik

Isparta Türkiye'nin kuzeyini güneyine bağlayan bir geçiş noktasında olması nedeniyle yoğun bir trafik akısına sahne olmaktadır. Isparta-Ankara-İstanbul-İzmir yolu ile kuzeye ve batıya; Isparta-Konya yolu ile Doğu ve Orta Anadolu Bölgesi'ne; Isparta-Antalya yolu ile de güneye rahat bir ulaşım olanağı bulunmaktadır.

Isparta merkezinin tüm ilçe ve köylerle bağlantısını sağlayan yollar asfaltlanmıştır. Isparta-Ankara yönünde, Süleyman Demirel Hava Alanı güzergâhına kadar olan yol çift yoldur. 1950'li yıllarda kurulan Isparta-Antalya Karayolu Yaptırma Derneği'nin girişimleri ile Kapıkaya mevkiinde 10 km.lik orman yolu ve iki tünelin çok az bir kısmında galeri açılmıştır. 1964 yılında yolun karayolları ağına alınması kararlaştırılmış ve proje çalışmaları başlatılmıştır. Kısa bir sürede bitirilen 138 km olan yolun tamamı 23 Eylül 1995'de asfalt sathı kaplama olarak açılmıştır. Bu çalışmalar çok ortaklı ve kurumsal işbirliği yapılarak proje üretilmesi sürecine uygundur.

Kent İçi Ulaşım

Kent içi ulaşımında araç trafiği ve bir noktadan diğer noktaya ulaşım kadar yaya yolları, bisiklet yolları ve engelli yolları da büyük önem göstermektedir. Isparta'da bu amaçla yapılan tüm yollara paralel olarak bisiklet yollarının yapımına ve engellilerin kent içinden rahat ulaşımı için gerekli düzenlemeler yapılmaktadır.

Sağlıklı bir yapılı çevre için engelli bireylerin mimari engeller nedeniyle erişebilirliğinin engellenmesini önleyecek kriterlere sahip olması gerekmektedir. İnsan mekân ilişkilerinde mekânlar insanların hareketlerini engelleyici değil,

kolaylaştırıcı özellikler içermelidir. Mekânın engelleyici nitelikleri yaşamı sınırlamamalı, bireyin toplumsal yaşama katılması ve günlük aktivitelerini gerekçeştirebilmesi için kullanması gerekli tüm mekânlara erişebilmesiyle mümkündür.²¹³

Isparta Kenti'nde günlük olarak hareket eden insan sayısı hakkında şimdiye kadar bir çalışma yapılmamıştır. Her kentte olduğu gibi trafik yoğunluğu sabah iş başlangıcı ve akşam iş dönüşü saatlerinde daha fazla olmaktadır. Bu hareketler sırasında araç olarak otobüs, özel araçlar ve motosikletler kullanılmaktadır. İlçelere ve komşu illere ulaşım otobüslerle sağlanmaktadır.

Kent içi toplu taşımacılığın tamamında halk otobüsleri kullanılmaktadır. Halk otobüslerinin toplu taşımacılıktaki ağırlık oranı % 100'dür. Isparta'da kent içi ulaşım mesafeleri çok kısadır. Bu nedenle köy garajı, otogar ve üniversite gibi yoğun hatlara kentin her noktasında tek seferle ulaşım imkânı bulunmamaktadır. Isparta'da kent içi ulaşım ile ilgili ciddi sıkıntılar vardır.

Kentler Arası Ulaşım

Demiryolları: 1912 yılında açılan İzmir-Eğirdir yolunun Bozanönü-Isparta arasındaki bölümü 1936 yılında tamamlanarak hizmete açılmıştır. Bugün ilde 890 km uzunluğunda demiryolu ağı bulunmaktadır. Halen İstanbul ve İzmir'e ekspres seferler ile Burdur'a günde karşılıklı 3 sefer olmak üzere mototren (yolcu treni) seferleri yapılmaktadır.

Havayolu: Isparta Havaalanının yapımına 1992 yılında başlanmıştır. Havaalanı Keçiborlu ilçesi sınırları içerisinde Isparta'ya 28 km, Burdur'a 30 km, Antalya'ya da 140 km uzaklıktadır. Havaalanının temeli 1994 yılında atılmış ve 1997 yılında açılmıştır. Yılda 1,5 milyon kişiye hizmet verebilecek kapasitesi bulunmaktadır.

Trafik yoğunluğu (insan hareketleri) sabah iş başlangıcı ve akşam iş dönüşü saatlerinde daha fazla olmaktadır. Bu insan hareketleri sırasında araç olarak otobüs, özel araçlar ve motosikletler kullanılmaktadır. Isparta'dan ilçelere ve komşu illere ulaşım yolcu otobüsleri ile sağlanmaktadır.

²¹³ İlkin S. Kaya, Sağlıklı Kent Oluşumuna Mimarlık Ölçeğinde Yaklaşımlar, **4.Turizm Sempozyumu Expo 2015 İçin Bir Işık; Sağlık Turizmi**, 25-26 Ekim 2007 İzmir.

3.1.5. Isparta Sanayisinin Yapısı

3.1.5.1. Endüstriyel Sanayi

Sağlıklı kentleşmenin ve dolayısıyla yerel yönetimlerin başarılı olmasının şartlarından birisi de kentlerin ekonomik gelişimidir. Bu gelişimin yetersiz olduğu kentlerde yerel problemler çözüme kavuşturulamayacaktır. Bu sebeple, belediyeler, fiziksel ve sosyal-kültürel alanlara önem vermelerinin yanı sıra kentin ekonomik gelişimi ile de ilgilenmek zorundadırlar.²¹⁴ Dünyadaki gelişmeler, kentler ve küresel süreç arasındaki etkileşimin sosyo-kültürel, ekonomik boyutlardaki analizleri, yeni bakış açılarını gündeme getirmektedir. Kentin dünya ekonomisine eklenme biçimi ve bu süreçteki mekânsal fonksiyonlar, kentte oluşan yapısal değişiklikleri etkilemektedir. Bu süreçte küresel sermayeyi çekebilecek altyapıya sahip olan kentler giderek dünya kenti hiyerarşisinde yerlerini alacaklardır. Kentler artık günümüzde ekonomisiyle, kültürüyle, sosyal ve siyasal yapılanmasıyla ön plana çıkan birimler olmuşlardır.

Bölgesindeki diğer üretim merkezleri ile ticaret yapma imkânına sahip olan ve üretim yelpazesini genişletip girişimcisinin önündeki engelleri kaldırabilen kentler küresel rekabet güçlerini ve ekonomik ağırlıklarını artırabilmektedirler²¹⁵ İçinde yaşadığımız süreçte kentlerin dünyadaki konumlarını belirleyen ilişkiler hızla değişmiş, bazı kentler yükselirken bazıları da hızlı bir düşüş sürecine girmiştir. Bu süreç kentlerin gelişimini belirleyen dinamikler açısından da bir dizi değişikliğe yol açmıştır. Kentler üretim merkezi olma işlevlerinden sıyrılmışlar ve sanayi, kenti tanımlayan temel öge olma niteliğini yitirmiştir. Artık günümüz kentlerini tanımlayan temel öge, sundukları hizmet, organizasyon, iletişim, haberleşme, vb. olanaklarıdır. Diğer yandan, kentler arası rekabeti hızlandırmış ve kentler yepyeni ekonomik, politik ve kültürel roller yüklenmiştir.²¹⁶

Isparta ekonomisi son 10 yılda tarım sektörü ağırlıklı bir ekonomik yapıdan, hizmet sektörünün ön planda olduğu bir ekonomiye dönüşmüş, sanayi sektörünün il

²¹⁴ Korel Göymen, “Yerel Kalkınma Önderi ve Paydaşı Olarak Belediyeler”, <http://ipc.sabanciuniv.edu/tr/ArastirmaAlanlari/documents/KorelGoymen.pdf> (21.01.2007).

²¹⁵ Cem Kozlu, **Türkiye Mucizesi İçin Vizyon Arayışları ve Asya Modelleri**, İş Bankası Yayınları, 1994 Ankara, s.293.

²¹⁶ Oğuz IŞIK, “Kenti Düşünmek, Kent Üzerine Düşünmek”, **Toplum ve Bilim**, Mayıs- Haziran 1999, Cilt: 14, Sayı: 3, s.166.

genelindeki payı da bu çerçevede gelişimini korumuştur. Bu dönüşümde eğitilmiş nüfusun payının yüksekliğinin yanı sıra, ilde üniversitenin kurulup, hızla gelişmesinin de katkısının büyük olduğunu tekrar vurgulamak gerekir. Öte yandan elma, kiraz ve gül gibi geleneksel tarım üretiminin yerel istihdamda önemli bir paya sahip olması ilin istihdam yapısında söz konusu sektörün ağırlığını artırmakta, bu çerçevede tarım sektörü ekonomik belirleyiciliğini sürdürmektedir.

Eski çağlardan beri bez dokumacılığı ve deri işleciliği gibi küçük sanat dallarına bağlı olan Isparta ekonomisi, orta çağda tuz, şarap, koku ve renk veren bitki ihraç eden bir kent olarak göze çarpmaktadır. Evvelce arazisinin büyük bir kısmı tarıma elverişli olmayan Isparta toprağının kokulu ve tıbbi bitkileri yetiştirmeye müsait olduğu anlaşılınca bölgede gülcülük başlamış ve yurdumuzun yegâne gülyağı ihracatı yapan bölgesi durumuna gelmiştir. İl Merkezi ve Yalvaç İlçesindeki tabakhanelerde yakın zamana kadar geleneksel usullerle yapılan deri işletmeciliği de son zamanlarda bir kısım tabakhane esnafının modern teknolojiye yönelmeleri ülke ekonomisine büyük katkı sağlamaktadır.

Isparta'nın orman alanları açısından zengin olması, orman ürünlerine dayalı sanayinin gelişmesini sağlamış, çok sayıda kereste, yonga levha, ahşap kaplama ve mobilya fabrikaları kurulmuştur. Gıda sanayi yönünden, ilde bulunan un fabrikaları çevre illerden de temin ettikleri buğdayı işleyerek ilin un ihtiyacını karşıladığı gibi çevre illerin de ihtiyacının büyük bir bölümünü karşılayacak duruma gelmiştir.

İlde odaklanılan sektörler, tekstil, gıda, taş-toprağa dayalı ve orman olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, kendilerini dönüştüremeyen ve yeni iş yaratma kapasiteleri ve üretim fırsatlarını değerlendiremeyen bu sektör işletmeleri zaman içinde yıkanmakta ve tepkimeli olarak diğer sektörlerle olan pozitif etkilerin derecelerini de zedelemektedir. Isparta ilinde en yüksek istihdam sağlayan sektör taş ve toprağa dayalı sektör, işletme bazında az sayıda olmasına rağmen çalışanlar açısından en büyük payı almaktadır. Bunu nedeni ilin en büyük çimento fabrikasıdır. İkinci olarak ise, tekstil (giyim, dokuma, ayakkabı) sektörüdür.²¹⁷

İlde sanayi, başlangıçta halı ipi imali, boyacılığı, halı yıkamacılığı ve deri işleciliğinde ihtiyaç olan suyun kolay temin edildiği şehrin güney ve güneybatı

²¹⁷ TOBB-BAGEV, **Batı Akdeniz Bölgesel Kalkınma Projesi**, Proje Yöneticisi, Orhan Morgil, TOBB, 2002. s.43.

kesimlerinde Gökçay Deresi boyunca yoğunlaştığı görülmektedir. Günümüzde ise sanayi dallarının çeşitlenmesi, teknolojinin gelişimi ve geniş arazilere ihtiyaç duyulması üzerine sanayi kuruluşlarının Eğirdir yolu ve Afyon karayolu üzerinde yoğunlaştığı gözlenmektedir.

Isparta'nın sanayi alanları ulaşım ve alt yapı avantajları dikkate alınarak Eğirdir yolu ve Afyon karayolu güzergahında yoğunlaşmaktadır. İlin merkezinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı kredi desteği ile inşa edilerek 1978 yılında faaliyete geçen Küçük Sanayi Sitesinde 750 iş yeri bulunmaktadır. Bunun yanı sıra 14.4.1989 tarihinde yine Sanayi ve Ticaret Bakanlığı kredi desteği ile 800 dekarlık arazi üzerinde 486 iş yeri olarak inşaatına başlanılan Petek (Gül) Küçük Sanayi Sitesi bulunmaktadır. Organize Sanayi Bölgesi olarak Isparta'da 30.10.1977 tarih ve 15835 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Bakanlar Kurulu kararı ile kararlaştırılmış, ancak 11.03.1991 gün 4118 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığı olurları ile İl Özel İdaresi ve Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlığı'nın müteşebbis teşekkül oluşturmasının tasdikinden sonra 1992 yılı yatırım programına alınmış olup, alternatif bölgelerin değerlendirilmesi neticesinde Gönen İlçesi Gümüşgün Köyü Isparta-Burdur Karayolu kavşağı mevkiindeki 230 ha. alanda kurulmuş ve faaliyete geçirilmiştir.

Isparta sanayinde küçük ölçekli makine imalatının yanı sıra, toprağa dayalı dalların ağırlıklı bir yer edindiği gözlenmektedir. Ağaç ve orman ürünleri sanayi, deri ve deri işleme sanayi, 2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre 514.379 kişilik nüfusuyla Türkiye nüfusunun % 0.76'lık bölümünü oluşturmasına karşın, Isparta ili 2001 verileriyle GSYİH'da 783 milyon dolar ile % 0.53'lük bir paya sahip olmuştur. Nüfus sıralamasında 42. durumda olan Isparta, GSYİH'ya olan katkı sıralamasında 41. sırada bulunmasına karşın kişi başına düşen GSYİH açısından Türkiye'de 44. sıradadır.²¹⁸ Aynı verilerin 2004 yılı itibarıyla durumuna bakıldığında ise, durum aşağıdaki şekilde ortaya çıkmaktadır.

Aşağıda Tablo 51'de 2004 yılı TÜİK verilerine göre Isparta'nın kişi başına düşen GSYİH'sı 1.510 \$'dır. Aynı yıla ait Türkiye Ortalaması ise 2.146 \$'dır. Isparta ilinin Türkiye genelindeki payı ise %0,5 olarak gerçekleşmiştir. Gelişme hızında ise 40,1'lik oranıyla Türkiye ortalamasının altındadır. Isparta'nın 1987 yılı sabit

²¹⁸ Dünya a.g.e., s.275.

fiyatlarıyla GSYİH'sının sektörel dağılımına bakıldığında 2000 yılı itibariyle toplam 2.939 milyar TL olan GSYİH'nın 561 milyar TL'si tarım sektörüne, 245 milyar TL'si sanayiye, 2.133 milyar TL'si ise hizmetler sektörüne aittir.²¹⁹

Tablo 51: 2004 Yılı Verilerine Göre Isparta İli GSYİH

GSYİH	Birim	Isparta	Türkiye
Kişi Başı GSYİH	\$	1.510	2.146
Cari Fiyatlarla Gayri Safi Yurtiçi Hasıla			
Değer (Milyon)	TL	948.756.617	178.412.438.499
Pay	%	0,5	100
Gelişme Hızı	%	40,1	43,2

Kaynak: ITSO-2005.

Isparta'da irili ufaklı 500 dolayında sanayi tesisi bulunmaktadır. Bu tesislerden yarıdan fazlası il merkezinde geri kalanları ise ilçelerde faaliyetlerini sürdürmektedirler. 5.000–10.000 m2 lik parseller arasında değişen Isparta Süleyman Demirel Organize Sanayi Bölgesi (OSB) 252 ha. büyüklüğünde ve 101'i satılmış durumda olan 114 parselden oluşmakta, burada faaliyet gösteren işletmelerde 1350 kişi istihdam edilmektedir. OSB'de 2006 yılı itibariyle 7 tesis proje, 9 tesis kapalı ve 13 tesisin inşaatı sürmekte ve ayrıca 36 işletme de faaliyete geçmiş durumdadır.²²⁰

Isparta ili OSB'nde 2004 yılı itibariyle 26 işyeri faaliyet gösterirken, bu rakam 2005 yılında 29 işyerine, 2006 yılında ise, 36 işyerine çıkmıştır.²²¹ İl imalat sanayi deri işleme alanında, il merkezinde küçükbaş hayvan derisi ve kösele işlenen 123 dolayında tabakhane mevcut olup yılda 500 ton gön ve kösele, 500.000 adet küçükbaş hayvan derisi işlenmektedir. Yalvaç ilçesinde ise, 62 adet işyerinde 4.100 ton deri işleme kapasitesi bulunmakta ve bu sektörde ilçede yaklaşık 600 kişilik istihdam sağlanmaktadır. Isparta'da ayrıca elma üretiminin muhafazasına yönelik olarak faaliyet gösteren toplam 232.265 ton/yıl kapasitede soğuk hava depoları bulunmaktadır.

²¹⁹ ITSO, **Bölgesel Kalkınma Araştırma Raporu**, Isparta, 2005, s.17.

²²⁰ ITSO, **2006 Yılı Isparta İli Genel Ekonomik Durum Raporu**, Isparta, 2007, s. 24.

²²¹ **a.g.e.**, s.25.

İlde tarım aletleri, taşıt imalat ve onarım sanayinde, pulluk, çapa makinesi, set makinesi, tarım el aletleri, zirai ilaçlama makinesi, tarım aletleri yedek parçası, damper imalatı ve üç tekerlekli yük taşıyıcı ile çocuk bisikleti imalatı yapılmaktadır. Makine imalat ve metal işleme sanayinde, kampana ve disk torna tezgahları, komple mandıra tesisatı, gülyacağı üretim tesisleri, kalorifer kazanı, hidrolik pres, palet zımpara ve freze tezgahları, alimünyum ve bronz döküm işleri, madeni büro malzemeleri, tel, çivi, çelik çatı, yüksek gerilim panosu, takım çantası, kaset somya, fenni tavuk kafesi, soba, termosifon, demir ve alimünyum doğrama ve kepenk gibi mamuller üretilmektedir. Bunun yanında, akü, pulvarizatör, römork, plastik torba, bidon, optik gözlük camı imalatı, boya incelticisi, alüminyum mutfak eşyası, keçe, beton kanalet ve aksamı da imal edilmektedir.²²²

Tablo 52: Isparta Sektörel İhracat Verileri

Sektörler	2005 (\$)	2006 (\$)	Değişim %
Bitkisel Ürünler	11.616.810	11.391.048	-1,94
Gıda	12.833.137	12.569.184	-2,05
Tekstil, Konfeksiyon	57.023.678	58.692.751	2,92
Halı, Battaniye	-	1.799.135	-
Orman Ürünleri ve Mobilya	5.867.800	8.555.441	45,8
Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi	33.750.494	26.364.688	-21,8
Diğer	41.162	456.183	1.00,26
TOPLAM	121.133.081	119.828.430	-1,07

Kaynak: ITSO-2007.

Tablo 52’de görüldüğü gibi, tekstil ve orman ürünleri dışında neredeyse diğer bütün sektörlere ait ihracat rakamlarında bir önceki yıla göre azalma mevcuttur. Dış Müsteşarlığı verilerine göre ise, Isparta 2005 yılında 81.246.000 dolarlık ihracat gerçekleştirmiş, 2005 Ekim ayında bu rakam 68.657.000 dolar olmuş, 2006 Ekim ayında ise 70.914.000 dolara yükselerek %8,64’lük bir artış sağlanmıştır. 2005 yılı

²²² a.g.e., s.28,29 .

ithalatı 47.282.000 dolar olarak gerçekleşmiş, 2005 Ekim ayında bu rakam 39.962.000 dolara, 2006 Ekim'inde 36.058.000 dolara gerilemiştir.

Tablo 53: 2006 Yılı Isparta İli İşyeri Sayısı

	2004	2005	2006
Kamu	120	129	139
Özel	1523	1730	1969
Toplam	1.643	1.859	2.108

Kaynak: ITSO-2007.

Tablo 53'te görüldüğü gibi, Isparta ilinde iş yeri sayısında yıllar itibari ile gerek kamu gerekse özel sektörde artış görülmektedir. Kamu sektöründe 2004 yılında 120 olan iş yeri sayısı 2006 yılında 139'a yükselmiştir. Aynı şekilde 2004 yılında 1523 olan özel sektör iş yeri sayısı 1523'den 1969'a yükselmiştir.

Tablo 54: 2004-2005 Yılı Isparta İstihdam Durumu

	2004	2005
Kamu	34.522	34.501
Özel	62.276	75.336
Toplam	96.798	109.837

Kaynak: ITSO-2007.

Tablo 54'de görüldüğü gibi; 2004 yılında kamu ve özel sektör toplamı 96.798 olan istihdam durumunun, 2005 yılında 109.837'ye yükseldiği görülmektedir. Isparta'daki istihdam durumunu 2004-2005 yıllarına göre değerlendirdiğimizde istihdam oluşturma konusunda verilen yıllara göre bir gelişmeden söz etmek mümkündür. Kentleri yaşanabilir mekânlar yapmak için yerel istihdamı ve yerel kalkınmayı teşvik edecek bir ekonomik yapı esas alınmalıdır. Bu amaçla özellikle kentsel yoksulluğu önleyici yeni istihdam alanları oluşturulmalıdır.

3.1.5.2. Isparta Halısı

Isparta; Göller bölgesinde gülleriyle ve halısıyla ünlü bir kenttir. Halı tüccarları tarafından bu bölgeye getirildiği bilinen Isparta halıcılığının 80–85 yıllık bir geçmişi vardır. İlk Isparta halılarında desenlerin karakteristiği, gül ve diğer çiçeklerin dal ve yapraklarından yapılmış olmasıdır. Yine ilk halılarda, değişik tonlarda 25-30'a yakın renk kullanılmakta iken, bugün 8-10 rengi geçmemektedir. Desen olarak da, 40–50 yıl öncesi desenlerin kopyaları kullanılmaktadır. Kullanılan desenlerde Çin, İran, Hint desenlerinin Isparta kalitesi ile dokunmuş şekilleridir.²²³

Isparta'da halıcılık 1889'da başlamış ve zaman içinde sağladığı ekonomik katkı giderek artmıştır. 1973'de 2,3 milyon m² olan el dokuması halı üretimi hacmi, sanayileşmeye dayalı kalkınma ile birlikte makine halıcılığının gelişmesinin ardından 2000 yılında 300 bin m² olarak gerçekleşmiştir. Dünya piyasalarında ucuz makine halısının, kök boya ile yapılan el halılarına karşı sağladığı üstünlük, Isparta halısını da etkilemiş ve dokuma tezgâhları yok denecek kadar azalmıştır.²²⁴

3.1.6. Isparta'nın Turizm ve Kültürel Kapasitesi

Deniz, kum ve güneşten oluşan klasik turizm anlayışı yerini kültür, tarih, yerel değerler, macera ve eğlence anlayışına bırakmaktadır. Kitle turizmine alternatif olarak eko turizm, sürdürülebilir turizm, macera turizmi, duyarlı turizm, doğaya dayalı turizm, yeşil turizm, kültür turizmi gibi turizm akımları ortaya çıkmıştır. Böylece turizm kıyı alanlarından sıyrılarak kırsal alanlara yönelmiş, belirli dönemlere sıkışan turizm hareketliliği yılın tüm aylarına yayılmıştır.²²⁵ Göller bölgesinde yer alan ve ekonomik yapısı ağırlıklı olarak tarım ve hayvancılığa dayalı Isparta, çok zengin turizm potansiyeline sahiptir ve bu potansiyelin değerlendirilmesi halinde sanayileşmenin gereği olan sermaye birikiminin sağlanabilmesi konusunda ciddi rol oynayabilecek düzeydedir.

Isparta yöresi, zengin doğal ve kültürel alanlara sahiptir. Özellikle 2 adet milli park, 2 adet tabiatı koruma alanı, 2 adet doğa parkı ve 14 adet orman içi dinlenme alanı, 20 önemli yaylası, Eğirdir ve Beykent Göllerinde bulunan 25 adası ve 79 adet

²²³ **Isparta Gezi Rehberi**, Isparta Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Isparta 2007, s.19.

²²⁴ Hasan Balaman, "Yönetişim ve Yerel Kalkınma", **Yerel Siyaset Dergisi**, S.6, Haziran 2006, s.30.

²²⁵ Sibel Mansuroğlu, "Turizm Gelişmelerine Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Akseki/Antalya Örneği", **Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi**, S.19, 2006, s.35.

doğal ve arkeolojik Sit alanı ile rekreasyon ve turizm yönünden önemli bir potansiyele sahiptir. Dedegöl ve Davraz Dağları kış sporları bakımından gelecek vaat eden değerli doğal alanlarıdır. Burdur, Eğirdir ve Beykent Göllerine ilaveten Salda, Yarışlı, Acıgöl, Eber ve Çavuşcu gölleri yukarıda belirtilen yerlere dahil edildiğinde, “Göller Yöresi”nin ve bu yörenin merkezinde yer alan Isparta’nın iç ve dış turizm hareketleri için ne denli cazip hale gelebileceği açıkça ortaya çıkmaktadır.²²⁶ Son yıllarda dünya turizminde ortaya çıkan yeni eğilimler dikkate alındığında, sahip olduğu sosyal, kültürel ve doğal miras Isparta’yı ülkemizin önemli turizm cazibe merkezlerinden biri haline getirebilir.

Gölden dağa, yayladan mağaraya ve macera turizmine kadar pek çok çeşitlilik gösteren Isparta, önemli bir turizm değeri taşımaktadır. İlde, Göl, Dağcılık, Kış Sporları, Mağara, Rafting, İnanç, Tarih, Av ve Yaban Hayatı, Kuş Gözlemciliği ve Kültür Turizmi çeşitleri bulunmaktadır. Ankara, İstanbul, İzmir ve Antalya gibi dört büyük ilin birbirine bağlandığı merkez bir konumda yer alan Isparta gerek doğal, gerekse tarihi özellikleriyle turizm arz kaynakları açısından zengin bir ilimizdir. Isparta ilinde turizm potansiyeli olan değerlendirilmeye hazır olan turizm türleri şunlardır;²²⁷

3.1.6.1. Ekoturizm

Ekoturizm, geleneksel turizmin aksine, gerek korunan alan ve gerekse potansiyel alaların biyolojik çeşitliliğini korumayı hedefler. Kitle turizmi ile daha çok modern ve yapay uygulamalara ağırlık verilirken, ekoturizm uygulamalarıyla doğal, geri dönüşümlü ve sürdürülebilir uygulamalara yer verilir. Alanların kaynak değerlerinin olduğu gibi korunması, yönetilmesi ve kullanılması hedeflenir.²²⁸ Ayrıca, Isparta’da yamaç paraşütçülüğünün yapıldığı elverişli alanlar bulunmaktadır. Bu maksatla çevre illerden Isparta’nın değişik yerlerine gelen hava sporcuları her geçen gün artmaktadır. Isparta ekoturizm açısından uygun bir iklime sahiptir. Isparta ve çevresinin uzun yıllara dayalı aylık ortalama sıcaklık değerleri incelendiği zaman

²²⁶ Akten, a.g.e., s.118.

²²⁷ **Türkiye’nin Turizm Değerleri: Isparta**, T.C. Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü, 2003, Cilt:3 s.1240-1260.

²²⁸ M. Kemal Yalınkılıç ve Nihan Yenilmez Arpa, “Türkiye’de Korunan Alanlar ve Turizm”, **Korunan Alanlar Sempozyumu**, 8-10 Eylül 2005, Isparta.

5 ay süreli “yaz turizmi” ve “120 gün/yıl” süreli kış turizmi mevsim süresine sahip olduğu görülür.

3.1.6.1.1. Yayla Turizmi

Yayla turizmi, doğal bir çevre ve iklimde çok farklı tatil ve dinlenme imkânı sağlayan yeşil doğa, dağ ve orman özlemine cevap veren bir turizm çeşididir. Yaylalar bir doğa parçası, doğal bir doku ve özgün bir atmosfer olarak çağdaş, güncel gereksinimleri de karşılayarak turizme dönüştürmektir. Ülkemizde ekoturizm ve yayla turizmi gibi doğa amaçlı turizm türlerinin geliştirilmesi için bu amaca yönelik turizm altyapısı geliştirilmelidir.²²⁹

Isparta’da yükseklikleri yer yer 3000 metreyi bulan dağlarla çevrili bölge adeta Akdeniz Bölgesi’nin damı niteliğindedir ve yayla turizmi için gerekli olan bir potansiyele sahiptir. Eğirdir ve yöresi Toroslar’ın kuzeye bakan yamaçlarında birçok özelliği olan dağ, yayla ve vadilerle çevrilidir. Bu yamaçlar yer yer sık ve çeşitli ağaçların donattığı ormanlarla kaplıdır. Eğirdir sınırları içinde Kurucaoluk, Camili, Belova ve Belkuyu Yaylaları önemli yaylalardır. Ancak bölgenin önde gelen diğer başlıca yaylaları da şunlardır: Tota, Söğüt ve Zengi ve Sorgun yaylalarıdır.

3.1.6.1.2. Dağ ve Kış Turizmi

Isparta’nın, dağlık bir yapıya sahip olması diğer turizm çeşitleri kadar dağ turizminin de tercih edilmesine neden olmaktadır. Kentin kuzey doğusunda yer alan ve yörenin en yüksek doruklarından birini oluşturan Büyük Davraz Dağı (2635 m.), Küçük Davraz Dağı ise (2397 m.) yükseklik gösterir.²³⁰ Davraz, Barla, Dedegöl, Akdağ, Sarpdağı, Bozburun ve Eğirdir Sivrisi dağları dağcılık sporu için elverişli olanaklar sağlayan yerlerdir. Isparta coğrafi yapısı itibarıyla dağcılık yanında dağ ve doğa yürüyüşleri yapılabilecek alanlar açısından da diğer birçok yöreye nazaran daha şanslı bir konumdadır.

Davraz Kayak Merkezi

Davraz, Akdeniz bölgesinin göller yöresinde Eğirdir ile Kovada gölleri arasında yükselen ve Isparta ovasını kuşatan dağ kütlelerinden biridir. Davraz’ın

²²⁹ Türkiye Turizm Stratejisi (2023), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2007, s.36

²³⁰ Ülker, a.g.e., s.68.

etrafında Gelincik Dağı (2808 m.), Dedegöl Dağları Dipoyraz Doruğu (3007 m.), Sultan Dağları Gelincikana Doruğu (2612 m.) yükselmektedir. Davraz kayak merkezinin de bulunduğu dağın en yüksek noktası 2637 m. ile Ulparçukuru Tepesidir. Eğirdir gölü ve Isparta ovasını seyrederek kayılabilen çeşitli parkurlarda Kuzey disiplininin Alp disiplinine, tur kayağından snowboarda kadar tüm kar etkinlikleri yapılabilmektedir. Kar kalitesi ve her seviyede kayakçılar için düzenlenmiş pistleri ile Davraz kayak için önemli bir merkez olma konusunda büyük bir potansiyele sahip olmakla birlikte önemli bir turizm değeridir.²³¹

Uludağ, Kartalkaya, Palandöken, Ilgaz, Erciyes, Sarıkamış, Kartepe, Saklıkent gibi Türkiye'nin önemli kayak merkezlerinin yanı sıra, Akdeniz'de Isparta, Eğirdir bölgesinde kayak, snowboard, tur kayağı, dağcılık gibi kış sporlarının yapılabileceği bir merkezdir. Davraz, Türkiye'nin en güzel kayak pistlerinden birine sahip olmasının yanında, kar kalınlığının 2 m.ye kadar ulaşmaktadır. Karasal iklimin hüküm sürdüğü merkezde kayak mevsimi Aralık-Nisan ayları arasında çeşitli kış sporlarına olanak veren parkurlara sahiptir.

Davraz Kış Sporları Turizm Merkezi Isparta il merkezine 26 km., Antalya il merkezine, 154 km., Süleyman Demirel Hava Limanı'na ise 58 km. uzaklıkta olup, ulaşım problemi olmayan bir turizm yeridir. Kayak merkezinden Eğirdir Gölü'nün manzarası seyredilebilir. Doğal dokunun yumuşaklığı ve mükemmel kar kalitesi ile amatör kayakçılara tehlikesiz rotalar, profesyonel kayakçılara ise 4km.'ye ulaşan parkurlara sahiptir.

Kayak merkezinin bulunduğu dağ 1995 yılında Turizm Merkezi olarak belirlenmiştir. Merkezde ilk çalışmalar İl Özel İdare Müdürlüğünce bir kayak evinin yapımı ile başlamış, merkeze elektrik, su ve ulaşım olanaklarının sağlanması ile yapımı tamamlanan kayak evi 1997 yılında kayak turizminin hizmetine sunulmuştur. Merkezde ilk olarak iki adet 300 metre uzunluğunda Baby-Lift hizmete sokulmuş, ancak bu tesislerin artan talep karşısında yetersiz kalması sonucu yeni telesiyej tesisi 2000 yılı sonunda tamamlanarak hizmet vermeye başlamıştır.

²³¹ İrfan Gürpınar, "Isparta-Davraz Kış Turizmi Merkezi", **Ekonometri: Ekonomi, İş Dünyası ve Aktüalite Dergisi**, Mayıs-Haziran 2007, s.70.

Saatte 1000 kişi taşıyabilen 1211 metre uzunluğundaki telesiyej ile dağ evine ulaşılır. 4 km' ye ulasan uzun parkurlar bulunan Davraz Kayak Merkezi'nde Kuzey Disiplini, Alp Disiplini, Tur Kayağı, Snow Board, Tele Mark, Dağcılık, Botanik Gözlemcilik ya da dağ yürüyüşü aktivitelerinden biri gerçekleştirilebilir. Gerek günübirlik turlar, gerekse uzun süreli tatilciler için konaklama tesisleri bulunmaktadır. Davraz Kayak Evi 50 yatak kapasitesine ve 150 kişilik lokantaya sahiptir. Kayak Merkezinde 50 yatak kapasiteli ve 150 kişilik restoran bulunduran Kayak Evi'nin yanı sıra il Merkezinde ve Eğirdir ilçesinde bulunan toplam 600 yatak kapasiteli otellerden faydalanılabilir.²³²

3.1.6.1.3. Mağara Turizmi

Turizmde çok çeşitlilik arz eden Isparta, alternatif turizm dallarından mağara turizmi bakımından da büyük bir önem taşımaktadır. Bunların içerisinde; Zindan Mağarası'nın mimari projesi çizilerek turizme açılmıştır. Türkiye'nin en uzun mağarası olan Pınargözü(16 km) Isparta sınırları içindedir. Isparta'da bulunan mağaraların ilçelere göre dağılımı şöyledir: Isparta Merkez 4, Eğirdir 7, Aksu 4, Sütçüler 4, Yalvaç 3, Şarkikarağaç 3, Keçiborlu 1, Uluborlu, Senirkent olmak üzere 28 adet mağaranın etüdü Maden Teknik Arama (MTA) Genel Müdürlüğü tarafından yapılmıştır. Bu mağaralar: Akar-Donar Mağarası, Zindan Mağarası, Ayiini Mağarası, Pınargözü Mağarası, İnönü Mağarası, Kuz Mağarası, Değirmen Önü Mağarası, Sorgun Mağarası, Damlataş Mağarası, Cıv Mağarası, Kadı Deliği Mağarası, Gümüş İni Mağarası, Karataş Mağarası, Erenler Mağarası, Kapıkaya Mağarası, Güvercinlik Mağarası, Uluborlu Obruğu ve Peynir İni Mağarası'dır.²³³

3.1.6.1.4. Göl Turizmi

Eğirdir Gölü: Eğirdir Gölü tahribata uğramamış ve henüz kirlenmemiş Türkiye'nin dördüncü büyük tatlı su gölüdür. Eğirdir gölü 572 km² yüzölçümü ile Türkiye'nin dördüncü büyük tatlı su gölüdür. Isparta ilinin yararlanılabilen en büyük su kaynağı olan Eğirdir Gölü, ülkemizde çeşitli amaçlara yönelik olarak faydalanabilen kullanabilir su potansiyeli bakımından en büyük göl olan Beyşehir

²³² Isparta Gezi Rehberi, s.48.

²³³ Ali Çevikbaş, "Isparta'nın Doğal Mağara ve Kanyonlarının Turizm Açısından Önemi", Isparta'nın Dünü, Bugünü ve Yarını Sempozyumu II, 16-17 Mayıs 1998, Isparta.

Gölü'nden sonra ikinci sırada yer alan bir su kaynağıdır.²³⁴ Kuzey-güney doğrultusunda yer alan tektonik bir göldür ve sahip olduğu çok yönlü işlevleri ile bölgenin adeta akciğeri konumundadır. Nitekim gölden, turizm, içme suyu, balık üretimi, sulama suyu, rekreasyon ve peyzaj gibi çok amaçlı işlevler için yararlanılmaktadır.²³⁵

Bu değer yapısı ile Eğirdir Gölü, göl-dağ turizmi açısından olduğu kadar balık avcılığı, su sporları ve rekreasyon imkânları ile bulunmaz bir dinlenme, tatil yöresidir. Bir çöküntü gölü olan Eğirdir'e etrafında bulunan çeşitli yükseklikteki dağlar da ilginç bir görünüm kazandırmaktadır. Göl ve çevresinde yamaç paraşütçülüğü, rüzgar sörfü, kamp-karavan turizmi, kuş gözlemciliği ve dağ yürüyüşü yapılmaktadır. Eğirdir Gölü'nün suyu, tatlı su balıklarının yaşamasına elverişli olması nedeniyle amatör ve profesyonel balık avcılığı imkânını sağlamaktadır.²³⁶ Eğirdir, turistlerin yoğun ilgisi ile karşı karşıyadır. Sınırlı sayıda otel ve pansiyon mevcut olduğu için turizm mevsiminde dolmaktadır. Eğirdir gölü Altinkum plajı su ve çevre faktörleri açısından 2000 mavi Bayrak ödülünü almaya hak kazanmıştır.

Gölcük: 1991 yılında Tabiat Parkı olarak tescil edilen Gölcük, merkez ilçenin güneybatısında Hisartepe'de yer alan ve çevresi yeni yetiştirilmiş ağaçlarla kaplı bir krater gölü olan Gölcük, Ispartaya 12 km. uzaklıktadır. Gölcük gölü ve çevresi 1997 yılında Turizm Bakanlığınca Turizm Merkezi ilan edilmiştir.

Bedre Koyu: Eğirdir-Barla karayolu üzerinde merkeze 11km mesafede 1500m sahil şeridi olan güzel bir yüzme ve dinlenme yeridir.

Kovada Gölü: Eğirdir ilçesinin 30 km. güneyinde yer alır ve çok güzel bir doğal görünüme sahiptir. Suları bulanmaz ve sazan, tatlı su yengeci, su böceği ve midye gibi değişik canlıları barındırır. Çevresi çok zengin bitki örtüsüyle çevrilidir. Yabani ördekler ve diğer av hayvanları yaşamaktadır. Bu özellikleri nedeniyle göl ve çevresi, 1970 yılında Milli Park ilan edilmiştir.

²³⁴ Doğan Altınbilek, "Isparta İli Su ve Toprak Kaynakları Gelişiminin Dünü, Bugünü ve Yarınında DSİ'nin Rolü", **Isparta'nın Dünü, Bugünü ve Yarını Sempozyumu II**, 16-17 Mayıs 1998, Isparta.

²³⁵ "Göller ve Güller Diyarı: Isparta", **Ekonomik Forum**, TOBB Yayın Organı, Haziran 2007, s.36.

²³⁶ a.g.e., s.37.

3.1.6.2. Kültür Turizmi

Tarihi çevreler, geçmiş ile bugün arasında bağlantı kuran kültür varlıklarıdır. Kültür varlıkları yaşanıldığı döneme ait ipuçları ile geçmişimizi tanımaya ve anlamaya yardımcı olmaktadır. Örneğin, kentsel kamusal alanlardaki mekân kullanımları, yapıların parsel içindeki konumları, tarihi yapılar, kullanılan malzemeler, yapım teknikleri, bahçelerdeki dış mekân kullanımları, yaşanıldığı dönemin izlerini taşımaktadır. Bu izler ile toplumların; sosyo-kültürel yapıları, ekonomik durumları, gelenek ve görenekleri, yönetim şekilleri, dini inançları, teknoloji düzeyleri gibi detaylar hakkında bilgi sahibi olmak mümkündür. Isparta, yazısız ve yazılı tarih dönemlerinin hemen hemen bütün dönemlerinden izler taşımaktadır. Bu izler araştırılmakta, tarih ve turizm değeri olarak sunulmaktadır.

Antik Kentler

Bugün, turizm serveti sayılan müzeler kadar turizmin çeşitlendirilmesi kapsamında yer alabilecek ve turistlerin büyük ölçüde ilgisini çeken, bulunduğu bölgenin turizm potansiyelini olumlu yönde etkileyen, dini anıtlar, eski eserler ve antik kentler de büyük önem kazanmıştır. Isparta ve çevresi tarih turizmi faaliyetleri açısından ciddi zenginliklere ev sahipliği yapmaktadır. Bu zenginliklerin en önemlileri ise kuşkusuz antik kentlerdir. Isparta ve çevresinde tarih turizmi potansiyeline sahip olan antik kentleri şöyle sıralayabiliriz;²³⁷

İnanç Turizmi

Isparta ve civarında her kültüre ait kalıntılara rastlamak mümkündür. Antik Pisidia bölgesi tarih öncesi çağlardan günümüze dek çok tanrılı dinlerden tek tanrılı dinlere kadar birçok dine kucak açmış bir bölgedir. Bu bölgenin 2000 yıllık tarihine baktığımızda Museviliğin, Hıristiyanlığın ve daha sonrasında Müslümanlığın yan yana, bazen de i içe olduğunu görmekteyiz. Hz. İsa'nın 12 havarisinden olan St. Paul, St. Barnabas ve St. Yuanna Hristiyanlığı yaymak amacıyla Kıbrıs'ın Paf Limanı'ndan Attalia (Antalya)'ya geçmişlerdir. St. Yuanna'nın buradan tekrar Kudüs'e dönmek için ayrılmasından sonra St. Paul ve St. Barnabas Perge kenti

²³⁷ www.isparta.turizm.gov.tr (10.04.2007)

üzerinden Gebiz ve Adada kentlerini izleyip, Yalvaç Psidia Antiochia'sına eski kral Yolu'nu izleyerek ulaşmışlardır.

Hıristiyanlığın yayılmasında siyasi kişiliği ile çok önemli bir rol oynamış olan St. Paul'un Pisidia bölgesinin başkenti Antiocheia'ya gelmesi, burada 2 yıl kıl çadır dokuyarak hayatını kazanması ve farklı dinlere inanan insanlara hitap ederek, onlara Hıristiyanlığı anlatması, vaazlar vermesi, bu bölgenin, Hıristiyanlığın beşiği olmasına neden olmuştur. Daha sonra kilise yapımı serbest bırakılınca Antiocheia halkı, St. Paul'un anısına dünyanın ilk ve en büyük kilisesini 325 yılında Aziz'in ilk resmi vaazını verdiği Sinagog üzerine yapmışlardır. Isparta hem yerli hem de yabancı turistler için inanç turizmi açısından önemli bir merkezdir. Zira bölgede bulunan değerler hem dini hem de tarihi açıdan büyük değere sahiptir. Bu açıdan bakıldığında Isparta'nın inanç turizmi potansiyeline sahip cami, kilise ve medreselerini şu şekilde sıralayabiliriz;²³⁸

Camiler

Küçük Gökçeli Camii, Alaaddin Camii, Hızır Bey Camii, Devlethan Camii, Hızır Bey Camii, Kutlu Bey Camii, Hacı Abdi Camii, Firdevs Paşa Camii, Sefer Ağa Camii, Burhaneddin Paşa Camii ve Abdi Paşa Camii Isparta'da tarihi ve sanat değeri yüksek camilerdir.

Kiliseler

Isparta merkezinde bulunan *Aya Payana Kilisesi ve Aya Yorgi Kilisesi*, Eğirdir ilçesinde bulunan *Ayasteffanos Kilisesi ve Aya Giorgios Kilisesi* tarihi ve sanatsal özellikleri açısından yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çeken önemli mekânlar arasındadır.

3.1.7. Isparta'nın Tarım ve Hayvancılık Kapasitesi

Türkiye'de bir yandan sanayileşme ve kentleşme süreci yaşanırken, diğer yandan hala hızlı nüfus artışı sürmekte, tarım arazileri ve tarım işletmelerinde küçülme devam etmektedir. Kırsal kesimde yaşayan nüfus gelir dağılımından yeterince pay alamamakta, üretim geleneksel tarım teknikleri ile sürdürülmekte,

²³⁸ İbrahim Yıldırım ve Bahattin Yaman, "Isparta ve İlçeleri Dini Yapıları: Camiler ve Kiliseler", **Göller Bölgesi Sempozyumu**, 07-08 Eylül 2000, Isparta 2001, s.97- 104.

işletmeler ekonomik ölçüğe ulaştırılamamakta, ürün çeşitliliği sağlanamamaktadır. Bu olumsuzluklar hem işletmelerin gelirlerini artırma hem de toplumun sağlıklı ve dengeli beslenmesi önünde önemli bir engel oluşturmaktadır.²³⁹

Isparta ekonomisi tarım ağırlıklı bir ekonomik yapıya sahiptir. İl tarımında ise, ağırlık meyveciliktedir. 893.307 hektarlık toplam arazinin 251.282 hektarı tarımda kullanılmaktadır. Isparta’da elma, kiraz ve gül gibi geleneksel tarım üretiminin yerel istihdamda önemli bir paya sahip olması ilin istihdam yapısında söz konusu sektörün ağırlığını artırmakta, bu çerçevede tarım sektörü ekonomik belirleyiciliğini sürdürmektedir. Yöre için uygun tarım ürünleriyle yetiştirilebilen orman ve meyve ağaçlarının yetiştirilmesi teşvik edilmeli, yöre halkının tohum ve fidan gibi ihtiyaçları karşılanmalıdır.²⁴⁰

Isparta ilinde özellikle Eğirdir gölü ve çevresinde elmanın kalitesi oldukça yükselmektedir. Bunda gölün ve özellikle Aksu ve Kovada oluşundan içerilere doğru sokulan Akdeniz ikliminin rolü oldukça önemlidir. Bunlara rağmen meyveler yaz aylarında yeterince büyümeleri ve olgunlaşmaları için suya ihtiyaç duymaktadır. Yağış yetersizliğinin hissedildiği yaz aylarında bahçeler gerek Eğirdir gölünden gerekse yeraltı suyundan faydalanarak sulanmakta ve meyvelerin yetişmesi sağlanmaktadır. Dünyada en fazla yetiştirilen meyvelerden biri olan elma üretimi açısından Türkiye üçüncü sırada yer almaktadır. Ülkemizin toplam elma üretiminin 1/5’i ise Isparta yöresinden sağlanmaktadır. Yaklaşık 184 000 dekar alanda, 2.5 milyon elma ağacı bulunan il, Türkiye genelinde elma üretiminde birinci sıradadır.²⁴¹

Tarım alanlarında hububat, baklagiller, endüstri bitkilerinden haşhaş şeker pancarı, ayçiçeği, patates, yem bitkilerinden yonca, korunga, fiğ ve burçak yetiştirilmektedir. Tarım ürünleri arasında gül ve elma’nın özel bir yeri vardır. Dünya gül yağı üretiminin yarısına yakını Isparta’da yapılmaktadır.²⁴² Isparta tıbbi ve aromatik bitkilerin çeşitliliği ve yüksek miktarlarda yetiştirildiği nadir illerden

²³⁹ **Hayvancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, DPT, Ankara 2001, s.1.

²⁴⁰ Serap Filiz ve Ahmet Tolunay, “Isparta İli’nde Agroforestry Uygulamaları ve Bu Uygulamalarda Kullanılabilecek Bitki Türleri”, **SDÜ-Orman Fakültesi Dergisi**, Sayı: 2, Yıl: 2003, s.155.

²⁴¹ N.Yardımcı ve H. Eryiğit, “Isparta İli Elma Üretim Alanlarında Apple Mosaic Virusünün Belirlenmesi”, **SDÜ-Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi**, C. 10, S.2, 2006, s.185.

²⁴² Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Isparta İl Müdürlüğü, **2005 Yılı İl Envanteri**, Ocak 2006, s.6.

biridir. Dünya kekik ticaretinin %50'sini Türkiye kontrol ederken, kekik ihracatının %20'si Isparta yöresinden elde edilen kekiklerle gerçekleştirilmektedir.

Isparta ekonomisi giderek büyümekte ve güçlenmektedir. Özellikle son yıllarda kesme çiçekçilik alanında sağlanan gelişmeler kayda değerdir. Antalya bölgesinde uzun yıllardan beri devam eden kesme çiçekçilik son birkaç yıldır Isparta'daki önemli yatırım alanlarından bir haline gelmiştir. Bu iş kolunda yaz mevsiminin Antalya yöresi için aşırı sıcak ve neme bağlı olarak olumsuz şartlar meydana getirmesi, buna karşın Isparta'daki iklim koşullarının özellikle yaz aylarında elverişli olması, kesme çiçeğin uluslararası piyasalara pazarlanması üreticiler bakımından önemli bir durumdur. Özellikle kesme çiçekçilikte devamlılığı sağlama noktasında, Isparta, Antalya için tamamlayıcı bir ekosistem durumundadır.²⁴³

3.1.7.1. Isparta'nın Özel Tarım Ürünleri ve Kapasitesi

Dünyanın en önemli yağ gülü üreticileri sırasıyla Türkiye ve Bulgaristan'dır. Türkiye'de, %62.4 ile en fazla üretim yapan Isparta'yı Afyon, Burdur ve Denizli izlemektedir. 1999 yılında Türkiye'deki gül çiçeğinin % 62,4'ü Isparta'da, %31,4'ü Burdur ve kalan %6,1'i Afyon ve Denizli'de üretilmiştir. Isparta il genelinde 7000 çiftçi ailesi gülcülük yapmaktadır. Isparta Gülbirlik Tarım Satış Kooperatifi ve özel kuruluşlarca satın alınan gül çiçeği, bunlara ait fabrikalarda işlenerek gülyağı, katı gülyağı ve gül suyu imal edilmektedir. İlde yabancı sermaye iştirakli 2, özel sektöre ait 3 ve Gülbirlik'e ait 6 fabrika ince gülyağı ve katı gülyağı üretimi yapmaktadır.

3186 sayılı "Tarım Satış Kooperatifleri Birliği" Yasasına göre kurulan ve faaliyetini sürdüren Gülbirlik, mevcut tesislerinde günlük 360 ton gül çiçeği işleyerek gülyağı ve gül konkriti (katı gül yağı) üretimini gerçekleştirmektedir. Isparta'da üretilen gül çiçeği miktarı 1986-1999 yılları arasında ortalama 12000 ton/yıl civarındadır. Son yıllarda ise sürekli bir azalma olmuş ve 6000 ton/yıl seviyelerine kadar düşmüştür. Türkiye'de 1989 yılından itibaren gül çiçeği dikimleri hızla artmış, Isparta ve Burdur illerinin dışında Denizli ile Afyon illerinde de üretime geçilmiştir. Ancak 1992 yılında ise fark edilir nitelikte dikili alanlarda azalma görülmektedir. 1993 yılında azalma daha da artmış ve buna bağlı olarak gül üretimi

²⁴³ Balaman, "Yönetişim ve Yerel Kalkınma", s.31.

de azalmıştır. Ancak 1996 yılından sonra dikili alanda ve gül çiçeği üretiminde hissedilebilir ölçüde bir artış görülmektedir²⁴⁴

Isparta Türkiye’de kozmetik sektörünün gelişmesine öncülük etmektedir. Bunlara bağlı olarak artan yurtiçi ve yurtdışı talep, sektörün hızlı gelişimindeki temel etkidir. Türkiye kozmetik ve kişisel bakım ürünlerinde kalite, üretim kapasitesi ve çeşitlilik açısından son yıllarda oldukça hızlı gelişmektedir. Türk kozmetik ve kişisel bakım ürün üreticileri iç ve dış piyasaya kaliteli ve çeşitlilik arz eden ürünler sunmaktadır.

Ayrıca Sağlık Bakanlığı tarafından tescil uygulamasının kaldırılmasıyla birlikte yabancı markalar çok daha kolay pazara girme imkânına sahip olmuştur. Sektördeki büyümeyi fark eden yerli firmalar da yabancı rakiplerine karşı markalaşma çalışmalarına hız vermişlerdir. Hızla büyüyen sektör, girişimciler için önemli bir fırsat doğurmaktadır. Sektöre adım atmak isteyen girişimciler için bayilik veren yerli ve yabancı birçok firma bulunmaktadır. Isparta’da kozmetik sektörü son yıllarda dikkat çekici bir şekilde gelişme gösteren bir sektördür. Özellikle ilin dünyanın en önemli gül üretim merkezlerinden biri olması bu sektörün gelişmesinde itici bir güç durumundadır.

Isparta önemli bir gül üretim merkezi olduğundan dolayı, dünya gülyağı pazarının %40’ını bu bölge karşılamaktadır. Gülyağı ise kozmetik sektörünün en temel hammaddelerinden biridir. Dolayısıyla da Isparta kozmetik sektöründe hammaddeye kolayca ulaşmada önemli bir stratejik üstünlüğe sahiptir. 1959 yılında kurulan ve 9 kooperatifte 8 bin ortağı bulunan Gülbirlik’in, sektörün gelişiminde önemi büyüktür. Özellikle 2000’deki yeniden yapılanma sürecinden sonra Isparta kozmetik sanayine yeni bir yüz getirmiştir. Bu yapılanma süreci sektörde profesyonel yönetim anlayışı ve markalaşmayı beraberinde getirmiştir. Kısa bir sürede kozmetikte dünya çapında bir isim olma yolunda ilerleyen Gülbirlik yeni markasıyla* ortaya çıkmıştır. Gülbirlik yeni markası ile gülsuyundan deodoranta, losyondan şampunu, jöleden sabuna kadar 13 dalda 38 çeşit ürün geliştirip piyasaya sunmaktadır.²⁴⁵

²⁴⁴ İsmail Tosun ve Diğerleri, “Gülyağı Sanayi Proses Atıkları Özelliklerinin Belirlenmesi”, **1.Ulusal Çevre Sorunları Sempozyumu**, 16-18 Ekim 2002, Erzurum.

* Rosense

²⁴⁵ <http://www.gulbirlik.com/gulbirlik.htm>, (23.02.2007).

Güller diyarı olarak da adlandırılan Isparta, gülü çoğunlukla gül yağı olarak sattığından dolayı elindeki bu kaynağı tam olarak kullanamamakta ve dolayısıyla da gülcülükte düşük bir katma değer de kalmaktadır. Bu yüzden de gülden daha yüksek katma değer yaratabilmek adına kozmetik sektörünün bölgede teşvik edilmesi gerekmektedir. 2002 yılında Gülbirlik'e ve özel sektöre ait tesislerden 9.580.000 dolar ihracat gerçekleştirilmiştir.²⁴⁶

Tablo 55: Isparta İli 2005 Yılı Gül Üretimi

Gülcülük	Miktar
Gül Yetiştiren Çiftçi Sayısı	7353
Gül Çiçeği Yetiştirilen Alan (ha)	1893.5
Elde Edilen Gül Çiçeği (ton)	9971.5
Elde Edilen Gül Yağı (kg)	1251
Elde Edilen Gül Suyu (ton)	156

Kaynak: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Isparta İl Müdürlüğü-2006

Tablo 55'de görüldüğü gibi, Isparta'da yapılan gülcülük faaliyetleri ile ilgili olarak; 7353 çiftçi 1893,5 ha alanda 9971.5 ton gül çiçeği elde edilmektedir. Bu üründen 1251 kg gül yağı ve 156 ton gül suyu elde edilmektedir.

Isparta yöresinde yağlık gül ve gül üretimi 100 yılı aşkın bir süredir gerçekleştirilmektedir. Yağlık gül üretimi ve birim miktar gül çiçeğinden elde edilen gülyağı ve konkriti bakımından Isparta dünyada ilk sıralarda yer almaktadır.

3.1.7.2. Isparta'nın Hayvancılık ve Kapasitesi

Isparta'nın göller bölgesinde yer alıyor olması hayvancılık alanında özellikle balıkçılığın ön plana çıkmasına neden olmaktadır. Isparta ve ilçelerinde balıkçılık yıllar itibariyle artış göstermiş, özellikle alabalık türünün teşvik kapsamına alınmasından sonra balıkçılıkla geçimini sağlayan aile sayısı 2001'de 720 iken bu rakam 2005 yılında hızlı bir artış kaydederek 1460'a ulaşmıştır. Buna karşılık ruhsatlı tekne sayısında 2004 yılından sonra bir azalma meydana gelmiştir. Bunun en

²⁴⁶ Bölgesel ve Sektörel Teşvik Kapsamında Isparta İli Üzerine Bir Değerlendirme Stratejik Ön Çerçeve Raporu, Isparta Ticaret ve Sanayi Odası, Ekim 2007. s.35-36.

önemli nedeni ise, balıkçılığın avcılıktan ziyade artık yetiştiricilik şeklinde yapılmaya başlaması olabilir.

Isparta'da tarımsal işletmelerin %3,1 gibi küçük bir oranında sadece hayvancılık yapılırken, %91,6'sı gibi büyük bir oranında ise bitkisel üretim ve hayvancılık birlikte yapılmaktadır. İlde üretilen sütlerin değerinde satılabilmesi ve muhafaza edilebilmesi amacıyla 1996 yılında Isparta ili Holstein ırkı Damızlık Süt Sığırı Yetiştiricileri Birliği kurulmuştur. Bu birlik tarafından biri 9,5 ton diğeri 2 ton olmak üzere toplam 11,5 ton kapasiteli iki adet süt toplama tankı hizmet vermeye başlamıştır.²⁴⁷

Isparta'da yadsınamayacak derecede arıcılık da yapılmaktadır. 2005 yılı verilerine göre Isparta ve 13 ilçesinde toplam 22.294 adet kovan ve bu kovanlardan elde edilen 261.673 kg. bal üretimi sağlanmıştır. Aynı yıl itibariyle toplam kümes hayvanları (yumurtacı tavuk, etçi tavuk, hindi, ördek, kaz) sayısı 172.967, bunlardan elde edilen yumurta sayısı ise, 9.154.242'dir. Büyük ve Küçükbaş sağılan hayvan sayısı 162.086, toplam süt üretimi ise, 101.913,318 ton'dur.²⁴⁸

Isparta topraklarının % 2'si gibi küçük bir oranının mer'a ve çayırlara sahip olması Isparta'da istenilen düzeyde büyük ve küçükbaş hayvancılığı açısından olumsuz bir durum sergilemektedir. Büyük oranda orman arazisinin varlığı, Isparta'nın arıcılık kapasitesi için olumlu bir durum sergilemektedir. Göller bölgesinde olması ve sulak alanların büyüklüğü de tatlı su balıkçılığı açısından bir avantaj teşkil etmektedir.

3.2. Isparta'da Kentsel Hizmetlerin Sürdürülmesi

Kentler yerel ve bölgesel kalkınma stratejisinin ana unsurlarıdır. Ulusal politikalarda kentsel sorunlara daha fazla görünürlük ve daha fazla öncelik verilmesi gerekli olmakla kalmayıp, aynı zamanda ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde yeni politikalar da gerekli olmaktadır. Gerek merkezi gerekse yerel düzeydeki yönetimler

²⁴⁷ a.g.e., s.22.

²⁴⁸ <http://www.ispartatarim.gov.tr> (17.02.2007).

kendi işlev ve sorumluluklarını yeniden gözden geçirmekte ve bir işbirliği çerçevesi içerisinde sinerji oluşturma yolları araştırmaktadır.²⁴⁹

Yeni kalkınma stratejilerinde bölgesel ve yerel kalkınma ulusal kalkınma stratejilerinin hedefine ulaşmasındaki en büyük araç olarak görülmektedir. Bu yaklaşım yerel ve bölgesel kalkınmayı sadece yerel veya bölgesel yöneticiler açısından değil; merkezi yöneticiler açısından da gerekli kılmıştır. Yerel ve bölgesel kalkınma için kentler anahtar bir role sahiptirler. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de yerel kalkınma ile birlikte kentsel kalkınma ve kentlerin ekonomik, sosyal ve kültürel rekabeti göze çarpmaktadır.

Günümüzde uluslar arası rekabetin şekli değişmiş, yarış, kentler arası rekabete dönüşmüştür. Dünyada hızlı bir şekilde değişimin yaşandığı küreselleşme sürecinde, yarışmacı kentler kuramı güçlenmiş ve kentler sosyal ve ekonomik olarak hayatta kalabilen, kendini sürdürebilen bir çevre yaratmaları hususunda baskı altına kalmışlardır. Bu dinamik süreç içerisinde kentler ulus devletlerin rakibi değil, tam tersine merkezi yönetimlerin sosyal ve ekonomik hedeflerini gerçekleştirmede cazibe merkezleri olarak stratejik ortakları haline gelmişlerdir. Kentler hızla gelişmekte ve değişmektedir. Geri dönülmez ve karşı konulmaz büyümesiyle, günümüzün sorunlar yumağı haline gelen kentlerinden beklenen; sürekli öğrenen ve bilgiyi kullanabilen, “yaratıcı ve yarışmacı kent” olmasıdır.²⁵⁰

Yoksulluk, hızlı nüfus artışı, gıda ve temiz su kaynaklarının kıtlığı, iklim değişikliği, kültürel kimliğin muhafazası ve beraberinde oluşan kentlere göç, günümüz kentsel eğilimlerin ortaya çıkardığı sorunların sadece bir bölümünü oluşturmaktadır. Göçmen sorununa benzer şekilde çevre sorunları da, dünyamızda hem küresel hem de ulusal bir endişe kaynağı olmaya devam etmektedir. Kentlerdeki günlük yaşam ve müşterek ihtiyaçların karşılanmasında belediyelerin sunmuş olduğu kentsel hizmetlerin büyük önemi vardır.

²⁴⁹ www.oecd.org, “Competitive Cities in the Global Economy”, **OECD Territorial Reviews** (15.09.2007).

²⁵⁰ Zerrin Toprak, “Yerel Gündem 21’ler Yenilikçi - Düşünen Kentler ve Toplumsal İlişkiler”, **İller ve Belediyeler Dergisi**, Mart- Nisan, 2003, s.14.

3.2.1. Isparta’da Belediye’nin Görevleri ve Sorumlulukları

Vilayet yönetimini yeniden düzenleyen 1871 tarihli İdare-I Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi taşradaki belediyelerin ilk yasal başlangıcı olma özelliğini taşımaktadır. Anadolu’da şehirlerde ve kasabalarda belediye kurulması bu tarihten sonra gelişmiş, İstanbul dışındaki yerleşim merkezlerinde Batı’daki anlamda belediye örgütü kurulmasının yasal temelini oluşturmuştur Bu tarihten sonra özellikle gayri Müslimlerin yoğun olarak yaşadığı Osmanlı kentlerinde belediye teşkilatları kurulmaya başlanmıştır.²⁵¹ Isparta’da da bu kanun çıkarıldıktan sonra belediye teşkilatı kurulmuştur. Hacı Etemoğlu Hacı Ali Ağa Isparta Belediyesi’nde ilki 1886-1890 ve ikinci dönemi 1893-1895 yılları arasında belediye başkanlığı yapmış²⁵² olarak kayıtlara giren ilk kişi olmuştur.

Isparta Belediyesi hazırlamış olduğu stratejik planda; kendi misyonu “Isparta’ya çağdaş belediyecilik hizmetleri sunarak, şehrimizin gelişimi, halkımızın memnuniyeti ve refahı için çalışmaktır.” şeklinde açıklamıştır. Isparta vizyon olarak “Gül şehri Isparta’da yaşayanların yüzlerini güldüren, halkıyla bütünleşen, kaynakları kendisine yeten, sürekli gelişen ve kent yönetimindeki başarılı uygulamalarıyla örnek alınan bir belediye, ” olmayı hedef edinmiştir. Isparta Belediyesi belirtmiş olduğu görev ve hedeflerini yerine getirmek için aşağıdaki ilkelerini;

- Isparta'ya çağın gereklerine uygun bir yönetim anlayışı ile hizmet etmek,
- Kararlara ve uygulamalara hizmet edenlerin ve hizmet alanların katılımını sağlamak,
- Kolaylaştıran, kucaklayan, bir anlayışla yönetim,
- Güler yüzlü, ilkeli bir yönetim,
- "Mazeretin, başarının yerini tutmayacağı" ilkesine inanmış olmak,
- Hizmetlerimizde, Kalite Yönetim Sistemlerini daha etkin kullanmak ve sürekli geliştirmek,

²⁵¹ Bilal Eryılmaz, **Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması**, Birleşik Yayıncılık, İstanbul 1997, s.42.

²⁵² Böcüzade, a.g.e., s.147.

- Planladığımız ve uyguladığımız hizmetleri, "daha iyi hizmeti, daha etkin, daha yaygın ve daha ekonomik nasıl sunabiliriz?" arayışı ile yapmak,
- Kamu kurum-kuruluşları, meslek kuruluşları, sivil toplum örgütleri, iş dünyası, medya ve toplumun diğer dinamikleri ile diyalog içinde bir yönetim,
- Hukuktan, yasalardan ve dürüstlükten ödün vermeden herkese adil davranmak,
- Sürdürülebilir ve sağlıklı kentleşme,
- Tarihi, kültürel ve doğal mirasına sahip çıkan bir belediye,
- Belediyenin icraatlarında şeffaflık ve hesap verebilirlik,
- Çalışanlarımızın mesleki ve kişisel gelişimini desteklemek,
- Sosyal güçsüzlerin desteklenmesine önem vermek şeklinde açıklamıştır.

3.2.2. Isparta’da Belediye Hizmetlerine Katılım ve Yönetişim

Özellikle halkın uygulamada yer alması onların daha istekli olmasını sağladığı gibi; amaçlara daha kısa zamanda ulaşarak daha kaliteli hizmet sunumunu gerçekleştirecektir. Yerel halkın gerçek bir katılımcı düşünce etrafında toplanması ve harekete geçirilmesi için “yerel sorumluluk” ve “hemşehrilik” bilinçlerinin geliştirilmesi ve bu bilinç içinde bir davranış sergilemesi gerekir. Yerel halk, kendilerini yaşadıkları yere bağlı hissetmeli, içinde yaşadığı ortamın sorunlarına ve çözümlerine duysuz kalmayıp, bu sorunların çözümünü sadece yöneticilerden beklememelidir.²⁵³

Yönetişim kavramı, kamu yönetimi, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının içinde bulunduğu karışık bir sistem ve bunların birbirleriyle olan ilişkiler ağı ve karşılıklı etkileşimini ifade etmektedir.²⁵⁴ Yönetişim; merkezi ve yerel yönetimlerde temsil, katılım ve denetimin, etkin bir sivil toplumun, hukukun üstünlüğünün, açıklık ve hesap verme sorumluluğunun, kalite ve ahlakın, kurallar ve sınırlamaların, rekabet

²⁵³ Ruşen Keleş, “Yerel Demokrasinin Neresindeyiz”, **Yeni Türkiye Dergisi**, S.4, Ankara, 1995, s.3.

²⁵⁴ Eryılmaz, **Kamu Yönetimi**, 2000, s.28.

ve piyasa ekonomisi ile uyumlu alternatif hizmet sunum yöntemlerinin mevcut olduğu bir siyasal ve ekonomik düzeni ifade etmektedir.

Yönetim ve iletişim, vatandaşla yönetim arasında her düzeyde etkileşim ve bilgilenmeyi sağlaması açısından birbirlerinden ayıramayacak iki kavramdır. Yeni yönetim anlayışını bir gereği olarak küreselleşme süreciyle devam eden çoğulculuk politikalarının gereği olarak yönetişim anlayışı, yönetimlerin vatandaşlarını dikkate almadan tek yönlü politika ve hizmet üretmeleri yerine yönetilenlerle birlikte karar alma, birlikte düzenleme, birlikte uygulama, birlikte yönetim, birlikte üretim, birlikte denetim ve yönetenler/yönetilenler birlikteliğini ifade eder.²⁵⁵

Yerel demokrasi halkı doğrudan ilgilendiren, günlük hayatında önemli yer tutan gerçek ve somut sorunların gündemi belirlediği, tartışılıp karara bağlandığı ve uygulanmaya konulduğu bir süreçtir. Bu süreçte yerel demokrasinin tüm kurum ve kurallarının geniş halk kitleleri tarafından benimsenmesinde, vazgeçilmez bir yaşam tarzı olarak algılanmasında, korunmasında ve yaygınlaşmasında yerel yönetişimin yeri ve önemi büyüktür. Bir kent sağlık planının hazırlanmasında toplum katılımı büyük önem gösterir. Bilinçli, motive edilmiş ve aktif katılımında bulunan toplumlar önceliklerin belirlenmesi, kararların alınması ve uygulanmasında önemli ortaklardır. Bu yaklaşım insan kaynaklarını en iyi şekilde kullanır ve bireyleri ve toplumları güçlendirir.²⁵⁶

Isparta Belediyesi edinmiş olduğu görev, hedef ve ilkeleri yürütürken izleyecekleri politikaları şu şekilde açıklamıştır:

Halka İlişkiler Konusunda;

Belediye vatandaş arasındaki iletişimin güçlendirilmesi amacıyla;

- Halkla İlişkiler Biriminin Etkinleştirilmesi,
- Belediyenin vatandaş ile diyalogu olan birimlerinde halkla ilişkiler eğitimi verilmesi,
- Vatandaşların yoğun olarak buldukları bölgelerde dilek ve şikâyet kutularının konulması,

²⁵⁵ Korel Göymen, “Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Yönetişim: Gereksinimler, Önermeler, Yönelimler”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, C.9, S.2, 2000, s.74.

²⁵⁶ **Şehir Sağlığı Planlaması**, www.sagliklikentlerbirligi.org.tr/belgearsivi/ssplanlamasi.pdf (12.02.2007).

- Kamuoyu yoklamalarının yapılması,
- Belediyeye gelen dilek ve şikâyetler en geç üç gün içerisinde geri dönülmesi uygulanmasına karar vermiştir.

3.2.2.1. Sivil Toplum Kuruluşları

STK'ların çeşitlenip çoğalmasında demokratik hayatın işleyişinde temsil yetkisinin sorgulanması ve yeni katılım arayışları etkili olmaktadır. Devletçe düzenlenmeyen toplumsal ilişkiler alanında STK'lar içinde daha özel bir konumda olan “gönüllü kuruluşlar” da demokratik kitle örgütleri olarak önemli roller üstlenmektedirler. Bu konuda genel yaklaşım; hükümet dışı kuruluşların toplum yaşamında üstlendikleri rollerin analizinde genel bir çerçeve olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu bakımdan hükümet dışı kuruluşlar, sivil toplum örgütleri olarak adlandırılabilir. Ancak, bu örgütler Birleşmiş Milletler Ana Sözleşmesi'nde “Non Governmental Organisation” NGO kavramı daha yaygın olarak kullanılmaktadır.

Bazı durumlarda yerel yönetimler belirli hizmetlerin sağlanmasını sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte gönüllü katılımlarla gerçekleştirmektedir. STK'lar, hemşehrilerin bilgi, deneyim ve becerilerinin harekete geçirilmesinde, yerel temsil ve katılımın sağlanmasında ve gönüllü kişi ya da kuruluşların desteğinin sağlanmasında çok önemli yararlar sunmaktadırlar. Bu konuyla ilgili olarak itfaiye, ilkyardım, huzurevleri, okullar, kütüphaneler, hastaneler, aşevleri, kreşler, parklar, trafik, çevre koruma, yerel projelerde danışmanlık ve kadın sorunları gibi pek çok alanda yerel yönetimlere destek vermektedirler.

STK'ların desteğiyle sağlanabilecek yerel hizmetlerin sınırı yoktur. Bu hizmetler arasında, çevre koruma ve çevresel etki değerlendirmesi çalışmaları, bilgisayar yazılım programlarının hazırlanması, büyük çaplı kamu projelerinde danışmanlık, v.b alanlarda yayılmış bulunmaktadır. Gönüllülerin yerel yönetim personelleri ile birlikte çalışarak başarılı olmaları büyük ölçüde onların istekliliğine, becerisine katkılarına bağlı olduğu kadar, yerel yönetim personelinin de gönüllü kişi ve kuruluşları kendileri açısından bir tehdit olarak görmeyerek, uyumlu bir ortak çalışma yaratmalarına bağlıdır.²⁵⁷

²⁵⁷ Sadun Emrealp ve Drew Horgan, **Belediyelerde Alternatif Hizmet Sunma Yöntemleri**, Başbakanlık TOKİ Başkanlığı Yay. Ankara, 1993, s.41.

Isparta’da STK’lar özellikle belediye ile işbirliği içerisinde, tüm kent halkına dönük olarak yoksullara, yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürülere, gençlere ve mültecilere yönelik olarak; bakım ve destek hizmetleri, sosyal programlar, projeler, eğitim ve eğlence programları yürütmektedirler. Çevre ile ilgili olarak; ağaçlandırma, parkların bakımı, pil, kâğıt, cam ve metal atıkların toplaması ve ayrıştırılması ve çevre temizliği gibi gönüllü faaliyetler yürütülmesinde işbirliği içinde çalışmaktadırlar.

Ayrıca kamu/özel kuruluşlar, belediye, STK’lar ve vatandaşlar işbirliği ile çok sayıda askeri birlik olan Isparta’da yoğun asker ziyareti dönemlerinde asker ailelerini evlerde, kamu/özel kuruluşlarında, STK’ların temin ettiği yerlerde misafir edilmektedirler. Isparta’da belediye ve STK’lar hastalar için ilaç toplanması ve dağıtılması, yoksullara giyecek malzemesi toplanması ve dağıtılması ve kan ihtiyacı olan hastalara kan temin edilmesi yönünde gönüllülük esasına dayanan hizmetlerini aralıksız bir şekilde sürdürmektedir. Isparta’da Sağlıklı Kentler ilkelerinden olan sektörler arası işbirliği ve toplumsal dayanışma ilkeleri bu örnek çalışmalarla hayata geçirilmektedir.

Isparta’da birçok etkinliğin ve yerel yönetim içinde bulunan 715 faal dernek bulunmaktadır.²⁵⁸ Isparta’daki sivil toplum kuruluşları, Kent Konseyi çalışmaları, Hanımlar Meclisi, Gençlik Meclisi ve yerel yönetimlerin yapmakta oldukları etkinliklere duyarlı kalmamakta ve katılımı sağlamaktadırlar.

3.2.2.2. Kent Konseyi

Kent konseyleri ile ilgili olarak 5393 Sayılı Belediye Kanununun 76. Maddesinde “*Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır.*” ifadesi vardır.

Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasî partilerin,

²⁵⁸ [http://dernekler.icisleri.gov.tr/Dernekler/Kurum/IlereGoreDernekSayisi.\(12.02.2008\)](http://dernekler.icisleri.gov.tr/Dernekler/Kurum/IlereGoreDernekSayisi.(12.02.2008)).

kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar.

Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir. Kent konseyinin çalışma usûl ve esasları İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.” İfadesi yer almaktadır.

5393 Sayılı Belediye Kanununa bağlı olarak; İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan Kent Konseyi Yönetmeliği 8 Ekim 2006 tarihinde, 26313 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Yönetmeliğin 4. Maddesinde “Kent konseyi: Merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşehrilik hukuku çerçevesinde bulunduğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik yapılar ile yönetim mekanizmalarını ifade eder” denilmektedir.

Isparta Belediyesi hemşehrilerinin belediye yönetimine katılımını sağlamak amacıyla yönelik olarak; Isparta Kent Konseyi’nin kurulması ve etkin faaliyet yürütmesi için;

- Isparta Kent Konseyinin etkin çalışması,
- Kent konseyi çalışma yönetmeliğinin çıkarılması.
- Yılda 2 kez kent konseyinin toplanması,
- Çalışma komisyonlarının oluşturulması,
- Sekreteryanın belediyece üstlenilmesi çalışmalarını yapmaktadır.

3.2.2.3. Kadınlar Meclisi

Kadınların siyasette daha aktif görev alması, temsil oranında yaşanan dengesizliğin giderilmesi son dönemlerde sıklıkla konuşulan konular arasında yer almaktadır. Özellikle kadın kuruluşları, siyasi partileri pozitif ayrımcılığa çağırmakta, kadınlara adaylar arasında daha fazla yer verilmesini talep etmektedirler. Kadınların siyasal hayatta temsil oranlarına baktığımızda bu tartışmaların haklılığı gözler önüne serilmektedir.

Kent Konseyi Yönetmeliğinin 4. Maddesinde; “Meclisler ve çalışma gurupları: Kadın ve gençlik meclisleri başta olmak üzere kent konseyinin görev alanlarında, yönetim anlayışına dayalı ve sürdürülebilir kalkınma içinde çeşitli toplum kesimlerinin kent yönetimine katkıda bulunmalarını, kaliteli ve yaşanabilir bir kentin yönetiminde aktif rol almalarını hedefleyen ve gönüllülük esasında oluşmuş ortak yapıları ifade eder.” Isparta’da bu amaçla kadınlara yönelik olarak Isparta Hanımlar Meclisi kurulmuştur.

Kadınların; Toplumumuzun yarısını teşkil eden kadınlar ulusal ve yerel düzeyde aynı oranda temsil edilmemektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde % 9,1’lik oranda temsil edilen kadınlar, yerel düzeyde; belediye başkanlıklarında % 0,56, belediye meclis üyeliklerinde % 2,42 ve il genel meclisi üyeliklerinde % 1,81 gibi düşük bir oranda temsil edilmektedirler.

Kadınların yerel siyasette etkin rol almaları sadece siyasi mücadelede kadınların toplumdaki etkilerine uygun temsil oranına kavuşmaları ile sınırlı değildir. Sabırlı olma, detaycı olma, olaylara geniş açıdan bakma, empati kurma, problem analizi ve çözme, farklılıkları daha iyi yönetme gibi kadınları öne çıkaran ve daha başarılı kılan birçok özellik bulunmaktadır. Özellikle kentlerin, kentlilerin bu farklı ve estetik bakan kadınlara ihtiyacı bulunmaktadır. Erkek egemen kent yönetimleri genelde fiziki ve ekonomik çalışmalara odaklanmakta, sosyal, kültürel, ekonomik ve fiziki alanlarda entegre bir yönetim yaklaşımını yeterince sergileyememektedir. Kadınlara yönelik çalışmaların da genelde yine erkek yöneticiler tarafından yapıldığı görülmektedir. Bu nedenle, kadınsız kentler düzensiz ve kadınsız kent yönetimleri hırçın bir görüntü sergilemektedir.²⁵⁹

Hanımlar Meclisi Başkanlığı Isparta Belediye Meclisi’nin tek bayan meclis üyesi tarafından yürütmektedir. Isparta’da İl Genel Meclisi’ndeki üyeler arasında kadın bulunmamaktadır. Kentte kadın ve ailelerle ilgili sorunlarda en etkin ve katılımcı faaliyet gösteren Hanım Meclisi bu konularda birçok seminer, konferans ve bilgilendirme toplantıları yapmaktadır. Hanımlar Meclisi’nin faaliyetleri destekleyici ve kolaylaştırıcı olması açısından Isparta Belediyesi tarafından bünyesinde sosyolog,

²⁵⁹ Erol Kaya, “Kent Yönetiminde Kadın”, **Yerel Siyaset Dergisi**, S.19, Temmuz 2007, s.23.

psikolog ve uzmanların yer aldığı Kadın Aile Eğitim Merkezi kurulması çalışmalarına başlanmıştır.

Isparta Hanımlar Meclisi birçok sivil toplum kuruluşu, siyasi parti ve diğer kamu ve özel sektör çalışanları ile gönüllü kadınlardan oluşan üyeleri ile kentteki yerel sorunlar, kadın ve aile sorunlarıyla ilgili toplantı ve çalışmalarına devam etmektedirler.

3.2.2.4. Gençlik Meclisi

Gençlerin karar alma sürecinde yer almaları adalet ve eşitlik ilkelerinin gereğidir. Bu sebeple çağdaş demokratik değerlerin gereği olarak gençler, kendilerini ilgilendiren konularda yerel yönetime katılmalıdır. Çocukların ve gençlerin topluma katkı sağlayabileceği etkinlik ve çalışmalar her geçen gün artmakta; özellikle yerel yönetimler siyasetin toplumsallaşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Yerel gündem 21 ve gençlik konseyleri yoluyla gençlerin yaşadıkları kentin siyasi ve toplumsal yaşamına katılımı demokrasi açısından büyük önem taşımaktadır.

Gençliğe yönelik çalışmalar yürüten dernek, vakıf ve girişimler, öğrenci kulüpleri, lise ve üniversite öğrenci konseyleri, izci grupları, siyasi parti gençlik kolları, sosyal hizmetler kurumlarındaki gençler, sendikaların gençlik grupları ve çıraklık okulu öğrencileri gençlik konseylerinde temsil edilmeye çalışılmaktadır. Böylece, toplumun geniş kesimlerinin birbirleriyle iletişim halinde olmasına, gönüllü katılım yoluyla ortak sorunlara karşı ortak çözümler üretilmesine, özellikle günümüzde artış eğilimi gösteren suç, uyuşturucu kullanımı, yabancılaşıma, çevre kirliliği, yoksulluk, açlık, ayrımcılık, fuhuş, silahlanma ve küresel ısınma gibi çok geniş bir alana yayılmış ciddi sorunlarla etkili mücadele edilebileceği anlamına gelmektedir.²⁶⁰

Isparta Belediyesi Gençlik Meclisi dört yıldan beri aralıksız toplantılarını yapmakta ve faaliyetlerine devam etmektedir. Toplantılar yerel yönetim, merkezi yönetim, üniversite ve lise öğrencileri, sivil toplum kuruluşları, siyasi partiler ve basın kuruluşlarının katılımıyla gerçekleşmektedir. Isparta'da yaşayan gençlerin sorunları ile ilgili olarak çalışma gurupları ve komisyonlar oluşturulmakta ve bu

²⁶⁰ H. Emre Bağçe, "Siyasette Paradigma Değişimi, Siyasal Katılım ve Gençlik", **Yerel Siyaset Dergisi**, S.23 Kasım 2007,s.25.

alanda projeler geliştirilmekte ve çalışmalar yapmaktadırlar. Gençlik Meclisi gençlerin eğitimi ve psikolojik gelişimi konusunda uzmanlar aracılığıyla eğitim toplantıları ve eğlence düzenlemektedir.

Gençlik Meclisinin faaliyetlerini daha rahat yapması düşüncesiyle Isparta Belediyesi tarafından Mehmet Akif Ersoy Gençlik Merkezi inşası devam etmektedir. Bu amaca bağlı olarak gençlerin toplantı, sosyal ve kültürel etkinlik yapabilecekleri Gençlik Merkezi Projesi hayata geçirilecektir. Isparta Gençlik Meclisi tarafından gençlere yönelik olarak okullarda ve konferans salonlarında gençliğe faydalı olan birçok konferans ve seminerler düzenlenmektedir. Gençlik Meclisi tarafından çevrenin korunmasına yönelik olarak Atık Pil Toplama Kampanyası yürütülmektedir. Gençlerin zararlı alışkanlıklardan uzak durması ve zararlı alışkanlıkların zararları konusunda uzmanlar tarafından sürekli eğitim ve bilgilendirme toplantıları yapılmaktadır.²⁶¹

3.2.2.5. Muhtarlar Meclisi

Yerel düzeyde ve geleneksel yönetim kademesi içerisinde halka en yakın temsilciler mahalle muhtarlarıdır. Halka en yakın kişiler ve kurumlar olmalarına karşın, yerel yönetim uygulaması içerisinde sadece belli belgelerin düzenlenmesiyle sınırlandırılmış olan muhtarlar etkin işlevlerle donatılmış değildir.²⁶² Mahalle muhtarları halka en yakın temsilciler olmalarından dolayı, yerel yönetişimin sağlanması ve yerel hizmetlerin yürütülmesinde belediyelerce mahallelerde yürütülen hizmetler konusunda belediye ve mahalle muhtarlıklarının ortak çalışmaları gereklidir.

Belediye Başkanı'nın başkanlığında aylık olarak muhtarlar meclisinin toplantıları gerçekleştirilmektedir. Böylece muhtarlar ile belediye başkanı kentsel hizmetler konusunda bir araya gelmektedirler. Genellikle muhtarlar mahallelerinde eksik veya yapılması gereken hizmetleri belediye başkanına bildirmektedir. Belediye Başkanı da mahallelerde yapılması gereken hizmetleri muhtarların isteklerini dikkate alarak planlamaktadır. Kentsel hizmetlerin aktif ve verimli bir şekilde uygulanması için mahalle muhtarları ve Belediye Başkanı ve belediyedeki ilgili birim amirleriyle

²⁶¹ <http://www.ispartagenclikmeclisi.org> (10.2.2008).

²⁶² Palabıyık ve Atak, **a.g.e.**, s.119.

bir araya gelerek yapılan toplantılar yerel yönetim gerçekleştirilmesi açısından son derece önemli ve yerel demokrasinin gelişmesi açısından gerekli toplantılardandır.

Muhtarlar Meclisi'nde belediye yetkileri ve muhtarlar arasında alınan kararlar sonucunda Isparta Belediyesi mahalle muhtarları ile daha yakın temas kurmak ve sorunlardan kısa zaman içinde haberdar olabilmek amacı ile tüm mahalle muhtarlıklarına bilgisayar temin etmiştir. Belediye'ye İnternet ağı ile bağlanacak olan bilgisayarlardan muhtarlar istemiş oldukları bir işin hangi safhada olduğunu görebilecek ya da yapılmasını istediği bir işin durumunu muhtarlık bürosundan izleyebilecektir.

Mahalle sakinlerinin, mahalle muhtarlarının ve belediye yetkililerinin mahallede kent ve mahallede yerel katılımı sağlamak ve mahalle halkının sosyal aktivitelerini yerine getirmeleri amacıyla yapımını Isparta Belediyesi'nin üslendiği "Her Mahalleye Bir Konak" projesi başlatılmıştır. Mahalle konaklarının özellikle mahalle sakinlerinin topluca bir araya gelmelerinde mahalle sorunlarını tartışabilecekleri ya da özel günlerini paylaşacakları alanlar haline gelmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca konakların çevresinde değişik alışveriş merkezleri de kurulmasına ortam hazırlanması düşünülmektedir.

3.2.2.6. Mahalle Halk Meclisi

Halk Meclisleri'nde Belediye çalışmaları hakkında halkı bilgilendiren Belediye Başkanı ve belediye görevlileri halktan da gelen talepleri bire bir dinleyerek soruna anında çözüm üretme yolunu seçiyor. Meclis toplantılarına kurmayları ile birlikte katılan Başkan, kimi zaman bir parkın yapımı, kimi zamanda başka bir işin talebini halktan dinlemektedir. Mahalle Halk Meclislerinde sorunlar tek tek masaya yatırılarak hizmet alan ve hizmet verenler arasına tartışılmakta; ortaklaşa uygun çözüm yolları aranmaktadır. Yine mahalle halkının istek ve şikâyetleri dikkate alınmakta, yapılacak çalışmalarda göz önüne alınmaktadır. Belediyenin mahallede yürüttüğü ve yürütmeyi planladığı işlerin takipçisi durumunda olan mahalleli bu konulardaki istek ve şikâyetlerini veya yapılan çalışmalar hakkındaki görüşlerini açıklayacağı bir demokrasi platformu gerçekleştirilmektedir. Belediye başkanı ve birim sorumluları hemşehrilerinin belediyeden beklentilerini yüz yüze ve birinci elden

öğrenme imkânına kavuşmuş olmaktadır. Aynı zamanda mahallede var olan sorunlar yerinde tespit edilmektedir.

Belediye halktan gelen istek ve şikâyetlere karşı yapılan veya yapılmayan çalışmaları yerinde görerek, belediye çalışmalarını yerinden kontrol edebilme fırsatını da yakalamış olmaktadır. Isparta Belediye Isparta'da yapılacak çalışmalar ve yürütülecek projeler konusunda yerinden tespitlerde bulunarak kaynak israfının ve zaman kaybının önüne geçmiş olmaktadır. Mahalle halkı açısından konu değerlendirildiğinde dilek ve şikâyetlerini birinci elden belediyenin en sorumlu kişisiyle yürütme organı olan belediye başkanı ile görüşerek çözümlene fırsatını yakalamaktadır. Mahalledeki hizmetler konusunda düşünce ve dileklerini diğer yollarla da yerine getirebilme imanının olmasına rağmen; mahalle meclislerince konuların ve sorunların ele alınıp takip edilmesi sayesinde demokratik bir katılım sağlanmakta ve vatandaşların da zaman kaybı önlenmektedir.

3.2.3. Isparta'da Kentsel Yaşamda Sektörler Arası İşbirliği

Dünyada ve ülkemizdeki insanların çoğunun kentlerde yaşadığı ve kentlerin hızla büyüme trendine girdiği dikkate alındığında; hem kentlerde oluşan sorunlarla mücadele edilmesi ve kentsel yaşamın sürdürülebilirliği için merkezi ve yerel yönetimlerin, özel sektörün, sivil toplum kuruluşlarının ve hemşehrilerin devamlı bir çaba içerisinde olması gerekmektedir. Kentte yaşayan insanların huzur, güvenlik ve yaşam kalitesinin oluşmasında merkezi ve yerel/özel birimler tarafından sunulan hizmetlerin niteliği ve tatmin kalitesinin önemi büyüktür. Yerel sorunları, ihtiyaçları ve bunların çözüm yollarını yerel idareciler merkezi yönetim birimlerinden daha iyi bir şekilde bilmek durumdadırlar.

Yerel yönetimler özellikle ve öncelikle belediyeler, kamu kurumları, özel sektör ve kentte yaşayanlarla birlikte, insanı bir bütün olarak ele alıp, kentsel yaşamın sürdürülebilir bir şekilde yürütülmesi politikalarının takipçisi olmalıdırlar. Kentsel yaşamda birinci öncelik temel ihtiyaçların karşılanmasıdır. Nitekim yerel yönetimlerin kuruluş gerekçelerinde başında mahalli müşterek ihtiyaçların karşılanmasına yönelik faaliyette bulunmaları gelmektedir. Kentte yaşayanların günlük yaşamına ilişkin sosyal gereksinmelerinin karşılanmasında yerel düzeydeki örgütlenmelerin merkezi düzeydeki örgütlenmelerden daha etkin olduğu açıktır.

Daha uzun vadeli ve büyük kapsamlı güvenlik, kalkınma gibi ihtiyaçların karşılanmasında merkezi düzeyde daha rasyonel bir örgütlenme düzeyi olmakla birlikte, günlük yaşama dair ulaşım, temizlik, içme suyu, sağlıklı barınma, kentsel alt yapı gibi ihtiyaçların yerel örgütlenme yoluyla karşılanması gereği yerel yönetimleri önemli bir konuma getirmiştir.

Kentlerin yaşam ve hizmetlerde belediyeler öncü rol oynarlarken merkezi yönetimin desteğini almaları gerekmektedir. Konut sıkıntısı, gecekondulaşma, yoksulluğun artması, gelir dağılımındaki uçurumun büyümesi, altyapı yetersizliği, trafik tıkanıklığı, çevre kirliliği, suç oranlarındaki artış, mevcut yapı stokunun eskimesi, yabancılaşıma, uyuşturucu kullanma gibi sorunlar bütün ülke kentlerinin karşılaştıkları ortak sorunlardır. Bu sorunlar küresel, ulusal ve kentsel düzeyde sosyal ve siyasi gerginliği artırdığı gibi, kültür ve medeniyetin beşiği ve taşıyıcısı olması gereken kentleri suç, şiddet, yoksulluk ve çevre kirliliği gibi çeşitli olumsuzlukların ortaya çıkıp yayıldığı mekanlar haline getirmiştir.²⁶³

3.2.4. Isparta'da Dezavantajlı Kesimlere Yönelik Hizmetler

Kentler sadece sağlıklı kişilerin özgürlük alanı değil; aynı zamanda yaşlıların, engellilerin, çocukların, kadınların, yoksulların ve dezavantajlı kesim dediğimiz tüm kesimlerin rahat nefes alacağı, günlük yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayabildikleri ve kent içinde rahat hareket edebilecekleri mekânları olmalıdır.

Kentteki tüm gurupların yaşama dahil olması ve kentteki tüm aktivitelerden ve imkanlardan yararlanmasını sağlayarak her bakımdan bütünleşmiş bir kent o kentte yaşayan herkesin yaşam kalitesinin artmasında önemli bir yere sahip olacaktır. Kentte yaşayanların insan onuruna uygun yaşama, gezme, görme, eğlenme, kültürel aktivite olanakları bulunan "erişilebilir" ve "yaşanabilir" kentlerde, kendilerini "öteki" hissetmeden, kimseye bağımlı olmadan yaşam sürdürebilmelidir. Bu amaca yönelik olarak, merkezi yönetim, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör sektörler arası işbirliği içersinde kenti yaşanabilir ortak yaşam alanı haline getirmek için çalışmalıdır.

²⁶³ Eryılmaz, 1997, s.89.

3.2.4.1.Yoksullara Yönelik Hizmetler

Dünyayı saran kentsel şiddetin birçok sebepleri olmasına rağmen; en belli başlı sebepleri, işsizlik, yoksulluk ve göçtür. Sorunlarını çözemeyen gençler strese girmekte ve şiddeti çözüm yolu olarak görebilmektedir. Kentsel yoksullukla birlikte, öncesine oranla şiddet ve suç unsurunun toplumsal dokuyu tahrip edecek oranda büyük boyutlara ulaştığı görülmektedir. Artan kent yoksulluğu, toplum grupları arasında çeşitli bölünmelere neden olmakta ve kent güvenliğini tehdit eden en önemli sorunlardan biri haline gelmektedir.²⁶⁴

5393 Sayılı Belediye Kanununun 13. Maddesinin başlığı “Hemşehri Hukuku”dur ve bu maddeye göre, “*Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır.*” denilmektedir.

5393 Sayılı Belediye Kanununun belediye başkanının görevlerini saydığı 37. maddesinin (n) bendinde açıkça, “*Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürllülere yönelik hizmetleri yürütmek ve özürllüler merkezini oluşturmak*” yer almaktadır. Yine aynı kanununun 60. maddesinin (i) bendinde, “*Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özürllülere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar,*” denilerek, bu husus belediyenin giderleri arasında sayılmıştır.²⁶⁵

5393 Sayılı Belediye Kanunu dezavantajlı kesime yönelik olarak belediye bütçelerinde gider koyabileceğini açık bir dille ifade etmektedir. Belediye Kanunu dezavantajlı kesime yönelik çeşitli sosyal hizmetleri ve yardımları belediyelerin yerine getirebileceğini ve görevleri arasında olduğunu vurgulamıştır.

²⁶⁴ Elif Çolakoğlu, “Kentsel Yoksulluk”, **Yerel ve Kentsel Politikalar**, Çizgi Kitabevi, Konya 2003, s. 487

²⁶⁵ Fahrettin Önder, “Yoksullukla Mücadelede Belediyelere Düşen Görevler”, **Yerel Siyaset Dergisi**, S.13, Ocak 2007, s.20.

Tablo 56: Sosyal Yardımların Dağılımı

Yardım Türü	Isparta Belediyesi Ak Masa Sosyal Yardımlar	
Gıda Yardımları	Gıda Paketi	1070 Aileye
	Un	1815 Kişiyeye
	Ekmek Yıllık Ekmek	286 Aileye 1354 Adet 497.130 Adet
Yakacak Yardımları	Kömür	155 Aileye 5327 Torba
Giyim Yardımları	Giyim	985 Kişiyeye
	Ak Çatıevi Eşya	56 Aileye
	Ayakkabı Yardımı	1250 Çift Ayakkabı
	Okul Malzemeleri	888 Öğrenciyeye

Kaynak Isparta Belediyesi Ak Masa-Aralık 2007.

Isparta Belediyesi Halkla İlişkiler bünyesinde kurulan Ak Masa özellikle yoksul vatandaşlar için birçok yardım sağlamaktadır. Tablo 56'da Ak Masa tarafından yoksullara yapılan yardımlarla ilgili olarak; yardım çeşitleri ve miktarları verilmektedir. Yoksullara yapılan yardımların başlıcaları; gıda yardımları, yakacak yardımları ve giyim yardımlarıdır. Ak Masa tarafından planlanan, organize edilen, değerlendirilen ve dağıtılan yardımların gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşması konusunda bir belediye içinde ve diğer kuruluşlarla birlikte işbirliği içersinde titiz bir çalışma yürütülmektedir.

3.2.4.2. Engellilere Yönelik Hizmetler

DSÖ'nün belirlediği % 10 oranına göre, ülkemizde 6,5 milyonun üzerinde kalıcı veya geçici engelli vatandaşın olduğu kabul edilmektedir. Engelliler, aileleri ile birlikte düşünüldüğünde toplam nüfusun büyük bölümünü ilgilendiren bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁶⁶ Engelliler, sorunlarını dünya ve ülke düzeyinde olduğu gibi yerel düzeyde de çözmek maksadıyla bir araya gelmek suretiyle oluşturdukları dernekleri vasıtasıyla değişik sosyo-kültürel faaliyetler düzenleyerek

²⁶⁶ **Yerel Yönetimler**, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara 2001, s.125.

hem kamuoyunun desteğini hem de yetkili yönetsel kurum ve kuruluşların yardım ve desteğini sağlamak için büyük gayret göstermektedirler.²⁶⁷

Tablo 57: Engellilere Sunulan Hizmetlerin Dağılımı

Ak Masa Tarafından Özürlülerle Sağlan Araçlar	
Araç Cinsi	Adet
Akülü Özürlü Aracı	45 Adet
Tekerlekli Sandalye	64 Adet
Toplam	109 Adet

Kaynak Isparta Belediyesi Ak Masa-2007

Tablo 57’de Isparta Belediyesi Ak Masa tarafından 2007 yılında engellilere sağlanan akülü engelli aracı ve tekerlekli sandalye sayıları verilmektedir. Özürlülere sağlanan araçlar konusunda çalışmalar devam edilmekte olup, ihtiyaç sahipleri önceliklerine göre sıraya konulmuştur.

Genel anlamda özürlü bireyler için devletin sunduğu hizmetler şunlardır:

- Özürlülerin eğitim ve rehabilitasyonu,
- Tedavi ve sağlık işlemleri,
- İstihdam ve çalışma koşulları,
- 2022 Sayılı Yasa kapsamında maaş bağlanması.

2005 tarihli 5378 Sayılı Özürlüler Kanununa göre bakım hizmeti görevi SHÇEK Genel Müdürlüğüdür. Bakım hizmeti resmi ya da özel bakım merkezlerinde olabileceği gibi, özürünün yakınları tarafından ikametgâhında da verilebilmektedir. Özel bakım merkezleri ile evde bakım hizmetlerinin ücretleri SHİM’ünce karşılanmaktadır. Yaşadığı evde bakılan özürünün bakım ücretinin kurumca ödenebilmesi için; özürülük sınıflandırmasına göre “ağır özürlü” olması, günlük hayatın alışılmış tekrar eden gereklerini önemli ölçüde yerine getirememesi şartı aranmaktadır. Ayrıca özürlü birey ve ailesinin toplam aylık gelirinin aile ferdi

²⁶⁷ Ali Seyyar, “Türkiye’de Özürlülerin Demokratik Katılımı Açısından Özürlüler Danışma Kurulu”, **Saray Rehabilitasyon Dergisi**; T.C. Başbakanlık, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu; Sayı: 5; Ocak-Mart 2000.

sayısına bölünmesi neticesinde özürliye düşen payın bir aylık net asgari ücretin üçte ikisinin altında olması şartı öne çıkmaktadır.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan 30 Temmuz 2006 Tarih ve 26244 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Bakıma Muhtaç Özürliye Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği ile; özürliye yakınları tarafından bakım hizmeti verilmesi durumunda “akraba”nın tanımı da yapılmaktadır. Ağır özürli birey ve yakınları İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne müracaat ederek resmi ya da özel kurum bakımı veya ikametgâhında bakım seçeneklerinden birini tercih eder. Özel kurum ve ikametgâhında yakınları tarafından bakılması durumunda bakım ücreti İl Müdürlüğü tarafından karşılanır. Isparta’da 2007 yılı ekim sonu itibariyle 230 ağır özürli için bakım ücreti ödenmektedir. Her biri için bu rakam net asgari ücret (419 YTL) dir.

Isparta’da özürli hizmet veren İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü’ne bağlı 2 merkez bulunmaktadır. Uluborlu İbrahim Ethem Erbil Bakım ve Rehabilitasyon Merkezimizde 18 yaş üzeri bedensel özürli 60 kişiye bakım hizmeti verilmektedir.

Isparta İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne bağlı Spastik Çocuklar Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde 36 özürli çocuk gündüz bakım ve rehabilitasyon hizmeti almaktadır. Isparta Belediyesince tahsis edilen özürli otobüsü bakım elemanları refakatinde her gün çocuklar evlerinden merkezimize getirip götürmektedir.²⁶⁸

3.2.4.3. Kadınlar

Türkiye, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’ni (CEDAW) 1985 yılında imzalamış ve 1986 yılında yürürlüğe girmiştir. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’ne ilişkin olarak hazırlanan İhtiyari Protokolü Türkiye, 30 Temmuz 2002 tarihinde onaylamış olup, 29 Ocak 2003 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Türkiye her dört yılda bir CEDAW sözleşmesi ile ilgili ilerlemeleri bir raporla BM’e bildirmek zorundadır. Bu konudan sorumlu olan kurum, uluslar arası

²⁶⁸ İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, 25.12.2007.

sözleşmeleri uygulamak üzere kurulan Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'dür.²⁶⁹

Isparta Kadın Sığınma Evi

Belediye Kanunu'nda “Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyeler kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar” (5393, md.14) ifadesiyle; söz konusu yerel yönetim birimlerine kadın ve çocuklar için koruma evi açılmasını bir görev olarak vermiştir. Böylece şiddete uğrayan kadınlara verilen koruyucu ve önleyici hizmetlerin geliştirilmesi mümkün olacaktır. Sığınma evleri kadının yaşadığı sıkıntılara karşı ve şiddete karşı mücadelelerine destek amacı ile kurulmaktadır.²⁷⁰

Şiddet gören kadınların hayati tehlikesi bulunabilmekte ve bu kadınların bakım ve tedaviye ihtiyaçları vardır. Çocuklarıyla birlikte geçici olarak barındırılma, dinlenilmek ve anlamak, kaynaklar, destekler ve hakları konusunda bilgilendirilme ihtiyacı, karakol, hastane ve mahkeme gibi kurumlarda refakat edilme, hayatlarını yönlendirmek konusunda cesaret alma, çocuklarının eğitimlerini sürdürmek konusunda bilgilendirilme ve küçük yaşta çocuk sahibi olanların çalışabilmesi için kreş desteğine ihtiyaçları vardır.

Bu nedenle sığınma evlerinin, şiddete uğrayan kadınların çocuklarıyla birlikte güven içinde kalabileceği, özgüvenlerini geliştireceği, kendi hayatları hakkında karar verip şiddete dur diyebileceği, yeni bir hayata adım atabileceği, diğer kadınlarla dayanışma içinde olabileceği, adresleri gizli tutulan evler olması gerekir. Sığınaklar kadınların özgürleştirilmelerinde ilk adımları oluşturmaktadırlar.

Yaşadıkları deneyimle, kadınlar eşlerine geri dönme kararı alsalar ve tekrar şiddetle karşılaşsalar bile artık yalnız olmadıklarının şiddete karşı durabileceklerinin farkında olmaktadır. Sığınaklarda kalan kadınların, hayatları ile ilgili kararlarına müdahale edilmemelidir. Kadınlar kendi kararlarını vermekte özgür olmalıdırlar. Önemli olan kadının birey olarak güçlenmesi ve şiddetle baş edebilmesi için neler yapması gerektiğini görebilmesi ve kendi gücünün ayırımına varmasıdır.

²⁶⁹ Lale Taşkın, “Uluslar Arası Sözleşmeler Işığında Kadının Durumu”, **C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi**, 2004, 8 (2), s.18.

²⁷⁰ **Türkiye’de Kadının Durumu**, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ocak 2008, s.34.

Sığınma evlerindeki işleyişin hiyerarşik ve baskıcı olmaması, zorunluluk ve kurallarla kadınların nefes almadıkları yerler olmaması, kadınların birey olarak özgüvenini kazanması çok önemlidir. Bu nedenle sığınma evleri işlevini yerine getirebilmek için ne devletin baskıcı katı kuralları ve ya yerel yönetimlerin siyasi çıkar hesaplarıyla yönetilmemelidir. Sığınakta çalışan kadınların profesyonel eğitimden öte kadın bakış açısına sahip olması önemlidir.

Isparta Belediyesi Kadın Konuk Evi Sosyal Riski Azaltma Projesi kapsamında hayata geçirilmiştir. Kadın konukevi kapasitesi tam kapasiteli olarak çalışmaktadır. Ülkemizin farklı ve uzak illerden can güvenliği tehlikede olan kadınlar çocuklarıyla birlikte konuk edilmektedir.

3.2.4.4. Korunmaya Muhtaç Çocukların Bakımı

Ayni- nakdi yardım karşılığı yakınlarından birinin yanında bakımı:

Asıl olan çocuğun kendi ailesi yanında bakılmasıdır. Yakınlarından biri çocuğun bakımını üstlenirse senede 16 ay nakdi yardım yapılır. Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından aylık harçlık bedeli olarak 180 YTL. verilmektedir. Ayrıca bu kapsamdaki çocukların sağlık ve eğitimle ilgili yol giderleri Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından karşılanmaktadır. Aşağıda Tablo 58’de yakınlarının yanında ayni-nakdi yardım karşılığı bakımı yapılan çocukların eğitim durumları ve sayıları verilmektedir.

Tablo 58: Yakınlarınca Bakılan Çocuklar

Ayni-Nakdi Yardım Karşılığı Yakınlarından Birinin Yanında Bakımı	
Eğitim Durumu	Çocuk Sayısı
1-4 sınıflar	28
5-8 sınıflar	42
Lise	56
Üniversite	94

Kaynak: Isparta Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü-2007

Uygun bir aileye evlatlık olarak verilmesi: Isparta Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne müracaat edip evlatlık edinmek isteyen 21 aile çocuk almak için sırada beklemekte olup, evlatlık verilmeye uygun olup işlemleri devam eden çocuk sayısı 5'tir.

Koruyucu aile tarafından bakılması:

Çocuğun kaydı yuvada olmakla birlikte koruyucu aile yanında çocuğa bakılması modelidir. Bu şekilde 23 çocuk 21 ailenin yanında bakılmaktadır. Bu çocukların sağlık, eğitim ve yol masrafları Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından karşılanmaktadır.

Kurum bakımı:

Korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili olarak en son tercih edilen hizmet model olarak kurum bakımı uygulaması gelmektedir. Tablo 59'da görüldüğü gibi, bu kapsamda Isparta Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü bünyesinde 0-12 yaş Çocuk Yuvasında 94, 13-18 yaş Yetiştirme Yurdunda 80, Kız Yetiştirme Yurdunda 73 çocuk kurum bakımı hizmetinden yararlanmaktadır.

Tablo 59: Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Bünyesinde Kurum Bakımı

Isparta Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Bünyesinde Kurum Bakımı	
Bulunduğu Yer	Çocuk Sayısı
0-12 yaş Çocuk Yuvasında	94
13-18 yaş Yetiştirme Yurdunda	80
Kız Yetiştirme Yurdunda	73

Kaynak Isparta Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü-2007

Sokak Çocukları:

2002-2003 yıllarında Isparta merkezi bölgelerde yoğun olarak sokakta çocukların ayakkabı boyacılığı yapan, tartıcılık yapan ve mendil satan çocukların sayısında yoğunluk görülmekte iken 01.01.2002 tarihinde Isparta Emniyet

Müdürlüğü bünyesinde Çocuk Şube Müdürlüğüne faaliyete geçmesi ile birlikte Belediye Başkanlığı, Sosyal Hizmetler Müdürlüğü ile ortak yapılan denetimler, aile görüşmeleri neticesinde bu sorun çözümlenmiştir. Isparta'da sokakta yaşayan ve çalıştırılan çocuk bulunmamaktadır.²⁷¹

3.2.4.5. Yaşlılar

Son yıllarda tıbbi ve teknolojik gelişmelerle, hastalıkların önlenmesi ve etkin tedavi yöntemleriyle ölümlerin azalması sonucunda hemen her ülkede yaşlı nüfus oranı hızla artmaktadır. Yaşlı nüfusun ülkemiz için de giderek sosyal bir sorun oluşturacağını göstermektedir.²⁷² Yirminci yüzyılda doğum ve ölüm hızlarında görülen dramatik değişiklikler, 21. yüzyıl boyunca dünyanın yaşlanacağını bir göstergesi olarak algılanmaktadır. Yaşlılardaki süregelen hastalıklar, yaşam kalitesinde bozulmaya ve ciddi boyutlara varan sağlık harcamalarına neden olarak ekonomik açıdan da ağır bir yük oluşturmaya devam etmektedir.²⁷³

Yaşlılık sorunlarının tam olarak çözümlenmesi bir ülkenin endüstrileşme, kentleşme, genel kültür, sağlık kültürü düzeyi ve sosyal yapısı ile yakından ilgilidir. Zamana bağlı olarak bireyin yaşadığı ortama uyum sağlamasındaki güçlükler ile organizmada iç ve dış etmenler arasındaki dengenin sağlanması işlevinin azaldığı dönemlerde sosyal desteğin artırılmasına gerek bulunmaktadır. Bu dönemlerden biri de yaşlılığa ilişkin olanıdır.

Yollar ve kaldırımlardaki bozukluklar, asansörlü kamu ulaşım taşıtlarının olmaması, trafikte gerekli düzenlemelerin yapılmamış olması, sağlıksız çevre koşulları, konutların, ev araç ve gereçlerinin yaşlı kullanımına uygun hazırlanmamış olması yaşlıların sosyal hayatta yaşamlarını zorlaştırıcı etkenlerdir. Yine sosyal güvenlik sisteminin yetersizliği, genel sağlık sigortasının olmaması, hukuki ve diğer sosyal, psikolojik sorunlar için danışma büro ve merkezlerinin yaygın bulunmaması

²⁷¹ http://www.isparta.pol.tr/dosyalar/cocuk/sokakta_calisanlar.htm(23.02.2007).

²⁷² Nihayet Aksüllü ve Selma Doğan, Huzurevinde ve Evde Yaşayan Yaşlılarda Algılanan Sosyal Destek Etkenleri İle Depresyon Arasındaki İlişki, **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, S.5, 2004, s.76.

²⁷³ Yeşim Gökçe Kutsal, “Yaşlanan Dünya”, **Türk Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Dergisi**, S.52(Özel Ek A), 2006, s.6.

v.b. pek çok neden yaşlı bireylerin yaşamını güçleştirmekte, aktif, üretken kişiler olarak topluma katılımlarını ve kaliteli bir yaşam sürdürmelerini engellemektedir.

Günümüzde gelişmiş ülkelerde yaşlı bireylerin yaşamlarını kolaylaştırmaya yönelik pek çok yeni hizmet sosyal devlet anlayışı içinde oluşturulmaya ve günden güne geliştirilmeye çalışılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının ikinci maddesinde, "Sosyal Hukuk Devleti" ve yine Anayasa'nın 61. maddesinde, "...Yaşlılar, devletçe korunur. Yaşlılara devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur." hükümleri yer almaktadır. Bu hükümler çerçevesinde devlete sosyal güvenlik sistemini kurma ve işletme fonksiyonu verilmiştir. Devlet yaşlı nüfusa özgü olanak ve koşulları hazırlamak gereğini duymuş, bunun sonucu olarak yaşlılara hizmet programları huzur evleri, yaşlı bakım merkezleri, yaşlı danışma merkezleri, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri ve yaşlı dayanışma merkezleri kurduştur.²⁷⁴

Çoğunluğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun sorumluluğuna bırakılan bu kuruluşların gereksinimlere yanıt verebilmek üzere her geçen gün sayıları arttırılmaktadır. Konu yalnızca huzur evleri ile sınırlı kalmayıp, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini arttırmak üzere sosyal ve ekonomik yardım (Örneğin; yeşil kart uygulamaları, 2022 sayılı yasaya göre aylık bağlanması gibi) ile psikolojik destekler de sunulmaktadır. Ayrıca yaşlıların toplum içinde yaşamlarını kolaylaştırmak üzere toplum tarafından sorumlulukların paylaşılması ve yaşlıların refahına yönelik bu hizmetlerin bilincine varılması gerekmektedir.

Söz konusu hizmetleri aksatan veya çarpıtanlar için caydırıcı yaptırımların uygulanması hizmetlerin yeterli ve amaca uygun bir biçimde verilmesi açısından etkili olacaktır. Yaşlılık alanında gerekli araştırmaların yapılarak, profesyonel çalışma ve uygulamaların insana yaraşır kalitede hizmetlere dönüşmesi sağlanmalı; yaşlılar için evde bakım hizmetleri, gündüz hizmet veren kulüpler, rehabilitasyon ve dinlenme merkezle geliştirilmeli; Hukuki, Sosyal, Psikolojik sorunların çözümlenebileceği danışma merkezlerinin sayıları arttırılmalıdır. Ayrıca ileri yaş

²⁷⁴ Birsen Altay ve Oya Nuran Emiroğlu, "Yaşlılık Hizmetleri", **O.M.Ü. Tıp Dergisi**, 22(4): 165–170, 2005, s.167.

grubunun zamanlarını iyi değerlendirebilecekleri çeşit olanaklar hazırlanmalı ve bu yolla toplumun onlara her zaman gereksinim duyabileceği hissettirilebilmelidir.²⁷⁵

Isparta'da 60 yaş üzeri barınma sorunu olan yaşlılar huzurevinde kalma imkânına sahiptirler. Kendisi ve yakınlarının ödeme gücü olanlardan katkı payı olarak 158 YTL. Ödeme gücü olmayanlar ücretsiz olarak huzurevinde kalabilmektedir. Mevcut yaşlılara hizmet veren Atabey huzurevinde 40 yaşlıya hizmet verilmektedir. 2008 yılı ortalarında Eğirdir Huzurevi'nin açılması planlanmaktadır. Isparta merkezde bulunan Vakıf Huzurevi, Belediye ile birlikte sunduğu hizmet çerçevesinde 80 yaşlıya hizmet sunmaktadır.²⁷⁶

3.3. Isparta Belediyesinin Sürdürülebilir Kent Yönetim Stratejisi

Kentler sadece insanların bir arada yaşadığı fiziksel mekânlar değildir. Günlük hayatlarındaki davranış kalıpları, düşünce biçimleri, politik tercihleri, sosyal ilişkileri gibi kente özgü sosyal ve siyasal ve kültürel özellikler olduğu gibi, fiziksel yapı da mimarisıyla, estetiğiyle kente özgü hız ve ölçeği ile ayrı özellik taşır. Yaşayan bir organizma olan kentlerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için kentlere özgü niteliklerin sürekliliği gerekmektedir. Tarihsel gelişim sürecinde kentler artık geliştikleri bölgelerin kültür sanat merkezleri olma işlevini de yerine getirip öncesinden aldıkları kültürel mirasın bir sonraki kuşaklara üzerine yeni eklentiler koyarak aktarıldığı mekânlara dönüşmüşlerdir. Kentlerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için, kenti oluşturan toplumların kültürel etkileşim içerisinde olmaları şarttır.²⁷⁷

3.3.1. Ticareti Geliştirme Projeleri

Ticaret ve Kültür Merkezi Projesi:

Kentler, sürekli gelişen, değişen mekânlardır. Bu yönleri ile yaşayan bir organizma gibidir. Bir dönem kent için çok önemli olan ve o dönem için de en uygun yerde inşa edilen alanlar gün gelmekte ya önemini yitirmekte ve atıl hale gelmekte veya fonksiyon olarak önemini korumakla beraber mekân itibarı ile bulunduğu

²⁷⁵ Aysel Batman, “Yaşlı Populasyonun Özellikleri ve Sunulan Hizmetler”, <http://geriatri.dergisi.org/> (26.11.2007).

²⁷⁶ Isparta Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, (25.12.2007).

²⁷⁷ Muharrem Es, “Kent Kimliği, Kent Kültürü”, *Yerel Siyaset Dergisi*, Yıl:2, S. 17, Mayıs, 2007, s.16.

konum uygunsuz hale gelmektedir. Bazen de hem fonksiyon ve hem de konum itibarı ile uygunsuzluk söz konusu olabilmektedir. Bu alanlarda yenileme çalışmaları yapılmaması durumunda ise bir süre sonra yıkıntı, döküntü, köhne alanlara dönüşmektedir. Kentsel dönüşümün temel şartları “uygulanabilirlik ve sürdürülebilirlik” olarak belirlenmekte ve dönüşüm plan ve stratejileri “kamusal alanlar” üzerine geliştirilirken, “toplumsal katılım” ve “kentlileştirme” de temel toplumsal araçlar olarak değerlendirilmektedir.²⁷⁸

Isparta merkezine yaklaşık 50.000 m² alan üzerine kat karşılığı sistemde inşa edilecek olan "Ticaret ve Kültür Merkezi" kompleksi bünyesinde; yaklaşık 1000 kişilik 2 adet tiyatro, konser, konferans salonu, sergi alanları, 1135 kişilik 8 adet sinema salonu 1560 m² cami ve külliyesi, 4.800 m² aktivite alanı, 1350 araçlık kapalı ve açık otopark alanları ile 130 adet apart daire, 2000 m² dersane, 2000 m² öğrenci yurdu, fastfood, büyük mağaza ve market alanları ve ticari işyerlerini kapsamakta olup inşaat alanı 109.000 m².dir.²⁷⁹ Bu kompleks içinde ticari yaşam ile kültür sanat faaliyetleri iç içe olması planlanmıştır.

Yaş Sebze ve Meyve Hali Projesi:

Kent merkezinde bulunan eski ve köhne durumdaki toptancı halinin, Avrupa Birliği standartlarına uygun bir projeye dönüştürülerek, kent dışına çıkarılması hedeflenmiştir. Yeni hal kompleksi 2005 yılı Temmuz ayında bitirilerek işletmeye açılmıştır. Yeni hal her biri 475 m² 'lik kullanım alanı olan 34 işyeri, 60 tonluk kantar, 2 adet otopark ve içinde idari büro, banka, PTT, mescit, sağlık kabini, market ve restorandan oluşan sosyal tesis alanlarından oluşmaktadır.

Canlı Hayvan Borsası Projesi:

Kent merkezinde konut alanları içerisinde kalan eski hayvan pazarı, 2005 Ocak ayı içerisinde kent dışına çıkarılmış ve modern bir yapılaşmayla Canlı Hayvan Borsası olarak hizmete açılmıştır. Söz konusu proje 15.000 m²'lik alan üzerine kurulmuştur.

²⁷⁸ Z.Füsun Otaner ve Ahmet Keskin, “Kentsel Geliştirmede Kamusal Alanların Kullanımı”, **itüdergisi/a mimarlık, planlama, tasarım**, Cilt:4, Sayı:1, Mart 2005, s.108.

²⁷⁹ Hulusi Şentürk, “Kentsel Yenilemede Başarılı Bir Örnek: Çarşamba Pazarı ve Isparta Kültür ve Ticaret Merkezi”, **Yerel Siyaset Dergisi**, Yıl:2, S.22, Ekim 2007, s.36.

Halı ve Gül Sarayı Projesi:

Halı ve Güller diyarı Isparta'ya bir Halı ve Gül Sarayı oluşturmak amacıyla Halı Sarayı esnafı ve Isparta Mimarlar Odası tarafından oluşan bir komisyon ile proje çalışmalarına başlanmıştır. Halı Sarayı içerisinde inşa edilecek tesis ile Isparta halıcılığının canlandırılması amaçlanmaktadır. Halı ve gül stantlarının yanı sıra, kurulacak halı tezgâhlarında Isparta halısının dokunuşu ziyaretçiler tarafından izlenebilecektir.

Doğal Taş ve Parke Taşı Üretim Tesisleri Projesi:

Isparta Belediyesi şirketi olan İSTEM, Merkez Direkli köyü mevkiinde bulunan bir dağdan ürettiği andezit taşı ile iç ve dış mimariye değişik bir tarz getirmiştir. İSTEM kilit parke ve Isparta'ya özgü Traki-Andezit taşından bordür ve kaplama taşı üretmeye yönelik tesisler kurma hamlesine 2004 yılında başlamış olup 2005 yılı ve sonraki yıllarda yatırım ve pazarlama ağı genişletme çalışmaları devam etmekte. İstanbul, İzmir ve Antalya illerine andezit taşı pazarlanmaktadır. 2006 yılında bordür, büz vb. beton elemanları üretimi için yatırımlar planlanmaktadır. Yatırımlar tamamlandığı zaman İSTEM, kendi sahasında bölgenin en büyük ve en modern tesisi olmayı hedeflemektedir. Bu proje, Isparta Belediyesinin yerel dinamikleri ve değerleri harekete geçiren, Isparta'ya gelir sağlayan önemli bir çalışmadır.

Halk Ekmek Fabrikası Projesi:

Yıllardır atıl durumda bekletilen Halk Ekmek Fabrikası, 14 Mart 2005 tarihinde faaliyete geçirilmiş olup daha hijyenik şartlarda çalışmaya başlamıştır. Halkımıza ucuz ve kaliteli ekmek üreten fabrika aynı zamanda Isparta'da istihdam olanakları da sağlamaktadır.

3.3.2. Çevrenin Korunması ve Kirliliğin Önlenmesi Projeleri

Atık Kâğıt Toplama Kampanyası:

Küresel ısınma ile birlikte giderek yok olan ormanların korunması ve atılan tonlarca kâğıdın yeniden kullanılabilirliğe kazandırılması amacıyla, Isparta Belediyesi 2004 yılında başlayan kampanya ile 100 ton kâğıt sayesinde binlerce ağacın da kesilmesini önlemiştir. Atık kâğıtları değerlendirerek yeniden kullanılabilir

kâğıt elde etmek sadece çevre koruma açısından değil, ekonomik açıdan da önemlidir. Yeniden değerlendirilmiş 1 ton atık kağıt sayesinde, 2.3 m² ormandan 17 ağacın kesilmesi kurtarılırken, sudan 31.787 litre, elektrikten de 4.100 kilowatt tasarruf yapılabilmektedir.²⁸⁰

Bu amaçla 2004 yılında başlatılan kampanya halinde başlatılan atık kâğıt toplama seferberliği sayesinde 3 yılda ormanlarda kâğıt olmak için kesilmeyi bekleyen on binlerce ağaç doğaya kazandırılmış oldu. Isparta Belediyesi Temizlik İşleri Müdürlüğü'nün yürüttüğü çalışmalar neticesinde resmi kurumlardan okullara, özel sektörden bir çok fabrikalara kadar bırakılan atık kağıt geri dönüşüm kutularının toplanarak elde edilen atık kağıtlar sayesinde hem ülke ekonomisine hem de Isparta ekonomisine ek gelir elde etmiştir.

Katı Atık Düzenli Depolama Alanı Projesi:

Çevre ve Orman Bakanlığı'nın tüm illere örnek gösterdiği bir proje çalışmasıyla devam eden katı atık düzenli depolama alanı projesi 2 hektarlık bir alanda yapılan düzenlemeyle 2006 yılı Mart ayına hizmete sunulmuştur. Isparta ve civar ilçelerinin çöp toplama sorunu söz konusu proje ile sona ermiştir.

3.3.3. Kültür ve Spor Projeleri

Gençlik ve Hanımlar Kültür Merkezi Projesi:

Halı Sarayı'nda yapılan restorasyon çalışmaları neticesinde Isparta'ya kazandırılan Kültür Merkezi'nde Hanımlar Meclis ve Gençlik Meclisi'nin bir araya gelerek sosyal faaliyetlerini yapabilecekleri, ISMEK Kursları ile çeşitli iş dallarında, halkın bilgi ve becerilerini artıracakları kurs alanları, düğün salonu ve çeşitli konferansların düzenlenebileceği bir mekana sahip tesis tamamlanmıştır. Yine Isparta Ticaret ve Kültür Merkezin içerisinde daha büyük organizasyonlara cevap verecek kültür ve sosyal içerikli salonlarda projelendirilmiş olup, söz konusu proje ile tamamlanacaktır.

²⁸⁰ *Çevre El Kitabı*, Çevre ve Orman Bakanlığı, III. Baskı, Ankara 2004, s.54.

Amfi Tiyatro Projesi:

Kültür ve Turizm Bakanlığı ile birlikte hazırlanan proje 5000 kişi kapasiteli olup Nisan 2005’de yapımına başlanmıştır. Isparta’daki kültürel ve sanatsal aktivitelerin merkezi haline gelecek olan Amfi Tiyatro’nun, 2006 yılı Mayıs ayında açılışı yapılmıştır.

Isparta Belediyesi Milli Egemenlik Spor Kompleksi:

Anadolu mahallesinde 1984 yılında amatör spor müsabakaları için yapılan Milli Egemenlik stadı, yepyeni ve modern bir komplekse dönüştürülmüştür. Amatör spor kulüplerinin hizmetine verilen Milli Egemenlik Spor kompleksi aynı zamanda yaz aylarında Isparta’da kamp yapmaya gelen futbol takımlarının antrenman ve maç yapacakları modern bir tesis haline getirilmiştir. Milli Egemenlik Spor Kompleksi FIFA Standartlarında 68-105 ölçülerinde uluslararası maçların oynanacağı şekilde tamamlanmıştır. Tesiste 640 kişilik tribün, soyunma odaları, güreş salonu, kafeterya, koşu pisti mevcut bulunmaktadır.. Aydınlatma sistemi sayesinde Mili Egemenlik Spor Kompleksinde gece maçları da oynanmaktadır.

Hayat İstasyonu Projesi:

Isparta-Eğirdir karayolu üzerinde bulunan Kuleönü Tren İstasyonu Devlet Demir Yollarından kiralanmış olup, söz konusu alanda Isparta ilinde üretilen yöresel ürünlerin doğal üretim şartlarıyla üretilip satılıp sergilendiği, bünyesinde spor alanları, hobi bahçeleri, çocuk oyun alanları, binicilik merkezi, Aqua Park, otel ve restoranların olduğu bir rekreasyon alanına dönüştürülecektir. Bu proje ile; Isparta ilinin ve Isparta’da yetiştirilen ürünlerinin tanıtılacağı ve halkın faydalanabileceği sosyal bir alan amaçlanmaktadır.

Stres Parkı Projesi:

Isparta halkının günün yorgunluğunu ve stresini atabileceği, içerisinde çok yönlü ve değişik fonksiyonları olan değişik bir yeşil alanı Isparta halkına kazandırmak için proje çalışmalarına başlanmıştır. 2007 yılında yapımına başlanmıştır.

Isparta Sağlıklı Yaşam Merkezleri Projesi

Isparta Belediyesi mesirelik alan olarak halkın sıkça gittiği Gökçay ve Ayazmana'da Sağlıklı Yaşam Merkez'i (Fitness Center) halkın yoğun ilgi göstermesi üzerine kentin diğer kesimlerine de Sağlıklı Yaşam Merkezleri açmıştır. Park Bahçeler birimi kadar 9 sağlıklı yaşam merkezini faaliyete geçirirken, 12 tane daha yapılması için planlama yapmış ve bu sayıya 31'e çıkarmayı hedeflemiştir.

Açık Hava, Sağlıklı Yaşam Spor Alanları Projesi:

Isparta kent merkezinde bulunan 41 mahalleye hitap edecek mahallelerin ortak kullanım alanlarına yönelik halkın sağlıklı spor yapabileceği birçok aktiviteyi bünyesinde bulunduran açık hava sağlıklı yaşam spor alanları oluşturmak için proje çalışmalarına başlanmış olup yapımlarına 2006 yılında başlanmıştır.

Atış Poligonu Projesi:

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ile ortaklaşa yürütölen bu projede, atış alanı, tabanca ve tüfek atış poligonları yer alacaktır. 2006 yılı içinde hizmete giren bu proje ile söz konusu alanda birçok müsabakalar gerçekleştirilmektedir.

3.3.4. Altyapı ve Konut Projeleri

Kavşak Düzenleme, Alt ve Üst Geçitler Projesi:

Kent merkezinde bulunan, ulaşım master planı neticesinde yapımına karar verilen, kavşak düzenleme ve alt geçitler ile ilgili çalışmalar devam etmekte olup, Özkanlar Kavşağı Alt Geçit Projesi, 2005 yılı Ağustos ayında hizmete girmiştir. Kent merkezine bağlanan, ana arterler üzerinde insanlarımızın can ve mal güvenliğini sağlamak amacıyla projelendirilen, Yaşar Bolat üst geçidi tamamlanmış olup, hizmete sunulmuştur.

Pek çok ölümlü kazanın meydana geldiği Migros mevkiinde Köy Hizmetleri Tünel Geçişli ve Rotary projesi tamamlanmış olup çalışmalara 2007 yılı içerisinde başlanmıştır. Bunun yanında Kaymakkapı Meydanında bulunan Belediye İşhanı, Yeraltı Çarşısı ve Tuhafiyeciler Sitesini birbirine bağlayacak alt geçidin ihalesi yapılmış olup; proje 2006 yılı içerisinde tamamlanarak hizmete sunulmuştur. Ayrıca Kaymakkapı Meydanı alt geçit projesi tamamlanmış olup ihale aşamasına gelmiştir.

Yağmur Suyu Taşkın Önleme ve Dere Islahları Projesi

Kent merkezindeki yağmur suyu hatlarını tıkayan ve yağışlarda sıkıntılıların kaynağında çözümlenmesi amacıyla DSİ Bölge Müdürlüğü ile ortaklaşa bir çalışma başlatılmış olup 3 adet tersip bendinin yapımı 2004 yılında bitirilmiştir. 2006 yılı içinde 7 adet tersip bendi ve kent merkezinde ıslah edilmesi gereken derelerin taşkın önleme ve peyzaja yönelik projeleri Isparta Belediyesi tarafından yapılmış olup yapımını D.S.İ ile birlikte yürütülen bu projenin yapımına 2006 yılı içerisinde başlanmış olup, 2007 yılında tamamlanmıştır.

Kentin bazı mahallerinde olmayan, vatandaşın can ve mal güvenliğini tehdit eden yağmur suyu projesinin çözümü çalışmalarına başlanılmış olup, Modernevler, Eski Sanayi, Yeni Sanayi, Gülpetek sanayi, Davraz, Gülevler, ve Vatan mahallerindeki yapılması gereken yağmur suyu hatlarının yapımına 2005 yılında başlanılmış olup 2006 yılında proje tamamlanarak kent merkezinde ki yağmur suyu problemi bitirilmiştir. Son iki yıl içinde kent merkezinde 60 km altyapı yenilemesi yapılmıştır.

Isparta Belediyesi Et Entegre Tesisleri (Mezbahane)

Canlı Hayvan Borsası yanında, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın Kırmızı Et ve Et Ürünleri Yönetmeliğine göre belirlediği statülere sahip olarak inşa edilen 1. Sınıf Et Entegre Tesisi 6,463 m2 bir alanda yapıldı. 880 metrekarelik kapalı alana sahip tesisin zemin katında 4 adet padok, şüpheli kesim odası, ciğer, kavurma, et çeyrekleme odaları, personel odası, duş yerleri, iki soğuk depo ve iki kesim yeri, toplantı odası, muhasebe odası, veteriner odası, kat ofisi, müstahsil odası, müdür odası ve tuvaletler ile duş yerleri bulunuyor. İnşaatı tamamlanarak hizmete girmiştir. Isparta Belediyesi Et Entegre Tesisi Akdeniz Bölgesinin en modern tesisi olmuştur.

Doğalgaz Dağıtım Projesi:

Isparta'yı doğalgaza kavuşturacak olan projenin ihalesi yapılmış olup Belediye bu proje içinde etkin bir rol onayacaktır. Doğalgaz 2006 yılı içerisinde kentin bir kısmına dağıtılmaya başlanmış olup, 2008 yılında Isparta'nın % 70'ine doğalgaz verilmiş olacaktır.

Isparta Belediyesi E-Belediyecilik ve Kent Bilgi Sistemi Projesi:

Coğrafi Bilgi Sistemi(CBS) Sosyal, ekonomik, siyasal ve ekolojik boyutları olan kentsel hizmetlerde kamusal yararın sağlanmasında etkili olacak bir araç olarak kabul edilmelidir. Sürdürülebilirlik kavramının yaygınlık kazanmaya başladığı 1990'lı yıllardan itibaren kentsel hizmetlerin görülmesinde bir araç haline gelmeye başlamıştır.²⁸¹

Belediyelerde doğru bilgiye hızlı erişimin sağlanması ve kentsel faaliyetlerin yerine getirilmesi açısından hayati önemi olan E-Belediyecilik Projesi ile ilgili çalışmalar devam etmekte olup, belediye birimleri arasında otomasyona geçilmiştir. Buna paralel olarak Kent Bilgi Sistemi'ni oluşturma çalışmaları %90 seviyelerinde tamamlanmıştır. Ayrıca belediye ilgili mükelleflerin tüm gelirlerine bağlı işlemleri tek sicil altında toplanmıştır.

TOKİ -Toplu Konut Projesi:

Isparta Belediyesi ve TOKİ işbirliği ile 1. Etap 168 konut hamlesiyle başlayan toplu konut projesi, Isparta Belediyesi'ne ait arsaların devri ile 2. Etap 240 konut atağı ile devam etmektedir. 1. Etap konutlar hak sahiplerine dağıtılırken yapımı devam eden 240 konutun seçimine 20 Mart 2006 tarihinden itibaren başlanmıştır.

Ayrıca Isparta Belediyesi'nin girişimleri sonucu 1000 konutluk 3. Etap Toplu Konut projesi görüşmeleri olumlu sonuçlanmış olup, önümüzdeki günlerde TOKİ'ye arsa teslimi yapılacaktır. Söz konusu konut atağı ile Isparta içinde modern ve örnek bir kent kurulmuş olacaktır.

Modern Konut Üretim Projesi:

Konut üretimi alanında faaliyet gösteren ve Belediye şirketlerinden biri olan BELMAŞ, kendi arsaları üzerinde site tarzı modern konutlar yapmak üzere çalışmalara başlamıştır. İlk etap 158 konutun yapımı planlanmış olup Sermet mahallesinde 20 dairelik konutun temeli 2005 yılı içinde atılmıştır. Bununla birlikte

²⁸¹ Gülser Öztunalı Kayır, "Coğrafi Bilgi Sistemi'nden Yararlanarak Antalya Kenti İçin Sürdürülebilirlik Projesi Geliştirilebilir", **Coğrafi Bilgi Sistemleri Kongresi**, 30 Ekim-2 Kasım 2007, Trabzon.

Anadolu Mahallesi'nde yapılması planlanan 138 dairenin temeli atılmış ve inşaat yapımına başlanılmıştır.

3.3 5. Isparta ve Fiziksel Çevresi Kapasitesinin Geliştirilmesi Projeleri

Gül Bahçesi Projesi:

Isparta kenti denildiğinde akla ilk gül gelmektedir. Gül Isparta'da birçok kamu ve özel kuruluşun kullandığı simgeler arasındadır. Isparta ülkemizde ve dünyada öncelikler güller kenti olarak tanıtmış ve hafızalarda bu şekilde kalmıştır. Gülle ilgili birçok ürünün üretildiği ve simgelendiği Isparta'da gül, tüm çalışmalara rağmen istenilen şekilde tanıtılamamıştır. Isparta Belediyesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın desteğiyle Gül Bahçesi Projesi başlatmıştır.

Bu projeye; kent merkezinde, Otogar yanında 22.000 m² 'lik alanda Isparta'ya özgü olan gül türleri ile dünyadaki bütün gül türlerinin yaz kış sergilenebileceği bir mekân oluşturulması amaçlanmaktadır. Gül Park projesi Isparta'yı ziyaret edenler tarafından mutlaka gezecekleri bir mekân olarak düşünülmekte ve turizm açısından önemli bir katkı yapması beklenmektedir.

Öküz Battı Rekreasyon ve Kent Ormanı Projesi (Doğa Park):

Kent içinde yer alan, büyük küçük herkesin bildiği yaklaşık 40.000 m² 'lik yeşil alanın rehabilitasyonu için projelendirme çalışmaları tamamlanmış olup 1.Etap ihalesi yapılmış olup 2007 yılında hizmete sunulmuştur. Ayrıca söz konusu alanın isminin değiştirilmesi düşünülmektedir.

Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yapımı devam eden ve kentin nefes almasını sağlayacak Kent Ormanı çalışmaları, 2005 ve 2006 yıllarında etaplar halinde bitirilip Isparta Belediyesi tarafından vatandaşların kullanımına açılmıştır.

Kentsel Dönüşüm Projesi:

Isparta'nın tarihini yaşatmak, kentsel dokuyu korumak ve geliştirmek amacıyla hazırlanan projeler çerçevesinde çalışmalar başlatılmıştır. Kentsel dönüşüm projesinin ilk adımı olan proje ile kent merkezindeki eski sokaklar tekrar canlandırılıp ticari ve kentsel yoğunluk bu bölgelere kaydırılarak kent dokusunun daha sağlıklı hale getirilmesi amaçlanmaktadır.

Isparta Belediyesi kimi atıl, kimi terkedilmiş kötü görünümüne neden olan ve çoğu zaman madde bağımlıları tarafından da mesken haline getirilen evleri kentsel dönüşüm projesi çerçevesinde yıkımını gerçekleştirmektedir. Isparta Belediyesi İmar Müdürlüğü kent merkezinde başlatmış olduğu projeye bakımsız ve yıkılmaya yüz tutmuş evleri yıkmaktadır. Böylece, kentin çeşitli yerlerinde bulunan özellikle madde bağımlılarının mesken haline getirdikleri binalar tek tek yok olmaktadır.

Isparta Belediyesi'nin gerçekleştirmiş olduğu bina yıkımlarından önce öncelikle mülk sahibinin onayı alınarak yıkım gerçekleştirilmektedir. Yapılan çalışmalar özellikle kentin vitrini ve görsel dokusunu iyileştirerek kötü çevre düzeni ve görüntü kirliliğini ortadan kaldırmaktadır. Kente gerek temizlik açısından gerekse görünüm açısından gerekse güvenlik açısından artı değer katmaktadır. Yıkımlar sadece kentin belli başlı semtlerinde gerçekleştirilmemekte; kentteki görüntü kirliliği, güvenlik ve çevresel estetik açısından sorunlu olan bütün bina sahiplerinin onayı alınarak kent bütününde bu projenin gerçekleştirilmesine çalışılmaktadır.²⁸²

Kentsel dönüşüm projeleri kapsamında bina sahiplerine planlarda sağlanan avantajlarla onların teşvik edilmesi yönünde izlenen politika günümüzde kentsel dönüşüm çalışmalarının en modern ve akılcı yöntemi olarak kabul görmektedir. Buna göre mevcut küçük parsellerini birleştirerek tek ve büyük parsel dönüşümlere ilave imar hakkı tanınmaktadır. Bu durum küçük parsellerde düşük imar durumu sebebi ile kentsel dönüşümü verimli kılmaz iken büyük alanlı parsellere verilen yüksek imar izni ile kentsel dönüşüm projeleri verimli hale gelmektedir.²⁸³

Üzüm Pazarı Projesi:

Isparta kent merkezinde bulunan Mimar Sinan Camii'nin vakfiyesi olarak yıllardır hizmet veren tarihi Üzüm Pazarı'nın Belediye–Esnaf İşbirliği ile daha modern, düzenli, ticari faaliyetlerin daha canlı olabilmesi ve bir cazibe merkezi haline gelecek bir proje başlatılmıştır. Bu projede sahaların sağlıklılaştırılması ve iş yerlerinin cephelerinin tarihsel dokuya uygun hale dönüştürülmesi öngörülmüştür. Proje çalışmaları sürdürülmekte olup yapımına 2006 yılında başlanmıştır.

²⁸² <http://www.haber32.com.tr> (24-10-2007).

²⁸³ Hasan Balaman, "Kentler Arası Rekabet ve Isparta", **Yerel Siyaset Dergisi**, Yıl:2, S.22, Ekim 2007, s 43.

3.3.6. Sosyal Yardım Projeleri

Görme Engelliler Bilgisayar Kursu Projesi:

SRAP proje ile görme engellilere bilgisayar ve internet kursu verilerek bu alanda bilgi ve yeteneklerinin geliştirilmesi amaç edinilmiştir. Yürütülen proje kapsamında 10 adet görme engellilere göre tasarlanmış tam donanımlı bilgisayar ve internet salonu hizmete sunulmuştur. Isparta'da bulunan görme engellilerin bu projeden faydalanması için gerekli ortam hazırlanmıştır. Bu proje kapsamında görme engellilerle ilgili iki dernekle ortak çalışma yapılmıştır. Seçilen 20 görme engelliye 6 ay süresince hem bilgisayar kursu bilgisayar kursu verilmiş hem de kurs süresince ayda 120 YTL aylık verilmiştir. Kurs sonunda kursa katılan tüm görme engellilere sertifika verilmiştir. Kurs bitiminden sonra aynı mekân yine görme engellilere hizmet vermeye devam etmektedir.

İşitme Engelliler Spor Kompleksi Projesi:

Isparta Belediyesi tarafından yürütülen bu projeye içinde milli sporcu olan ve masa tenisinde Avrupa şampiyonu olan bir sporcunun da bulunduğu işitme engellilere yönelik bu proje kapsamında Isparta Belediyesine 18000 YTL gelmiştir. Tüm spor dallarında ihtiyaçları olan spor malzemeleri işitme engelli sporcularımıza teslim edilmiştir. Yine proje ile birlikte başlayan işitme engelliler spor kulübüne Isparta Belediyesi'nin desteği ve sponsorluğu devam etmektedir.

Engelliler Parkı ve Çay Bahçesi Projesi:

Isparta Belediyesi tarafından hazırlanıp yürütülen bu SRAP kapsamında bu çalışma ile Isparta Belediyesine 56.000 YTL gelmiştir. Proje kapsamında özürülere yönelik olarak onların eğlence ve dinlence gereksinimlerini karşılamaya yönelik olarak oyun grubu ve çay bahçesi vardır. Herkese açık olan çay bahçesini engelliler tarafından işletecektir. Böylece engellilerimize yeni bir istihdam alanı oluşturulacaktır. Bu proje ile engellilerin ve ailelerinin toplumla kaynaşmaları ve engellilere toplumsal hayatta yaşamlarının kolaylaştırılması amaçlanmıştır.

Huzurevi Hobi Bahçesi Projesi:

Isparta Belediyesinin yine SRAP kapsamında hazırladığımız projede huzurevine yapılacak sera için 20.000 YTL destek alınmıştır. Huzurevinin arka

bahçesinde kurulan serada huzurevinde yaşayan yaşlılar kendilerine ayrılan bahçede çiçek ve sebze dikmekte boş vakitlerini değerlendirmekte ve dinlenmektedirler.

Sevgi Mağazası Projesi

Isparta Belediyesince yürütülen SRAP kapsamında bu çalışmayla yapılan giderleri karşılamak üzere 20.000 YTL destek alınmıştır. Türkiye genelinde aynı adla adlandırılan bu projede muhtaç bireyler ihtiyaçları olan kıyafetlerini lüks bir mağazadan alışveriş yapıyor gibi ücretsiz temin edebilmektedirler. Isparta Belediyesi yoksul ve muhtaç kişilere yönelik olarak bu çalışmalarını yürütmektedir. Yapılan giyim yardımlarının düzenli bir şekilde gerçek hak sahiplerine onları incitmeden ve tam ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak yapılması için Isparta belediye tarafından titiz bir şekilde yapılmaktadır.

Ak Masa Projesi:

Isparta Belediyesinin sosyal belediyecilik alanındaki en büyük projesi olan Ak Masa Isparta halkıyla belediye arasında bir köprü görevi görmek ve sosyal yardımları yürütmektedir. Bununla birlikte toplumsal gelişme ve dayanışmayı artırmak için birçok faaliyette bulunmaktadır. Isparta Belediyesi Ak Masa aracılığıyla yakacak yardımları, kan bağışi kampanyası, evlerdeki fazla eşyaların muhtaçlara ulaştırılması, kermes düzenlemeleri, vatandaşların iş ve sanat edinmeleri için İSMEK kursları, Bir Bebek Bin Yürek Kampanyası, ucuz halk gezileri, toplu nikâh ve sünnet şöleni gibi birçok hizmet yürütmektedir.

Ayrıca, uluslararası Isparta gül ve halı festivali, Ramazan ayı kültür ve sanat etkinlikleri, haftanın belli günlerinde mahallelerde sağlık ekibiyle hizmet veren Gezici Sağlık Otobüsü, yaşlı ve yatalak hastalar için “Alo Traş Hattı”, diyaliz hastaları için servis aracı, çamaşır yıkama servisi, kimsesizlerin evlerini temizleme hizmeti gibi hizmetleri de yürütmektedir. Camilerimizin temizlenmesi, sosyal doku tarama, aşevi, ekmek yardımları, Ak Giyim mağazası, evlerdeki fazla ilaçların muhtaçlara ulaştırılması, fiziksel ve cinsel istismara uğrayan kadınlarımız için inşa edilen kadın konukevi, özürlü vatandaşlara akülü araç dağıtımı gibi birçok sosyal alanda faaliyetler devam etmektedir. Aşağıdaki tablolarda Ak Masa tarafında yürütülen bazı hizmetlerin verileri görülmektedir.

Tablo 60: Ak Masa Tarafından Yürütülen Çeşitli Sosyal Hizmetler

Bakıma Muhtaç ve Yaşlıların Çamaşırlarını Yıkama	15 Günde Bir 13 Aileye Hizmet
Özürlü ve Yaşlı Kişilere Traş Hizmetleri	15 Günde bir 11 Kişiye
Ücretsiz Otobüs Kartı Verilmesi	1906 Kişiye Ücretsiz, 217 Kişi İndirimli

Kaynak Isparta Belediyesi Ak Masa–2007

Ak Masa tarafından kurulduğu 2004 yılından itibaren sunulan hizmetlere 2007 yılında da devam edilmiştir. Tablo’da 2007 yılı içerisinde toplu nikâh yapılması, toplu sünnet işlemleri, bakıma muhtaç ve yaşlıların çamaşırlarının yıkaması, özürlü ve yaşlı kişilere ücretsiz otobüs kartı verilmesi, hasta, yaşlı ve bakıma muhtaç kişilere traş hizmetleri yapılması hizmetleri verilmektedir.

Ak Masa tarafından aynı zamanda Isparta Belediyesi birimleriyle vatandaşlar arasında halkla ilişkiler konusundaki ilişkileri yürütmektedir. Bu amaca uygun olarak, Ak Masa binlerce kişinin istek, dilek ve şikâyetleri dinlenip, problemleri çözümü konusunda yardımcı olmuş, şikâyet ve istek bildirimde bulunanlarla ile görüşülmüş, dilekçeleri değerlendirilmiştir. Ak Masa ile ilgili olmayan konular ilgili müdürlüklere havale edilmekte, konu takip edilmekte ve sonuçlar istek ve şikâyetlerde bulunanlara e-mail, telefon, mektup veya ilgi birim elemanlarınca iletilmektedir.

3.4. Isparta Belediyesi ve Sağlıklı Kentler

Isparta Belediyesi Stratejik Plan’ında belirttiği gibi, *“Isparta’ya çağdaş belediyecilik hizmetleri sunarak, kentin gelişimi, halkın memnuniyeti ve refahı için çalışmayı kendine misyon edinmiştir.”*

Misyonunu da *“Gül şehri Isparta’da yaşayanların yüzlerini güldüren, halkıyla bütünleşen, kaynakları kendisine yeten, sürekli gelişen ve kent yönetimindeki başarılı uygulamalarıyla örnek alınan bir belediye olmayı hedeflemek”* şeklinde belirtmiştir.

*Isparta Belediyesi Stratejik Planında Aşağıdaki İlkeleri Benimsediğini Belirtmektedir:*²⁸⁴

- Isparta'ya çağın gereklerine uygun bir yönetim anlayışı ile hizmet etmek,
 - Kararlara ve uygulamalara Hizmet edenlerin ve hizmet alanların katılımını sağlamak,
 - Kolaylaştıran, kucaklayan, bir anlayışla yönetim,
 - Güler yüzlü, ilkeli bir yönetim,
 - "Mazeretin, başarının yerini tutmayacağı" ilkesine inanmak,
 - Hizmetlerimizde, Kalite Yönetim Sistemlerini daha etkin kullanmak ve sürekli geliştirmek,
 - “Planlanan ve uygulanan hizmetleri, "daha iyi hizmeti, daha etkin, daha yaygın ve daha ekonomik sunma arayışı”,
 - Kamu kurum-kuruluşları, meslek kuruluşları, sivil toplum örgütleri, iş dünyası, medya ve toplumun diğer dinamikleri ile diyalog içinde bir yönetim,
 - Hukuktan, yasalardan ve dürüstlükten ödün vermeden herkese adil davranmak,
 - Sürdürülebilir ve sağlıklı kentleşme,
 - Tarihi, kültürel ve doğal mirasına sahip çıkan bir belediye,
 - Belediyenin icraatlarında şeffaflık ve hesap verebilirlik temel prensiplerimizdendir.
 - Çalışanlarımızın mesleki ve kişisel gelişimini desteklemek esastır.
- Sosyal güçsüzlerin desteklenmesine önem verilmesi ilkelerini benimsemektedir.

Görüldüğü gibi, Isparta Belediyesi sağlıklı kent planlaması projesini yürüten pek çok kentten imkânları benzer durumdadır ve söz konusu kentlerin Sağlıklı Kentler Projesi çerçevesinde yürüttüğü hizmetleri de katılımcı boyutta yürütmektedir. Bununla beraber Isparta Belediyesi'nin bu sürece dahil olmasının daha fazla gelişme sağlayacağı bilinmektedir.

²⁸⁴ **Isparta Belediyesi Stratejik Planı**, Strateji Geliştirme Müdürlüğü, Isparta 2007, s.6.

3.4.1. SKB Üyeliği'nin Isparta'ya Kazandıracakları

Isparta Belediyesi'nin SKB'ne üye olmasıyla birlikte üye diğer belediyelerle aktif olarak deneyimlerini paylaşmaları, sorunları aktarmaları, ortak projeler geliştirmeleri, uluslararası düzeyde temsil edilebilmeleri ve ortak ihtiyaçların çözümünde güç birliği sağlanacaktır.

Yaşanabilir ve sağlıklı kentler için sağlık ve sağlığı ilgilendiren tüm kentsel ve çevresel konularda eşitsizlikleri azaltmak ve kent yoksulluğu ile mücadele etmek amacıyla, birliğe üye belediyeler arasında işbirliği ve deneyim alışverişi devam edecektir.

Üye belediyelere belediyecilik, sağlık, planlama, çevre, konut, ulaşım, eğitim, güvenlik ve benzeri sağlıklı kent konularıyla ilgili tecrübeler, bilgi, belgeler ve proje deneyimleri aktarılacaktır. "Sağlıklı Kentler Birliği" Türkiye'de bu hareketin güçlenmesi ve işbirliği açısından kentler için çok önemli gelişimler sağlayacak, daha sağlıklı kentler oluşturulacaktır.

3.4.2. Isparta Belediyesi'nin Sağlıklı Kentler Projesinde Yer Almasının Yararları

- Halk sağlığı konularında bilincin artması ve ilgili uluslararası hareketlerin bir parçası olmak Gündem 21 ilkeleri ve uygulamaları içindeki "Herkes İçin Sağlık" hedefinde yerel çalışma olarak yer almak,
- İçinde etkin uygulamaların geliştirileceği uluslararası bir ortam oluşturmak,
- Isparta'da yapılacak örnek çalışma ile Türkiye'deki diğer kentlere örnek olmak,
- Türkiye'deki Sağlıklı Şehir Ortaklığı çalışmalarını geliştirmek,
- Sağlık sorunları üzerine diğer üye şehirlerle bilgi ve uygulama deneyimi paylaşmak için bir ağ oluşturmak
- Kentte bütün tarafların, kent için katılımcı ve demokratik çalışma kültürünü geliştirmeleri,

- Şehirde yaşayanlara, yöneticilere, karar vericilere ortaklık, katılım, işbirliği, katkı, paylaşım ve kararlılık yeteneği kazandırır.
- Kaliteli yaşam ortamları sağlar,
- Halk sağlığı alanında mevcut durumun tespiti, değerlendirilmesi, önceliklerin belirlenmesi, kontrolü ve geliştirilmesini sağlar.
- Sağlık ve refah bilincini artırır,
- Yerel Gündem 21 ve Sağlık 21 hedeflerine ulaşmayı sağlar.
- Sürdürülebilir kalkınmaya yerel düzeyde katkı sağlar.
- Uluslararası tanıtımı sağlar, turizm hareketini artırır.
- Mali dış kaynaklara başvuruda referans olur.

3.4.3. Isparta Belediye'nin Sağlıklı Kentler Projesine Üyeliği

DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı tarafından yürütülen Sağlıklı Kentler Planlaması konusundaki tez çalışması sırasında Isparta Belediye Başkanlığına Sağlıklı kentler Birliği ve Birliğe üyeliğin Isparta için bir kazanç olacağı SKB'ni tanıtan bir dosyayla iletilmiştir. İletişim kanallarını devamlı açık tutan ve Isparta ile ilgili her projeyi değerlendiren Isparta Belediye Başkanlığınca yapılan incelemede SKB'ye üye olmanın Isparta Belediyesi ve Isparta halkı için faydalı olacağı görüşü ağırlık kazanmıştır.

Isparta Belediyesi 2008 Mart ayı olağan meclis toplantısında, SKB üyeliği konusu Belediye Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonu'na havale edilmiş ve Komisyon üyelik için gerekli "Sağlıklı Kentler Birliği Tüzüğü'nün, Belfast Deklarasyonunun Kabulü ve biri Belediye Başkanı olmak üzere 2 asil 2 yedek üyenin Birlik Meclisinde görevlendirilmesinin uygun gördüğünü Meclise bildirmiştir. Meclis, komisyonun teklifini müzakere ettikten sonra aynen oy çokluğu ile kabul etmiştir.*

Isparta Belediyesi'nce alınan Meclis Kararı SKB Başkanlığı'na gönderdikten sonra, SKB'nin Van'da 24-26 Nisan 2008 tarihinde 8. Olağan Meclis Toplantısı'nda SKB Meclisi tarafından görüşülerek kabul edildikten sonra İçişleri Bakanlığı'nın onayı ile Isparta Belediyesi'nin SKB üyeliği gerçekleşmiştir. SKB Olağan Meclis Toplantısı'nda Isparta Belediyesi ile birlikte üyelik başvurusunda bulunan Nevşehir,

* Isparta Belediye Meclis Kararı Ek-6'da verilmiştir.

Kırşehir, Bandırma, Kastamonu/Abana ve İzmit Belediyelerinin SKB üye sayısı 32 olmuştur.

SKB üyeliğinin işlerlik kazanması için Birliğin “Belediye tarafından Sağlıklı Şehirler Proje Koordinatörü atanması, proje ortaklığı oluşturulması ve Sağlıklı Şehirler Proje Ofisi kurulması ile ilgili karar alması, Şehir Sağlık Profili hazırlaması, yıllık faaliyet programı hazırlaması, Birlik Başkanlığı'na gönderilmek üzere yıllık raporlama yapması, Birlik Toplantılarına düzenli katılımın sağlanması ve üye şehirlerle tecrübelerin paylaşılması hususlarında karar almalıdır²⁸⁵ şartlarını yerine getirecek çalışmalar başlatılmalıdır.

Isparta Belediyesi Proje Koordinatörü atamak ve bu konuda yetkilendirmekle sağlıklı kent çalışmalarını başlatmıştır. Sağlıklı kent çalışmaları için yetkilendirilen Proje Koordinatörünün bünyesinde Isparta Belediyesi Sağlıklı kentler Koordinatörlüğü Proje Ofisi kurulmalı ve bu alandaki çalışmalarda uzman kişilerden personel kadrosunu oluşturmalıdır. Koordinatörlük Isparta Belediyesi tarafından yürütülen bütün proje ve çalışmaların sağlıklı kent ilkelerine uygun bir şekilde yürütülüp yürütülmediği konusunda Belediye Başkanlığına görüş bildirmelidir.

3.5. Isparta Kent Swot Analizi ve Değerlendirmesi

35.1. Isparta Kent Swot Analizi

Sağlıklı Kentler Birliği'ne üye olma yolunda gereken adımları atmaya başlayan Isparta Belediyesi'nin kentsel hizmetlerini yerine getirdiği Isparta kentinin swot analizi ile değerlendirilmesi yapılacaktır.

Güçlü Yanlar

- Güçlü yerel yönetimin varlığı
- Isparta Belediyesi'nin SKB'ne üye olması
- Sivil toplum örgütlerinin katılımcı oluşu ve halkın STK'ları desteklemesi
- Sektörler arası işbirliğinin güçlü olması (Kamu/Özel, STK ve vatandaş dayanışması)
- Gecekondu sorununun olmaması
- Alt yapısını büyük oranda çözmüş olması

²⁸⁵ [http://www.sagliklikentlerbirligi.org.tr/uyelik.asp\(21.03.2008\)](http://www.sagliklikentlerbirligi.org.tr/uyelik.asp(21.03.2008)).

- Sağlık ocakları ve hastane bakımından alt yapısının tamam olması
- Ulaşım imkânları (hava yolu, kara yolu, demir yolu)
- Ürün çeşitliliği
- Sulu tarım alanları
- Tarımsal amaçlı örgütlenmenin yüksek olması
- Tarım ve hizmet sektörünün gelişmiş olması
- Elma, kiraz ve gülün marka olması
- Zengin tarih, kültür ve tabiat varlıklarının bulunması
- Yılın her mevsiminde turizme hizmet vermesi
- Davraz Kayak Merkezinin varlığı
- Turizm açısından Antalya İline yakın oluşu
- Eğitim kalitesi ve başarısı
- Halkın eğitim seviyesinin yüksek olması
- Üniversitesinin bulunması
- Akdeniz, Ege ve İç Anadolu Bölgesinin kesiştiği geçit noktasında olması
- Arazisinin büyük bir bölümünün orman alanı olması
- Asayiş olaylarının azlığı
- SKB üyeliği

Zayıf Yanlar

- Çevresel ve zirai atıklar
- Katı atıkların ayrıştırılarak
- Tıbbi atıklar
- Tarım arazilerinin parçalı olması
- Tarıma dayalı sanayinin yetersiz olması
- Hazine arazilerinin az olması
- Turizm çeşitlerinin yeterince tanıtılmaması
- Kent merkezinin yerleşiminin belli bir notaya sıkışmış olması
- Kış aylarında ısınma kaynaklı hava kirliliği
- İlçeler arası hizmet düzeyi farkı
- İlde gelir dağılımı eşitsizliği
- Ulusal ve uluslar arası düzeydeki organizasyonlarda ilin tanıtımı

- İstihdamın yetersizliği
- Kentle ilgili istatistik yetersizliği

Fırsatlar

- DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı üyeliği
- Turizmin çeşitlendirilmesine uygun imkânlar: Yayla, kış, inanç, av, doğa, arkeoloji, sağlık ve inanç turizmi
- Halkın teknolojiye ve yeniliklere duyarlı olması
- Gelişmeye uygun coğrafyasının olması (iklim, toprak, turizm)
- Yapılan barajların ve göletlerin varlığı
- İnşaat malzemelerinin temininde ilin uygun konumda olması (taş, çimento)
- Dokumacılıkta mikro ölçekli işletmelerin varlığı
- Organize Sanayi Bölgesinin varlığı
- Sağlık hizmetinin tek çatı altında toplanmasıyla ilgili düzenlemeler ve aile hekimliğine geçiş
- Isparta'ya göç edenlerin genelde ekonomik ve sosyal yönden sorunsuz olması
- Kentler arası rekabet

Tehditler

- İlin birinci derecede deprem kuşağında olması
- Orman yangınları
- Küresel iklim değişikliği
- Tarımsal ürün rekoltelerindeki düşüş
- Projelerin onaylanmasında merkez kaynaklı aksamalar
- Plansız politik yatırımlar
- Küresel ve ulusal piyasalardaki olumsuzluklar
- İlin kırsal kesiminden gençlerin merkeze göçü
- Ortak girişimcilik düşüncesin yaygın olmaması

3.5.2. Swot Analizini Değerlendirme

Isparta'nın güçlü yanlarından olan Isparta Belediyesi'nin bu durumu çeşitli proje ve çalışmalarla geliştirilmelidir. SKB'ne yeni üye olan Isparta Belediyesi kendi yerel hizmet politikasını üye kentler ile SKB ile paylaştırarak sürekli ve sürdürülebilir bir düzeyde yürütmelidir. Kentte var olan kamu, sivil, özel sektör ve vatandaş dayanışması sektörler arası işbirliği ve katılımcılık konularındaki potansiyelini kentsel gelişme, kentler arası rekabet, kentsel hizmet ve yaşam kalitesinin artırılması konusunda ilerleterek sürdürmelidir.

Türkiye'nin gecekondulu sorunu olmayan ender kentlerinden biri olan Isparta, bu önemli kazanımını korumalı ve gecekondulaşmaya yol açabilecek durumlara karşı gerekli önlemleri almalıdır. Su, kanalizasyon, yol gibi alt yapı açısından iyi bir konumda olan Isparta Belediyesi alt yapısını güvenli ve geleceğe yönelik planları karşılamaya yönelik olarak işlerliğini sağlamalıdır.

Ulaşım imkânları arasından zengin olan Isparta hava, kara ve demiryolu ulaşım ağlarının üçünü de kullanmalı ve özellikle hava alanının açık ve işlerliği için gerekli önlemler alınmalıdır.

Sağlık hizmetleri açısından Türkiye'de iyi bir durumda olan Isparta bu konumunu geliştirerek ülke çapında ve uluslar arası düzeyde sağlık turizmi çerçevesinde kapasitesini güçlendirmelidir.

Elma, kiraz gül gibi marka olmuş tarımsal ürün kapasitesine sahip Isparta'da bu kapasitenin artırılması ve yeni pazarlar bulunması gerekmektedir. Zengin tarımsal ürün çeşitliliği ve sulak arazilere sahip Isparta, toprak yapısına uygun bitki, meyve ve çiçek türleri konusundaki çalışmalarına devam etmelidir. Aynı zamanda biyolojik tarım ve tohumculuk ve geleceğe yönelik olarak bio dizel yakıt olarak kullanılan bitkiler konularındaki çalışmalar desteklenmelidir. Isparta'ya yönelik gelişim planları içersine önceliği tarım ve tarıma dayalı sanayii gerçekleştirme politikaları konulmalıdır.

Isparta ve çevresi zengin tarih, kültür ve tabiat varlıklarının, milli parkların, ormanların ve kayak merkezinin bulunduğu bir bölgedir. Türkiye'nin turizm merkezi olan Antalya'ya yakın oluşu buraya gelen turistlerin Isparta'daki ekoturizm ve alternatif turizm potansiyelinden yararlanması açısından büyük avantajlar sağlamaktadır. Yazları

çok sıcak geçen Antalya ilinin adeta yaylası olarak görülen Isparta'nın ekoturizm ve alternatif turizm potansiyelinin altyapısı ve pazarlanması sağlanmalıdır.

Isparta'da güçlü eğitim hizmetleri ve üniversitenin bulunması ayrıca eğitim seviyesinin yüksek olması sosyal sermaye açısından büyük bir zenginlik göstermektedir. Tarım, turizm, sağlık, sanayi, eğitim, sanat ve kentsel hizmetler gibi birçok alanda başta üniversite, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları sektörler arası işbirliğini kent ve kentte yaşayanların ortak geleceği için belli bir program ve projeler dahilinde geliştirmenin yollarını aramalıdır. Bu amaç ile katılımcılık, sürdürülebilir kalkınma, kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve istihdam ve refah seviyesinin yükseltilmesi çalışmaları yürütülmelidir.

Günümüz kentlerinin yaşanabilir mekânlar olmasında güvenliğin büyük rolü vardır. Yakın gelecekte güvenlik konusu kentlerin en önemli sorunu olması ihtimaline karşı gerekli önlemlerin olabilecek her türlü senaryoya karşı alınması gerekmektedir. Bu konuda gerek genel kolluk güçleri gerekse kent zabıtası işbirliği içersinde çalışmalarını yürütmelidir.

Katı atıkların ayrıştırılarak toplanması ve katı atık ayrıştırma tesisleri kurulması çalışmalarına hız verilmelidir. Isparta'da bulunan hastanelerin atıkları, piller ve yağlar gibi atıkların uygun şekilde toplanması ve yok edilmesi için gerekli yapılanmalar hayata geçirilmelidir.

Isparta arazilerini büyük bölümünü ormanlar ve sulak alanlar kaplamaktadır. Bu olumlu duruma karşın ildeki mer'a alanlarının azlığı hayvancılığın gelişimini engellemektedir. Aynı şekilde tarım arazilerinin oranının az olması ve parçalı oluşu tarımsal faaliyetler açısından olumsuz bir durum oluşturmaktadır. Bu sorunlar Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı ve diğer kamu kuruluşlarının ortak çalışmaları ile giderilmeye çalışılmalıdır.

Isparta'nın zengin bir coğrafyaya ve tarihsel dokuya sahip olması ve buna bağlı olarak yüksek turizm potansiyelinin değerlendirilmesi ve pazarlanması çalışmalarındaki zayıf yönünün giderilmesi ve bu konuda ilde ilgili birimlerle sektörler arası işbirliği gerçekleştirilmelidir. Bu amacı gerçekleştirmek için ilgi sektörlerin ve uzmanların bulunduğu bir komisyon kurulmalı ve bir plan dahilinde projeler ve çalışmalar yürütülmelidir.

Kentin eski bir yerleşim yeri olması ve kent merkezinin dar bir alanda kalması beraberinde imarla ilgili birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Kent merkezindeki caddelerin yeterince geniş olmaması ve trafik ve araçlarının park sorunları ile yaya güvenliğini tehdit etmektedir. Kent içi güzergâhların kent içi trafiğin kaldırabileceği şekilde planlanmalıdır. Yine bu amaçla kent içi trafiği rahatlatmak için otobüsler kent içinde ring şeklinde geçmeli ve otobüslerin bekleme alanları kent merkezi dışına çıkarılmalıdır. Isparta kent merkezinde kış aylarında yaşanan yüksek düzeydeki hava kirliliğinin giderilmesi için doğal gaz kullanılması teşvik edilmeli ve bazı yerlerde kullanılması zorunlu hale getirilmelidir.

İlde göze çarpan en önemli olumsuzluklardan biri kent merkezi ile ilçeler ve kırsal alandaki hizmet düzeyi farkıdır. Ülkemizdeki hemen tüm kentlerinde karşımıza çıkan bu soruna karşı İl Özel İdaresi, Belediye ve Mahalli İdare Birlikleri Kanun'larında bazı değişiklikler yapılmalıdır. Yapılacak değişiklik ile il özel idarelerinin il merkezi belediyeleri ile il düzeyinde ortak çalışmalar yapmasına uygun bir yapılanma gerçekleştirilmelidir. Böylece büyükşehir belediyelerinin ilçe belediyeleri olan ilişkisinin daha hafifletilmiş işbirliği şekli olan "İl Mahalli İdare Birliği" yapılandırılması hayata geçirilmelidir. Kaynak, araç gereç, personel ve il arazisinin ve çevrenin ortak kullanımına yönelik daha rasyonel ve verimli çalışmalar yapılabilir. Böylece il düzeyinde gerek il merkezi ile ilçeler arasındaki gerekse kent kır arasındaki sunulan hizmetler arasındaki fark en az düzeye indirildiği gibi kent merkezine olan göç kısmen önlenebilecektir.

Şeffaflık, hesap verilebilirlik, bilgilendirme ve gelecekle ilgili yapılacak çalışmalarda istatistikî verilerin önemi büyüktür. Kentteki en olumsuz unsurlardan biri de kamu kurumlarında veri toplama ve değerlendirme işlemlerindeki yetersizliklerdir. Bu alanda her kurum kendine düşen gerekli çalışmaları yapmalı ve il düzeyinde kent bilgi sistemi kurulmalıdır.

İldeki gelir dağılımı arasındaki eşitsizlikler ve istihdam sorunu ülkemizde hatta tüm dünyada yaşanan önemli ekonomik sorunlardan biridir. Isparta'da makro ekonomik teşviklerin yanında yerel dinamikler hayata geçirilmedi. Bu amaçla turizm potansiyelinin geliştirilmesi, tarıma dayalı sanayi ve orman ürünlerine bağlı sanayinin geliştirilmesi sorunu kısmen de olsa da hafifletecektir.

Isparta kentinde ilgili birimler yukarıda belirtilen fırsatları göz önüne alarak yakalamış olduğu fırsatları kendi bünyesinde tutmalı, değerlendirmeli ve fırsatları kalıcı hale getirip güçlü yönü haline getirmelidir.

Ekoturizm çeşitliliği, kayak merkezi, zengin tarihi mirasın varlığı, sağlık ve inanç turizmi potansiyeli ilde yapılacak turizm, altyapı ve sağlığa bağlı yatırımlarla değerlendirilmelidir.

İlde yapılan baraj ve göletler gerektiği gibi değerlendirilmediği sürece tek başına bir anlam ifade etmemektedir. Baraj ve göletler tarım ve enerji alanında sürdürülebilir ve amacına uygun bir şekilde kullanıldığı zaman ilin kazanımı haline gelirler. Aksi halde ilde var olan bu potansiyel geçici bir değer olacak ve baraj ve göletler kullanılamaz hale gelecektir. Bu konuda sulak alanların korunması ve sürdürülebilirliği konusunda tüm sektörlerin çalışmaları ve bilimsel çalışmaların varlığı son derece önemlidir.

Isparta inşaat malzemelerinin üretimi ve hammaddesi konusunda zengin bir potansiyele sahiptir. Bu durum alt yapı ve konut üretimi alanında kentin avantajlı durumunun bir göstergesidir. Kentte mikro ölçekli dokuma işletmeleri ve organize sanayi sitesinin varlığı yerel kaynaklı ekonomik kalkınma için değerlendirilmelidir.

Isparta kent merkezi Isparta'nın göç alan bir yerleşim yeridir. Kente merkezinin aldığı göçe bakıldığında genelde hizmet sektörüne bağlı olarak kamu ve özel kurumlarda çalışanlardır. Dolayısıyla, genel olarak öğretmen, akademisyen ve askeri personelin varlığında son yıllarda bir artış vardır. Bu sosyal kesimler ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan kısmen de olsa kent için sorunsuz kesim olduklarından ve kültür düzeyi yüksek olduklarından kentin gelişmesi, refah seviyesinin yükselmesi ve kentte kattıkları değer bakımından bir kazanım olmakla birlikte bu kesimlerden daha çok faydalanmalıdır.

Isparta kentinde iyi düzeyde olan sağlık hizmetlerinin sağlık hizmetlerinin tek çatı altında toplanması ve aile hekimliğine geçiş ile birlikte daha da yüksek seviyelere çıkması için uygun bir zemin hazırlamaktadır.

Kentler arası rekabet Isparta için bir fırsat olabilir. Kentlerin sürdürülebilir gelişmesi ve yaşam kalitesinin artırılması aynı zamanda kente yatırım çekme mücadelesi ve rekabeti Isparta'daki yerel dinamikleri harekete geçirmede bir araç

olabilir. Kentler arası ile elde edilen yerel kapasitenin fırsat olmaktan çıkarılıp güçlü yanlardan biri haline gelip kalıcılığı sağlanmalıdır.

Ülkemizdeki birçok il gibi Isparta'da birinci derece deprem kuşağında bulunan illerimizden biridir. Can ve mal güvenliğini tehdit eden bu durumdan korunmak için alt yapı çalışmalarında ve konut üretiminde deprem riski göze alınarak hazırlanması gerekir. Bu amaca yönelik olarak İl Sivil Savunma Müdürlüğüne "Mahallinde Uygulamalı Deprem Eğitimi Projesi" uygulanmaya konulmuştur. Yapılan çalışmalar evlerde, okullarda ve iş yerlerinde vatandaşlara uygulamalı eğitim verilmektedir. İl Sivil Savunma Müdürlüğüne 2005 yılında başlatılan proje ile 2008 yılı sonuna kadar 50.000 kişiye eğitim hizmeti verilmesi hedeflenmiştir.

İl arazisinin % 42'sinin ormanlarla kaplı olması özellikle yaz aylarında orman yangınları açısından bir tehdit oluşturmaktadır. Genel ve özel kolluk güçlerinin ve vatandaşların işbirliği ile sıcağa ve ihmal ve sabotaja dayalı çıkabilecek orman yangınlarına karşı gerekli önlemler alınmaktadır.

Isparta için gerek küresel iklim değişmelerine bağlı gerekse farklı sebeplerden oluşabilecek sorunlardan dolayı tarımsal ürün rekoltesinin düşme tehlikesi mevcuttur. Bu tehdide karşı özellikle su kaynaklarını sürdürülebilir bir şekilde kullanımı büyük önem göstermektedir.

Plansız politik yatırımlara ve merkezden kaynaklanan ilde yürütülen projelerle ilgili olumsuzluklara karşı yerel katılımın ve sivil toplum örgütlerinin merkez üzerinde yürüteceği kamuoyu bu tehditleri en aza indirecektir.

Küreselleşen dünyada küresel ve ulusal piyasalarda yaşanan olumsuzluklar kent ekonomisini de tehdit etmektedir. Yine istihdam sorunu nedeniyle kırsal alandan kent merkezine göçün önlenmesi için kırsal kalkınmaya bağlı kalkınma ve özellikle tarımsal kalkınmaya yönelik yatırımlara ağırlık verilmelidir.

Isparta halkının yaşamış olduğu ortak girişimcilikten dolayı yaşanan olumsuz tecrübeler ortak girişimcilik ruhunu baltalamaktadır. Ortak girişimcilik konusunda sermaye sahipleri teşvik edilmeli ve ortak girişimcilik ruhu canlandırılmalıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İnsanların yaşam kalitesi, sağlıklı olmaları, toplum sağlığı ve bireyin ihtiyaçlarını karşılama niteliklerine sahip bir çevreyle olan etkileşiminin dışa vurusunun bir göstergesidir. Sağlık, ruh ve beden olarak tam bir iyilik halinde olmanın yanında; daha geniş bir ifade ile sağlıklı bir yaşam tarzının sürdürülebileceği, sosyal birlik içinde, asgari şartlarda konut kalitesinin sağlandığı, kentte yaşayanların istihdam edilebilecekleri iş bulabildiği, fiziksel altyapının yeterli olduğu bir çevreyi gerektirmektedir. Bu çevre, ulaşılabilirlik, gıda, emniyet, hava kalitesi, su ve sağlık önlemleri, toprak ve katı atıkların toplanması ve iklimin istikrarı konularında da sağlıklı yaşamın sürdürülmesini sağlayıcı nitelikte olmalıdır.

Sağlıklı kent kavramı disiplinler arası bir kavram olup sağlık, kent planlaması, kent coğrafyası, sosyoloji, çevrebilim, ekonomi, politika gibi pek çok alanı içine almaktadır. Sağlıklı kent planlaması sağlıklı kent kavramının içeriğindeki çok çeşitli faktörleri dikkate alarak kenti planlamayı gerektirir.

Avrupa Kentsel Şartı'nda DSÖ'nün Avrupa Sağlıklı Kentler Projesi desteklenmekte ve uluslar arası işbirliğini gerekliliği ve önemi belirtildikten sonra projeye üyelik tavsiye edilmektedir. DSÖ proje ile sağlıklı kent planlanması sürecine ulaşma yönünde bir çalışma başlatmıştır. DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi'ni yerel düzeyde geliştirmiş ve geliştirmekte olan ülkelerde kentlerin sağlık sorunlarının çözümüne yönelik bir yaklaşım olarak sağlığı herkesin işi haline getirmeyi amaçlamaktadır.

Sağlıklı Kentler Projesi kentleri sağlıklı kent planlamasına ulaştırmanın yanında tüm disiplinleri ve kentteki tüm sektörleri dikkate alan bir kalkınma projesidir. Sağlıklı Kentler Projesi ismine kaynaklık eden medikal anlamda sağlık seviyesinin yükseltilmesini de içine almaktadır. Ancak bunun yanında eğitim, planlama, ulaşım, altyapı, sanayi vb. bütün sektörlerle ilgili gelişme stratejisini içine almaktadır. Sağlıklı kent planlaması, Sağlıklı Kentler Projesi ile sağlıklı kentler için geliştirilen ilkelerin uygulanmasına yönelik bir planlama sürecini içine alır. Projenin yerel yönetimlerin sorumluluk alanında olan çalışmaları kapsadığı, yerel yönetimlerin kent sağlığından da sorumlu olduğu özellikle vurgulanmaktadır.

Kentsel yaşam kalitesinin geliştirilmesinde sağlıklı kent olmanın büyük bir rolü vardır. Sağlıklı bir kentin oluşturulmasında kent yaşamıyla ilgili tüm unsurların/paydaşların merkezi ve yerel yönetimlerin, özel sektörün, sivil toplum örgütlerinin ve kentlilerin sürekli işbirliğinin uygulanması bir zorunluluktur. Kentlerin geleceği konusunda sorumluluk sadece kent yöneticilerine ait olmayacak kadar büyük ve karmaşık bir durumu içermektedir. Özetle, sağlık, kent yaşantımızın tümünü de içine alacak şekilde, insan varlığını etkileyen her şeyle ilgilidir.

DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı, kent çapında sağlık kalkınma planlarını destekleyerek sağlıkla ilgili olan ve olmayan toplumsal meselelerin sağlık sektörü dışındaki sektörlerin gündemine taşınması konusunda ilerleme kaydetmiştir. Sağlıklı kent yaklaşımı geniş kapsamlı bir sağlık modeline dayandığı için toplumsal, çevresel, ekonomik ve kültürel meseleleri ve bunların bireylerin, toplulukların ve nüfusların yaşamlarını nasıl etkilediğini dikkate almaktadır.

DSÖ 2000 yılında olduğu gibi 21.yüzyılda da sağlık konusunda hiçbir ülkenin kendine yeter olmayacağını ve sağlığın geliştirilmesinde uluslararası dayanışmanın zorunlu olacağını vurgulamaktadır. Tüm üye ülkeleri yaşam tarzı, çevre ve sağlık hizmetlerini bir denge içinde ele alan bir anlayışla “Herkes İçin Sağlık” kavram ve prensipleri çerçevesinde politika geliştirme ve uygulamaya geçmeye çağırmaktadır. DSÖ bu doğrultuda, Avrupa kentleri karar vericilerinin gündeminde ve kent sağlığının gelişim sürecinde en üst sıraya yerleşmesi amaçlanan uzun dönemli uluslararası bir gelişim projesi olarak "Sağlıklı Kentler Projesi"ni başlatmıştır. DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi uzun süreli uluslararası gelişme projesi olup, Avrupa'daki karar vericilerin, sağlık konusunu gündemlerinin birinci maddesi olarak almalarını, yerel stratejilerin Gündem 21 çerçevesinde ve Herkesi İçin Sağlık Hedefleri doğrultusunda sürdürülebilir faaliyetler şeklinde nitelendirmelerini hedeflemektedir.

Kentlerde yaşayan insanların sağlığı, yaşam ve çalışma koşullarından; fiziksel ve sosyo-ekonomik çevreden, bakım hizmetlerinin kalitesi ve ulaşılabilirliğinden etkilenmektedir. Yerel yönetimler sağlığı etkileyen temel faktörlerden (çevre, konut, sosyal hizmetler vb.) sorumludur. Ayrıca, kentte yaşayan çeşitli grupların sorunlarını

en yakından bilen, bunlar için çözüm yollarına ihtiyaç duyan ve bunları uygulayan yerel yönetimlerdir.

Kent sağlığı uluslararası bir önem taşıdığından, yerel girişimlerin uluslararası programlarla ortak yürütülmesi için, uluslararası etkileşimin temel hedefi; her kentin geliştirilecek bir ağ içinde, yeni halk sağlığı çalışmalarıyla ilgili tecrübe ve bilgilerini birbirlerine aktarmalarını, ortak davranış geliştirebilmelerini, sağlıkla ilgili ve özel politik girişimlerini yasallaştırabilmelerini sağlamaktır. Yerel yönetimlerin özellikle belediyelerin, DSÖ'nün Avrupa Yerel Çevre ve Sağlık Şartı'na bağlı olarak geliştirdiği "Herkes İçin Sağlık" stratejisine dayalı "Sağlıklı Kentler Projesi" gibi uluslararası çevre-sağlık hareketlerine katılımı teşvik edilmektedir.

Dünya Sağlık Toplantıları ile ilk girişim olarak sağlık hizmetlerinin yerine getirilmesinde ulusal hükümetlerin rolüne dikkat çekilmiştir. Sağlıklı Kentler Projesi'ni hedefi Avrupa kentlerinde yaşayan insanların sağlıklarının geliştirilmesinde yerel uygulamalara yön vermektir. Bu durumda kente özgü bir plan geliştirilmesi, yeni örgütsel ve tanımsal yapıların sağlanması zorunlu olmaktadır.

Sağlıklı Kentler Projesi Fazlar biçiminde tanımlanan 5-6 yıllık planlama dönemleri halinde ilerlemektedir. Sağlıklı Kentler Projesi Dördüncü Faz olarak tanımlanan başlangıçta 2003-2007 olarak belirlenen ancak daha sonra 2008'in sonuna kadar uzatılan dördüncü dönemini sürdürmektedir. Fazların başlangıçtan bugüne Sağlıklı Kentler ile ilgili olan süreçte sürekli gelişmekte olan hedeflere sahip olduğu görülmektedir.

1987-1992 yılları arasındaki Birinci Faz'ın ana teması; sağlıklı bir kent için değişikliği yaratacak bir yapılanma oluşturmaktır. 1993-1997 yılları arasındaki İkinci Faz'ın ana teması ise; sağlıklı halk politikaları ve kapsamlı kent sağlık planları yapılmasıdır. Üçüncü Faz ise 1998-2002 yılları arasında olup ana teması sağlık gelişimi için bütünleşmiş planlama, eşitlik, sürdürülebilir kalkınma ve sosyal gelişmedir. Bu bağlamda, DSÖ tarafından oluşturulan ulusal ağlar ve ayrı ayrı her bir proje ile kent toplumların sağlığını geliştirmeye yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Ayrıca, birkaç Avrupa kentinin oluşturduğu gruplar, "Çok Kentli Faaliyet Planı"nı sürdürmek amacıyla bir araya gelerek çalışmaktadırlar.

Dördüncü dönem 2003 yılında başlamış olup; 2008 yılı sonuna kadar devam edecektir. Bu dönemin ana temaları; Sağlıklı Kent Planı ve Sağlık Etki Değerlendirmesidir. Tamamlayıcı bir tema olarak da Sağlıklı Yaşlanma belirlenmiştir. DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı Dördüncü Fazı 2008 yılında sona erecek ve 5. faz için üyelik başvuruları yeniden başlayacaktır.

Avrupa'da sağlıklı kent uygulamaları içinde kentler sağlıklı kent ilkeleri açısından belirli konuları öne çıkarmışlardır. İsveç'in Gothenburg kenti sağlık ve güvenlik konularını öne çıkararak suç önleme konusunda çalışmalar yapmıştır. Güvenli ve güzel bir kent olmak ve güvenli ve emniyetli yürüyüşler kılavuzu hazırlamak bunlardan bazılarıdır. Norveç'in Sandnes Kenti tüm sağlık stratejisinde politik katılımı sağlamıştır. Ayrıca Sandnes Sağlıklı Kent Planlamacıları Norveç'teki iki bisiklet kentinden biri olarak profilini hazırlamıştır. Sandes'in Çocuk Kent Konseyi uygulaması belediyenin çocuklara da kent planlamasında katılım fırsatını verdiğinin başarılı bir göstergesidir.

Kuzey İrlanda'nın Belfast Kentinde ise kent planlamacıları sağlıklı kent planlamasına başlıca iki şekilde katkıda bulunmaktadır. Bunlardan birincisi bölgesel ve alan planlarına sağlık konularının dahil edilmesidir. İkincisi ise Belfast Sağlıklı Kentler'in Ulaşım, Çevre, Planlama ve Barınma Stratejik Planlama Grubu ve Batı Belfast/ Greater Shankill çalışma kolu gibi diğer organlara sunulması ve desteklenmesidir. Danimarka'nın Horsens kentinin de sağlıklı kent planlamasına gelişmiş ve bütünleşik yaklaşıma sahip olduğu görülmektedir.

Sağlıklı kent kriterleri olarak da kabul edilen kentli hakları güvenlik kirletilmemiş sağlıklı bir çevre, istihdam, konut, dolaşım, sağlık, spor ve dinlenme, kültür, kültürlerarası kaynaşma, kaliteli bir mimari ve fiziksel çevre, işlevlerin uyumu, katılım, ekonomik kalkınma, sürdürülebilir kalkınma, mal ve hizmetler, doğal zenginlikler ve kaynaklar, kişisel bütünlük, belediyeler arası işbirliği, finansal yapı ve mekanizmalar ve eşitlik ilkeleri olarak sıralanabilir.

Sağlıklı bir kent planlaması ile doğal ve tarihi değerlerin korunmasının sağlanması, su havzalarının, verimli tarım ve orman alanlarının yapılaşmadan korunmasını amaçlanmaktadır. Sağlıklı kent planlamasının uygulanmasında sürekliliğin sağlanması gerekmektedir. Sağlıklı Kentler, kentlerin planlamasının

insanın esenliğini ve sağlığını desteklediği ve kent ortamının ve yaşam kalitesinin planlama aktivitesi tarafından zarara uğramadığı yerlerdir. Kentlerde, kent planlaması ve sağlık arasındaki bağlantılar göz ardı edilmiş veya daha çok ekonomik ve finansal kazacın dikkate alındığı kent planlama sistemleri tarafından önemsenmemiştir. Kent planlamasındaki sağlıklı yaklaşım sürdürebilir gelişim erevesi içerisinde yapılacak planlamalara daha uygun cevaplar vermektedir, çünkü sağlıklı kentte hedef, sağlıklı bir ekonomi, sağlıklı bir evre ve sağlıklı bir toplumdur.

Anayasamızın 56. maddesine göre, herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, evre sağlığını korumak ve evre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir. 2872 evre Kanunu, 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 5393 Sayılı Belediye Kanunu ve 5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu Sağlıklı Kentler Projesi'nin gelişimi ve projelerinin hayata geçişini kolaylaştırmaktadır.

Türkiye'de Sağlıklı Kentler ile ilgili çalışmalar iki biçimde yrtlmektedir. Bu alışmalar bir taraftan DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı'na ye belediyelerle, diğer taraftan T.C. Sağlıklı Kentler Birliği'nin yürütmüş Ulusal Ağ ile sürdürülmektedir.

Türkiye'de Sağlıklı Kentler Projesine 1999 yılı içinde Sağlık Bakanlığı tarafından 80 il projeye davet edilmiştir. 5 Temmuz 2000 tarihinde Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin DSÖ'ne yaptığı adaylık başvurusu kabul edilmiştir. Aynı tarihlerde ankaya Belediyesi ise çeşitli ülkelerin kentleri ile "ok Kentli Eylem Planı" erevesinde çalışmalarına devam etmektedir. Çok Kentli Eylem Planı, zel bir konuda yerel çalışma yürüten ve deneyimlerini paylaşan bir grup kentten oluşmaktadır.

Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin adaylığının kabulü sonrasında Sağlık Bakanlığı ve Bursa Belediyesi'nin işbirliği ile Bursa'da konuya ilgi duyan 13 Belediyenin katıldığı "Proje Bilgilendirme Toplantısı" Kasım 2000 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Toplantı sonrası Bartın, ankaya/Ankara, Tepebaşı/Eskişehir, Ürgüp/Nevşehir ve Yalova III. Faz Sağlıklı Kentler Ağına katılmak üzere proje taahhüt mektupları DSÖ'ne iletilmiştir.

17 Eylül 2001 tarihinde Ankara'da 10 ilin katılımıyla "Sağlıklı Kentler Projesinde Tecrübelerin Paylaşımı ve Bilgilendirme Toplantısı" yapılmıştır. Toplantıda, katılan illerin Ulusal Ağ'ın doğal üyeleri olarak kabul edilmelerine ve iki çalışma grubu oluşturulmasına karar verilmiştir.

Sağlıklı Kentler Projesi'nde ana hedef sağlıklı bir kent için değişiklik yapacak yapılanmaya giderek sağlıklı kentler geliştirmek, sağlıklı kentler fikrini daha fazla kente yaymak ve kentler arasında işbirliğini artırmaktır. Sağlıklı Kentler Projesi bir kentin ne olduğu ve sağlıklı kentin ne olması gerektiğinden yola çıkar. Herhangi bir kent var olan sağlık durumuna bakılmaksızın sağlıklı kent olabilir. Gerekli olan başarmak için bir yapı ve işleyişe sahip olmak ve sağlıklı kent olma yolunda kesin karar almaktır.

Politik taahhütte belediye başkanının projeye üye olmak istediğini belirten bir mektubunun DSÖ'ne göndermesi ve projeye her türlü politik destek sağlayacağını taahhüt etmesi gerekmektedir. Uluslararası Sağlıklı Kentler Ağına üye olunacağını, yıllık aidatların ödeneceğini, bu projeyi yürütmek amacıyla proje ofisinin kurulması ve proje koordinatörü atanacağını taahhüt eden Belediye Meclis Kararı alınması gereklidir. Ayrıca kentte sağlıkla ilgili karar vericilerin taahhütlerinin alınması gerekmektedir. Karar vericiler kentin Valilik, İl Sağlık Müdürlüğü, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Üniversiteler, İlçe Belediyeleri, Yerel Gündem 21'ler ve Sivil Toplum Kuruluşları olabilir.

Taahhütler alındıktan sonra, Kent Sağlık Gelişim Planının hazırlanması, Kent Sağlık Profili ve Sağlıklı Kent Göstergelerinin hazırlanması, bu işleri yapmak amacıyla Sağlıklı Kentler Proje Ofisinin kurulması, tam zamanlı bir proje koordinatörü atanması gereklidir. Kent Sağlık Gelişim Planı sağlık, sosyal hizmetler, eğitim, ulaşım, konut planlama, çevre, güvenlik, ekonomik gelişme ve ulaşım gibi konularda plan dönemini kapsayacak şekilde yapılmaktadır.

Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Dünyadaki 6 DSÖ Bölge Ofisinde, 66 ülkede, 220 Dünya kentinde ve 90 Avrupa kentinde devam eden ve gelişen "Sağlıklı Kentler" hareketinin Türkiye'de gelişebilmesi, benimsenmesi, uygulanabilmesi için kurulmuş bir güç birliği düzenidir. Türkiye'de Sağlıklı Kentler Birliği'ne üye 26 kentten sadece 12 'si DSÖ Sağlıklı Kentler Ağı içinde yer almaktadır. Bununla

beraber amaç birliği bu konudaki çalışmaları güçlendirmiştir. Birlik Tüzüğü DSÖ'nin deklarasyonlarda kabul etmiş olduğu ilkeleri benimsediğini belirtmektedir.

Türkiye'den ilk DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi ye kenti olarak Bursa Büyükşehir Belediyesi, Türkiye'de Sağlıklı Kentler Birliği kurulması ve geliştirilmesi için öncülük etmiştir.

Sağlıklı Kentler Birliği'nin kurulması ile ilgili çalışmalar 2003 yılında başlatılmış, Ulusal Ağa ye kentlere Sağlıklı Kentler Birliğine kurucu ye olarak katılma çağrısı yapılmış, Yalova, Van, Kadıköy, Afyon, Tepebaşı, ankaya, Ürgüp, Ordu, Kırıkkale ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri birliğe katılmak istediğini belirten meclis kararı almış ve birliğin kurucu yeleri olmuşlardır. Sağlıklı Kentler Birliği'nin kurulması ile ilgili karar 22.12.2004 tarihli Resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Türkiye'de Sağlıklı Kentler Birliğinin kurulması ile Sağlıklı Kentler Projesi hakkında ye olan ve ye olacak kentlerin aktif olarak deneyimlerini paylaşmaları, sorunları aktarmaları, ortak projeler geliştirmeleri, uluslararası düzeyde temsil edilebilmeleri ve ortak ihtiyaçların üzümünde g birliği sağlamaları amaç edinilmiştir.

Birlik yelik Kriterleri olarak; Tüzüğünün, Belfast Deklarasyonunun Kabulü, Biri Belediye Başkanı olmak üzere 2 asil 2 yedek yenin Birlik Meclisinde gvrendirilmesi, ye olacak belediye tarafından Sağlıklı Kentler Proje Koordinatörü atanması, proje ortaklığı oluşturulması ve Sağlıklı Kentler Proje Ofisi kurulması ile ilgili karar alınmalıdır. Kent Sağlık Profili hazırlaması, Yıllık Faaliyet Programı hazırlaması, Birlik Başkanlığı'na gönderilmek üzere yıllık raporlama yapması, Birlik toplantılarına düzenli katılımın sağlanması ve ye kentlerle tecrübelerin paylaşılması hususlarında karar alınmalıdır. Alınan meclis kararı Birlik Başkanlığı'na gönderildiğinde, ilk Birlik toplantısında yelik Birlik Meclisi tarafından görüşülerek İçişleri Bakanlığı'nın onayına gönderilmektedir.

SKB'nin alışmaları Olağan ve olağanüstü meclis toplantıları ve eğitim çalışmaları şeklinde gerçekleşmektedir. Genellikle farklı belediyelerin ev sahipliğinde farklı kentlerde gerçekleştirilen olağan ve olağanüstü meclis

çalışmalarını bitiminde birkaç günlük eğitim seminerleri veya sempozyumlar da gerçekleştirilmektedir.

Ülkemiz açısından Sağlıklı Kentler Projesi, Avrupa ile entegrasyon sürecinde değerlendirilmesi gereken uyum konularından birisi olarak ele alındığında, toplumsal sağlık, dengeli sosyal gelişim ve kentsel çevrelere ilişkin gelişme parametrelerini oluşturabilmek için bir fırsat olarak değerlendirilebilir.

DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi 4. Faz ana temaları kapsamında; 5 kent değişik kategorilerde ödül almıştır. 7-9 Eylül 2006 tarihleri arasında Aydın'da yapılan Sağlıklı Kentler Birliği 2. yıl toplantısında DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi 4. Faz ana temaları kapsamında SKB'nin düzenlediği en iyi proje yarışması yapılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda Sağlıklı Kent Planlaması dalında Trabzon Belediyesi "Zağnos ve Tabakhaneler Vadileri Kentsel Dönüşüm Projesi"yle, Sağlıklı Yaşlanma dalında Yalova Belediyesi "Yaşlı ile İletişim Projesi"yle, Fiziksel Aktivite ve Aktif Yaşam dalında Gölcük Belediyesi "Kavaklı Sahili Düzenleme Projesi"yle, Sağlık Etki Değerlendirmesi dalında Aydın Belediyesi "Katı Ve Tıbbi Atık Düzenli Depolama Tesisi Yapımı İşİ SED'e Örnek Kurumsal Yaklaşım Uygulama Projesi"yle ödüle layık görüldüler.

Ayrıca Sağlıklı Kentler Birliği'nin verdiği "Sağlıklı Kentler En İyi Uygulamaları Ödülleri"nden Teşvik Ödülü 25 belediyenin 40 projesi içinden Çankaya Belediyesinin Çengel Cafe çalışmasına verilmiştir.

Sağlıklı Kentler Birliği üyesi 26 belediye koordinatörüyle yapılan anket çalışmasında, anket formu bir aylık bir süreç içinde teorik bilgiler kullanılarak Sağlıklı Kentler Birliği ile birlikte geliştirilmiştir. Anketin uygulanması iki aylık bir süreyi kapsamıştır. Ayrıca koordinatörlerin % 50 ile yüz yüze görüşme yapıl ve % 100'ünden cevap alınmıştır. Anket veri girişleri ve frekans analizi ve çapraz incelemeler için SPSS programı kullanılmıştır. Sağlıklı Kentler Birliği'nin Türkiye'deki bazı toplantılarına katılım sağlanmış ve yurt dışı toplantıları da Sağlıklı Kentler Birliği aracılığı ile takip edilmiştir. Çalışmanın bu kısmında üye olan kentlerin durumunun üyelik sürecine girmek isteyen kentler açısından yol gösterebileceği düşünülmüştür.

Sağlıklı Kentler Birliği ile birlikte geliştirilen ve 26 kentte uygulanan anket çalışması sonucunda üye kentlerin koordinatörlerinin mesleklerine bakıldığında ilk sırada % 38.8'inin tıp doktoru, %19.2'sinin şehir plancısı ve üçüncü sırada %15.4 oranla işletme/iktisatçı olduğu görülmektedir. Sağlıklı Kentler Hareketi içinde sağlığı baz alan ve diğer disiplinlerle birlikte kent sağlığı ve planlaması çalışmalarında diğer mesleklerden de yararlanmak gerekmektedir.

Birkaç yıllık geçmişi olan SKB Proje Ofislerindeki personel sayısı hedeflenen amaçların yerine getirilmesi için oldukça yetersizdir. SKB Proje ofislerinde çalışan personel birçok meslek grubunu içine alacak şekilde faaliyetlerini yürütmelidir.

Proje Ofislerindeki koordinatörlerin ankete vermiş olduğu cevaplardan yeterli kaynak ve personele sahip olmadıkları fakat yeterli yetkiye sahip oldukları dolayısıyla yetkilerini personel ve kaynak eksikliğinden dolayı yeterince kullanamadıkları görülmüştür.

Koordinatörlerin vermiş olduğu cevaplardan %92,3'ünün ülkemizde faaliyette bulunan belli bir coğrafyada veya bir yönetim birimi sınırları içersinde ya da ülke düzeyinde faaliyette bulunan birliklere üye oldukları ve kentlerin yurt içi ve yurt dışı kentlerle işbirliğine hazır oldukları görülmektedir.

Sağlıklı Kentler Hareketi içinde SKB ulusal Ağı'na üye olan 26 belediyeden 12'sinin DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı'na üye oldukları görülmektedir. Sadece Ulusal Ağ'a (SKB) üye olan kentlerin sağlıklı kent çalışmalarında mesafe aldıkları görülmekle beraber, aynı zamanda DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı'na üye olan kentlerin sağlıklı etki değerlendirme, sağlıklı yaşlanma ve sağlıklı kent planlaması ve kent sağlık profili ve kent sağlık gelişim planı konularındaki çalışmalarda daha başarılı olduğu görülmüştür. Bu sonuç uluslar arası düzeyde diğer kentlerle bilgi alışverişi ve işbirliğinin somut olarak faydasını göstermektedir.

Yapılan anket çalışmalarından da anlaşılacağı gibi, Sağlıklı Kentler Hareketi ulusal ve uluslar arası düzeyde kentlerin bilgi ve deneyimlerini artırdığı, kentte yapılan her faaliyet ve planın insan ve kent sağlığı açısından değerlendirildiği bir bakış açıdır. SKB üyesi olan kentlerin bu konuda bilgi ve deneyimlerini artırdıkları görülmektedir.

Sağlıklı Kentler Hareketi yerel yönetimlerin çalışmalarında anahtar bir role sahiptir. Sağlıklı Kent Planlaması konusunun ele alınmasındaki amaç ülkemizdeki belediyeleri bu alanda yapılan çalışmalar konusunda bilgilendirmek ve Ulusal ve Avrupa Ağı'na üye olma konusunda cesaretlendirmektir.

Sağlıklı Kent Planlamasının Sağlanması açısından Dünya'da ve Türkiye'deki Sağlıklı Kentler Projeleri incelenmiştir. Isparta İli'nin genel durumu ele alınıp, ilin tarihi, coğrafi, sosyal ve ekonomik yapısı ele alınmıştır. Özellikle Kentli Hakları ilkeleri içinde olan sağlık, eğitim, güvenlik, spor, katılım, doğal güzellikler ve kaynaklar gibi ilkeler açısından kentin durumu değerlendirilmiştir.

Sağlıklı Kentler Projesi içinde yeni girmiş orta ölçekli ve il merkezi nüfusu 200.000'e yaklaşan Isparta kentinin böyle bir ağda yer almasının kente getireceği katkılar ve bu sürecin nasıl gerçekleştirilebileceği incelenmiştir. Çalışma sırasında gerekli verilerin toplanması aşamasında Isparta Belediyesinin Dünya ve Avrupa ölçeğinde gelişen Sağlıklı Kentler Projesinin Türkiye Ağına üyelik yönünde adım attığı görülmüştür. Bu yönü ile bu sürecin Isparta açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Birçok anlaşma ve deklarasyonda vurgulanan Sağlıklı Kent Hareketinin kabul ettiği sürdürülebilir kentsel hizmetler, katılım ve yönetim, sektörler arası işbirliği ve dezavantajlı kesimlerin desteklenmesi ilkeleriyle bağlantılı olan Isparta'da yürütülen çalışmalar ele alınmıştır.

Isparta'nın Demografik ve Sosyo-Ekonomik yapısı ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından alınan kurumsal veriler değerlendirilmiştir. Isparta Belediyesi ve İl İdaresinin ilgili kurumları dokümanlarını çalışmamız için paylaşıırken aynı zamanda bu konu ile ilgili olarak bilgilendirilmişlerdir. Isparta Sağlıklı Kent Planlaması sürecine Sağlıklı Kentler Birliğine üye olarak dahil olması için yerine getirmesi gereken sorumluluklar ve izlemesi gereken yol belirtilmiştir.

Bu çalışmanın yürütülmesindeki amaçlardan biri ülkemizdeki belediyelere Sağlıklı Kentler Hareketini ve Sağlıklı Kentler Birliği'ni tanıtmak ve üyeliğini teşvik etmektir. Henüz çalışma bitmeden Isparta Belediyesi ile çalışma sırasında konuya ilgi duymuş ve Sağlıklı Kentler Birliği konusunda bilgilendirilmiştir. Isparta Belediye Meclisi Sağlıklı Kentler Birliğine üye olma yolunda üyelik kriterlerini

yerine getirmek amacıyla 3 asil 2 yedek üye seçmiş, SKB Tüzüğünü ve Belfast Deklarasyonunu kabul etmiş ve SKB'ne üye olma kararı almıştır. Isparta Belediyesi SKB'ne üye olma yolunda alınan kararları ve üye olma isteğini SKB'ne iletmıştır. SKB'nin Van'daki Meclis Toplantısında Isparta Belediyesinin üyeliği onaylanarak Isparta ile birlikte SKB üye sayısı 32'ye çıkmıştır.

Isparta Belediyesi Sağlıklı Kentler Hareketine üye olma yolunda yapmış olduğu girişimleri, Sağlıklı Kentler Proje Koordinatörü atama ve ilgili mesleklerden oluşan Proje Ofisini kurma yolundaki adımlarla devam ettirmektedir. Isparta Belediyesi kurmuş olduğu SKB Proje Ofisi ile Isparta'nın tanıtımı ve sağlıklı bir kent olma yolunda bir çok projeye imza atmaktadır.

Isparta Belediyesi'nin SKB'ne üye olmasıyla birlikte üye diğer belediyelerle aktif olarak deneyimlerini paylaşmaları, sorunları aktarmaları, ortak projeler geliştirmeleri, uluslararası düzeyde temsil edilebilmeleri ve ortak ihtiyaçların çözümünde güç birliği sağlanacaktır.

SKB'ne üye olan Isparta Belediyesi kendi yerel hizmet politikasını üye kentler ve SKB ile paylaştırarak sürekli ve sürdürülebilir bir düzeyde yürütmeye Kentte var olan kamu, sivil, özel sektör ve vatandaş dayanışması sektörler arası işbirliği ve katılımcılık konularındaki potansiyelini kentsel gelişme, kentler arası rekabet, kentsel hizmet ve yaşam kalitesinin artırılması konusunda ilerleterek sürdürmelidir.

Akdeniz, Ege ve İç Anadolu Bölgesinin kesiştiği geçit noktasında olan konumunun ulaşım imkânları hava yolu, kara yolu, demir yolu ile desteklenmesi, zengin tarih, kültür ve tabiat varlıklarının bulunması, yılın her mevsiminde turizme hizmet vermesi, Davraz Kayak Merkezinin varlığı, sulu tarım alanları ve ormanlarının bulunması ve elma kiraz ve gül gibi ürünlerinin marka olması Isparta'nın belirgin özelliklerindedir.

Isparta'da sivil toplum örgütlerinin sosyal yardımlaşma ve katılıma önem vermeleri ve halkın STK'ları desteklemesi, sektörler arası işbirliğin ve dayanışmanın güçlü olması gibi katılımcılık ölçütleri bakımından örnek kentler arasında yer almaktadır. Özellikle büyük alt yapısını büyük oranda çözmüş olması ve gecekondularının olmaması, eğitim kalitesi ve başarısının yanında halkın eğitim seviyesinin

yüksek olması ve Üniversitesinin bulunması, sağlık ocakları ve hastane bakımından alt yapısının tamam olması ve buna bağlı olarak yürütülen yüksek kalitede sağlık hizmetleri açısından Türkiye’de bu alanda en önde gelen illerden biridir. Ayrıca kent güvenliği konusunda asayiş olaylarının en az olduğu illerimizden biridir.

Sonuç olarak, mevcut değer ve zenginlikleri, yürüttüğü genel ve yerel hizmetler Sağlıklı Kent Kriterleri açısından iyi bir konumda olan Isparta ili ve Isparta Belediyesi SKB’ne üyelik ile bu güçlü konumunu sürdürebilir ve daha yüksek düzeylere çıkaracaktır. Isparta Belediyesi üyelik kriterlerini ve çalışmalarını yerine getirecek DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı’na üyeliği konusunda gerekli adımları atmasının Isparta için yararlı olacağı kanısındayız.

Bütün bu değerlendirmelerden sonra Sağlıklı Isparta Kenti imajına katkı sağlayacak birkaç konuda çalışmalar yapılması gereğinin Isparta’ını geleceği ve sürdürülebilirliğine katkı sağlayacaktır. Bu imajlar; Sağlık Kenti Isparta, Turizm Kenti Isparta, Eğitim Kenti Isparta, Bilim ve Teknoloji Kenti Isparta ve Tarım Kenti Isparta’dır.

İster birey, ister bir kurum olarak bugünün rekabet ortamında ayakta kalmayı ve sürdürülebilir gelişmeyi sağlayacak temel motif, farklılaşmadır. Gelecekte tıpkı firmaların markalarını öne çıkararak farklılık oluşturabilmelerine bağlı olarak rekabetçi bir ortamda mücadeleleri gibi kentlerin de rekabet edebilmeleri, farklılık ortaya koyabilmelerine bağlıdır. Kentler rekabet unsurunu kaybeder ve diğer kentlerden farklı ve zengin özelliklere sahip olduğunu ortaya koyamazsa gelecekte kent ve kentte yaşayanlar adına çok olumlu şeyler söylemek mümkün değildir. Kentler firmalar gibi iflas etmese de; yok olup gitmese de, ekonomik açıdan gelişmeden, yatırımdan payını alamayacak işsizlik sorunları gibi bir çok sosyal problemlerle karşı karşıya kalacaktır. Sosyal refah ve yaşam standartları açısından yaşayanlarının yoksulluk çektiği yerleşim merkezleri olarak kalacaklardır.

Isparta’nın gelişmesi ve bir çok alanda cazibe merkezi olma hedefi farklılıklarını ve zenginlerini ortaya koyarak, bunları geliştirerek ve elindeki tüm değerleri sürdürülebilir bir şekilde kullanmasına bağlıdır. Bu amaçla sağlıklı bir kent oluşturma; içinde yaşayan insanların ve kentin fiziki, sosyal, ekonomik, güvenlik, eğitim ve kültür gibi birçok alanda iyi durumda olmasıyla ilişkili bulunmaktadır.

Isparta tarih boyunca politika üretme açısından önemli bir kent olma özelliğini her zaman korumuştur. Daha önceki dönemlere ait bu özelliğini çağdaş politika üretme ve ülkenin ve kentin geleceği hakkında araştırma ve çalışmalar yaparak devam ettirebilir. Bu amaçla üniversite bünyesindeki birimler ve sivil toplum kuruluşları ortak çalışmalara yürütmelidir. Bu alandaki işbirliğine Isparta'da bulunan kamu ve özel kuruluşlarla; sivil toplum kuruluşlarının katkıları göz ardı edilmemeli, güzel sanatlar, eğitim, kültür, sağlık, ekonomi, tarım, sanayi ve enerji gibi alanlarda çalışmalar yapılmalıdır.

Özel ve kamu kuruluşlarının, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının, üniversitelerin desteği ve katılımı ile Isparta kentinin geleceği ve sorunlarının tartışıldığı aynı zamanda çözüm yollarının ve önerilerin olduğu geniş katımlı komisyonlar oluşturulmalı ve sürekli çalışmaları sağlanmalıdır.

Isparta altyapı olarak gelişmiş bir kent olma özelliğine sahip ender kentlerimizden biridir. Kentin bu özelliğinin devamlılığı ve sürdürülebilirliği kısacası sağlıklı kent olması; yapılacak kent planlarında ve imar uygulamalarında kendisini gösterecektir. Bu konu belediyenin sahip çıkacağı ve görev ve yetki alanında olacağı bir konu olduğu kadar, kentte yaşayanların, kamu/özel kuruluşlarının, sivil toplum kuruluşlarının ilgi alanında olmalıdır. Kentte bir arada yaşama kültürünü geliştirme ve kentlilik bilincinin geliştirilmesinde tüm hemşehrilerin kente sahip çıkması gerekmektedir.

Isparta sahip olduğu kültürel ve fiziki değerler açısından öncelikle sağlık, turizm, eğitim ve tarım kenti olma kapasitesini korumalı ve bu alanlarda sürdürülebilir politikalar üretilmelidir. Öncelikle sağlıklı bir kent olarak; Sağlık ve Turizm Kenti Isparta, Bilim ve Teknoloji Kenti Isparta ve Tarım Kenti Isparta imajı gerçekleştirilmelidir.

Isparta mevcut sağlık altyapısı ve vermiş olduğu sağlık hizmetleri kalitesi açısından ve sahip olduğu iklimi bakımından sağlık kenti olma potansiyeline sahip bir kenttir. Isparta sadece kentte yaşayanlara vermiş olduğu sağlık hizmetleriyle değil; hem ulusal hem de uluslar arası alanda tanınmış bir sağlık kenti haline getirilmelidir. Isparta'da yapılacak sağlık yatırımları bu açıdan değerlendirilip, sağlık turizmi için cazibe merkezlerinde biri haline getirilmesi konusunda İl Yönetimi,

Belediye, Sağlık Bakanlığı ve Üniversite ortak ve uygulanabilir projeler üretmelidir. Isparta’da bulunan hastanelerin ihtisas hastaneleri haline getirilmesi konusunda ilgili kuruluşlar ortak çalışmalar yapmalıdır.

Isparta’nın turizm kenti haline gelmesinde Davraz Kayak Merkezi değerlendirilmelidir. Isparta’da sağlık turizminin yanında spor turizmi de canlandırılmalı, Davraz Dağı eteklerinde yaz aylarının yakıcı sıcağından uzaklaşarak çalışmalarını yürütmek isteyen spor kulüplerine uygun spor komplekslerinin sayısı ve kalitesi artırılmalıdır. Eko-turizm planlaması yapılmalı ve turizm acentelerle temasa geçilmeli ve ülkemizin turizm başkenti olan ve Isparta’ya yakın bir mesafede bulunan Antalya’ya gelen turistlerin bir kısmının kente gelmesi sağlanmalıdır.

Isparta’nın bilim ve teknoloji kenti haline getirilmesinde mevcut imkan ve kapasitesi harekete geçirilmelidir. Süleyman Demirel Üniversitesi’nde ve bu alanda kentte çalışma yapacak ilgili birimleri aynı amaç etrafında çalışmalarını sağlamak ve işbirliğinin gerçekleşmesi için özel/kamu sektörü, merkezi/yerel yönetim ve eğitim kurumlarının içinde bulunduğu Isparta Bilim ve Teknoloji Geliştirme Çalıştayları gerçekleştirilmedi.

Isparta’nın Tarım Kenti olması ve kentte tarımın geliştirilmesi konusunda SDÜ’si, Tarım Bakanlığı, tarımla uğraşanlar ve ilgili kamu/özel kuruluşların ortak çalışmalar yapmalıdır. Tarımın geliştirilmesinde teknolojinin tarımda uygulanması ve tarımsal sanayi önemli bir yere sahip bulunmaktadır. Ürün bölgeleri ve ürün havzaları oluşturulması, ürün deseni planlaması, damlama ve sulama sistemlerinin tüm sulama alanlarında hayata geçirilmesi ve Eğirdir Gölü’nün imkanları ve kirlilik-rezerv bakımından korunması öncelikler arasında olmalıdır. Bir arada düşünülen Isparta ve gül imajlarının kentin tanıtımı ve gül ürünlerinin pazarlaması için bir fırsat olduğu gerçeğinden hareketle kentin ve gülün tanıtımı daha geniş boyutta hayata geçirilmelidir.

Isparta Belediyesi SKB üye olmakla elde ettiği konumunu yine sağlıklı kent çalışmaları yaparak daha ileri konuma getirmelidir. Sağlıklı kent çalışmalarını Isparta ve içinde yaşayanlar aynı zamanda belli bir süre için de olsa kentte bulunan herkes için fayda sağlamaya yönelik olması için bu alandaki çalışmalarda katılımcılık sağlanmalıdır. Halkın sivil toplum kuruluşlarının, kamu/özel sektör temsilcilerinin,

yerel ve merkezi yönetim temsilcilerin, uzmanların ve akademisyenlerin katılımı ile çalışma grupları ve sempozyumlar düzenlenmelidir. Sağlıklı kent çalışmaları ile ilgili kentte yaşayanlar bilgilendirilip bu alandaki çalışmalara destek sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

KİTAPLAR

ADAK Nurşen Özçelik. **Sağlık Sosyolojisi Kadın ve Kentleşme**, Birey Yayıncılık, İstanbul 2002.

AYDEMİR Şinasi. “Planlama Ve Planlama Türleri”, **Kentsel Alanların Planlaması ve Tasarımı**, Akademi Kitabevi, 2004 Trabzon.

AYDEMİR Saliha E. Aydemir. “Planlama ve Planlamanın Evrimi”, **Kentsel Alanların Planlaması ve Tasarımı**, Akademi Kitabevi, 2004 Trabzon.

BAHAR Halil İbrahim. **Poliste Demokrasi ve İnsan Hakları**, Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, Ankara 1998.

BAL Hüseyin, **Kent Sosyolojisi**, Fakülte Kitabevi Yayınları, Isparta, 2006.

BARRY Norman P.. **Modern Siyaset Teorisi**, Çev. Mustafa Erdoğan ve Yusuf Şahin, Liberte Yayınları, Ankara 2003.

BARTON Hugh ve Catherine TSOUROU. **Sağlıklı Şehir Planlaması**, Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Yayını, Bursa 2006.

BOHR Rosemary, **Şehir Sağlığı Profilleri**, Çev. E. Didem Evcı, Sağlık Bakanlığı Yayını, 2001 Ankara.

BÖCÜZADE Süleyman Sami. **Isparta Tarihi**, Sadeleştiren Suat Seren, Serenler Yayını, İstanbul 1983.

Avrupa Kentsel Şartı, Çeviri; Zerrin Yener ve Kumru Arapkirlioğlu, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara 1996.

Bölgesel ve Sektörel Teşvik Kapsamında Isparta İli Üzerine Bir Değerlendirme Stratejik Ön Çerçeve Raporu, Isparta Ticaret ve Sanayi Odası, Ekim 2007.

Bursa Büyükşehir Belediyesi 2006-2009 Stratejik Planı.

Bursa Şehir Sağlık ve Sağlıklı Şehir Göstergeleri, Bursa Büyükşehir Belediyesi Sağlıklı Şehirler Projesi Koordinatörlüğü Yayını, Bursa 2005.

Çankaya Belediyesi 2006–2007 Stratejik Planı, Ankara, 2006.

Çankaya Kent Sağlık Gelişim Planı, Ankara, 2006.

Çevre El Kitabı, Çevre ve Orman Bakanlığı, III. Baskı, Ankara 2004.

EMREALP Sadun ve Drew Horgan. **Belediyelerde Alternatif Hizmet Sunma Yöntemleri**, TOKİ ve IULA EMMÉ Yayınları, İstanbul 1993.

EMREALP Sadun ve Selahattin Yıldırım. **Yerel Yönetimlerde Başarının Yolları**, TOKİ ve IULA EMMÉ Yayınları, İstanbul 1993.

EROĞLU Feyzullah. **Davranış Bilimleri**, Beta Basım Yay., 4. Baskı, İstanbul 1998.

ERYILMAZ Bilal. **Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması**, Birleşik Yayıncılık, İstanbul 1997.

ERYILMAZ Bilal. **Kamu Yönetimi**, Erkam Matbaası, İstanbul, 2000.

Faz IV (2003-2008) Ana Konularda Çalışmalar, Trabzon Belediyesi Sağlıklı Şehir Proje Ofisi, Trabzon, 2006.

FİDAN A.Nalan. “Sağlıklı Şehir Planlaması ve Sağlıklı Kentler”, **Sağlıklı Kentler Birliği Trabzon Konferansı**, Nisan 2007, Trabzon.

Geray Cevat vd. **Şehircilik**, 2. Baskı, Ankara Ün. SBF Yay, Ankara 1977.

GIDDENS Anthony. **Modelliğin Sonuçları**, Çev. Ersin Kuşdil, 2. Baskı, Ayrıntı yayınları, İstanbul 1998.

GIDDENS Anthony. **Sosyoloji**, Ayraç Yayınevi, Ankara 2000.

Gölcük Kavaklı Sahili Düzenleme Projesi, Gölcük Belediyesi Sağlıklı Kentler Proje Ofisi, Gölcük, 2007.

GÜLER Çağatay ve Zakir Çobanoğlu. **Katı Atıklar**, Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü, Çevre Sağlığı Temek Kaynak Dizisi No:29, Ankara 1994.

GÜNEY Emrullah. **Çevre sorunları**, Bizim Gençlik Yayınları, Kayseri 1992.

Hayvancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT, Ankara 2001.

Isparta Belediyesi Stratejik Planı, Strateji Geliştirme Müdürlüğü, Isparta 2007.

Isparta Çevre Durum Raporu, Çevre ve Orman İl Müdürlüğü Yay., Isparta 2007.

Isparta Çevre Durum Raporu, Isparta Çevre ve Orman İl Müdürlüğü, Isparta 2006.

Isparta Gezi Rehberi, Isparta Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Isparta 2007.

ITSO. **2006 Yılı Isparta İli Genel Ekonomik Durum Raporu**, , Isparta, 2007.

ITSO. Bölgesel Kalkınma Araştırma Raporu, Isparta, 2005.

İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, Yayın No DPT 2671, Mayıs 2003.

KAHRAMAN Nüzhet ve Oğuz Türkay. **Turizm ve Çevre**, Detay Yayıncılık, Ankara 2004.

KALACIOĞLU Ersin. **Karşılaştırmalı Siyasal Katılma Siyasal Eylemi Kökenleri Üzerine Bir İnceleme**, İ.Ü. Yayını, İstanbul, 1983.

KELEŞ Ruşen ve Can Hamamcı. **Çevrebilim**, İmge Kitabevi Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 1997.

KELEŞ Ruşen. “Avrupa Sınırötesi İşbirliği Sözleşmesi Çerçevesinde Yerel Yönetimler ve Türkiye”, **Uluslararası Toplantı**, 20 Kasım 1999 Ankara.

KELEŞ Ruşen. **Kentleşme Politikası**, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 1990.

KELEŞ Ruşen. **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1994.

KOÇ Mustafa. **Tüm Yönleri ile Isparta**, Türk Köyü Yayınları, Isparta 1982.

- KOÇAK Hüsamettin. **Belediye Vizyonu**, Okutan Yayınları, İstanbul 2008.
- KOZLU Cem. **Türkiye Mucizesi İçin Vizyon Arayışları ve Asya Modelleri**, İş Bankası Yayınları, 1994 Ankara.
- LİEBERMAN E. James ve Jeonard J. Duhl. “Şehirselle Çevrede Beden Ve Ruh Sağlığı”, **Modern Şehir ve İnsan Sağlığı**, İmar ve İskân Bakanlığı Mesken Genel Müdürlüğü Sosyal Araştırma Dairesi Yayını, Ankara, 1969.
- MERİÇ Metin ve Mustafa Sakal. **Mahalli İdareler Finansmanı**, Anadolu Matbaası, İzmir 2001.
- NADAOĞLU Halil. **Mahalli İdareler**, Beta Yayıncılık, 5.Baskı, İstanbul, 1994.
- ÖZDEMİR Ali Rıza. “Yerel Yönetimlerin Mali Seçenekleri”. **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-1**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2005.
- ÖZTUNA Yılmaz. **Osmanlı Devleti Tarihi**, Faisal Finans Kurumu Yayını, Birinci Cilt, İstanbul 1986.
- PALABIYIK Hamit. “Avrupa Kentsel Şartı”, **Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Anlaşmalarında Avrupa Konseyi**, Editör: Zerrin Toprak vd., Birleşik Yayınları, İzmir 2004.
- PALABIYIK Hamit ve Şermin Atak. **Mahalle Yönetimi**, Editör: Zerrin Toprak, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yerel Gündem 21 Yayını, İzmir 2000.
- SABUNCU Metin ve Diğerleri. **Yalova Kent Sağlık Profili**, Yalova Belediyesi, Yalova 2004.
- Sağlıklı Bursa İçin Vizyon ve Planlarımız**, Bursa Büyükşehir Belediyesi Sağlıklı Şehirler Projesi Koordinatörlüğü Yayını, Bursa 2005.
- SARGIN Sevil. **Üniversitelerin Şehirleşmeye Etkileri**, Fakülte Kitabevi, Isparta 2006.
- SEYYAR Ali ve Oral Demir. **Katılımcılık ve Kalkınma Ekseninde Yerel sosyal Politikalar**, Kam Yayınları, İstanbul 2008.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Isparta İl Müdürlüğü, **2005 Yılı İl Envanteri**, Ocak 2006.

TEKEL Ayşe. “Kentsel Rantın Oluşumu, Düzenlenmesi ve Yönlendirilmesinde Planlama ve Planlama Yönetiminin Rolü; Ankara Örneğinde Bir Değerlendirme”, **Yerel ve Kentsel Politikalar**, Çizgi Kitabevi, Konya 2003.

TOBB-BAGEV. **Batı Akdeniz Bölgesel Kalkınma Projesi**, Proje Yöneticisi, Orhan Morgil, TOBB, 2002.

TOPÇUOĞLU Metin. **Çevre Hakkı ve Yargı**, Türkiye Çevre Vakfı Yayını, Ankara, 1998.

TOPRAK İsmail ve Diğerleri. **Ulusal Sağlıklı Şehirler Ağı**, Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara 2002.

TOPRAK Zerrin. **Çevre Yönetimi ve Politikası**, Anadolu Matbaacılık, 2. Baskı, İzmir 2003.

TOPRAK Zerrin. **Kent Yönetimi ve Politikası**, Birleşik Matbaacılık, 6. Baskı, İzmir, 2008.

TOPRAK Zerrin. **Yerel Yönetimler**, DEÜ-İİBF Yay., 5. Baskı, İzmir 2001.

TOPRAK Zerrin. **Yerel Yönetimler**, Nobel Yayın Dağıtım, 6. Baskı, Ankara 2006.

TORUNOĞLU Ethem. **Çankaya Kent Sağlık Gelişim Planı**, Çankaya Belediyesi Sağlıklı Kentler Proje Ofisi, 2006, Ankara.

TOSUN Gülgün Erdoğan. “Çağdaş Toplumlarda Demokrasi, Katılım ve Yurttaşlık”, **Siyasette Kadınlar ve Gençler**, İzmir Yerel Gündem 21 Yürütme Kurulu Yayını, İzmir 1999.

Trabzon Belediyesi 2007–2009 Stratejik Planı, Temmuz 2006.

Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Bülteni, Bursa, Sayı:1, Şubat-Haziran, 2005.

Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Bülteni, Sayı:6, Temmuz-Ağustos-Eylül 2006, Bursa.

Türkiye Turizm Stratejisi (2023), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2007.

Türkiye’de Kadının Durumu, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ocak 2008.

Türkiye’de Sağlığa Bakış 2007, T.C. Sağlık Bakanlığı, Ankara, 2007.

Türkiye’nin Turizm Değerleri: Isparta, T.C. Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü, Ankara 2003, Cilt:3 s.1240-1260.

ÜNLÜ Halil. **Yerel Yönetimler Arası İşbirliği**, TOKİ ve IULA EMME Yayınları, İstanbul 1993.

ÜNLÜ Halil. **Yönetimler Arası İşbirliği**, TOKİ ve IULA EMME Yayınları, İstanbul 1993.

Yerel Yönetimler. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara 2001.

YILDIRIM İbrahim ve Bahattin Yaman. “Isparta ve İlçeleri Dini Yapıları: Camiler ve Kiliseler”, **Göller Bölgesi Sempozyumu**, 07-08 Eylül 2000, Isparta 2001.

YILDIRIM Selahattin. **Yerel Yönetim ve Demokrasi**, TOKİ ve IULA- EMME Yayını, Ankara 1993.

Zağnos ve Tabakhane Vadileri Kentsel Dönüşüm Projesi, **Trabzon Belediyesi Sağlıklı Şehir Proje Ofisi**, Trabzon, 2006.

MAKALELER

AKIN Belgin ve Oya N. Emiroğlu. “Evde Yaşayan Yaşlılarda Sosyal Destek Yapısı, Sağlık Durumu ve Yetiyitimi İlişkisi”, **Türk Geriatri Dergisi**, 2006; 9(3).

AKKAR Z. Müge. “Kentsel Dönüşüm Üzerine Batı’daki Kavramlar, Tanımlar, Süreçler ve Türkiye”, **Planlama Dergisi**, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, S.36, Ekim 2006, Ankara.

AKSÜLLÜ Nihayet ve Selma Doğan. “Huzurevinde ve Evde Yaşayan Yaşlılarda Algılanan Sosyal Destek Etkenleri İle Depresyon Arasındaki İlişki”, **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, S.5, 2004.

AKTEN Murat. “Isparta İlindeki Bazı Rekreasyon Alanlarının Mevcut Potansiyellerinin Belirlenmesi” **Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi**, Sayfa: 115-132, Sayı: 2, Yıl: 2003.

AKYILDIZ Hüseyin ve Murat Ali Dulupçu. “Kavramsal Diyalektik Süreç Olarak Yabancılaşma”, **SDÜ-İİBF. Dergisi**, C.8. S.3. Isparta 2003.

ALAGÖZ Mehmet. “Sürdürülebilir Kalkınmada Çevre Faktörü: Teorik Bir Bakış”, **Akademik Bakış Dergisi**, S.12, Celalabat-Kırgızistan, 2007.

ALAN Jülide. “Daha Sağlıklı Bir Toplum İçin: Fiziksel Aktivite ve Aktif Yaşam”, Sağlık Kentler Birliği Fiziksel Aktivite Sağlıklı Yaşam ve Yerel Yönetimler Sempozyumu, 28.04.2006, Tepebaşı/Eskişehir.

ALKAN Ufuk ve Diğerleri. “Bursa İli’nde Tıbbi Atıkların Kontrolü”, **Ekoloji Dergisi**, S.33, Ekim-Kasım-Aralık 1999, İzmir.

ALTAY Asuman. “Sağlık Hizmetlerinin Sunumunda Yeni Açılımlar ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi”, **Sayıştay Dergisi**, S. 64, 2007.

ALTAY Birsen ve Oya Nuran Emiroğlu. “Yaşlılık Hizmetleri”, **O.M.Ü. Tıp Dergisi**, 22(4): 165–170, 2005.

ALTINBİLEK Doğan. “Isparta İli Su ve Toprak Kaynakları Gelişiminin Dünü, Bugünü ve Yarınında DSİ'nin Rolü”, **Isparta'nın Dünü, Bugünü ve Yarını Sempozyumu II**, 16-17 Mayıs 1998, Isparta.

APAK Suat, Gökhan Ülken ve Alper Ünlü. “Yeni Bir Toplu Konut Yerleşmesinde (Güvenlik Duygusunun) Değerlendirilmesi”, **İtüdergisi/a, Mimarlık, Planlama, Tasarım**, C.1, S.1, İstanbul Mart 2002.

APAYDIN Ömer. “Trabzon Şehri Katı Atık Toplama İşleminin Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) Destekli Optimizasyonu İçin Bir Uygulama”, **Ekoloji Dergisi**, C.14, S.14.

ARMAĞAN Ramazan ve Mehmet Aktel. “Küreselleşme Sürecinde Belediyelerin Finansman Sorunları”, **SDÜ-Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.1, Isparta, 2000.

AYDIN Z. Dilek. “Toplum ve Birey İçin Sağlıklı Yaşlanma: Yaşam Biçiminin Rolü”, **SDÜ Tıp Fak. Dergisi**, S.13-4, 2006.

AYDIN Zeynep Dilek. “Yaşlanan Dünya ve Geriatri Eğitimi”, **Geriatri Dergisi**, C.2, S.4, 1999.

BAĞÇE H. Emre. “Siyasette Paradigma Değişimi, Siyasal Katılım ve Gençlik”, **Yerel Siyaset Dergisi**, S.23 Kasım 2007.

BALAMAN Hasan. “Kentler Arası Rekabet ve Isparta”, **Yerel Siyaset Dergisi**, Yıl:2, S.22, Ekim 2007.

BALAMAN Hasan. “Yönetişim ve Yerel Kalkınma”, **Yerel Siyaset Dergisi**, S.6, Haziran 2006.

BALCIOĞLU İbrahim ve Diğerleri. “Madde Bağımlılığı, Göç ve Suç”, **Yeni Symposium Dergisi**, C.39., S.4, İstanbul 2001.

BALCIOĞLU İbrahim. “Stres, Gençlik, Kentleşme, Şiddet”, **Yeni Symposium Dergisi**, C.39., S.1, İstanbul 2001.

BOSTANCI Naci. “Toplum ve Kültür”, **Sosyoloji**, Editör İhsan SEZAL, Martı Kitap ve Yayınevi, Ankara 2002.

CANALIOĞLU M. Volkan. “Türkiye’de Belediye Birlikleri ve Belediyelerin Geleceği”, **Fransa ve Almanya Örneğinde Belediye Birlikleri Konferansı**, 27 Şubat Ankara.

ÇOLAKOĞLU Elif. “Kentsel Yoksulluk”, **Yerel ve Kentsel Politikalar**, Çizgi Kitabevi, Konya 2003.

DENİZ Bülent. “Kentsel Kamusal Mekânlar Bağlamında Centennial Olimpiyat Parkı’nın (Atlanta, ABD.) İrdelenmesi”, **ADÜ Ziraat Fakültesi Dergisi**, C.2, S.1, Aydın 2005.

DOĞAN İsmail. “Korumacılığın Geleneksel Kent Kültüründen Çıkarması Gereken Dersler”, **AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, C.35. S.1-2, Ankara 2002.

ERCOŞKUN Özge Yalçiner. “İmar Planları Yerine Sürdürülebilir Kent Planları”, **Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi**, Sayı 18, 2005.

ERDOĞAN Elmas. “Çevre ve Kent Estetiği”, **ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2006 Cilt:8 S.9.

ERTAN Kıvılcım Akkoyunlu. “Kentli Etiği-I”, **Yerel Siyaset Dergisi**, S.25, Ocak 2008.

ERTEKİN Özhan ve Gülden Erkut. “Yerel Yönetimler İçin Karar Sürecinde Şehirselle Performans Değerlendirmesi”, **Mimarlık, Planlama, Tasarım, itüdergisi/a**, Cilt:2, Sayı:1, İstanbul Mart 2003.

ERYILMAZ Bilal. “Belediye Hizmetlerinin Yürütülmesinde Alternatif Kurumsal Yöntemler”, **Türk İdare Dergisi**, S.382, Mart 1989, Ankara.

ES Muharrem. “Kent Kimliği, Kent Kültürü”, **Yerel Siyaset Dergisi**, Yıl:2, S. 17, Mayıs, 2007, s.16.

EŞBAH Hayriye. “Aydın’da Kent Parklarının Bazı Ekolojik Kalite Kriterleri Yönünden İrdelenmesi”, **Ekoloji Dergisi**, s.42-48, S.15,58, 2006.

EVCİ Didem ve Diğerleri. “Aydın Şehir Sağlığı Gelişim Planı Hazırlık Çalışmaları: Kurumların Halk Sağlığı Sorunlarına Yaklaşımı”, **Kent ve Sağlık Sempozyumu**, 07-09 Haziran 2006 Bursa.

EVCİ E.Didem. “Çevre ve Sağlık: Sağlık Sektöründen Beklentiler”, **Sağlıklı Şehir Planlaması ve Yerel Yönetimler Sempozyumu**, 27-28 Nisan 2007 Trabzon.

FAKİR Hüseyin ve Diğerleri. “Isparta İlinde Korunan Doğal Alanlar ve Endemik Bitki Toksonları”, **Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu**, 8-10 Eylül 2005, Isparta.

FİLİZ Serap ve Ahmet Tolunay. “Isparta İli’nde Agroforestry Uygulamaları ve Bu Uygulamalarda Kullanılabilecek Bitki Türleri”, **SDÜ-Orman Fakültesi Dergisi**, Sayı: 2, Yıl: 2003.

GENÇ Ümit. “Yerel Yönetimlerin Çevre Yatırımları ve Finansmanı”, **Avrupa’da Yerel Yönetimlerin Çevre Politikaları ve Türkiye: Sorunlar ve Çözüm Yolları**, 16–17 Kasım Antalya.

“Genel Revizyon İmar Planı”, **Isparta Güllüyor**, Isparta Belediyesi Yay, Isparta 2007.

GERAY Cevat, “Yerel Yönetimler ve Çevre”, **Avrupa Birliği ve Yerel Yönetimler Uluslararası Seminer, 27-30 Mart 2003 Silivri İstanbul**.

GEZER Abdullah ve Diğerleri. “Bütün Yönleriyle Isparta ve Isparta Yöresi Ormancılığı”, **Isparta’nın Dünü, Bugünü ve Yarını Sempozyumu II**, 16-17 Mayıs 1998, Isparta.

GÖKDAYI İsmail ve Metin TOPÇUOĞLU. “Türk Çevre Hukukunda Sorumluluklar ve Yaptırımlar”, **Türk İdare Dergisi**, S.417, Aralık 1997, Ankara.

“Göller ve Güller Diyarı: Isparta”, **Ekonomik Forum**, TOBB Yayın Organı, Haziran 2007.

GÖNÜLLÜ M. Talha ve Diğerleri. “İstanbul'da Ev Çöplerindeki Geri Kazanılabilir Materyallerin Araştırılması”, **Ekoloji Dergisi**, S.19, Nisan-Mayıs-Haziran 1996, İzmir.

GÖNÜLLÜ M. Talha. “Çöp Depo Yerlerinde Can Emniyeti Ve Halk Sağlığı İle İlgili Tedbirler”, **Çevre Dergisi**, Sayı: 9, Ekim-Kasım-Aralık 1993, İzmir.

GÖYMEN Korel. “Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Yönetişim: Gereksinmeler, Önermeler, Yönelimler”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, C.9, S.2, 2000, s.74.

GÜL Atila ve Volkan Küçük. “Kentsel Açık-Yeşil Alanlar ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi”, **SDÜ-Orman Fakültesi Dergisi**, S.2, Isparta 2001.

GÜRPINAR İrfan. “Isparta-Davraz Kış Turizmi Merkezi”, **Ekonometri: Ekonomi, İş Dünyası ve Aktüalite Dergisi**, Mayıs-Haziran 2007.

İŞİK Oğuz. “Kenti Düşünmek, Kent Üzerine Düşünmek”, **Toplum ve Bilim**, Mayıs-Haziran 1999, Cilt: 14, S.3.

KALAYCI Ayşe ve Diğerleri. “Ergonomik Kent ve Engelliler”, **Kent ve Sağlık Sempozyumu**, 07/09 Haziran 2006, Bursa.

KARA Mustafa ve Hamit Palabıyık. “Mahalli İdare Birlikleri Kanunu-Toplum Kalkınması ve Çanakkale Köy Birlikleri”, **Türk İdare Dergisi**, s.450, Mart 2006.

KARAAĞAÇLI Oğuz. “Trabzon Kent Sağlık Gelişim Planı”, **Sağlıklı Kentler Birliği 2.Yıl Konferansı**, Aydın 2006.

KARAMAN Zerrin Toprak. “Çevre Koruma ve Kullanma Dengesinin Sağlanmasında Yönetim Etkisi”, **Türk İdare Dergisi**, S.431, Haziran 2001, Ankara.

KAVRUK Hikmet. ”Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi (ASKİ) Genel Müdürlüğü Teşkilat Yapısı ve Çalışma Usulü” **Türk İdare Dergisi**, S.389, Aralık 1990.

KAYA Erol. “Kent Yönetiminde Kadın”, **Yerel Siyaset Dergisi**, S.19, Temmuz 2007.

KAYA İlkin S.. “Sağlıklı Kent Oluşumuna Mimarlık Ölçeğinde Yaklaşımlar”, **4.Turizm Sempozyumu Expo 2015 İçin Bir Işık; Sağlık Turizmi**, 25-26 Ekim 2007 İzmir.

KAYIR Gülser Öztunalı. “Coğrafi Bilgi Sistemi’nden Yararlanarak Antalya Kenti İçin Sürdürülebilirlik Projesi Geliştirilebilir”, **Coğrafi Bilgi Sistemleri Kongresi**, 30 Ekim-2 Kasım 2007, Trabzon.

KELEŞ Ruşen. “Yerel Demokrasinin Neresindeyiz”, **Yeni Türkiye Dergisi**, S.4, Ankara, 1995.

KUTSAL Yeşim Gökçe. “Yaşlanan Dünya”, **Türk Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Dergisi**, S.52(Özel Ek A), 2006.

MANSUROĞLU Sibel. “Turizm Gelişmelerine Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Akseki/Antalya Örneği”, **Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi**, S.19, 2006.

MOBLEY Tony A. “Yerel Yönetimlerin Halkın Rekreasyon ve Park İhtiyaç ve Hizmetlerini Karşılamadaki Rolü”, **Eskişehir Sağlık Kentler Birliği Toplantısı**, 27-28 Nisan 2006.

NALKAYA Saim. “Kentsel Dönüşüm ve Kent Kimliği”, **Yapı Dergisi**, S.292, Mart 2006 İstanbul.

OĞULTÜRK Nilay. “Zihinsel Engelli bireylerin Mesleki ve Sosyal Rehabilitasyonunda Yerel Yönetimlerin Sorumlulukları-Çengel Cafe Uygulaması”, **Türkiye Sağlık Kentler Birliği İzmir Konferansı**, 7-9 Eylül 2007.

ORHANER Emine. “Türkiye’de Sağlık Hizmetleri Finansmanı Ve Genel Sağlık Sigortası”, **Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 1, 2006.

OTANER Z. Füsun ve Ahmet Keskin. “Kentsel Geliştirmede Kamusal Alanların Kullanımı”, **itüdergisi/a mimarlık, planlama, tasarım**, Cilt:4, Sayı:1, Mart 2005.

ÖKMEN Mustafa. “Bir İnsan Hakkı Olarak Yerel Haklar ve Avrupa Kentsel Şartı”, **Yerel Siyaset Dergisi**, S.29, Mayıs 2008.

ÖNDER Fahrettin. “Yoksullukla Mücadelede Belediyelere Düşen Görevler”, **Yerel Siyaset Dergisi**, S.13, Ocak 2007.

ÖNEM A. Buket ve İsmet Kılınçaslan. “Haliç Bölgesinde Çevre Algılama ve Kentsel Kimlik”, **İtüdergisi/a, Mimarlık, Planlama**, Tasarım, C.4, S.1, İstanbul Mart 2005.

ÖNER Şerif. “Sivil Toplum Kuruluşlarının Yerel Demokrasi ve Katılım Algılamaları”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, C.10, S.2, TODAİ Yay, Ankara, 2001.

ÖZCAN Zühal. “Planlamada Disiplinler Arası İlişkiler ve Kentsel Arkeolojinin Yeri”, **Gazi Üniv. Müh. Mim. Fak. Dergisi**, Cilt 21, No 4, Ankara 2006.

ÖZDEN Pelin Pınar ve Ayşe Sema KUBAT. “Türkiye’de Şehir Yenilemenin Uygulanabilirliği Üzerine Düşünceler”, **itüdergisi/a**, Cilt:2, Sayı:1, Mart 2003.

ÖZKAN Bülent ve Diğerleri. “Ülkemizde Kent Küçük Bahçe Parklarının Gelişimi Üzerine Bir Araştırma”, **Ekoloji Çevre Dergisi**, Ocak-Şubat-Mart 1996, S.18.

ÖZŞENOL Fuat. “Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Aile İşlevlerinin Değerlendirilmesi”, **Gülhane Tıp Dergisi**, C.45 S.2, 2003.

Parantez, “İsparta Nüfusunun Etnik Yapısı”, **Parantez Aylık Yaşam ve Kültür Dergisi**, Temmuz 2006, Yıl: 1, Sayı:2.

RODOPLU Gültekin. “Yerel Kalkınma”, **Yerel Siyaset Dergisi**, S.3., İstanbul, Mart 2006.

SABUNCU Metin. “Benim Mahallem Programı”, **Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği 2.Yıl Konferansı**, 7-9 Eylül 2006, Aydın.

SABUNCU Metin. “Yalova Belediyesi Sağlıklı Yaşamı Destekleme Programı”, **Sağlıklı Kentler Birliği Fiziksel Aktivite Sağlıklı Yaşam ve Yerel Yönetimler Sempozyumu**, 27.04.2006, Tepebaşı/Eskişehir.

SABUNCU Metin. “Yalova Yaşlı İle İletişim Projesi”, **3. Uluslararası Yaşlılarla Çalışan Fizyoterapistler Derneği Kongresi**, İstanbul, 3-5 Kasım 2006.

SEYYAR Ali, “Türkiye’de Özürlülerin Demokratik Katılımı Açısından Özürlüler Danışma Kurulu”, **Saray Rehabilitasyon Dergisi**; T.C. Başbakanlık, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu; Sayı: 5; Ocak-Mart 2000.

SMITH Neil. “Yeni Küresellik, Yeni Şehircilik: Küresel Kentsel Strateji Olarak Soylulaştırma”, Çeviri: İlknur URKUN-BOWE, İbrahim GÜNDOĞDU, **Planlama Dergisi**, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, S.36, Ekim 2006, Ankara.

SÖNMEZ İpek Özbek. “Kentsel Dönüşüm Süreçlerinde Aktörler -Beklentiler-Riskler”, **Egeminarlık Dergisi**, S.53, İzmir 2005/1.

ŞARBAK Zekeriya. “Türkiye’deki Belediye Birliklerinin Durumu”, **Fransa ve Almanya Örneğinde Belediye Birlikleri Konferansı**, 27 Şubat Ankara.

ŞENTÜRK Hulusi. “Kentsel Yenilemede Başarılı Bir Örnek: Çarşamba Pazarı ve Isparta Kültür ve Ticaret Merkezi”, **Yerel Siyaset Dergisi**, Yıl:2, S.22, Ekim 2007.

ŞENTÜRK Metin. “Gölcük Şehir Sağlık Gelişim Planı”, **Sağlıklı Kentler Birliği 2.Yıl Konferansı**, Aydın 2006.

ŞİŞMAN Elif Ebru ve Lerzan Yetim. “Tekirdağ Kentinde Donatı Elemanlarının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi”, **Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi**, S.5(1), 2004.

TABAN Sami. “Türkiye’de Sağlık ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisi”, **Sosyoekonomi Dergisi**, 2006–2.

TAŞKIN Lale. “Uluslar Arası Sözleşmeler Işığında Kadının Durumu”, **C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi**, 2004, 8 (2).

TOPÇU Muzaffer ve Süleyman Taşgetiren. “Plastiklerin Yeniden Kullanılması”, **Çevre Dergisi**, Sayı: 9, Ocak-Şubat-Mart 1994, İzmir.

TOPRAK Zerrin. “Yerel Gündem 21’ler Yenilikçi - Düşünen Kentler ve Toplumsal İlişkiler”, **İller ve Belediyeler Dergisi**, Mart- Nisan, 2003.

TORLAK S. Sevinç. “İmar Yasalarının Gelişimi Üzerine Düşünceler”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, C.11, S.3, Temmuz 2002, Ankara 2002.

TOSUN İsmail ve Diğerleri. “Gülyağı Sanayi Proses Atıkları Özelliklerinin Belirlenmesi”, **1.Ulusal Çevre Sorunları Sempozyumu**, 16-18 Ekim 2002, Erzurum.

UZUN B. ve M. Çete. “Gelişmekte Olan Ülkelerdeki Yasadışı Yerleşim Sorunlarının Çözümü İçin Bir Model”, **TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 10. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı**, 28 Mart - 1 Nisan 2005, Ankara.

YALINKILIÇ M. Kemal ve Nihan Yenilmez Arpa. “Türkiye’de Korunan Alanlar ve Turizm”, **Korunan Alanlar Sempozyumu**, 8-10 Eylül 2005, Isparta.

YARDIMCI N. ve H. Eryiğit. “Isparta İli Elma Üretim Alanlarında Apple Mosaic Virüsünün Belirlenmesi”, **SDÜ-Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi**, C. 10, S.2, 2006.

YERLİ Özgür ve Diğerleri. “Katı Atık Depolama Alanları Kent İlişkisi ve Peyzaj Onarım Süreci: Süreci İzmir Harmandalı Örneği”, **Kent ve Sağlık Sempozyumu**, 07-09 Haziran 2006 Bursa.

YILDIRIM Ferda ve Zeynep Conk. “Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Anne/Babaların Stresle Başa Çıkma Tarzlarına ve Depresyon Düzeylerine Planlı Eğitimin Etkisi”, **Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi**, C.9 S.2, 2005.

YURTSEVEN Hakan ve Diğerleri. “Katı Atık Plastik Maddelerin Tanımlanması, Ayrılması ve Geri Kazanımı İçin Yöntem Geliştirme”, **Ekoloji Çevre Dergisi**, Sayı:22, Ocak-Şubat-Mart 1997, İzmir.

YÜCEL Ceyhan ve Nuran Zeren Gülersoy. “Türkiye’de Kentsel Sit Alanlarının Planlanması İçin Bir Sistem Önerisi”, **itüdergisi/a, mimarlık, planlama, tasarım**, C. 5, S.1, Mart 2006.

YÜKSEL Yalçın ve Işıkgan Güler. “Deniz Yapılarında Deprem Etkileri ve 1999 Gölcük Depremi Örneği”, **TMH - Türkiye Mühendislik Haberleri**, S. 438, 2005/4.

ZENGİN Eyüp. “Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım”, **Türk İdare Dergisi**, S. 422, Y. 71, Ankara, 1999.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://195.142.135.65/who> (13.06.2007).

[\(12.02.200\)](http://dernekler.icisleri.gov.tr/Dernekler/Kurum/IlereGoreDernekSayisi)

<http://ekutup.242.dpt.gov.tr/bolgesel/gosterge/2004/ilce.pdf> (24.05.2007).

<http://ekutup.dpt.gov.tr> (02.08.2007).

<http://med.adu.edu.tr> (05.09.2007).

<http://skb.golcuk.bel.tr/id3.html> (21.03.2007).

<http://vizyon2023.tubitak.gov.tr> (02.08.2007).

<http://www.aydin.gov.tr/tr/sg.asp?ID=215> (20.09.2007).

<http://www.cankayakaymakamligi.gov.tr/IlceTanitim> (11.02.2007).

<http://www.cedgm.gov.tr> (02.08.2007).

<http://www.gulbirlik.com/gulbirlik.htm>, (23.02.2007).

<http://www.haber32.com.tr> (24-10-2007).

<http://www.healthycitiesbursa2005.com> (02.08.2007).

<http://www.imoistanbul.org.tr> (03.06.2007).

<http://www.isparta.gov.tr> (11.03.2007).

http://www.isparta.pol.tr/dosyalar/cocuk/sokakta_calisanlar.htm(23.02.2007).

<http://www.ispartacevreorman.gov.tr/CEVREDURUMRAP1.htm> (21.05.2007).

<http://www.ispartagenclikmeclisi.org> (10.2.2008).

<http://www.ispartatarim.gov.tr> (17.02.2007).

http://www.la21turkey.net/dl/yg_21_el_kitabi.pdf (10.09.2007).

<http://www.mimarlarodasi.org.tr> (02.09.2007).

<http://www.mmo.org.tr> (05.08.2007).

<http://www.saglik.gov.tr> (02.08.2007).

<http://www.saglik.gov.tr/extras/temelcevreprojeler/ssp.htm> (25.03.2007).

http://www.saglikkentlerbirligi.org.tr/pdf/trabzon_bel.pdf (20.5.2007).

<http://www.saglikkentlerbirligi.org.tr/uyelik.asp> (21.03.2008).

<http://www.takagazete.com/haber.php?id=2281> (29.05.2007).

<http://www.trabzon.bel.tr/> (11.07.2007).

<http://www.yalova.com.tr/?yalova=haber> (20.5.2007).

www.bursa-bld.gov.tr (02.08.2007).

www.bursacevreorman.gov.tr/pdf/ilcevresorun.pdf (25.05.2007).

www.isparta.turizm.gov.tr (10.04.2007).

www.oecd.org, “Competitive Cities in the Global Economy”, **OECD Territorial Reviews** (15.09.2007).

www.saglikkentlerbirligi.org.tr/pdf/Bursa_sagliklisehir_gostergeleri.pdf
(15.09.2007).

www.saglikkentlerbirligi.org.tr/pdf/Bursa_sehir_saglik_profili.pdf (11.09.2007).

“Kentsel Çevre için Tematik Strateji”

<http://www.mimarlarodasi.org.tr/UIKDocs%5Ckentselstrateji.pdf>-(25.08.2006).

AKTAN Coşkun Can ve Kadir Işık, “21 Yüzyılda Herkes İçin Sağlık: 21 Hedef“,
<http://www.canaktan.org/ekonomi/saglik-degisim-caginda/pdf-aktan/herkes-icin.pdf>
(17.05.2006).

Aysel Batman, “Yaşlı Populasyonun Özellikleri ve Sunulan Hizmetler”,
<http://geriatri.dergisi.org/> (26.11.2007).

BAHAR Halil İbrahim, “Suçlarla Mücadele Politikası”,

[http://www.usakgundem.com/yazarlar.php?id=212&type=6-\(25.10.2006\)](http://www.usakgundem.com/yazarlar.php?id=212&type=6-(25.10.2006)).

BAŞTAYMAZ Tahir, “İşportacılık: Günümüz Kentlerinde Cankurtaran Meslek”

<http://www.isguc.org> (02.08.2007).

GÖYMEN Korel. “Yerel Kalkınma Önderi ve Paydaşı Olarak Belediyeler”,

<http://ipc.sabanciuniv.edu/tr/ArastirmaAlanlari/documents/KorelGoymen.pdf>
(21.01.2007).

EROĞLU Veysel. “Atık Kağıt Kullanımının Çevre Açısından Önemi”,

<arsiv.mmo.org.tr/pdf/10006.pdf> (17.11.2007).

EVCİ E.Didem, “Şehir Sağlıkta Halk Sağlığı Yaklaşımı”, <http://med.adu.edu.tr>

KAPLAN Cengiz. “Çengel Cafe Engel Tanımıyor”, **Çocuk Dostu Belediye Projesi**

e-bulteni-3, http://www.cocukdostubelediye.org/ebulten/cdb_e_bulten_3.pdf

(12.08.2007).

Şehir Sağlığı Planlaması,

www.sagliklikentlerbirligi.org.tr/belgearsivi/ssplanlamasi.pdf (12.02.2007).

İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2004)

<http://ekutup.242.dpt.gov.tr/bolgesel/gosterge/2004/ilce.pdf> (24.05.2007).

GÖRÜŞMELER

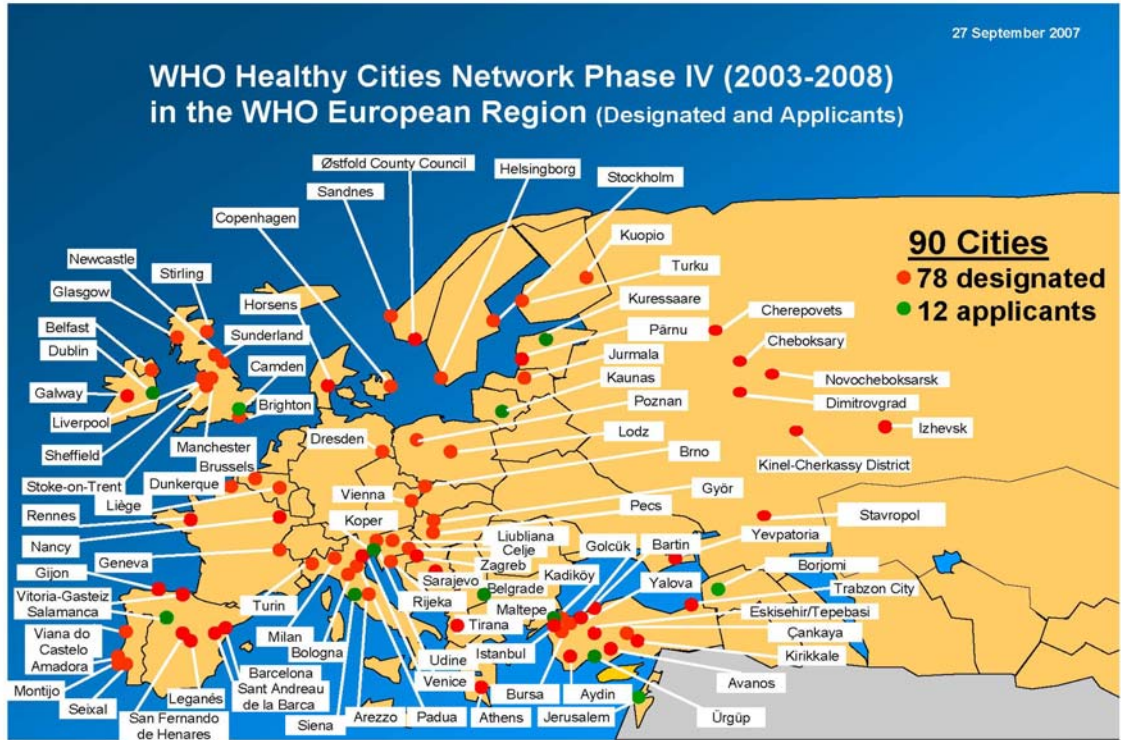
Isparta Belediyesi Su ve Kanalizasyon Müdürlüğü, (14.03.2008).

Isparta İl Emniyet Müdürlüğü, (21.10.2007).

Isparta İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, (25.12.2007).

EKLER

EK 1 : DSÖ AVRUPA SAĞLIKLI KENTLER AĞI

EK 2: TÜRKİYE SAĞLIKLI KENTLER BİRLİĞİ ÜYELERİ

EK 3: SAĞLIKLI KENTLER BİRLİĞİ TOPLANTILARI

1.Sağlıklı Kentler Birliği Kuruluş Toplantısı, 3 Şubat 2005–Bursa

Birlik Tüzüğü'nün onaylanmasıyla yasal süreci tamamlayan Sağlıklı Kentler Birliği'nin, kuruluş çalışmalarını tamamlamak ve kurulduğunu duyurmak üzere, Bursa'da ilk toplantısının hazırlıklarına hemen başlanmıştır. Kurucu belediyelere, Ulusal Ağ Belediyeleri'ne ve Büyükşehir Belediyelerine davetler yapılmış, katılımcı listesi oluşturulmuştur. Toplantı 3 Şubat 2005 tarihinde Bursa'da gerçekleştirilmiştir.

Kuruluş hazırlıklarını tamamlayan Sağlıklı Kentler Birliği'nin, bir an önce faaliyete geçmesi yolunda Kuruluş Toplantısında *aşağıdaki kararlar alınmıştır:*

Tasnif heyetinin kurulmasının ardından sırayla Birlik Asil ve Yedek Kâtip Üyelikleri, Birlik Başkanı, Birlik Başkan Vekili, Birlik Meclis I. ve II. Başkan Vekili ve Birlik Encümeni ile Bütçe ve Mali İşler Komisyonu seçimleri yapılarak Birlik karar organları belirlenmiştir.

Bütçe ve Mali İşler Komisyon Raporu ve Birlik 2005 Mali Yılı Bütçesi yapılan açık oylamayla kabul edilmiştir.

Sağlıklı Kentler Birliği'ni simgeleyen birlik logosu seçilmiştir.

Belediye Meclis kararı olarak birliğe üye olmaya aday olan Bartın Belediyesi, birlik meclisinin yaptığı açık oylama sonucu oy çokluğuyla Sağlıklı Kentler Birliği üyeliğine kabul edilmiştir.

Sağlıklı Kentler Birliği Kuruluş Toplantısıyla tüm hazırlıklarını tamamlamış ve Sağlıklı Kentler Hareketi'nin ülkemizde benimsenmesi ve yaygınlaşması için hızla çalışmalarına başlamıştır.¹

2. I. Olağan Dönem Meclis Toplantısı, 21 Nisan 2005–Yalova

Sağlıklı Kentler Birliği'nin ikinci buluşması, 21 Nisan 2005 tarihinde, Yalova Belediyesi'nin ev sahipliğinde gerçekleşmiştir. Toplantı öncesi duyurular yapılmış, her bir meclis üyesi için gündem dosyası hazırlanmıştır.

Açılış konuşmalarının ardından hemen Meclis gündem görüşmelerine geçilmiştir. Görüşmeler tamamlandıktan sonra Birlik Genel Sekreterliği, Sağlıklı

¹ Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği 2005-2007 Faaliyet Raporu, Bursa, s 9.

Kentler Projeleri'nin ana konsepti ve DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi IV. Faz Ana Temaları, Yalova Belediyesi Sağlık İşleri Müdürü, Yalova Sağlıklı Kentler Projesi ve Kadıköy Belediyesi Sağlıklı Kentler Proje Koordinatörü Kadıköy Sağlıklı Kentler Projesi ile ilgili sunumlar yapmıştır.

Alınan Kararlar

- “Sağlıklı Kentler Birliği web sitesi” ile ilgili meclise bilgilendirme yapılmasının ardından, web sayfası kabul edilmiş ve İngilizce versiyonunun da hazırlanmasına karar verilmiştir.
- Sağlıklı Kentler Birliği Strateji Planı ile ilgili strateji planının hazırlanması için Birlik Genel Sekreterliği Koordinatörlüğü'nde birliğe üye kentlerin koordinatörlerinden oluşan bir ekip kurulmasına karar verilmiştir.
- Belediye Meclis Kararları ile Sağlıklı Kentler Birliği'ne üyelik kriterleri tekrar gözden geçirilerek daha da genişletilmiştir.²

Yalova'da yapılan toplantıda ayrıca DSÖ Kent Sağlığı Bölüm Başkanı'nın Sağlıklı Kentler Birliği'ne onursal üyeliği ve Mardin, Avanos, Trabzon Belediyelerinin üyelik başvuruları kabul edilmiştir.³

3. II. Olağan Dönem Meclis Toplantısı, 23 Eylül 2005–Bursa

Sağlıklı Kentler Birliği II. Olağan Dönem Meclis Toplantısını, 23 Eylül 2005 tarihinde, DSÖ Avrupa Sağlıklı Kentler Ağı ve Ulusal Sağlıklı Kentler Ağları Toplantısı ile entegre olarak, Bursa'da düzenlenen Sağlıklı Kentler Birliği 1. Yıl Konferansı'nın bitiminde gerçekleştirmiştir. DSÖ Ulusal Ağları'na yaptığı başvurusu kabul edilen Sağlıklı Kentler Birliği, DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler Ulusal Ağı olarak tanınmasını sağlayan akreditasyon belgesini DSÖ Sağlıklı Şehirler 2005–Bursa Toplantısı kapsamında, 24 Eylül 2005 günü Ulusal Ağlar Toplantısında düzenlenen törende almıştır.⁴

Sağlıklı Kentler Birliği Başkan Vekili ve Yalova Belediye Başkanı başkanlığında yapılan Meclis toplantısında 5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri

² Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Bülteni, Bursa, Sayı:1, Şubat-Haziran, 2005, s.4.

³ y.a.g.e., s.16.

⁴ Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği 2005-2007 Faaliyet Raporu, Bursa, s.63.

Kanununa göre revize edilen sağlıklı Kentler Birliği Tüzüğü'nde yapılan değişikliklerle ilgili meclis üyelerine bilgilendirme yapılmıştır. Meclis gündeminde yer alan diğer önemli konular olan Birlik Strateji Planı ve 2006 Mali Yılı Bütçesi ayrıntılı olarak üyelere aktarılmıştır.

Alınan Kararlar

- 5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununa göre revize edilen Sağlıklı Kentler Birliği Tüzüğü yapılan görüşmeler sonucunda oy birliğiyle kabul edilmiştir.
- Üye belediyelerin proje koordinatörlerinin katılımıyla gerçekleştirilen Stratejik Planlama Çalıştayı ile ana hatları oluşturulan Sağlıklı Kentler Birliği 2005–2020 Strateji Planı sağlıkla ilgili hedeflerinin tekrar gözden geçirilmesi kaydıyla onaylanmıştır.
- 2006 Mali Yılı Bütçesi ve 2007–2008 Mali Yılları Bütçe tahminleri kabul edilmiştir.
- Sağlıklı Kentler Birliği'ne üyelik için başvuran Aydın, İzmit/Gölcük ve Bursa/Nilüfer Belediyelerinin üyeliği kabul edilmiştir.
- Tepebaşı Belediyesi'nin, Nisan 2006 Olağan Dönem Meclis Toplantısının kendi kentlerinde gerçekleşmesi yönünde yaptıkları teklifleri kabul edilerek, Nisan 2006 Toplantısının Tepebaşı Belediyesi'nde gerçekleşmesine karar verilmiştir.⁵

4. Olağanüstü Meclis Toplantısı, 23 Ocak 2006–Bursa

26.05.2005 tarihinde kabul edilen, 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Yasası'nın Geçici 1. Maddesi* gereğince revize edilen tüzük, 23 Eylül 2005 tarihli Meclis Toplantısında oybirliği ile kabul edilmiştir. Ancak, İçişleri Bakanlığı tarafından eksikler görüldüğünden tekrar düzeltmeler yapılarak, Meclisin onayına sunulması gerektiğinden olağanüstü meclis toplantısı için hazırlıklara hemen başlanmıştır.

⁵ Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Bülteni, Bursa, Sayı:3, Ekim-Kasım-Aralık, 2005, s.3.

* **5355 Sayılı Kanun Geçici 1. Madde:** Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce kurulmuş olan mahallî idare birlikleri, durumlarını en geç altı ay içinde bu Kanun hükümlerine uygun hâle getirirler.

Daha önce yapılması planlanan Sağlık Etki Değerlendirmesi Eğitiminin de bu tarihe alınmasına karar verilmiş, her iki toplantıyı da kapsayan resmi davet yazıları hazırlanarak gönderilmiştir.

Alınan Kararlar

- 5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'na göre revize edilerek son şeklini alan Birlik Tüzüğü kabul edilmiştir.
- 23 Eylül 2005 tarihli Sağlıklı Kentler Birliği Meclis Toplantısında onaylanan 2005- 2020 yılları Strateji Planının sağlıkla ilgili hedeflerinin Nisan 2006'dan sonra, proje koordinatörlerinin gerçekleştireceği çalışma toplantısıyla son şeklini almasına karar verilmiştir.
- Sağlıklı ve yaşanabilir kentler yaratmak amacıyla yeni üyelerle işbirliğini güçlendirmeye çalışan Sağlıklı Kentler Birliği Meclisi son olarak, meclis kararlarını alarak başvurularını yapan Çorum/Osmancık ve Bursa/Mudanya Belediyelerinin üyeliklerinin kabulüne oy birliğiyle karar vermiştir.⁶

5. III. Olağan Dönem Meclis Toplantısı, 27 Nisan 2006–Tepebaşı

Sağlıklı Kentler hareketinin Türkiye'de yayılmasına ve gelişmesine destek vererek sağlıklı yarınlar hazırlanmasına öncülük eden Sağlıklı Kentler Birliği, Nisan Ayı Olağan Dönem Meclis Toplantısını 27 Nisan 2006 tarihinde Eskişehir/Tepebaşı Belediyesinin ev sahipliğinde gerçekleştirmiştir.

Fiziksel Aktivite, Sağlıklı Yaşam ve Yerel Yönetimler Sempozyumu ile birlikte planlanan Meclis toplantısının gündemini oluşturulmuş, konularla ilgili gerekli belgelerin çoğaltması yapılarak, meclis üyelerine dosyalar hazırlanmıştır.

Toplantıda sunulacak olan 2005-2006 Yılı Birlik Faaliyet Raporu hazırlanmıştır. Toplantı programı, Sağlıklı Kentler Birliği Meclis II. Başkan Vekili ve Sağlıklı Kentler Birliği Başkanı ile Eskişehir Vali Yardımcısı'nın açılış konuşmalarıyla başlamıştır.

⁶ Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Bülteni, Bursa, Sayı:4, Ocak-Şubat-Mart 2006, s.2.

Açılış konuşmalarının ardından meclis gündemine geçilmiş, geçen toplantı tutanaklarının oylanmasının ardından, yapılan bilgilendirmeden sonra 2005 Mali Yılı Kesin Hesabı görüşülmüştür. Diğer gündem görüşmelerinde bir yılını geride bırakan Sağlıklı Kentler Birliği'nin 2005–2006 Yılı Faaliyet Raporu Meclis üyelerine sunulurken, bir yıllık görev süresini tamamlayan Encümen ile Plan ve Bütçe Komisyonu üyelik seçimleri yapılmıştır. Yaşanabilir ve sağlıklı kentler yaratma hedefi doğrultusunda, Birlik üyesi belediyeleri Sağlıklı Kent politika, plan ve stratejileri üretmede ve bunları uygulamaya koymada motive etmek amacıyla her yıl düzenlenecek olan “En İyi Sağlıklı Kent Projesi” uygulama ödülü, birlik üyelerine bu toplantıda ilan edilmiştir.

Toplantıda Alınan Kararlar

- 2005 Mali Yılı Kesin Hesabı yapılan görüşmeler sonunda oy birliğiyle kabul edilmiştir.
- Sağlıklı Kentler Birliği'nin 2005- 2006 Dönemini kapsayan faaliyet raporunun kabulüne oy birliğiyle karar verilmiştir.
- 1 yıl süreyle göreve gelen Encümen ile Plan ve Bütçe Komisyonu üyelik seçimleri yapılmıştır.
- Aydın Belediye Başkanlığının talebi üzerine, Eylül Ayı Olağan Dönem Meclis Toplantısı'nın Aydın'da görüşülmesine karar verilmiştir.⁷

6. IV. Olağan Dönem Meclis Toplantısı, 8 Eylül 2006-Aydın

Sağlıklı Kentler Birliği 2. Yıl Konferansı'nın da düzenlediği Eylül Ayı Olağan Dönem Meclis Toplantısı'nı 8 Eylül 2006 tarihinde Aydın'da gerçekleştirmiştir. Ev sahibi Aydın Belediye Başkanı'nın konuşmasıyla başlayan toplantı, Sağlıklı Kentler Birliği Başkanı ve Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı, DSÖ Kent Sağlığı Merkezi Başkanı ve Aydın Vali Yardımcısı'nın yaptığı açılış konuşmalarıyla devam etmiştir.

⁷ Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği 2005-2007 Faaliyet Raporu, Bursa, s.8.

Açılışın ardından En İyi Sağlıklı Kentler Projesi Uygulama Ödülü töreni gerçekleşmiştir. Projelerin DSÖ Sağlıklı Kentler Ağı IV. Faz ana temaları kapsamında değerlendirildiği uygulama ödülünde;

Sağlıklı Kent Planlaması dalında Trabzon Belediyesi “Zağnos ve Tabakhaneler Vadileri Kentsel Dönüşüm Projesi”yle,

Sağlıklı Yaşlanma dalında Yalova Belediyesi “Yaşlı ile İletişim Projesi”yle,
Fiziksel Aktivite ve Aktif Yaşam dalında Gölcük Belediyesi “Kavaklı Sahili Düzenleme Projesi”yle,

Sağlık Etki Değerlendirmesi dalında Aydın Belediyesi “Katı Ve Tıbbi Atık Düzenli Depolama Tesisi Yapımı İşi SED’e Örnek Kurumsal Yaklaşım Uygulama Projesi”yle ödüle layık görüldüler.

Ödül töreninin ardından Sağlıklı Kentler Birliği Başkan Vekili ve Yalova Belediye Başkanı’nın başkanlığında Meclis görüşmelerine geçilmiştir.

Meclisin 1.gündem maddesi olan 27 Nisan 2006 toplantısı kayıtları oybirliğiyle okundu olarak kabul edilmiştir. Ardından 2. gündem maddesi 2007 Yılı Bütçesi ve 2008 ile 2009 Yılları Bütçe tahminleri yapılan bilgilendirmenin ardından Birlik Meclisinin onayına sunulmuştur. Diğer bir gündem maddesinde Birlik Meclisi Sağlıklı Kentler Birliği’ne norm kadro ihdas edilmesi ile ilgili olarak görüşmeler yapmış, son olarak üyelik için başvuru yapan Eskişehir/Odunpazarı Belediyesi ile Antalya, İstanbul ve İzmir Büyükşehir Belediyeleri’nin üyelikleri değerlendirilmiştir. Sağlıklı Kentler Birliği Meclis Toplantısı’nın ardından 2.Yıl Konferansına geçilmiştir.

Toplantıda Alınan Kararlar

- 2007 Mali Yılı Bütçesi ve 2008 ile 2009 Yılları Bütçe tahminleri yapılan bilgilendirmenin ardından Birlik Meclisinin onayına sunulmuş ve oybirliğiyle kabul edilmiştir.
- Birlik Meclisi, Sağlıklı Kentler Birliği’ne norm kadro ihdas edilmesi ile ilgili olarak görüşmeler yapmış, 4. dereceden 1 adet Birlik Müdürü, 6. dereceden 1 adet Muhasebeci, 7. dereceden 1 adet Bilgisayar İşletmeni, 5. dereceden 1 adet Kent Plancısı, 5. dereceden 1

adet Mimar, 5. dereceden 1 adet Tabip, 5.dereceden 1 adet Mühendis olmak üzere norm kadro ihdas edilmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

- Sağlıklı Kentler Birliği Meclisi üyelik için başvuru yapan Eskişehir/Odunpazarı Belediyesi ile Antalya, İstanbul ve İzmir Büyükşehir Belediyeleri'nin üyeliklerini oybirliğiyle kabul etmiştir.
- 4. Nisan Ayı olağan dönem meclis toplantısının Sağlıklı Kentler Birliği üyesi Trabzon Belediyesi'nin ev sahipliğinde yapılmasına karar verilmiştir.⁸

7. V. Olağan Dönem Meclis Toplantısı, 27 Nisan 2007-Trabzon

Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği'nin 6. Meclis Toplantısı ve Sağlıklı Şehir Planlama ve Yerel Yönetimler Sempozyumu 27-28 Nisan tarihleri arasında Trabzon'da gerçekleştirilmiştir. 27 Nisan tarihli Meclis toplantısının ardından Sağlıklı Şehir Planlama ve Yerel Yönetimler Sempozyumuna geçilmiştir.

Sempozyuma Sağlıklı Kentler Birliği'ne üye olan belediyelerin temsilcilerinin yanı sıra sivil toplum örgütleri ve üniversitelerden temsilcileri katılmıştır. Sempozyum programı iki gün içerisinde tamamlanmış ve "Sağlıklı Şehir Planlaması ve Yerel Yönetimler", "Sağlıklı Şehir Planlama ve Fiziksel Çevre Koşulları", "Sağlıklı Şehir Planlama Yaklaşımı ile Sağlık Hizmetlerinin Dağılımı" ve "Sağlıklı Şehir Planlamasının Neresindeyiz? Şehirlerden Örnekler" başlıkları altında gerçekleştirilmiştir.⁹

8. VI. Olağan Dönem Meclis Toplantısı, 7 Eylül 2007-İzmir

Sağlıklı Kentler Birliği tarafından her yıl düzenlenen uluslararası katılımlı Sağlıklı Kentler Birliği Konferansının üçüncüsü 7-8 Eylül 2007 tarihlerinde, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin ev sahipliğinde İzmir'de gerçekleşmiştir.

4. Faz ana konularındaki uzmanların ve temsilcilerin de katıldığı konferans programı açılış konuşmalarının ardından gerçekleşen Sağlıklı Kentler Birliği 7.Olağan Dönem Meclis Toplantısıyla başlamıştır. Sağlıklı Kentler Birliği'nin

⁸ Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Bülteni, Sayı:7, Ekim, Kasım, Aralık, 2007, s.1.

⁹ Bülten, Sayı:8, Temmuz, Ağustos, Eylül 2007, s.2

kurucu üyelerinden Birlik Encümen üyesi ve Eskişehir/Tepebaşı Belediye Başkanı'nın başkanlığında gerçekleşen meclis toplantısı, gündem maddelerinin okunması ve ardından gündem önerilerinin alınmasıyla başlamıştır.

İlk gündem maddesi olan geçen toplantı tutanağı okunmuş olarak kabul edildikten sonra Aydın Belediyesi tarafından "Göç" konusunda sunulan önergeye bağlı hazırlanan Sağlıklı Kentler Birliği Başkanlığı'nın raporu Divan Başkanı tarafından okunmuştur. Birlik Meclisi'ne sunulan rapor uygun bulunmuş ve oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Encümen üyesi seçimlerinden sonra Plan ve Bütçe Komisyonu'nun raporu okunmuş ve 2008 Mali Yılı Bütçesi, 2009 ve 2010 yılları bütçe tahminleri Birlik Meclisince oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Dr. Agis Tsouros tarafından, New York Belediyesi'nin öncülüğünde yürütülen ve DSÖ'nün desteklediği 'Sigarasız Toplum' kampanyasına Sağlıklı Kentler Birliği aracılığıyla Türkiye'de uygulanması için yapılan teklif Birlik Meclisince oy birliği ile kabul edilmiştir. Alınan kararlar "Sigarasız toplum" kampanyasının Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği aracılığı ile birlik üyesi kentlerde uygulanması kararlaştırılmıştır.

5 farklı oturumdan oluşan ve "Herkes İçin Sağlık ve Yerel Yönetimlerin Rolü" teması üzerine yapılan Sağlıklı Kentler Birliği 3. Yıl Konferansı'nın ilk oturumu Başkanlar Yuvarlak Masa Toplantısı olmuştur. DSÖ Avrupa Bölge Ofisi Kent Sağlığı Merkezi Başkanı'nın yönetiminde gerçekleşen 1. Oturumda İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı, Tepebaşı Belediye Başkanı, Yalova Belediye Başkan Yardımcısı ve Kırıkkale Belediye Başkan Yardımcısı yer almışlardır.

Oturumda yer alan katılımcılar, sağlıklı kentler projesi kapsamında kentlerinde yürütülen çalışmalar, sağlıkla ilgili atılımlar, sağlıklı kentlerde yer almanın sağladığı avantajlar ve sigaraya karşı uygulanan projelerle ilgili yönelttiği soruları yanıtladılar.

EK 4: ANKET FORMU

SAĞLIKLI KENTLER BİRLİĞİ ÜYESİ	
BELEDİYE PROJE OFİSLERİYLE İLGİLİ ANKET FORMU	
Soru 1. Sağlıklı Kentler Birliği'ne üye belediyenin adı:	
Soru 2. Birliğe üye oluş tarihi:	
Soru 3. Proje koordinatörünün adı soyadı:	
Soru 4. Proje koordinatörünün mesleği:	
Soru 5. Belediyedeki kadronuz ve görevleriniz?	
Soru 6. Proje ofisindeki personel sayısı:	
Soru 7. Görevinizde başarılı olmak için yeterli mali kaynağa sahip misiniz? a-evet b-hayır	
Görevinizde başarılı olmak için yeterli personele sahip misiniz?	a-evet b-hayır
Görevinizde başarılı olmak için yeterli idari yetkiye sahip misiniz?	a-evet b-hayır
Soru 8. Görevinizle orantılı yetkiye sahip misiniz?	a-evet b-hayır
Soru 9. Faaliyetlerinizde beklediğiniz destek sağlandı mı?	a-evet b-hayır
Soru 10. Belediyeniz başka yerel yönetim birliklerine üye mi? a-evet b-hayır	
Üye olduğunuz birlik isimleri:.....	
Soru 11. Ülkemizden veya yurtdışında kardeş kentiniz veya işbirliği yaptığımız yerel yönetimler var mı? a-evet b-hayır	
Eğer yanıtınız evet ise; Bunların isimleri:	
Soru 12. Dünya Sağlık Örgütü Sağlıklı Kentler Projesine üye misiniz? a-evet b-hayır	
Yanıtınız evet ise;	
1-DSÖ Sağlıklı Kentler Projesi üyeliği kentinize neler kazandırdı?	
2-2003–2007 döneminin ana temaları çerçevesinde sağlıklı etki değerlendirme, sağlıklı yaşlanma ve sağlıklı kent planlaması konularındaki çalışmalarınız ya da projeleriniz nelerdir?	
3- Bir sonraki dönemde(V.Fazda) üyeliğinizi yenilemeyi düşünüyor musunuz? a-evet b-hayır	
Yanıtınız hayır ise:	
Dünya Sağlık Örgütü Sağlıklı Şehirler Projesine üye olmayı düşünüyor musunuz? a-evet b-hayır	
Soru 13. Kent Sağlık profiliniz var mı? a-evet b-hayır	
Soru 14. Kent Sağlık Gelişim Planınız var mı? a-evet b-hayır	
Soru 15. Sağlıklı Kent çalışmalarının tanıtımını nasıl yapıyorsunuz? a-web sitesi, b- basın bülteni, c-broşür, d-gazete e-diğer:.....	
Soru 16. Kentinizdeki problemleri göz önüne aldığında sizce sağlıklı kent çalışmaları hangi konularda yoğunlaşmalı? a-Sağlık b-konut c-çevre d-eğitim e-ulaşım f- diğer:.....	
Soru 17. Proje yönetiminde karşılaştığınız zorluklar nelerdir? a.....b.....c..... d.....e.....	

EK 5: İSPARTA İL HARİTASI

İSPARTA İLİ
İL VE İLÇE SINIRLARI

EK 6: İSPARTA BELEDİYESİ MECLİS

T.C. İSPARTA BELEDİYESİ MECLİSİ

	Başkan V. : H.Seher SAĞDIÇ Kâtip : Hüseyin YALÇIN Kâtip : V.Yalçın ERDÜLEK Katip : İ.Sami AYGÜN	Karar Tarihi 07-03-2008
		Celse No 1
		Karar No 52
		Eki

Özü : **Sağlıklı Kentler Birliğine üye olunması.**

Dairesi : **İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü**

Evrak Ta.ve No :

Belediye Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonunca hazırlanıp Meclisimize sunulan raporda;

Birlik:Üyelerinin Belediyecilik, sağlık, planlama, çevre, konut, ulaşım, eğitim, güvenlik ve sağlıklı kent konularıyla ilgili bilgi ve deneyimlerini artırmayı insan kaynakları ve kurumsal kapasitesini geliştirmeyi hedeflemektedir. Birlik Başkanları tarafından organize edilen seminer, sempozyum, konferans ve benzeri eğitim çalışmalarında DSÖ (Dünya Sağlık Örgütü) uzmanlarından alınan eğitimlerle şehrimiz için çok önemli gelişmeler sağlanacağı düşünüldüğünden.

DSÖ Avrupa Sağlıklı Şehirler ağına 5.Faz (sağlıklı şehir planlaması, yaşam tarzı, eşitlik-hakçalık) üyelik sürecinde üye Belediyelerimizle işbirliği ve deneyim alışverişinde bulunacağından, 5. Faz ana temaları ile ilgili eğitimler düzenleneceği ve DSÖ sağlıklı şehirler projesine üyelik süreçlerinde Belediyemize teknik danışmanlık sağlanacağı;

Üye kentlerin aktif olarak deneyimlerini paylaşmaları,sorunları aktarmaları.ortak projeler geliştirmeleri,uluslar arası düzeyde temsil edilebilmeleri ve ortak ihtiyaçların çözümünde güç birliği oluşturulacağı;

Yaşanabilir ve sağlıklı kentler için sağlık ve sağlığı ilgilendiren tüm kentsel ve çevresel konularda eşitsizlikleri azaltma ve kent yoksulluğuyla mücadele etmek amacıyla çalışmalar yapılacağından, Sağlıklı Kentler Birliği Tüzüğü'nün ve Belfast Deklarasyonunun kabulü,

Biri Belediye Başkanı olmak üzere 3 Asil 2 Yedek Üye Birlik Meclisinde görevlendirilmesi.

Sağlıklı Kentler Proje Koordinatörü atanması proje ortaklığı oluşturulması ve Sağlıklı Kentler Proje Ofisinin kurulması ile ilgili Başkanlık Makamına yetki verilmesi.

Şehir Sağlık Profiline ve yıllık faaliyet programının hazırlanması Birlik Başkanlığına gönderilmek üzere yıllık raporlama yapılması.

Birlik toplantılarına düzenli katılım sağlanması ve üye kentlerle deneyimlerin paylaşılmasına ilişkin üyelik kriterlerin yerine getirilmesi.

Belediyemize yeni açılımlar, ortaklıklar ve işbirlikleri kazandıracak olan ve yerel düzeyde herkes için sağlık temalı politika ve programların geliştirileceği TÜRKİYE Sağlıklı Kentler Birliğine yukarıdaki üyelik kriterleri kabul edilerek üye olunması komisyonumuzca uygun görülmüştür.

...

T.C.
ISPARTA BELEDİYESİ MECLİSİ

	Başkan V. : H.Seher SAĞDIÇ Kâtip : Hüseyin YALÇIN Kâtip : V.Yalçın ERDÜLEK Katip : İ.Sami AYGÜN	Karar Tarihi 07-03-2008
		Celse No 1
		Karar No 52
		Eki

Özü : **Sağlıklı Kentler Birliğine üye olunması.**

Dairesi : **İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü**

Evrak Ta.ve No :

-Sayfa 2-

Meclisimizce yapılan müzakereler sonunda madde komisyondan geldiği şekilde oy çokluğuyla kabul edildi.
Gereği için Mali Hizmetler Müdürlüğü, İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü ve Yazı İşleri Müdürlüğüne gönderilmesine karar verildi.

Başkan V.
H.Seher SAĞDIÇ

Kâtip
Hüseyin YALÇIN

Kâtip
V.Yalçın ERDÜLEK

Katip
İ.Sami AYGÜN

T.C.
ISPARTA BELEDİYESİ MECLİSİ

	Başkan V. : H.Seher SAĞDIÇ Kâtip : Hüseyin YALÇIN Kâtip : V.Yalçın ERDÜLEK Katip : İ.Sami AYGÜN	Karar Tarihi 07-03-2008
		Celse No 1
		Karar No 53
		Eki

Özü : **Sağlıklı kentler Birliğine üye olunması.**

Dairesi : **Yazı İşleri Müdürlüğü**

Evrak Ta.ve No : -

Sağlıklı Kentler Birliğine üye olunması hususunda üyelerden aday gösterilen ve yapılan açık oylama sonunda Belediye Başkanı Hasan BALAMAN, V.Yalçın ERDÜLEK, Hüseyin YALÇIN Asil üyeliğe, Osman DEMİRTAŞ, Mustafa PAZARÇEVİREN Yedek üyeliğe seçilmişlerdir.

Gereği için Yazı İşleri Müdürlüğüne gönderilmesine karar verildi.

Başkan V.
H.Seher SAĞDIÇ

Kâtip
Hüseyin YALÇIN

Kâtip
V.Yalçın ERDÜLEK

Katip
İ.Sami AYGÜN